Bu çalışmamı sevgili babama
ve rahmetli annemin aziz hatırasına armağan ediyorum.

Sivas Efsaneleri

Kutlu Özen

Sivas 2001

Basım Yılı : Mayıs, 2001

Kapak Resmi : Gelinkaya 'Karayün-Celalli Eğribucak Köyü'

Kapak Tasarımı: Halim GÖKÇE

ISBN : 975-94968-5-2

Baskı : Dilek Ofset Matbaacılık, Sivas
Tlf.. 0 346 221 1963

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ

Kitabımızın konusunu Sivas efsaneleri teşkil etmektedir. Bugüne kadar Sivas efsaneleri üzerinde yeterli bir çalışma yapılmamıştır. Yapılan çalışmalar bireysel çalışmalar olup henüz bir kitapta toplanmamıştır. Bunların bir çoğu *"Sivas Folkloru"* ve *"Türk Folkloru"* dergilerinin sayfaları arasında kalmıştır.

Müjgan Üçer (Sivas), Necdet Sakaoğlu (Divriği), Emin Kuzucular (Şarkışla), Doğan Kaya(Ulaş), M.Güner Demiray(Gemerek), Musa Demirci (Yıldızeli), İlyas Ege (Suşehri), İ.Hakkı Acar(Zara), Fikri Karaman (Doğanşar), Kadir Pürlü (Elbeyli yöresi)....gibi halkbilimciler daha çok kendi yörelerini derlemişlerdir.

Efsaneleri ilçelere göre düzenledim. Bunlar: Akıncılar(1), Altınyayla(8), Divriği(101), Doğanşar(12), Gemerek (7), Gölova(1), Gürün (22), Hafik (20), İmranlı(3), Kangal(27), Koyulhisar(5), Sivas merkez (22), Sivas merkez köyler i(58), Suşehri(3), Şarkışla(47), Ulaş(9), Yıldızeli (45) ve Zara(35) ilçeleridir.

Efsanelerin bir bölümünü de *"Genel Efsaneler"* başlığı altında topladım. Bu bölümdeki efsaneler belli bir yöreye bağlı olmayan, herkesçe bilinen ve söylenen efsanelerdir.

Sivas yöresinden derlemiş olduğum efsane sayısı 485'tir. Derlemeler sürdükçe bu sayı daha da artacaktır. Benimki mütevazı bir başlangıçtır.

Her çalışma bir anlamda kişinin çevresi ile ortak bir ürünüdür. Çalışmalarım sırasında Türk Dili Bölümündeki arkadaşlarımın yakın ilgilerini gördüm. Özellikle Doç. Dr.Necati Demir ve Okutman M.Ercan İlter, kendi derlemelerini bana vermek inceliğini gösterdiler. Yine Doç. Dr.Ahmet Gökbel ve Doç.Dr.Esma Şimşek, tez çalışmalarını bana gönderme lütfunda bulunmuşlardır.

Bu çalışmalarım sırasında öğrencilerimin de büyük katkıları olmuştur. Dönem ödevlerini hazırlarken, çok kıymetli derlemeler yapmışlardır. Değerli bilim adamlarına ve sevgili öğrencilerime bu çabalarından dolayı teşekkür ederim...

Bu kitabımın hazırlanmasında sevgili babam Halil Sami Özen'in *"Divriği Yağbasan Köyü İncelemesi/1927-1931"* adlı çalışması bana öncülük etmiştir. Sevgili babama şükran borçluyum. Yine ustam İbrahim Aslanoğlu'nun "Sivas Folkloru" ve "Türk Folkloru" dergileri bu eserime kaynaklık etmiştir. Kendisini rahmetle anarım.

Bütün bu çalışmalarım sırasında beni büyük bir olgunlukla ve sabırla destekleyen sevgili eşim Nezahat Özen'e, bilgisayardaki yazım sırasında teknik sorunlarımı çözen sevgili kızım R.Yeşim Özen Kaya'ya en samimi duygularımla teşekkür ederim.

Kutlu Özen

Sivas, 19 Nisan 2001

GİRİŞ

Bugüne kadar Anadolu-Türk efsaneleri üzerinde hemen hemen hiç durulmamıştır. Diğer anlatımlarda görülen yayın bolluğunun yanında efsane ile ilgili yayınlar da pek azdır. Ancak, Anadolu'nun bir efsaneler hazinesi olduğu düşünülürse, bugüne kadar meseleye yaklaşılmaması onun için büyük bir kayıp olmuştur.[1]

Aynı durum Sivas için de söz konusudur. Bu yörede de yeterli çalışma yapılmamıştır. Her geçen gün kaynak kişi sayısı azalmaktadır.

İşin diğer boyutu da "efsane " kavramı üzerinde yoğunlaşmaktadır. Efsane kavramı, halk kültürü sahasında olsun, edebiyat sahasında olsun, pek çok değişik anlamda kullanılagelmektedir. Bugün bile gerekli bilgilerle donatılmamış pek çok derleyici efsane adı altında masal, fıkra....vs. derlemektedir. Kılavuz kitapların hepsinde efsane ile masal, ya aynı başlık altında toplanmıştır veya birbirini takip eden iki alt bölüm olarak yer almıştır. Bu sebeple, efsane derlemeleri daha başlangıçta bir talihsizlikle karşı karşıya kalmaktadır. Bunun önüne geçilmesi için de efsanenin ne olduğunun iyi bilinmesi gerekmektedir.[2]

a. Efsanenin Tanımı ve Özellikleri:

Efsane, Farsça bir kelime olup "fesane" diye kullanılmaktadır. Arapça'da ise, efsane karşılığı olarak "usture" kullanılır. Türkçe'de efsane karşılığı " söylence önerilmiştir. Dini nitelikteki efsanelere "menkıbe" denir.

Efsaneler tarih, toplum ve doğa olaylarının olağanüstü ve akıl dışı açıklama ve yorumlarla anlatıldığı hikayelerdir.[3]

Mitoloji sözlüğünde ise, efsane; dini merasimlerde yahut dini yemeklerde okunan şey, anlamına gelmektedir. Bunlar daha ziyade azizlerin hayatına ait şeylerdir. Efsaneler, bir şahsa ait hikayeler olabileceği gibi bir yer, bir olay da olabilir. Efsane, malzemesini geleneklerden alır ve gerçekleri söyler.

Bu tanımlardan hareketle, efsane konusunda şunları söyleyebiliriz:

1.Efsaneler, dilden dile anlatılagelmiş çok eski hikayeler olup, anonim halk edebiyatı ürünleridir.

---

[1] Saim Sakaoğlu, **Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu**, Ankara 1980, s.vıı

[2] Sakaoglu, a.g.e., s.vıı

[3] A.Ferhan Oğuzkan, **Çocuk Edebiyatı**, Ankara 2000, s. 70

2.Efsanelerin konuları bir kişiye, bir olaya veya bir yere dayandırılır.

3.Efsanelerde anlatılanların bir ölçüde de olsa, inandırıcılık özelliği vardır.

4.Efsanelerde çoğunlukla, olağanüstülük ağır basar. Bu nedenle bizi bilinmeyen, giz dolu bir aleme götürerek, saygı ve ilgi uyandırır.

5.Efsaneler, bir bakıma mitlerin modernleşmiş şekilleri olarak ifade edildikleri için kutsal öğeler de taşırlar.

6.Efsaneler belirli bir şekilleri olmayan ve konuşma diliyle anlatılan, kısa halk anlatımlarıdır.

Öyleyse, tüm bu bilgilere dayanarak efsaneyi "Kişi, yer ve olayları konu alan, inandırıcılık özelliğine sahip, çoğu zaman olağanüstülüklere yer veren, belirli bir üslûba ve şekle bağlı olmayan, kaynaklarını genellikle geçmişin derinliklerinden alan, kısa, yalın ağızdan ağıza aktarılan, anonim halk anlatımları olarak tanımlayabiliriz.[4]

b. *Efsanelerin Meydana Gelmesi:*

Bir milletin elimizde bulunan ilk yazılı ürünleri, o milletin atalarının ilk ürünleri değildir. Eldeki ilk örneklerin taşıdığı bazı özellikler, onların, uzun yılların süzgecinden geçerek o şekli aldıklarını göstermektedir. Asırlar boyu insanların dillerinden düşürmedikleri ağıtlar, türküler, destanlar gibi manzum; masal, efsane, hikaye gibi mensur mahsuller yılların onlarda yaptığı nice değişikliklerden sonra yazıya geçirildikleri şekle girmişlerdir.[5]

Bugün *"halk anlatımları"* adını verdiğimiz masal, efsane, halk hikayesi, fıkra gibi türlerin Türk kültür tarihindeki ilk örnekleri ne zaman yazıya geçirilmiştir, bunları kesin olarak cevaplandıramıyoruz. Fakat bunların pek çoğunun güzel örnekleri, her halde, Şamanların dilinde vücut buluyordu.[6]

Halktan derlenen sözlü anlatımların adları sayılırken genellikle *masal* ile *efsane* birbirini takip edecek şekilde zikredilirler. Gerçekten de ikisi arasında çok sıkı bir yakınlık vardır. Kabaca yapılan tasniflerde masal ile efsane aynı başlık altında toplanır. Masal ile efsanenin birbirlerine bu kadar yakın olmaları daha başka hususlarda da görülür. Ama aralarında mühim bir fark vardır; bu da onların teşekküllleridir. Masalın teşekkülü ile efsanenin teşekkülü arasında daha tariflerden başlayan bir fark vardır. Masalın hayal mahsulü olmasına karşılık efsanenin gerçek olarak kabul edilmesi, teşekkülü/meydana gelmesi meselesinde aralarındaki farklılaşmaya yol açacaktır.[7]

Geçen asırdan beri masallar üzerinde çalışan araştırıcılar çeşitli görüşler ileri sürmüşlerdir. Zaman zaman masal ile efsanenin, mitin teşekkülü için aynı nazariyeler ileri sürülmüştür. Ama bunlar hiçbir zaman

---

[4] Muhsine Helimoğlu Yavuz, **Diyarbakır Efsaneleri(1-2. Cilt)**, Ankara 1993, s. 9
[5] Prof.Dr.Saim **Sakaoğlu, Efsane Araştırmaları**, Konya 1992, s.7
[6] Sakaoğlu, **Efsane...** , s.8
[7] Sakaoğlu, **Efsane.....**, s.11

anlatımların bütünü için geçerli olmamıştır. Nitekim masallar arasında efsane diyebileceğimiz pek çok metnin bulunması böyle bir müşterek menşe aramayı gerektirebilir. Ama bir *"Sabırtaşı"* ile bir *"Genç Osman"* efsanesi için aynı menşe nazariyesini kabul etmek imkansızdır.[8]

Evliya tezkerelerinin çoğalması, halk arasında evliya hakkında anlatılan kerametlerin yayılması *efsane* ve onun özel bir dalı olan *menkıbenin;* dini kitaplardaki yaratılış ile ilgili bilgilerin halk muhayyilesinde aldığı şekiller *mitin* ilk kadrolarını teşkil etmişlerdir.[9]

Konuyu bitirmeden önce Türk efsaneleriyle ilgili bir tip tasnifinin yapılmadığını hemen ilave edelim.[10]

c. *Efsaneler Üzerine Yapılan Çalışmalar:*

Efsane, 19. Asrın başlarından itibaren Avrupa'da ilgi görmeye başlamış, derleme ve inceleme gibi çeşitli sahalarda çalışma konusu olmuştur. Asrın sonlarında kesif bir şekil alan yayımlar, yerini 20. Asrın başında daha değerli araştırmalara bırakmıştır. Bir yandan efsane üzerine araştırmalar yapılırken diğer yandan da efsanelerin masallar gibi tip katalogları yapılmaya başlanmıştır. Günümüzde ise, yapılan çeşitli toplantılarda efsanelerle ilgili meseleler üzerinde fikir birliğine varmak için halk bilgisi alimleri bir araya gelmektedirler.[11]

İslam dünyasında *"evliya tezkereleri"* şeklinde ortaya konulan menkıbe külliyatlarının benzerleri Hıristiyan aleminde de görülür. Bunların en bilineni ***Golden Legen'***dir. Ayrıca 14. ve 15. asırlara ait seyahat kitaplarında efsanenin prototipi diyebileceğimiz metinlerin varlığı gözden kaçmamaktadır. Avrupa, efsane ile daha sonraki asırlarda oldukça ilgilenecektir. Türk dünyası için ***Evliya Çelebi*** önemli bir kaynaktır.

Efsane üzerinde yapılan çalışmaları ***J. Ludwig Karl Grimm*** ve kardeşi ***Wilhelm Grimm*** ile başlatmak yerinde bir hareket olacaktır. Ortaya koydukları efsane tarifi bugün de bazı halk bilgisi araştırıcısı tarafından aynen kabul edilen kardeşlerin, Alman efsaneleri üzerine eğilmeleri şüphesiz yeni yeni çalışmalara ışık tutacak vasıftadır. 1816-1818 yıllarında neşrettikleri 2 ciltlik ***Deutsch Sagen,*** ileride yapılacak pek çok çalışmanın adeta ilk ciltleri gibidir.[12]

20. asrın başından itibaren efsane üzerinde ilk ciddi incelemeler de yapılmaya başlanmıştır.***George L. Gomme'***un 1890'da ***The Hand-Book of Folklore*** adlı kitabında başlattığı çalışmalar ***Karl Wehrhan'***ın 1908'de efsane konusuna ayırdığı ***Die Sage*** adlı kitabı ile büyük bir gelişme göstermiştir.

Almanya'da efsane araştırmaları hızla sürerken, Fransızların ünlü alimi ***Arnold von Gennep,*** efsanelerle ilgili yeni görüşler ileri sürmüştür.[13]

---

[8] Sakaoğlu, **Efsane.....**, s.11
[9] Sakaoğlu, **Efsane....**, s.8
[10] Sakaoğlu, **Efsane.....**, s.14.
[11] Sakaoğlu, **Efsane......**, s.14
[12] Sakaoğlu, **Efsane......**, s.15
[13] Sakaoğlu, **Efsane......**, s.15.

Bütün bu çalışmalarla efsane araştırmaları önemli gelişmeler kaydetmiştir. 1959 yılına gelinceye kadar daha çok şahısların gayretiyle gelişen bu çalışmalar, o tarihten itibaren ortak çalışmaların konusu olmuştur. Hatta efsane araştırmaları tarihinde 1959-1969 arasını *"Kongreler Devri"* olarak adlandırabiliriz.

d. Efsane Tipleri:

Diğer halk anlatımlarında olduğu gibi efsaneleri de tipleri açısından tasnif etme ihtiyacı hissedilmiş ve bu arada önemli çalışmalar yapılmıştır. Bu çalışmaların hepsinde efsaneler, tıpkı masal tiplerinin tasnifinde olduğu gibi evvela ana başlıklara, sonra da her ana başlık kendi içinde alt dallara ayrılmıştır. Antwerb'de 1962 yılında toplanan "Beynelmilel Halk Narratiflerini Araştırma Enstitüsü" efsaneleri dört grupta toplamıştır:

1.Dünyanın yaratılışı ve sonu(kıyamet) ile ilgili efsaneler

2.Tarihi efsaneler ve medeniyet tarihi ile ilgili efsaneler

3.Tabiatüstü varlıklar ve kuvvetler/Mitik efsaneler

4.Dini efsaneler/Tanrı ve kahramanlarla ilgili efsaneler

Bu konuda eser veren Türk araştırmacılar efsaneleri daha değişik bir tasnife tabi tutmuşlardır. Bunlardan Muhsine Helimoğlu'nun "Diyarbakır Efsaneleri" adlı eserindeki sıralama şöyledir:

a. Dini efsaneler

b. Olağanüstü kuvvetler ve varlıklara bağlı efsaneler

c. Hayvanlar üzerine efsaneler

d. Tarihi efsaneler

e. Tabiatla ilgili efsaneler

f. Aşk üzerine efsaneler.[14]

Doç.Dr.Ali Berat Alptekin, "Fırat Havzası Efsaneleri" adlı eserinde daha ayrıntılı bir tasnife gitmiştir. Bu eserdeki sıralama şöyledir:

a. Taş Kesilme ile ilgili efsaneler

b. Velilerle ilgili efsaneler

c. Mecnunlarla ilgili efsaneler

d. Hz.Hızır ile ilgili efsaneler

e. Meşhur kahramanlar ile ilgili efsaneler

f. Yer adları ile ilgili efsaneler

g. Çeşitli işaretlerle ilgili efsaneler

h. Çeşitli yapılarla ilgili efsaneler

i. Dağ, göl,pınar ve mağaralarla ilgili efsaneler

[14] Helimoğlu, **a.g.e.**, s. VII-VIII

j. Çeşitli hastalıklarla ilgili efsaneler

k. Tabiat Hadiseleri ile ilgili efsaneler

l. Gök cisimleri ile ilgili efsaneler

m. Halk oyunları ile ilgili efsaneler

n. Olağanüstü varlıklarla ilgili efsaneler

o. Hayvanlarla ilgili efsaneler

p. Diğerleri.[15]

Biz bu eserimizde Sivas yöresinden derlenmiş olduğumuz eserleri bir tasnife tabi tutmadık. Derlemiş olduğumuz efsaneleri ilçelere göre tasnif ettik.

e. Türk Efsaneleri Üzerindeki Çalışmalar:

Türk efsaneleri üzerinde yapılan çalışmalar Cumhuriyetle birlikte başlamıştır.

Türk efsaneleri üzerinde yapılan çalışmalara bir göz atılırsa ortada fazla bir çalışmanın olmadığı görülecektir. Bugüne kadar efsane metinlerine yer veren pek çok kitap ortaya konulmuştur. Folklor dergilerindeki metinleri de bu arada sayabiliriz.

Türkçede halk anlatımları üzerine yapılmış çalışmalar azdır. *P.Naili Boratav; Ş.Elçin, M.Bali ve F.Türkmen'in halk hikayeleri; B.Seyidoğlu ve Umay Günay'ın masallar; D.Yıldırım'ın fıkrala* üzerine yaptığı çalışmaları bu arada sayabiliriz. *Bahaeddin Ögel'in efsane ve destanlarımız* üzerine hazırladığı mükemmel eseri, ***Türk Mitolojisi*** 'ni bu arada zikretmeliyiz. Çoğu amatör olan pek çok araştırıcı zaman zaman bu bahislere değişik açılardan yaklaşmışlar, fakat bir bütün olarak ele almamışlardır. Son yıllarda saha üzerinde yapılan çalışmaların artması her tür üzerinde müstakil araştırmaların ortaya konulmasını sağlamıştır.[16]

Türk efsaneleri ile ilgili olarak yapılan en mühim çalışma, şüphesiz ***Prof.Dr.Bahaeddin Ögel***'in ***"Türk Mitolojisi"***, konumuz ve Türk kültürü için fevkalade faydalı bir eserdir. Prof. Ögel, Türk tarihinde yer alan pek çok hadiseyi, elde edilen metinlerin ışığı altında incelemiştir. Bugüne kadar ancak bazıları bilinen, en azından geniş kitlelere ulaştırılmamış olan pek çok efsanenin tanıtıldığı eserde ayrıca destanlardan da geniş bir şekilde bahsedilmektedir.

Pertev Naili Boratav da yaptığı çeşitli araştırma ve incelemelerle Türk efsaneleri üzerinde durmuştur. ***Philologiae Turcicae Fundamenta'da(II)***, *"La Legende"* bahsini yazan Boratav, burada çeşitli yerli ve yabancı kaynaklarda görülen efsanelerden bahisle onları temalarına göre incelemiştir.[17]

[15] Ali Berat Alptekin, **Fırat Havzası Efsaneleri**, Antakya 1993
[16] Sakaoğlu, **Efsane.....**, s.8
[17] Sakaoğlu, **Efsane.....**,s.20

Efsaneler üzerindeki en kapsamlı çalışma Dr.Saim Sakaoğlu tarafından yapılmıştır. 1976 yılında neşredilen "101 Anadolu Efsanesi" adlı kitapta 101 Anadolu efsanesi neşredilmiştir.[18] Bu alandaki diğer bir ilmi çalışma da Dr.Saim Sakaoğlu tarafından 1977 yılında doçentlik tezi olarak hazırlanmıştır. Bu araştırmada Türkiye çapında efsaneler üzerinde tek bir motif, taş kesilme motifi ele alınarak işlenmiş ve efsanelerin tip kataloğu hazırlanmıştır.[19] Dr.Saim Sakaoğlu'nun diğer bir önemli eseri de "Efsane Araştırmaları"dır. Dr.Saim Sakaoğlu, bu eseriyle alan çalışması yapacaklara, ve bu alandaki çalışmalara ışık tutmuştur.[20]

Dr.Bilge Seyidoğlu, "Erzurum Efsaneleri" adlı eserinde belli yerlere bağlı efsaneler üzerinde durmuş, efsaneleri: a. Dini binalarla , b.Evler ve insanların yaşadığı yerlerle, c. Tabiat ve kırlarla ilgili efsaneler olmak üzere üç kısımda incelemiştir.[21]

---

[18] Saim Sakaoğlu, **101 Anadolu Efsanesi**, Kültür Bakanlığı Yay., Ankara 1989
[19] Dr.Saim Sakaoğlu, **Anadolu-Türk Efsanelerinde Tas Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu,** Ankara 1980.
[20] Prof.Dr.Saim Sakaoğlu, **Efsane Arastırmaları**, Konya 1992
[21] Doç.Dr.Bilge Seyidoğlu, **Erzurum Efsaneleri,** Ankara 1985

Akıncılar Efsaneleri

Bahattin Hazretleri

Bahattin Hazretleri/1

Adak yeri, Akıncılar ilçesine bağlı Doğantepe köyündedir. Bahattin Hazretleri'nin menkıbesi şöyledir:

Menkıbe: Horasanlı Eyüp Bey'in 7 erkek kardeşi vardır. En küçüğünün adı Bahattin'dir. Bir gün babaları bunları bir araya toplayarak Allah'ın kendileri için gökten 7 taş gönderdiğini ve herkesin taşının ayrı bir yere düştüğünü söyler. Oğullarına taşların yerini söyleyerek gitmelerini ister. Küçük oğlu Bahattin'in taşı şimdiki Doğantepe köyüne düşmüştür. Babası oğluna bu yöreye gitmesini ister. Ayrıca o bölgedeki iki dağın arasından geçerken dağların üzerine doğru geleceğini ve dağa sırtını yaslayarak durdurması gerektiğini söyler.

Bahattin Hazretleri denilen yere gelir ve o sırada dağ üstüne gelmeye başlar. Sırtını dağa vererek, "Bana zarar verme" der. Dağı durdurur. Bugün dahi Bahattin Hazretlerinin sırtını verdiği kayanın üzerinde çukurluk vardır.

Bu olaydan sonra Çilehane Deresi'ne çekilerek taşlar arasında kırk yıl çile çeker ve kırk yıl boyunca kayalar arasından sızan yoğurtla beslenir. Hala günümüzde o taşlar bembeyaz, yoğurt tortusu gibidir. Hastalıklarına şifa olması için **Yoğurt Kayası**'ndan yoğurt yemek için gelenler vardır.[22]

Şeyh Bahattin/2: Türbesi Suşehri ilçesinin Doğantepe/ Bahattin Şeyh Köyündeki ormanlık bir tepenin yamaçlarındadır.

İlyas Ege'nin tesbitlerine göre, Şeyh Bahattin Hazretleri, Belh şehrinden ayrılıp Anadolu'ya gelmiştir. Bu zatın küçük bir menakıpnamesi vardır. Menakıpnameye göre Şeyh Bahatt'in Anadoluya gelmesi şöyle olmuştur:

Menkıbe: "Bir gün Bahattin Baba Belh'ten sefer edip Mekke'ye geldi. Dokuz ay Kabe-i Şerif'te kutbü'l-aktap oldu. Şam'ın evliyaları gelip Bahaddin Baba'yı ziyaret ettiler. Oradan Kudüs'e geldi. Beş ay kaldı; oradan Mısır'a geldi. Dayısı Şeyh Muhammed'i ziyaret etti. Daha sonra buradan ayrılıp Kerbela'ya geldi. Hz.İmam Hüseyin'in makamını ziyaret etti. Yemek pişirip ziyafet verdi. Ve evliyalığını izhar eyledi/açıkladı.

Burada iken Aşure Ayı idi. Şam'ın evliyaları ve Rum'un Erenleri ve Horasan Pirleri, cümle erenler-evliyalar orda idi. Şeyh Nusret ve doksan bin evliya orda hazır oldu. Evliyalar Bahaddin Baba'yı imtihan etmek istediler. Şeyh Nusret Hazretleri, Bahaddin Baba'ya hitaben:

-Bir geyik yavrusu ile doksan bin evliyayı doyur, dedi.

---

[22]Necati Demir derlemesi, Mehtap Gez, Tarih Bölümü.

Ol vakit Bahaddin Baba, Kerbela'ya nazar kıldı: Gördüler ki bir geyik kuzusu meleyerek doğruca Bahaddin Baba'nın önüne geldi. Allah'ın izniyle dile gelen kuzu:

-Beni kurban eyle, evliyaların kursağına nasip olayım, dedi.

Ol vakit Bahaddin Baba hemen tekbir alıp, kuzuyu kurban eyledi. Yine aynı şekilde ateşsiz ve susuz olarak kuzuyu pişirdi. Ve "Bismillahi min evvelini ve ahirini" deyip, ortaya getirdi. Doksan bin evliyaya taksim edip yedirdi. Hepsi doydular. Ondan sonra evliyalar nazar edip gördüler ki kuzu tamam duruyor. Bahaddin Baba, geyik kuzusuna dua eyledi. Kuzu dirilip Kerbela çölüne doğru gitti. Bu hadiseden sonra Bahaddin Baba'ya mürid oldular.

Bahaddin baba zemheri ayında yüksek yerlerden kırmızı gül, tutya ve sair çiçeklerden toplar getirirdi. Her gün kırk geyik Bahaddin Baba'nın kapısına gelir, bunlardan beşini her gün kurban eder, diğerlerini sağıp sütünü içerdi. Her gün yedi arslan gelip tekkeyi beklerdi. Bahaddin Baba'nın çobanı koyun otlatırken namaz kılardı. Kurtlar, koyunların yanında gezer, asla zarar etmezdi...."[23]

[23] İlyas Ege, *Suşehri'nde Şeyh Bahaddin*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 69, Ekim 1978, s.17; Sayı: 70, Kasım 1978, s.18-19

Altınyayla Efsaneleri

1. Çelal Oğlan Ağıtı(1-2)
2. Coruğun Ocağı
3. Deli İlyas Köyü
4. Gusuri Baba
5. Has Sait Efendi
6.Taş Kesen Çoban
7.Taş Kesen Çoban
8. Toprak Kaya

Celal Oğlan Ağıtı/1:

Celal Oğlan ağıtı şimdiye kadar Anadolu'da yakılmış/söylenmiş ağıtları içinde dörtlük sayısı yönünden(103 dörtlük) en uzun ağıt olarak ilk sıralarda yer alır.

Kadir Pürlü'nün tespitlerine göre , Celal Oğlan takriben 1920 yılında Altınyayla ilçesine bağlı Deliilyas beldesinde dünyaya gelmiştir. Asıl adı Celal Kulmaç'tır.

Sonradan dillere destan olacak ağıtın hikayesi şöyle başlar: Celal Oğlan askerden döndükten sonra, aynı köyden Döndü isimli bir kızla nişanlanır. Celal Oğlan, düğününü yapabilmek için para kazanmak zorundadır. 1930'lu yılların sonunda Sivas'a gelir, Çimento fabrikasının kuruluş yıllarında inşaatta çalışır. Düğününü yapacak kadar para biriktirdikten sonra 1947 yılında köyüne döner. Evlenme işlemlerini yaptırmak için Şarkışla'ya gider. Nikah işlemleri bitince çok soğuk bir havada köye dönerler. Celal hastalanmıştır. Şarkışla'dan geldiği akşam yatağa düşer. Bir daha da yataktan kalkamaz. Ailesinin ve yakınlarının çaresiz bakışları içinde çırpına çırpına can verir. Ertesi gün düğün bayrağı yerine cenazeyi kaldırırlar. Her taraftan ağıt sesleri gelmektedir.

Ağıtın ilk ve önemli bölümünü Celal'in nişanlısı Döndü söylemiştir. Ağıtın büyük bir bölümü ağıtçı kadın Gıyo söylemiştir. Ağıt yakın yıllarda Uğur Kaya tarafından notaya alınmıştır.

İpek mendil dane dane
Yudular, serdiler güne
Ana, Çelalim yudular
Baş ucumda döne döne/ Celal oy oy...Yavrum oy oy....

Evlerinin önü yonca
Yonca kalkmış dam boyunca
Bu yoncayı kim biçecek
Celal Oğlan olmayınca

Evlerinin önü kare
Selam söylen Celal yare
Nişanlısın eller almış
Bulunmaz mı buna çare

Sivas'taki büyük ordu
Babam da talime durdu
Galhın gidek Çimento'ya
Çimento Celal'in yurdu.

Al işliğin mor yeleği
Gısa dilemiş dileği
Ahşamdan geri gidiyor
Celal'in başlıh ineği

Nazlı benim eşim nazlı
Oh kirpikli, oyma gözlü
Ben de buna yanmayım mı
Her sırları bende gizli.

Gurban olayım canına
Felek düşürdü şanına
İki gözüm kör olaydı
Günde geleydim yanına

Gara ceket dal istiyor
Sallanmaya kol istiyor
Uyan Celal Oğlan uyan
Döndü gelin yar istiyor.

Bayrağı gara galdırın
Davulu çifte vurdurun
Hacı Mehmetler takımı
Beni oraya indirin

Açın kapıyı kapıyı
Duyanlar gelsin sesime
Pullu keten haram olsun
Soyha galasıca fesime

Gurban olam Döne Bacı
Celal ordan savuştu mu
Dünkü giden ağca bebek
Dayısına gavuştu mu

İğde bitmiş dal atıyor
Celal odada yatıyor
Uyan Celal Oğlan uyan
Nişanlını el satıyor.

Gurban olam Döne Bacı
Ne zorumuş keskin acı
Bunun işi bitmiş diye
Dohtur vermemiş ilacı

Aşağıdan gelen deve
Gevişini geve geve
Sanki ben de gelin oldum
Yuhardaki büyük eve

Celal de cirite binmiş
Davulcuya vur diyerek
Döndü Gız'a altın etmiş
Nefsine vur diyerek

Neşet'e gelinlik bozdum
Hem okudum hemi yazdım
Akşam başlık giderkene
Çatlayıp da öleyazdım

Görümümün adı Döne
Ellerine yakın gına
İnce diktim ağca yudum
Helal olsun gana gana

Bağdat Teyze Bağdat Teyze
Yine oldum derdim taze
Beş gızınan davet gezdim
Bizim düğün galdı güze

Yüksek evlik büyük bucah
Gül topladım gucah gucah
Hey n'olurdu gadir Mevlam
Öksüze düğün olacak

Eser deli poyraz eser
Ciğerim içinden keser
Ana ben Sivas'a gitmem
Celal duyar bağa(bana) küser

Babası trenden inmiş
Satar gızını gızını
Galdıramam Kürt Celal'im
Yatsın sözünü sözünü

Şarkışla'da muane olduk
Beraber trene bindik
Bize nazar değer diye
Sorana gaynımız, dedik.

Aha gınacım geliyor
Hacı gaynım düşmüş öne
Hoca namazı kılınca
Celal'a buyurmuş dua.

Urban olayım Mahbule
Ne ağlıyon bağırarah
Ala çeyiz yazdırmadım
Tütün kahve dağıtarak

Saçlığımın topu gümüş
Ölüyorum emmi demiş
Şarkışlalı Hac çavuşu
Söyle Kürt yiğidi demiş

Dolıuz geyim çorap ördüm
Dohuz gaynım giysin diye
Sandıhtan poşu çıhardım
Celal guva olsun diye

Gurbanlar olayım Fidan
Bayrağın geri mi endi
Yürüyerek gelin geldim
Geldim de Celal'im öldü.

Yaz gelir de garlar erir
Sular gelir dura dura
Celal eşim can veriyor
Ayazına vura vura

Adım batsın adım Döndü
Yüceden engine indi
Sana diyom gız Nafiye
Gelin Hocalar'a indi

Susuz yerde bitmez söğüt
Deli oldum verin öğüt
Çevrelerde var mı ola
Celal gibi babayiğit

El camiden çıharkene
Bulandım gardaş bulandım
Döndü'yü gelin getirdik
Uyhu uyumadım dolandım

Yaz gelince biter yonca
Celal'in gülleri gonca
Beşikte bebek ağladı
Garadan bayrah galhınca

Ne yohuşun dibindeyim
Ne enişin başındayım
Bağa dilluk yahışır mı
Daha on beş yaşındayım

Ağlayıp da güleceğim
Çatlayıp da öleceğim
Yengeler gapıya geldi
Vur davulcu bineceğim

Allı entere pullu keten
Ne de güzel yahışıyor
Garadan bayrah galhınca
Gökte melek bahışıyor

Daha görmeyim görmeyim
El oğlunun acısını
Ölürsem ölüme goymayın
Nazlı yarin bacısını

Celal Oğlan yola getmiş
Sanki muradına ermiş
Bayrah dikileceği gün
Felek bana ayıp etmiş

Gapımızın önü arpa
Atlar gelir gırpa gırpa
Sanki ben de gelin oldum
Allı duvah çırpa çırpa

Arhamda beliğim ince
Örer dikerim gılınca
Vallaha da ata binmem
Celal eşim gelmeyince

Ben mi yazdım bu yazıyı
Bozdurdum elli Gazi'yi
Bana ağlama diyorlar
Nasıl unutam maziyi

Günde söylerim adını
Alamadım ben muradımı
Mezar taşına yazarım
Celal ile benim adımı

Gaynımın Eşe(Ayşe) garısı
Celal derdimin yarısı
Bahın gıyamet goptu
Düşman başına darışı

Gapıdan araba geçti
Dolan Döndü bineceksin
Sevgili gardaşın yari
Kime gelin ineceksin

Tarlalarda ot yolardım
Ayak yalın başım gabah
Beni mezara götürün
Uzun gece olmaz sabah

Mezarımın gara daşı
Yandı yüreğimin başı
Çekip gitti Kürt Celal'im
Zehir etti bize aşı.

Dostlar bakın düştüm dara
Yürekte açıldı yara
Onu Allah'a yolluyorum
Sebebi çekin dara

Mezarlığın böğrü çayır.
Celal gitmiş orda uyur
Öksüz gız gelin oluyor
Celal oğlan sen de buyur.

Mezarımın sıra daşı
Yandı yüreğimin başı
Beni Yusuf'a versinler
Yusuf Celal'in gardaşı

Daha neler diyecektim
Celal gomadı halimi
Tandırın ağzını örtmemiş
Allah'ın ganlı zalimi

Sana diyom Döndü Bacı
Yıhılaydı vatanınız
Ne yapayım ben Celal'siz
Galhmaz sizin yatanınız

Gayırmadın gadir Mevlam
Boynu bükük guvame(güveyime)
Hele bahsan Bağdat Teyze
Gara verdim duvağıma

Eğil yüce dağlar eğil
Otu biter yeşil yeşil
Şu yurda süzgün duruyor
Celal'in teyzesi değil[24]

1. Celal Oğlan Ağıtı/2:

Celal Oğlan, Şarkışla'ya mal edilmek istenmektedir. Halbuki bu ağıtın diğer bölgelerde de değişik varyantları bulunmaktadır. Yozgat yöresinde söylenen Celal Oğlan ağıtı ile Şarkışla'da söylenen ağıt, aynı

[24] Kadir Pürlü, *Celal Oğlan Türküsü ve Bu Türkünün Doğuş Hikayesi*, **Revak/99,** Sivas 1999, s. 35-48 ve ayrıca *Derleme: Hanlı köyü, Oktay Çalışkan Elektrik, 98301047)* (Hatun Sungur, Gülhanım Darıcı, Durdu Aydın, Fidan Gür, Nuriye Darıcı)

olay ve motifleri taşımaktadır. Yozgat yöresinde bu ağıtın hikayesi şöyle anlatılmaktadır:

Celal isimli genç delikanlı askerden geldikten sonra aynı köyden Elif adlı bir kızla nişanlanır. Kızın babası başlık parasını çok ister. Celal için bu yolda ölüm var dönüm yoktur. Onun için gurbete çıkar. Başlık parasını kazanmak için tamı tamına üç sene köyüne dönmez.

Başlık parasını tamam eden Celal Oğlan, köyüne dönüp tez elden düğün hazırlıklarını tamam edip, bayrağı kaldırır. İki hasretli kavuşacağı günleri iple çekerken, düşmanları da boş durmazlar.

Elif'e başkaları da göz koymuştur. "Su uyur, düşman uyumaz" derler ya, Elifin çeyizi yazılırken Celal Oğlan düşmanları tarafından mavzerle vurularak öldürülür. Kara haber köyü baştan başa yasa boğar. Alı-yeşili ortada kalan Elif, elinin kınası, başının duvağıyla ağıt söylemeye başlar. Ölünceye kadar kimseyle evlenmez.[25]

2. Coruğun Ocağı:

Coruğun Ocağı, Sivas'ın Altınyayla ilçesinin merkezinde bulunmaktadır. Küçük bir ev şeklinde, dışarısı yeşil boya ile boyanmış, çok sade bir odadan ibaret bulunmaktadır.

Burada yatan Horasan erenlerinden Şeyh Ebu'l Gays Haşhaşi Hazretleridir. Haşhaşi Hazretlerinin bulunduğu mekana "Coruğun Ocağı" denilmesinin sebebi, Coruh oymağının bulunduğu yerde olmasıdır.

Bu ocağa dair çeşitli inanışlar bulunmaktadır. Buraya sızısı, hastalığı, baş ağrısı olan insanlar gelmektedir. Buraya gelenler abdest alıp namaz kılarlar. Dilek dileyip kurban keserler. İsteyenler türbede birkaç saat uyurlar. İnanışa göre uyuyan kişi, uyanınca hastalığına şifa bularak uyanırmış.

Bir rivayete göre ocakta bulunan su testisine cuma gecesi su konurmuş. Sabah bu su bitermiş. Haşhaşi Hazretlerinin bu su ile namaz kıldığı söylenir. Su bitince tekrar su koyarlarmış. Türbeye gelen çocuklara şeker dağıtılır.[26]

3. Delilyas Köyü:

Delilyas köyünün kuruluşu hakkında üç efsane anlatılmaktadır:

Efsane/1: "Bizden öncekiler buraya Sultan Süleyman döneminde gelmişler. . O zamanlar Osmanlı-İran savaşları varmış . Önceleri buraya üç aile gelmiş. Burası önceden ticaret yolu üzerinde imiş. Ticaret yolunun önemini yitirmesinden sonra köydekiler sulak bir yer olan **Ellez Öreni** denilen yere gelmişler. Nüfus artınca **Örenin suyu** isimli yere taşınmışlar.

[25] Nazım Halat, Kamu Yönetimi, 96209061
[26] Sevgi Çiftçi, Eğitim Fak. Matematik Öğretmenliği, 99238016

En sonunda bu mevkiden de ayrılarak Deli İlyas'ın bugünkü yerleşim yeri olan **Çay Yatağı'na** gelmişler.

Efsane/2: Bu efsane, yerleşimin ilk başladığı ticaret yolu ile ilgilidir. İlk önceleri bu yol üzerine üç aile yerleşmiş. Bu ailelerden birinin reisi **İlyas** isimli biriymiş. İlyas, gözü pek, veli bir kimse imiş. Bu ticaret yolu üzerinde kılavuzluk ve seyislik yaparmış. Zamanla halk ona kılavuz anlamına gelen **delil** lakabını takmışlar. Daha sonra delil kelimesi Deli İlyas'a dönüşmüş.

Efsane/3: Efsaneye göre köye ilk gelen ailelerden birini reisinin ismi İlyas imiş. İlyas, bir gün çift sürmek üzere kağnıya binmiş, tarlaya gitmiş. Tarlaya vardıktan sonra öküzleri çifte koşarak sürmeye başlamış. İlyas, tarlayı sürerken öküzlerden biri aniden ölmüş. Bu arada yoldan iki kişi geçiyormuş. Yolcular, üzülecekleri yerde İlyas'ın bu haline gülmüşler. İlyas da onları bir güzel dövdükten sonra ölen öküzün yerine çifte koşmuş. Adamları akşama doğru serbest bırakmış. Serbest kalan yolcular, köye dönerken İlyas'ın delirdiğini yaymışlar.

4. Gusurü Baba:

Gusurü Baba, Altınyayla ilçesinin Güzeloğlan köyünde yaşamıştır. Mezarı da buradadır. Köylüler yağmur yağmadığı mevsimlerde yağmur duasına gelirler.

Menkıbe: Menkıbeye göre Gusürü Baba uzun süre yağmur yağmadığı zamanın birinde gece rüyasında birkaç göl görmüş. Bu göllerden birinin ağzı tutukmuş. Gusurü Baba:

-Bu göl neden tutuk, diye ayağı ile vurunca yataktan karısını yere düşürmüş. Karısı:

-Neden beni düşürdün? Deyince:

-Ben seni düşürmedim, gölün önünü açtım, demiş.

Bu sırada dışarıda yağmur yağmaya başlamış. Bu olayı duyan insanlar arasında yağmur yağmadığı zaman yağmur duası için bu büyük hocanın mezarına gidilip dua edilir. Bu gelenekselleşmiştir. Yağmur duası sırasında kurbanlar kesilip fakir fukaraya dağıtılır.[27]

5. Has Said Efendi:

Has Sait Efendinin mezarı Altınyayla ilçesinin Tahiyurt(Tahyurt) köyünde bulunmaktadır. O yörede tanınmış, 1930'lu yıllara kadar yaşamış bir köy evliyasıdır.

İnanışlar: "İnsanlar, Has Sait Efendi'nin mezarından toprak alarak tarlalarına saçarlarmış. Bu toprak, tarlaya zararlı hayvanların gelmesini önlermiş.

[27] Sevgi Çiftçi, Eğitim Fak., Matematik Öğretmenliği, 99238016

Rivayete göre Has Sait Efendi'yi görmeye giden insanlar, Hocanın tarlasına taş atmışlar. Attıktan sonra da misafirliğe gitmişler. Hoş beş ettikten sonra misafirler tam gitmek üzereyken Has Sait Efendi, misafirlere:

-Giderken, tarladaki taşları alın da gidin, demiş.

Dedem(Hacı Süleyman) bir gün koyun otlatırken keçinin biri Has Sait Efendinin tarlasına girmiş. Dedem de keçiyi çıkarayım derken tarladaki höyükleri(tarlaları birbirinden ayırmak için konulan bir sıra taş ve toprak yığını/tumsu) yıkmış. Daha sonra dedem Has Sait Efendiyi ziyaret etmeye gitmiş. Hoca, dedeme höyüklerini neden yıktığını sormuş.

Has Sait Efendinin son zamanlarında gözleri görmez olmuş. Buna rağmen kendisine gelen hediyeleri gözleri görmediği halde bilirmiş"[28]

6. Taş Kesen Çoban:

Efsane: Çobanın biri her zaman olduğu gibi koyunları önüne katar ve yaylıma gider. Bayıra varır, koyunları yaylıya yaylıya giderler. Çoban, arkalarından yürür; en sonunda büyük bir dağın üstüne kadar çıkarlar.

Dağın üstünde çok ot vardır ve koyunlar doyarlar. Koyunların su vakti gelir. Koyunları bol ottan götürmek istemeyen çoban:

-Keşke bir de su olsaydı da buradan hiç gitmeseydim, der.

Bunun üstüne ellerini havaya kaldırıp Allah'a dua eder. Şöyle der:

-Allah'ım, şuradan bir su çıkar sana kara koç ile ak koç'u kurban edecem, eğer su çıkarsa......

Bunun üstüne Allah tarafından hemen oradan su fışkırır. Buna çok sevinen çoban, koyunları iyice sular. Üstünden bir bit ile bir pire yakalar. Ve gülerek:

-Aha sana gurban ,

deyip bit ile pireyi gebertir. Bu, Allah'ın gücüne gider. Çobanı, koyunları, itleri/köpekleri, eşeği taş kestirir.

Bu efsane Deliilyas'ta geçmiştir. Kasabanın kuzeyine düşen dağlık bölgede, **"Bayır"** denilen mevkide geçmiştir. Yüksek bir dağın üstünde uzaktan bakıldığında halen koyun sürüsü biçiminde şekilli taşların bulunması halkı inandırıcı bir güçtür. Diğer önemli bir kayıt ise dağın zirvesinde su kaynağının bulunmasıdır.[29]

7. Taş Kesen Çoban :

Efsanenin geçtiği yer Altınyayla ilçesinin Yalçı Tepesi'nin Döğnük Kaya mevkiinde bulunmaktadır. Taş kesmiş çoban ve sürüsü uzaktan

[28] Sevgi Çiftçi, Eğitim Fak., Matematik Öğretmenliği, 99238016
[29] Nurhan Yiğit, Fen-Ed. Fak, Tarih Bölümü, 99174033, Derleme Nisan 2000

bakıldığında net olarak görülmektedir. Çoban ile birlikte köpeği, eşeği ve koyunları taş kesmiştir.

Efsane: Bir gün çoban sürüsünü alıp Düğnük Kaya mevkiine getirir Koyunlarını otlatır. Su bulamadığı için Allah'a yalvarır:

Allah'ım... koyunlarımı susuzluktan kurtarırsan, bir ak koç ile bir kara koç kurban edeceğim, der.

Allah da yağmur yağdırır. Çoban, koyunlarını bir güzel sular. Allah'a verdiği sözü yerine getirmez. Allah'a karşı saygısızlık eder. Üzerindeki bitlerden ikisini kurban niyetine parmakları arasında ezer... Al sana iki kurban, biri ak koç, diğeri kara koç, der.

O anda Allah tarafından koyunları ile birlikte taş kesilir.[30]

8. Toprak Kaya:

Toprak Kaya, Altınyayla ilçesinin merkezinde bulunmaktadır. Kutsal olduğuna inanılır. Kumlu bir kayadır. İnanışa göre çocukları olmayanlar, olup da yaşamayan kadınlar buraya getirilerek şifa bulurmuş.

Bu kayaya getirilen kadınlar kaya etrafında üç kez dolandırılır, maniler söylenir. Kayanın üzerinde bulunan çukura isteğe göre para, boncuk, düğme atılır. Daha sonra dilek tutulup buradan bir şey çekilir. Boncuk gelmişse oğlan, düğme gelmişse doğan çocuk kız olacaktır. Genç kızlı, gelinli burada piknik yapılır; kurban kesilir. Kaynak şahısların ifadesine göre buraya getirilen kadınlar gerçekten de çocuk sahibi olmaktadır; örnekleri çokça vardır.

Kayanın arka tarafı toprağa gömülüdür, önünden yol geçmektedir. Şeklinden dolayı Topak Kaya denilmiştir.[31]

---

[30] Sevgi Çiftçi, Eğitim Fak., Matematik Öğretmenliği, 99238016
[31] Sevgi Çiftçi, Eğitim Fak., Matematik Öğretmenliği, 99238016

Divriği Efsaneleri

27. Çalgam Baba
28. Çam Baba/Çam Evliyası
29. Çamaşır Pınarı
30. Çengelli Dağı
31. Çıplak Baba
32. Çire Kaya
33. Çoban Ağıtı
34. Çoban Korkutan
35. Darü'ş-Şifa
36. Dede Düşeği
37. Dedem Taşı
38. Dediği Dede
39. Değnekli Havuzu
40. Deli Ali'nin Çağılı
41. Derviş Ali
42. Derviş Muhammet Yatırı
43. Dervişin Taşı
44. Dikmetaş
45. Divriği/Derde Derman
46. Divriği Ulucamii/Darü'ş-Şifa
47. Diynenecek(Seyyit Baba Düşeği)
48. Döldür Dağı
49. Dört Kardeş
50. Düldül İzi(Çakmakdüzü)
51. Düldül İzi(Karasar)
52. Er-Kız Ana Düşeği
53. Erikli İçmesi
54. Fatma Ana Taşı
55. Fıdıl Dağı/Fidan Baba
56. Garip Baba
57. Garip Ardıç/Küsme/Kaçak
58. Garip Ardıç
59. Garip Musa Yatırı
60. Gayıp Erenler
61. Geyikli Baba Yatırı
62. Gök Kol
63. Günüzlü
64. Haçık Kız
65. Hasan Baba
66. Hasan Paşa Yatırı
67. Helvacı Hatun
68. Hızır Baba
69. Hıdır-Ellez Kayası
70. Hızır Pınarı
71. Hoca Mercan
72. Hoşavcı Ahmet Baba Yatırı
72. .Hoşavcı İbrahim Dede
73. Huy Kesen/Arap Dede
74. Hüseyin Abdal Yatırı
75. Hüseyin Gazi Yatırı
76. Kabar Kayası
77. Kabayel Düşeği
78. Kaçak
79. Karaağaç(1-2)
80. Karadonlu Can Baba Yatırı
81. Kesdoğan(1-2)
82. Kılıç Meşe
83. Kızıldağ Baba
84. Koca HaydarYatırı
85. Koca Saçlı Yatırı
86. Körhane
87. Molla Yakup Yatırı
88. Muhammet Gani Baba
89. Müslime Ana
90. Nağar Baba
91. Seyyit Baba Yatırı

92. *Şemmas Pir Yatırı*
93. *Tebit Hızır*
94. *Tekke Baba*
95. *Tiflis Baba*
96. *Torba Baba*
97. *Uçan Kaya*
98. *Üç Kardeşler*
99. *Yağan Dede*
100. *Yel Hüseyin*
101. *Yol Sefili*

1. Adım Atan:

Adak yeri Mursal ile Ürük arasındaki Adımatan tepesi(1964 m.) üzerindedir. Aşağı yukarı 30-40 m uzunluğundaki sembolik bir mezardır. Yere sırtüstü yatıp kollarını ve ayaklarını yan tarafa açan bir adam görünümündedir. Uzaktan bakıldığında " **Y** " harfine benzemektedir. Bu şekliyle alışılmış mezarlara hiç benzemez. Toplama taşlardan meydana gelmiştir. Son yıllarda bu sembolik mezarın baş ve gövdesi çiftçiler tarafından sürülerek tarlaya katılmış; sadece " **V**" harfine benzeyen ayakları kalmıştır. Bana göre bu adak yeri Adem Ata(Hz.Adem) adına meydana getirilmiş bir adak yeridir. Adem-ata, zamanla Adım-ata olmuştur.

Efsane: Efsaneye göre burada yatan adam çok iri vücutluymuş. Bir adımda birkaç yüz metre yol alıyormuş. Öldüğü zaman gövdesi için bir mezar, açık kalan ayakları için de ikinci bir mezar daha yapmışlar. Yine söylenceye göre o civarda tarlası olan Veli adlı bir köylü Adım-ata'nın ayaklarını sürerek tarlasına katmak istemiş, çift demiri hareket etmemiş.[32]

2. Ağar Baba:

Adak yeri Kayacık(*Murmana)* köyüne bağlı Ağar mezrasındadır. Köye hakim bir tepenin yamacındadır. Toplama taşlardan ibaret bir adak yeridir. Ağar köyündeki *"Ağar suyu"* şifa kudretini Ağar Baba'dan almaktadır.

Efsane: Efsaneye göre bu yöredeki Koca Saçlı, Seyit Baba ve Ağar Baba üçü bir kardeşmiş. Ağar Baba, kardeşlerin en küçüğü imiş. Ağar Baba sağlığında Cebrail(horoz) kesermiş. Talipleri de Ağar Baba'nın bu özelliğini bildiklerinden ziyarete gelirken horoz getirirlermiş. Bir gün, Seyit Baba talipleri Ağar Baba'nın bu huyunu/alışkanlığını Şeyit Baba'ya sormuşlar. O da gülümseyerek, "Onda tilki cinsi var" demiş. [33]

3. Ağca Baba Yatırı:

Ağca Baba'nın türbesi Karakale köyündedir. Karakale'yi Ovacık'a bağlayan yolun kenarındadır. Türbenin bulunduğu yamaçta yakın yıllara kadar varlığını koruyabilen yüzlerce yıllık çam ağaçları bulunmaktadır. Ağca Baba'nın Selçuklu kümbetlerine benzeyen türbesi yakın yıllarda tamir görmüştür.

---

[32] Ali Dehmen, Mursal, 62 yaşında, 11 Temmuz 1991 tarihli derlememiz.
[33] Ergül Biçer, Sivas Karaçayır, 1934 doğumlu

Menkıbesi : İnanışa göre Ağca Baba, Battal Gazi'nin sancaktarı imiş. Rumlarla yapılan bir savaşta şehit düşüp bugünkü yerine gömülmüş.

Diğer bir menkıbeye göre de Ağca Baba kendi halinde bir dervişmiş. Ağca Baba'nın ününü duyan bir zat, onu ziyarete gelir. Ağca Baba o sırada Karakale'nin eteklerinde burçak yoluyormuş. Ziyaretçi, Ağca Baba'nın kapısını döğer. Kapıyı hanımı açar. Ağca Baba'nın hanımı çok huysuz ve geçimsiz biriymiş. Ağca Baba'nın nerede olduğunu soran ziyaretçiye:

- Her gelen Ağca Baba'yı soruyor, bıktım usandım...Yukarıda burçak yoluyor!.., diye ters bir cevap verir. Buna üzülen misafir de içinden "Tez günde geberir inşallah!..." diye beddua eder.

Evden uzaklaşan ziyaretçi, Ağca Baba'yı burçak yolarken bulur. Ağca Baba, misafirini güler yüzle karşılar. Bir müddet karşılıklı olarak hal hatır sorarlar, sohbet ederler. Ziyaretçi, Ağca Baba'dan izin ister...Ağca Baba, misafirini uğurladığı sırada ziyaretçisine dönüp:

- Sen, bizim evden ayrılırken kırk yıllık karıma 'İnşallah tez günde geberirsin' diye karış verdin ve onu öldürdün...Ben kırk yıldır kahrını çekiyorum, sen birkaç dakika bile dayanamadın, diye serzenişte bulunur.

Gerçekten de köye indiklerinde kadının ölmüş olduğunu görürler.[34]

Ağca Baba'nın türbesi her yıl toplucа ziyaret edilir. Haziran ayı içinde yapılan ziyarete civar köylerden de ziyaretçiler gelir.Küçük baş hayvanların salgın hastalıkları sırasında da türbe ziyaret edilir. Hastalıklı hayvanlar türbenin etrafında dolaştırılır. Bu işlemden sonra toplu ölümlerin son bulacağına inanılır.[35]

4. Ağca Baba:

Adak yeri Aydoğan(*Örenik*) köyündedir. Söylenceye göre Ağca Baba'nın mezarı ***Aşık İbrahim(Kul Himmet Üstadım)***'ın samanlığı içindeymiş. Evi genişletmek isteyince mezarı kaldırmışlar. Buna rağmen ev kutsallığını yitirmemiş. Yine bir söylenceye göre samanlığı alan kimse burasını yıkıp ahır yapmak ister. Rüyasında Ağca Baba'yı görür. Yatır, ev sahibine samanlığını yıkmamasını söyler. Ev sahibi de köyün büyüklerine sorar. Onlar da samanlığı yıkmamasını söylerler.[36]

5. Ağdağ Erenleri/1:

Akdağ'ın en yüksek zirvesindedir. Geyik Pınarı'nın üst tarafındadır. Daha önce taşların örülmesiyle meydana gelen bir kubbe şeklindeydi. Küçük bir delikten girilip mum yakılıyordu. Bugün tamamen yıkılmış bir vaziyettedir. Zirvenin Göldağı, Efendi deresi, Venk tarafına bakan alt yüzü

[34] İlyas Aydoğan, Karakale, 1959 doğumlu; Mustafa Yüzgenç, Çukuröz, 1930 doğumlu.
[35] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.75
[36] Muzaffer Polat, Aydoğan(Örenik), 1941

düzlüktür. Buraya ***"Kırklar Meydanı"*** denir. İnanışa göre Kırklar zaman zaman bu meydanda cem yaparlarmış.[37]

5. Akdağ Erenleri/2:

Efsane: Ak Dağ'ın başında Ak Dağ Erenleri yatmaktadır. En büyükleri Akdağ Baba'dır. Yöre halkınca Hz.Ali'nin müsahibi(yol arkadaşı) olarak bilinmektedir. Kırklar'ın başı olarak da kabul edilmektedir. Ak Dağ Baba'nın mezarı dağın zirvesindedir. Toplama taşlardan yapılmıştır. Adak yeri yakınındaki bir taşta Hz.Ali'nin atının izleri vardır. Dağın tam tepesindeki eğer şeklindeki düzlüğe Kırklar Meydanı denir. Kırklar zaman zaman burada, yani Ak Dağ Baba'nın mezarının olduğu yerde semah yaparlarmış.

Kürt Arage yolu üzerinde yatmakta olan Bezirgan Baba(Hasan Hüseyin Baba), Ak Dağ Baba'nın talibi imiş. Fakat, bir hatasından dolayı Ak Dağ Baba, Bezirgan Baba'yı kovmuş. Savrun'dan geçip, Mağara Gediği'nden Arage'ye dönersen, düzlükte ulu ardıç ağaçlarının bulunduğu yere varırsın. Bezirgan Baba, burada yatmaktadır. Mezarı belli değildir.

Akdağ Baba ile Arage'deki Bezirgan Baba, kudret topuyla selamlaşırlarmış.[38]

6. Ağlayan Çamlar/ Çamlık Baba:

Adak yeri Divriği'nin Aydoğan köyündedir Köyün güneyindeki yüksek bir tepe üzerindedir. Tepede ***Çamlık Baba'nın*** toplama taşlardan ibaret sembolik bir mezarı bulunmaktadır. Burası Hıdır Ellez törenlerinde ziyaret edilir. Yağmur duası ,Kabayele Karşı Gitme törenleri de bu tepede yapılır.Genç kızlar,delikanlılar ve taze gelinler de Çamlık Baba'yı ziyaret ederek dilek dilerler.

Efsaneye göre Çamlık Baba tepesinde daha önceleri ulu çam ağaçları varmış. Ağaçlar o zamandan beri kutsal biliniyormuş. Bir arazi anlaşmazlığı sonunda tepede bulunan çamlar bir gecede kesilir.O gece çamlıkta ışıklar görülür ve çığlık sesleri duyulur.[39]

7. Ahi Baba yatırı:

Ahi Baba'nın türbesi, Divriği ilçesine 8 km. uzaklıktaki Ahi köyündedir. Türbede biri Ahi Baba'ya, diğeri Hanımı'na ait olmak üzere iki kabir bulunmaktadır. Köylülerin inanışına göre Ahi baba, Ahi köyüne Erdebil'den gelmiştir.

Efsaneye göre, Dumbuca dağı eteklerinden geçen Sultan Murad/Kervan Yolu üzerinde bir ejderha türer. Kervanlara yol vermez...Yaylımdaki hayvanları parçalar..Köylüler korkularından yaylaya

[37] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri,** Sivas 1996, s.167
[38] Halil Tamer Bozatlı, Divriği Demirdağ köyü.
[39] Himmet Yıldırım Örenik 1943 ve Muzeffer Polat, Örenik 1941

çıkamaz; tarlalarına gidemez olurlar...Şikayetler, feryatlar artar...Fakat, ejderhayı öldürmeye de kimsenin gücü yetmez.

Divriği Bey'i çaresiz kalır...

Bey'in etrafında bulunanlar:

- Beyim, bu ejderhanın hakkından gelse gelse, Eksirik'te oturan derviş gelir, derler.

Bey, Eksirik köyündeki dervişe haberci gönderip, sarayına davet eder. Ahi Baba, o sırada çamur karmakta imiş. Haberciler köye gelirler, dervişe selam verirler, Bey'in davetini iletirler. Ahi Baba da:

- Bey'e selam söyleyin, merak etmesin, elimin çamurunu yıkar yıkamaz yola çıkarım, diye cevap verir.

Haberciler köyden ayrılırlar...Divriği'ye gelip Beyin huzuruna çıkarlar. Bir de görürler ki Eksirik köyündeki derviş, kendilerinden önce Divriği'ye gelmiş ve Bey'in huzuruna çıkmış...Hayretlerinden bir şey söyleyemezler, ayakta dikilip kalırlar.

Bey, Ahi Baba'ya derdini anlatır...Büyük bir sıkıntı içinde olduğu her halinden bellidir. "Derviş Baba, bizi bu ejderha'dan kurtar..." der. Ahi Baba:

- Beyim, siz merak etmeyiniz, Allah'ın gücüyle ve erenlerin himmetiyle ben onu kısa zamanda helak eder, kervan yolunu açarım, der.

Ahi Baba, Divriği Ulucamii'nin damına çıkar; okunu alıp yayını çeker..Ok, Dumbuca dağına doğru süzülüp gider...Sonra, aşağı iner...Bey'e:

- Canavarın işi tamam, der.

Kimse Ahi Baba'nın sözüne inanmaz. Ulu Cami'den atılan bir okla canavar vurulur mu, derler.

Bey, olayı doğrulamak için askerlerini Dumbuca dağının eteklerine gönderir. Askerler, Dumbuca dağı eteklerine vardıklarında canavarın bir ok darbesiyle öldürülmüş olduğunu hayretle görürler...Canavarın kulağını kesip Divriği Beyi'ne getirirler. Ahi Baba'ya saygısızlık edenler, dervişin ayağına kapanıp özür dilerler.

8. Ahmet Baba Yatırı (1866-1929):

Ahmet Baba yatırı, Divriği'nin Anzağar(Kevendüzü) köyündedir. Derviş Muhammet Türbesi civarındaki köy mezarlığı içindedir. Ahmet Baba, bir Bektaşi babasıdır. Yine büyük bir Bektaşi babası olan Muhammet Gani Baba'nın torunudur.

Diğer yatırlar gibi Ahmet Baba'nın da etrafında bir takım menkıbeler meydana gelmiştir. Bu menkıbelerden ikisi şöyledir:

Ahmet Baba'nın Taziye Teli Çekmesi: Bir gün Ahmet Baba, atına atlayarak alel acele Divriği'ye gelmiş. Yolda rastlayanlar, bu telaşın

sebebini sormuşlar. O da "Tercan'da çok sevdiğim müridim Hasan Efendi vardı; çok rahatsız olduğunu hissettim" demiş. Divriği'ye gelir gelmez de oğluna taziye teli çekmiş. Hasan Baba'nın oğlu o sırada komşuda imiş. Ahmet Baba'nın çekmiş olduğu teli kendisine vermişler. Babasının ölümünü Ahmet Baba'nın teli ile öğrenmiş; koşarak evine gitmiş...[40]

Tekke'nin Kapısında Davul Çaldırması: Tekke ve zaviyelerin kapatıldığı günler...1925 yılının sonları. Ahmet Baba, Anzağar'dan iki davulcu, iki zurnacı tutmuş. Gani Baba'nın türbesine getirmiş. Birini pencereye, diğerini diğer pencereye götürmüş. Burada çalmalarını emretmiş. Kendisi de türbenin kapısına oturup ağlamaya başlamış.

Bu arada komşular "Ahmet Baba aklını yitirdi" diyerek feryada başlamışlar. Dervişlerden bir tanesi:

-Erenler, bu hal nedir, diye sormuş. Ahmet Baba da:

- Susuzbel'den dört jandarma geliyor. Gani Baba'nın türbesini mühürleyecekler...Duysun diye davul-zurna çaldırıyorum!

Gerçekten de bir kaç saat sonra Divriği'den jandarmalar gelip türbenin kapısına kilit vurmuşlar.[41]

9. Ahmet Baba:

Ahmet Baba/Tebit Hızır/Ardıç Baba(Top Ardıç). Üç adak yeri de Divriği'nin Dikmeçay köyündedir.

Tebit Hızır tepesine paralel plato düzlüğü üzerinde Ahmet Baba yatırı vardır. İnanışa göre Ahmet Baba, bir alp-eren olup bu civarda şehit düşmüştür Buraya yağmur duası ve her türlü dilekler için gidilir. Ayrıca haziran ayında köylülerce toplu olarak ziyaret edilir.

Halk inanışı: Dikmeçay köyünde "Gürk Ali" adında temiz kalpli, saf bir adam varmış. Cuma geceleri Ahmet Baba ziyaretindeki ruhlar insan kılığına girerlermiş, Gürk Ali'yi alıp götürürlermiş.

Halk inanışı: Kutsal günlerde ve Cuma akşamları Ahmet Baba ziyaretinde ışık yandığına, ağaçları kesenlerin başlarına mutlaka bir felaket geleceğine inanırlar. Korudaki ağaçlar ziyaret sırasında kullanılır. Kesilip yakılmayan ağaçlar orda bırakılır.

*Halk İnanışı:*Kadının biri Ahmet Baba ziyaretini alaya alır. Kendisini ziyarete davet edenlere:

-Ziyarete gidenler ölmüyor mu? Başına bir felaket gelmiyor mu?...Siz, ziyarete gidin de ölmeyin/ölümden kurtulun, der. Akşamleyin ziyaretten dönenler kadını ölmüş bulurlar.[42]

---

[40] İsmail Savaş'tan yaptığımız 13.8.1987 tarihli derleme.
[41] İsmail Savaş'tan yaptığımız 13.8.1987 tarihli derleme.
[42] Hüseyin Aslan, Eşke 1961; Sait Akkoç, Eşke 1928

10. Ali Baba:

Adak yeri Güllüce ile Karaman'ın kesiştiği tepenin/sırtın üzerindedir. Tepede sekiz-on tane asırlık ardıç ağaçları vardır. Oyum Ağaç mevkiindeki bu küçük koruluk Kırkgöz köyüne de yakındır. Ali Baba aslında Türklerdeki *"ağaç kültü"* ne bağlı bir adak yeridir. Belli bir mezar yeri veya belli bir şahıs söz konusu değildir. Güllüce, Karaman, Kırkgöz .... köylüleri her yıl haziran ayında toplu ziyaret yaparak kurban keserler. Koç katımında, kabayel ve yağmur duası için de Ali Baba ziyaret edilir.

Halk inanışı: İnanışa göre yılda iki defa; biri haziranda ve diğeri ekim ayında olmak üzere ziyaretin üstüne nur doğar...Temiz kalpli ve saf köylüler bunu görürler ve diğer köylülere haber verirler. Köylüler de bu haber/kutsal işaret üzerine topluca Ali Baba düşeğine/ziyaretine çıkarlar.[43]

11. Ali Baba:

Ali Baba'nın mezarı Ovacık köyündedir. Burası her türlü dilekler için ziyaret edilmektedir. Gelin-kızlar da düğün günü baba evinden ayrıldıktan sonra attan inip Ali Baba'yı ziyaret ederler, mutluluk dilerler. Ali Baba'nın eski köy mezarlığı içindeki kabri özellikle kış aylarında cuma akşamları lokma yapılarak ziyaret edilir. Kurban Bayramı'nda da köylüler topluca Ali Baba'yı ziyaret ederler; kurbanlarını keserler; hazırlanan kazanlarda kurban etleri pişirilerek bulgur pilavına katılır. Pişirilen yemekler köy halkı tarafından topluca yenilir.[44]

Halk inanışı: 1991 yılında komşu köyden bir kız, Ali Baba'daki kurban törenine geldi. Ali Baba'nın mezarı başındaki karamuk çalısına bir mendil bağladı. "Ali Baba, beni bu köye gelin et" diye devahta/istekte bulundu. Çok geçmeden bu köye gelin geldi. Gelinin adı Emine..[45].

Halk inanışı: Evlendim iki çocuğum oldu. Adını "Çağla" koyduk. Kıbrıs Çıkarması başladı/1974... Kocamı da ikinci defa askere aldılar. Ben de Ali Baba'ya gittim. "Ya Ali Baba, kocam askerden sağ salim dönerse, kızım Çağla'yı kurban vereceğim" dedim. Annem kızdı: "Yavrum, malımız davarımız var, onu kurban ederiz" dedi. Ben de: "Babasız çocuk istemiyorum, o şehit olup Kıbrıs'ta kaldıktan sonra çocuğun ne kıymeti var?" dedim. Kocam askerden sağ salim döndü...Kızım Çağla da birkaç ay sonra aniden kucağımda öldü."[46]

12. Ali Baba/Ali Güllü:

Ali Baba, özellikle Sincan yöresinde ermişliğine inanılan bir zattır. 1919 yılında Yağbasan'da doğmuş ve 1976 yılında aynı köyde vefat etmiştir.

---

[43] Keko Özdemir, Güllüce 1950

[44] Veli Gürsoy, Ovacık 1957, Sait Kaya, Ovacık 1951.

[45] Arife Kaya, Ovacık 1950

[46] Arife Kaya, Ovacık 1950

Söylence: Savrunlu Cemal Usta, Divriği-Cürek'teki oto-bakım tesislerinde atölye ustası olarak çalışmaktadır. Araçlar onun denetiminde tamir edilir, daha sonra da tecrübeye çıkılır. Gene bir kış mevsiminde tamir ettiği aracı tecrübe için Divriği'ye doğru yola çıkarır. Ali Baba da aynı araçla gitmek ister; fakat Cemal Usta, Ali Baba'yı araca almaz. Araç hareket eder. Murmana köyü karşısında yoldan çıkar... Yolun alt tarafından demiryolu geçmektedir. Araç durmazsa 100 m lik bir uçurumdan yuvarlanacaktır. Arabanın ön tekerlekleri sallanır, dingil oturmuştur. Cemal Usta, direksiyondadır. Buzlanmış pencereden Ali Baba'yı hayal meyal görür. Ali Baba arabanın önünde; elini kaputun üzerine koymuş, aracı geri itmektedir. Aracı geri iterken de: "Sen beni arabaya almaz mısın?" diye söylenir. Sonra kaybolur. Cemal Usta arabadan indiğinde yolda kimseyi görmez.... Divriği'ye geldiğinde Ali Baba, halk içinde dolaşmaktadır. Cemal Usta, bu hadiseden sonra Ali Baba'nın kerametine inanır. Hürmet etmeye başlar.[47]

13. Ali Taş:

Adak yeri Zara'ya bağlı Kuruköprü ile Kanlıçayır arasındadır. Murat(Gmili) Paşa'nın köyü civarındadır. Adak yeri iki bölümden ibarettir. Yerli kaya ile onun yakınındaki çeşme ve ulu meşeden ibaret birinci bölüm, onun karşısında Hz.Ali'nin attığına inanılan tek parça taş... Heri iki adak yerinin arasından Kısık çayı akar. Yerli kayanın Hz.Ali tarafından kılıçla dümdüz kesildiğine inanılır. Yine onun karşısındaki taşın da Hz. Ali tarafından düşmanların üzerine atıldığı ve bu yüzden kaya üzerinde el ve parmak izleri kaldığı inancı vardır. Çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar Ali Taş'ın etrafında üç defa dolaştırılır.

Halk inanışı: Muharrem ayıydı. Aşır(Aşure) çorbası pişirecektim. O gece rüyamda bizim evin önüne büyük bir kayanın gelmiş olduğunu gördüm. Yine rüyamda bizim adama/kocama dedim ki, "Bizim evin önünde büyük bir kaya var...Kayanın başında da ak sakallı bir ihtiyar var." İhtiyar benimle konuşmaya başladı. "Kızım kalk!.. Senin kızının çocuğu olmuyor, doğup ölüyor. Sen, kızını Ali Taşa' getir. Ben ona bir erkek çocuğu vereceğim. Adını Ali Taş koyacaksın. O, büyük bir adam olacak..." Sabahleyin gördüğüm rüyayı ev halkına anlattım. Babam Mustafa Karslı, Mamağan(Çamşıhı yöresi) köyünde gelin olan torunumu Ali Taş'a götürdü. İlkin Ali Taş dünyaya geldi; peşinden(ardından) üç kız, bir oğlan daha oldu.[48]

14. Arap Baba:

Adak yeri Demirdağ köyündedir., Yusuf Taş'a ait binanın batı köşesindeki bir düşektir. Bu düşek, bir dişi, bir erkek yılan tarafından korunmaktadır. Yılanlar gece saat 12.00'den sonra köy çeşmesine gelip su içerler.Odanın içerisinde iki yuvarlak taş bulunmaktadır. Mum yakılır, lokma dağıtılır. Cöher alınmaz. Toprak zeminli oda Arap Baba'ya aittir.[49]

---

[47] Kamber Yılmaz, Gahn 1945

[48] Tamam Karslı, Çamşıhı, 1947

[49] Halil Bozatlı

15. Ardıç Baba:

Ahmet Baba/Tebit Hızır/Ardıç Baba(Top Ardıç). Üç adak yeri de Divriği'nin Dikmeçay köyündedir. Ahmet Baba yatırının biraz ilerisindeki ulu bir ardıç ağacıdır.

Efsane: Efsaneye göre Tebit Hızır ve Ardıç Baba kendi aralarında ezeli bir savaş yapmışlardır. Bir sonuç alamayınca araya Ahmet Baba girmiş ve iki tarafı barıştırmıştır. Bu savaşın izleri hala gözlenmektedir. Çünkü Ardıç Baba denilen ardıcın üzerinde yanık izleri belirgindir. Aynı zamanda Tebit Hızır'da da aynı yanık izleri görünmektedir. Fakat bu ağaçların çoğu televizyon vericisi için kesilmiştir. Yapılan verici ise hiç çalışmamıştır.

16. At Kaya:

Madenli köyünde, kutsallığına inanılan bir kaya parçasıdır.

Efsane: Efsaneye göre Anadolu erenlerinden biri bu kayayı at yapmış, üzerine binerek Madenli köyüne kadar gelmiştir. Kayanın üzerinde kırbaç izleri vardır.[50]

17. Ayırt:

Adak yeri, Divriği ilçesindedir. Ayırt Bağı denilen mevkideki kutsal bir su gözesidir. Daha önceki yıllarda(1950), gözenin başında cuma akşamları ve kutsal günlerde mumlar yakılırdı. Bu günlerde gözeden çıkan suyun mis gibi koktuğuna inanılırdı. Ayrıca peri kızları tarafından yakılan ışıkların mahalle sakinleri tarafından görüldüğü söylenirdi.[51] Şimdilerde(1999) göze, mahallenin çöplüğü haline gelmiştir.

18. Ayvet Dede:

Adak yeri Divriği'nin Savrun köyündedir. Akdağ eteklerindeki "*Kuzun Dibi* " mevkiindedir. Buraya evhamlı hastalar gelirler. Bu adak yeri etrafında iki efsane söylenmektedir.

Halk inanışı: İç sıkıntısı olan bir kadın, ay haliyle Ayvet Dede'ye gider. Yatırın başında uyuyup kalır. Ak sakallı bir pir-i fani olan Dede, o kadına "gidip temizlenmesini, temizlendikten sonra gelmesini" söyler. Kadın uyanınca, Dede'nin söylediğini yapar. Birkaç gün sonra yıkanıp temizlenmiş olarak adak yerine gelir. Dede, kadının rüyasına girer, "Sende bir şey yok; boşuna evhamlanma" der. Kadın da evhamından kurtulur.

[50] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde.....**, s.168
[51] Kutlu Özen, *Sivas ve Divriği Yöresinde Su Kültüne Bağlı Adak Yerleri*, **IV. Milletler Arası Türk Halk Kültürü Kong.Bild.**, IV. Cilt, Ankara 1992, s. 211

Halk inanışı: Ayvet Dede tepesinde yatır mezarları vardır. Bunlar kandillerde, bayram günleri ve cumalarda köy camiine gelirlermiş. Cami yakınlarında evleri olanlar atların ayak seslerini duyarlarmış.

Efsane: Bundan yıllarca önce köy camisinin bulunduğu yere üç atlı gelmiş. Atlılar atlarından inmişler. Atlarını caminin yanına bağlamışlar. Köylüler; bu üç yabancıyı çok merak etmişler. Onlara geliş sebebini sormuşlar. O sırada Savrun köyünde bir kadın doğum sancıları çekiyormuş. Onlar da:

-Biz Ömerli köyündeki ***Karadonlu Can Baba*** ziyaretinden geliyoruz. Biraz sonra bir kadın bu köyde doğum yapacak. Doğan çocuğun adını ***Veysel*** koysunlar, demişler. Bunlar Anadolu Erenleriymiş.[52]

19. Baba Emir:

Adak yeri, Divriği Iğımbat dağını takip eden Baba Emir tepesindeki bir mağara içindedir. Bu adak yeri etrafında iki efsane söylenmektedir.

Efsane: Baba Emir, çok iri vücutlu bir hükümdarmış. Tacının dokunduğu yerleri çökertirmiş. Bu yüzden mağaranın tavanında bir takım izler vardır.

Efsane: Bir diğer efsaneye göre, avlanmak için Divriği'ye gelen **Hüseyin Gazi,** mağara içinde namaza durur. Başı mağaranın tavanına değer ve tavanda yuvarlak bir çukur meydana gelir

Eskiden adak adamak için Hüseyin Gazi ziyaretine gidenler, Emir Baba'ya da uğrarlardı. Bu işlemi yedi Cuma tekrar ederlerdi.[53]

20. Balaban Baba:

Adak yeri Çengelli dağının(2596 m.) zirvesine yakındır. Dağın 2500 metresinde yüzlerce yıllık mezarlar vardır. Mezarların İslamlık uğruna şehit düşen kimselere ait olduğu söylenir. Balaban Baba'nın mezarı da buradadır..

Menkıbe: Menkıbeye göre Balaban Baba, ***Hacı Bektaş Veli*** tarafından halkı aydınlatması için bu bölgeye gönderilmiş bir Anadolu erenidir.

Balaban Baba'nın mezarı, diğer mezarlara göre oldukça büyüktür. Mezarının arkasında büyük bir kaya vardır. Balaban Baba, Rumlara karşı savaşırken arkadaşları ile birlikte kayanın dibinde şehit düşmüştür.[54]

[52] Muhittin Işık, Savrun 1943
[53] Çamcı Mehmet Efendi'den yaptığımız 1982 yılındaki derleme.
[54] Muzaffer Polat, Örenik 1941

21. BaydığınDağı:

Bunlar Küçük Baydığın ve Büyük Baydığın olmak üzere birbirini takip eden dağ sıralarıdır. Divriği arazisi içinde yer alırlar. Adak yeri Büyük Baydığın tepesi üzerindedir. Halk arasında ***"Kara Baydığın"*** olarak bilinir.

Efsane: Efsaneye göre Divriği Iğımbat Dağı eteklerinde şehit düşen ***Hüseyin Gazi'nin*** öcünü almak için ***Battal Gazi,*** Baydığın dağına gelir. Dağın yamaçlarında büyük bir cenk olur. Battal Gazi'nin askerleri çok şehit vermelerine rağmen Rum askerlerini yenerler. Baydığın dağında şehit olanların içinde ***Bahaddin*** adında bir yiğit vardır. Cenkten sonra bu dağa Bahaddin adını verirler. Zamanla bu ad, Baydığın şekline dönüşür.[55]

22. Bel Dede:

Bel Dede ziyareti, Kekliktepe*(Galın)* köyünün karşısında bir bel/sırt üzerindedir. Sırtta biri çok büyük ve diğeri ondan küçük olmak üzere asırlık iki ardıç ağacı vardır. Asıl ziyaret büyük ardıç/Büyük Bel Dede'dir.

Efsane: Efsaneye göre bunlar iki kardeşmiş, daha sonra ağaç haline dönüşmüşler.

Halk inanışı: Kekliktepe köyünde Cuma adlı bir çiftçi varmış. Her zamanki gibi azığını alıp tarlasını beklemek için yola çıkmış. Tarlası Bel Dede ziyaretinin yakınlarındaymış. Bel Dede'nin yakınına gelince bir beyaz atlıyla karşılaşmış. At üstündeki ak sakallı adam, Yazıköy yolundan Beldede'ye doğru geliyormuş. Ak sakallı adam Cuma'ya sormuş:

-Sen kimin oğlusun? Buralarda ne arıyorsun?

Cuma da cevap vermiş:

-Kekliktepeli Hatem'le, Mahmut'un oğluyum....Tarla bekliyorum.

Ak sakallı adam, Cuma'ya köye dönmesini söylemiş. Cuma da:

-Ben buraya tarla beklemeye geldim. Burada kalmak zorundayım, demiş.

Atlı adam fazla ısrar etmemiş. Yoluna devam etmiş. Cuma da atlıyı izlemeye başlamış. Atlı adam, Büyük Beldede'ye geldiğinde ağaç ikiye ayrılmış; atlı da ağacın içine girip kaybolmuş. Cuma da bu hadiseyi anlattıktan sonra çok fazla yaşamamış; birkaç gün içinde ölüp gitmiş.[56]

---

[55] Ali Karşı, Ödek 1931, İbrahim Torun Yellice 1934, Musa Yıldız, Avşarcık 1977
[56] Muharrem Gürsoy, Galın 1929, Remzi Özcan, Galın 1951, Hatem Arı, Kekliktepe 1920, Kamber Yılmaz, Kekliktepe 1953, İbrahip Sopa, Kekliktepe 1946, Süleyman Yılmaz, Galın 1933

23. Beş Kardeş :

Adak yeri Çengelli Dağı'nın yamaçlarındadır. Meşe ağaçlarından ibaret kutsal bir yerdir.

Efsane: Efsaneye göre bunlar beş kardeşmiş; şekil değiştirip beş ulu ağaç olmuşlar. Her yıl ilk baharda köylüler tarafından ziyaret edilerek adaklar adanır.[57]

24. Büyük Taş:

Adak yeri Karaağaç*(Çüksüzer)* köyündedir. Köy yakınlarındaki büyük bir kayadır.

Efsane: Daha önceleri burası adak yeri değilmiş. Ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyar, köylülerden birisinin rüyasına girer, *"Benim yerim bu taşın altı"* der. Köylülerin burada kurban kesmelerini söyler. Bu hadiseden sonra kimsenin dikkatini çekmeyen kaya kutsallık kazanır.[58]

25. Cadı Karı:

Cadı Karı'nın toplama taşlardan mezarı Akmeşe-Gözeme-Karakale tarafına giden cılga/patika yol üzerindedir. Yol, yüksek bir tepenin üzerinden geçmektedir. Halk, geçip dönerken *"şeytan taşlar gibi"* Cadı Karı'nın mezarına taş atar. Atılan taşlardan Cadı Karı'nın mezarı yığma bir tepe haline gelmiştir.[59]

26. Ceğenek Baba:

Garip Musa tekkesine yakın olup, Güneş köyü yaylasında bulunan iki ardıç ağacından oluşan bir ziyarettir. Asırlardır kutsallığını korumuştur.

Halk inanışı: İnanışa göre hamile bir kadın ardıç ağacının yemişini yedikten sonra ziyarete niyaz ettiğinde elini herhangi bir yerine koyduğunda, doğan çocukta da aynı işaret(ben) olduğu söylenmektedir.[60]

27. Çalgam Baba:

Adak yeri, Efendi dağında, Çalgam mevkiindedir.

Efsane: Çalgam Baba'yı eşkıyalar yakalıyorlar. Onu soymak istiyorlar. Çünkü Çalgam Baba'nın torbasında altın olduğunu sanıyorlar. O da eşkıyalara:

-Bana bir şey yapamazsınız. Gidiniz yolunuza, diyor.

---

[57] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde**...., s.168
[58] İsmail Aslan, Olukman 1954
[59] Kemal Gürsoy, Ziniski 1939
[60] Abidin Gürsoy

Onlar da:

-İlla bu azığı bize vereceksiniz, diyorlar.

Çalgam Baba da onlara:

-Benim azık torbamda yiyecek bir şey yok; Benim azığım su...Ben bu suyu Kabe'den getirdim.

Eşkıyalar, inanmıyorlar. Onlar torbada altın olduğunu sanıyorlar.Bakıyorlar ki torbasında su var... Hayret ediyorlar:

-Torbandaki su niçin akmıyor, diyorlar.

Çalgam Baba da, bu su benim azığım....Ben sadece su içerim. Bu suyu ben bitirene kadar benden başkası içmez. Ben size su vereceğim.

Eşkıyalar soruyorlar:

-Bu dağın başında, kayanın dibinde nereden su bulup da vereceksin?

Çalgam Baba, eşkıyalardan birine sesleniyor.

-Belindeki palayı bana ver.

Eşkıya, palasını Çalgam Baba'ya veriyor. O da elindeki palayı taşa çalınca, kaya yarılıyor. Bel kalınlığında su çıkıyor. Eşkıyalara:

-Buyurun, için, diyor...

Adamlar kuruyup kalıyorlar...Hayret ediyorlar.

Çalgam Baba, birden bire kayboluyor....

Eşkıyalar, şaşkınlık içinde, Çalgam Baba'yı arıyorlar, bulamıyorlar.

Çalgam Baba, o tarihlerde, İngiltere'de tahsil yapmakta olan Abdurrahman Naci Demirağ'ın rüyasına giriyor:

Ben Çalgam Baba'yım, diye kendisini tanıtıyor. Kayalardan çıkan suyun, Divriği'ye akıtılmasını istiyor.

Naci Demirağ da:

-Ben bu parayı nereden bulayım, diyor.

Çalgam Baba:

-Sen, Türkiye'ye dönünce çok zengin olacaksın; kazandığın parayla Divriği'ye su getireceksin, diyor.

Naci Demirağ, Nacibey adlı suyu, borular döşeterek, Divriği'ye getirtiyor. Gözenin olduğu yerde her yıl, kurban kesiyor.[61]

[61] Halil Bozatlı

28. Çam Baba/Çam Evliyası:(Galın/Kekliktepe):

Adak yeri Kekliktepe ile Sincan arasındadır. Çam ağaçlarından meydana gelmiş küçük bir koruluktur. Koruluktaki üç çam asıl ziyaret yeridir.

Halk inanışı: Sünnet olacak çocuklar, sünnet olmadan önce buraya getirilir. Kutsallığına inanılan ağaçların dibinde dua edilir, orda bulunanlara lokma olarak üzüm, şeker, leblebi...vb dağıtılır. Gelin kızlar da, düğün günü at üstünde Çam Baba'ya getirilir. Attan inen gelin, korulukta selavatlanır:

Öldük öllüğünen
Düşman köllük ilen
Hakk'ın birliğiylen
Verelim Muhammet'e selavat.....

Söylenceler: Kekliktepe köyünden bir kadın koruluktaki kuru dalları yakmak için evine getirir. Sabaha kadar uyuyamaz. Daha sonra toplamış olduğu odunları sırtlayıp koruluğa götürür.

Efsane: Kekliktepe köyünde Kara Veysel adında bir kişi varmış. Bu adam o yıl koruculuk yapmış. Aynı yıl da bir ev yapmaya başlamış. Evin damını örtmek için koruluktan/Çam Evliyası'ndan ağaç kesmiş. Kesmiş olduğu ağacın dallarını çamurlayarak damın üzerine sermiş. O gece bir yağmur, bir şimşek....Kıyametler kopmuş. Gökten seller boşanmış. Yine o gece Veysel'in balta tuttuğu el felç olmuş; sabaha kadar acılar içinde inleye inleye ölmüş.

Efsane: Kekliktepe köyünde batıl inançları olmayan Yusuf adında bir adam varmış. Koruluğa gitmiş. 'İşte ben burdayım, işte ben dallarını kesiyorum....Çam Evliyası'nda ne keramet varsa belli etsin...' demiş. İşte bu hadiseden sonra felaketler zinciri başlamış. Önce hanımı, daha sonra da kendisi hastalanarak ölmüş.[62]

29. Çamaşır Pınarı:

Adak yeri Karaman ile Kırkgöz arasındaki bir su gözesidir.

Halk inanışı: Ay deresi mevkiindeki bu gözenin *"12 Gayıp ereni"* tarafından korunduğuna inanılır. Kutsal günlerde bu erenler, altısı bir tarafta, altısı diğer tarafta olmak üzere cem yaparlarmış. Çamaşır pınarını rüyalarında gören emzikli kadınlar çocuklarını buraya getirerek gözenin suyu ile yıkarlar. Çamaşır pınarı, suyunun yumuşaklığından dolayı çamaşır yıkamakta da kullanılır.Koç katımı bu gözenin başında yapılır. Hayvanların döllü olması için...[63]

[62] Kamber Yılmaz. Kekliktepe 1953
[63] Kutlu Özen. **Sivas ve Divriği Yöresinde**...., s.214

30. Çengelli Dağı:

Çengelli, yörenin en yüksek(2596) dağıdır. Çengelli dağının zirvesinde ve Çimen köyü yönünde ***Nuh'un*** gemisine ait bir çukur vardır. Bu çukura mart ve nisan aylarında su birikir, göl olur.

Efsane: Efsaneye göre ***Nuh'un Gemisi*** Ağrı'dan sonra Çengelli dağına konmuştur. Geminin çapası/çengeli bu dağda kalmıştır. Bu yüzden dağın adı Çengelli olmuştur. Zirveye yakın yerde ayrıca koyunların kesilip yüzülmesi için kayalara çengeller çakılmıştır.[64]

31. Çıplak Baba:

Belli bir mezar yeri yoktur. Sait Yıldırım'a ait evin içindedir. Düşek olarak bilinir. 1600-1700 yılları arasında yaşadığı(!?) tahmin edilmektedir. Nefsini /zamanını yetim ve garibanları doyurarak geçirmiştir. Varlıklı bir ailenin çocuğu olmasına rağmen kıldan örme bir elbisesi varmış.

Efsane: Çıplak Baba bir gün, bir cuma akşamı yıkanmak için Efendi deresindeki Orta Pınar'a gidiyor. Köylüler bunu takip ediyorlarmış. Soyunuyor, kıl elbisesini yıkıyor. Taşın üzerine seriyor. Kendisi de suyun içine girip yıkanıyor. Takip ettikleri için bunu görüyorlar. Çıplak Baba da:

-Keşke takip edip görmeseydiniz....Ben size öyle bir iş yapacağım ki siz beni arayacaksınız.

Ağaç bir kazık yapıyor; gözelerin birine çakıyor. Bütün gözeler kurumaya başlıyor.

Bu hadiseden sonra Çıplak Baba, Ankara taraflarına göç ediyor. Ayrılırken:

-Ben gidiyorum...Benden sonra iyi bir kişi gelip bu kazığı çıkarabilirse, gözeler eski haline gelir, diyor.

Köylüler, af dilemek için Ankara'nın Polatlı kasabasına gidiyorlar; fakat Çıplak Baba onları bağışlamıyor.

Odada sembolik bir yatağı var. Adak yerinden eski yıllarda su çıkarmış. Şimdi çıkmıyor. Şifa niyetine cöher alıyorlar. Cuma akşamları lokma dağıtıyorlar.

Çıplak Baba'nın gözesi Ağ Tarla'nın arkasındaki derenin içindedir.[65]

32. Çire Kaya:

Divriği Göndüren köyünün üst tarafındaki kutsal bir kayadır. Cuma günleri *"çire"* ışık yanarmış. Adak yerine bu yüzden Çire Kaya denilmiştir.[66]

---

[64] İbrahim Yüce, Kaledibi 1938
[65] Halil Tamer Bozatlı, Divriği Demirdağ 1956
[66] Hakkı Başaran, Göndüren 1939

33. Çoban Ağıtı:

Efsane: Bir çoban sürüsünü Sarıçiçek yaylasında otlatırken, önce dolu ardından da yağmur yağmaya başlamış. Sürüsünü yağmurdan korumak için yayladaki Ayı mağarasına doldurmuş. Mağaranın ağzını taşla kapatmış. Kendisi de mağaranın önünde yaktığı ateşle ısınmaya başlamış. Abasını başına çekmiş, sıcak ve yorgunluğun tesiriyle bir müddet sonra uyumaya başlamış. Rüzgar ters istikametten esmeye başlayınca ateş, mağaranın içindeki kuru otları ve gübreleri tutuşturmuş. Yanan gübrelerin ve otların dumanıyla koyunlar boğulmuş. Bu sırada can çekişen koyunların sesiyle ve köpeklerin ulumasıyla uyanan çoban, mağaranın önündeki taşları kaldırır; yüz elliden fazla koyunun dumandan boğularak öldüğünü görünce ağıt yakar.

Aşağıdan gelir baharın yazı,
Çıra gibi parlar koyunun gözü,
Sürüsünden ayrılan bir emlik kuzu
Katamadım yüreğime dert oldu.

Çoban vardı, kara taşa yaslandı
Ah, dedikçe dağlar taşlar seslendi
Kelek asılı kaldı, kırklık paslandı
Kırkamadım yüreğime dert oldu.

Kara koyun, koyunların beğidir
Ak koyun da yüreğimin yağıdır
Davarın yaylası, Çiçek dağıdır
Yayamadım yüreğime dert oldu.

Pösünükte ötüşür virane kuşlar
Çoban aba almış itini okşar,
Kara teke ile kınalı koçlar
Katamadım yüreğime dert oldu.

34. Çoban Korkutan:

Adak yeri *"Kılbaş "* mevkiindeki ulu armut ağacıdır. Ağacın gölgelediği dallar ve yapraklar bir köy halkını veya sürüyü alacak büyüklüktedir. Bu ağaç kutsaldır. Her yıl haziran ayında Danişment, Çayören, Çakmakdüzü ve Eğrisu köylülerince ziyaret edilerek kurbanlar kesilir.[67]

35. Darü'ş-şifa:

Selçuklulara bağlı Mengücek Emiri Ahmet Şah'ın 1228 yılında yaptırdığı Ulu Cami'nin bitişiğinde Ahmet Şah'ın karısı Melike Turan'ın yaptırdığı Darüş'ş-şifa(Tıp Fakültesi) vardır.

---

[67] Mahmut Bozkurt, Anzağar 1927

Söylence: Söylenceye göre, Ahmet Şah'ın karısı Turan Melike Hatun, çaresiz bir derde düşmüş; hiçbir doktor tedavi edememiş. Melike Hatun günden güne sararıp soluyor; eriyip gidiyormuş. ...Bir gün rüyasında ak sakallı bir pir görmüş,"Beni Divriği'de bul" demiş. Hemen uyanan Melike Hatun, Divriği'ye gitmiş ve rüyasındaki piri bir kulübecikte bulmuş. O sırada ihtiyar adam havanında bir takım otlar döğüyor, ilaç yapıyormuş. İlacı hemen Melike'ye içirmiş. Birkaç gün sonra da ayağa kaldırmış. Melike Hatun da ona Darü'ş-şifa'yı yaptırarak "Herkes görsün, derdine deva bulsun" diye ihtiyar doktorun ilaç yaptığı otların resimlerini Ulu Cami'in taç kapısına oydurmuş...:

Gerçekten de bugün de Ulucami kapısında kabartma çiçek ve meyve resimleri görülür....[68]

36. Dede Düşeği:

Güneş köyünün Göğburun mezrasında bulunan bir ziyaret yeridir. Burada yatır bulunmamasına karşılık, burası kutsal sayılır. Ziyaret edilir. Taş yığınından oluşan bir düşektir. Garip Musa'nın soyundan gelen Ahmet Dede, burada konaklamış, buraya kendi elleriyle taş yığmıştır. Buraya köy halkı Dede düşeği demektedir. Ahmet Dede düşeği Garip Musa tekkesi ile Güneş köyü arasındaki patika yol üzerindedir. Buradan geçen yolcular, yerden aldıkları taşı öperek bu yığına atarlar; dilekte bulunurlar. Ahmet Dede, Müslime Ana'nın kardeşidir.[69]

37. Dedem Taşı:

Adak yeri, Bayırlı ile Başmaktar yolu üzerindeki kutsal bir taştır. Zamanında köye gelen bir dede tarafından kutsanmıştır. Katipgil'in evinin yanındaki bu taş, geçip dönenler tarafından niyaz edilir/öpülür. Eskiden dedeler uğurlanırken burada toplanılırdı. Görgü cemi sırasında dede tarafından cezalandırılan talipler, Dedem Taşı'na kadar sürünerek gider ve taşa niyaz ederlerdi.

Halk inanışı: İbiligil'den Hakkı A...., küçük bir çocukken Dedem Taşı'nın olduğu yerde yatıp uyuyor. Rüyasında sünnet edildiğini görüyor. Köylüler de buna şahit oluyorlar. Adı geçen şahıs hayattadır.[70]

38. Dediği Dede:

Adak yeri Divriği Savrun köyünün karşısına düşen büyük bir tepe üzerindedir.

Efsane: Efsaneye göre Savrun köyündeki Ayvet Dede ile Dediği Dede iki kardeşmiş. Bunlardan Ayvet Dede, Savrun köyünü; Dediği dede

---

[68] Mehmet Önder, *Divriği, Derde Derman...*, **Bitmez-Tükenmez Anadolu**, Ankara 1970, s.36-37
[69] Abidin Gürsoy
[70] Cuma Erdoğan, Bayırlı 1949

ise Çitme köyünü kurmuştur. Ziyaretin bulunduğu yerde, "Ağılönü" mevkiinde daha önceleri bir ağıl yeri varmış. Mübarekler neden kızmışlarsa, ağılın damını üç defa kilim gibi kaldırıp atmışlar, Aydoğan tepesinin üzerine koymuşlar. Ağıl sahibine, " Biz burada rahatsız oluyoruz, davarınızı buradan götürün" demişler. Adamcağız da korkusundan burayı terk etmiş. Ağılın taşları hala durmaktaymış. Zaman zaman adak yerinde mum ışığı gibi hafif bir ışık yanarmış.[71]

39. Değnekli Havuzu/Değnekli Baba:

Değnekli Havuzu, Soğucak ile Gökçeharman arasında kalan Değneklitaş tepesi eteklerinde yer alır. Eski çağlarda yörenin su ihtiyacını karşılamak için yapılmış olan bir ayazma'dır.

Halk inanışı : İnanışa göre havuz, bir kız tarafından yaptırılmıştır. Havuzda devamlı olarak su bulunur. Havuzda bol su olduğu yıllarda, bol mahsül alınacağına inanılır. Diğer bir söylentiye göre havuz kurudur. Adak adamaya gelenler tarafından kurban kesilince havuza su gelir. Ziyaretçiler gittikten sonra havuzun suyu kendiliğinden çekilir.

Halk inancı: Buraya daha çok, çocuksuz kadınlar gelirler. Değnekli Baba'dan çocuk isterler. Havuz karanlık olduğu için el yordamı ile havuzdan para, boncuk, ağaç parçası.... çıkarmaya çalışırlar. Kendileri de adak olarak havuza para, boncuk, düğme....atarlar. Havuzdan çıkarmış oldukları şeyi kutsal kabul ederler. Çocuk sahibi olurlarsa, bunları muska yaparak çocuğun omzuna asarlar.[72]

40. Deli Ali'nin Çağılı:

Adak yeri Samancı Deresi'ne giden yolun kenarındadır. Mezar yeri çakıl taşlardan ibaret bir tümsek olduğu için adak yerine bu ad verilmiştir.

Efsane: Bir gün, çok karlı bir kış günü köylünün biri köyüne giderken Deli Ali'nin Çağılı'nın olduğu yerde tipiye tutulur. Uyuyup kalır. Uyandığında yattığı yerin çayır çimenlik olduğunu hayretle görür. Gelip köylülerine haber verir. O günden sonra burası kutsallık kazanır, adak yeri olur.[73]

41. Derviş Ali:

Derviş Ali'nin mezarı, Zara-Körpınar'a bağlı İğdir köyündedir. Gözlerden uzak bir köy evliyasıdır. Derviş Ali, Seyyit Mahmut Hayrani Hz. Soyundan gelmektedir. Seyyit Mahmut Hayrani, Hacı Bektaş Veli zamanında yaşamış, O'ndan nasip almış ulu bir zattır.

---

[71] E.Yıldırım, Savrun 1953
[72] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde.....**, 113-114
[73] Cengiz Şat, Anzağar 1959

Menkıbe: Menkıbeye göre Seyyit Mahmut Hayrani, kendi soyundan olanları Tunceli'ye gönderiyor. Kureyşanlılar bu soyun ulularından olan Derviş Ali adlı bir zattan gelmektedir. Yıllar sonra yine Derviş Ali adını taşıyan Kureyşanlı bir dede Tunceli'den kalkıp Divriği-İmirhan yakınlarındaki Körpınar'a geliyor. Bunun Şah İsmail adında bir oğlu oluyor. Şah İsmail bu köyde evleniyor ve bu evlilikten Hüsnü ve Şükrü Dedeler dünyaya geliyor. Hüsnü Dede 1970"li yıllarda vefat etmiştir. "Beygelenli Hüsnü Dede" diye tanınırdı.

Menkıbe: Menkıbeye göre Derviş Ali, ölümünden bir gün önce Körpınar'dan kalkıp İğdir köyündeki taliplerinin yanına geliyor. Kara Hüseyin adlı talibinin evine misafir oluyor. Vakit ikindi imiş. Talibine, "Ben bu akşam saat 20.00'de vefat edeceğim/ahirete intikal edeceğim" diyor. Kara Hüseyin de, "Peki dedem, sen burada vefat edersen, kabrin neresi olacak? İğdir köyüne defnedersek, Körpınarlılar seni alıp götürmezler mi?" diyor. Derviş Ali, Kara Hüseyin ile birlikte dışarı çıkıyor. Elindeki kuru bir çubuğu, misafir olduğu evin arkasındaki harman yerine dikiyor. Daha sonra Kara Hüseyin'e dönerek, "Hüseyin, bundan sonra yapılacak işleri, benden sonra sana söylerler" diyor. Akşam olunca bütün taliplerini Kara Hüseyin'in evine çağırıyor. Taliplerin şaşkın bakışları altında, dediği saatte ölüyor. Sabah olup güneş dağlarda yer tuttuktan sonra beyaz donlu, ak sakallı bir derviş, çubuğun dikili olduğu tarlada beliriyor. Elinde beyaz bir torba olduğu halde, Derviş Ali"in bir gün önce dikmiş olduğu çubuğun etrafında üç defa dönüyor. Her dönüşte torbadaki taşları çubuğun dibine döküyor. Sonra sır oluyor/birdenbire gözden kayboluyor. Ak sakallı derviş kaybolur kaybolmaz, kuru çubuk da yeşeriyor. Köylüler bunu manevi bir işaret kabul edip, Derviş Ali"yi çubuğun dibine defnediyorlar. Bugün mezarının başında çok ulu bir ardıç ağacı bulunmaktadır. Mezar ve ağaç kutsaldır. Her türlü dilekler için ziyaret edilmektedir.[74]

42. Derviş Muhammet yatırı:

Derviş Muhammet'in türbesi Divriği'ye 24 km uzaklıktaki Anzağar köyündedir. Derviş Muhammet'in mezar taşında "**Horasanlı Seyyit Hüseyin oğlu Seyyit Derviş Muhammet, Doğumu: 1174(1760)-Ölümü: 1244(1828), Ruhuna Fatiha**" yazılıdır. Ünlü tekke şairi Derviş Muhammet, Malatya ilimizin Arguvan ilçesine bağlı İsa köyünde doğmuştur. Derviş Muhammet daha sonra bu köyden ayrılmış ve Anzağar'a yerleşmiştir. Bu köyden bir daha ayrılmayan Derviş Muhammet 1826 yılında Hakk'a yürümüştür.

Derviş Muhammet'in Demirli'deki Kervanı Kurtarması: Derviş Muhammet'in hizmetini gören kızlar varmış. Onlardan biri de Nergiz Ana...

Derviş Muhammet, akşamdan yatağına yatmış. Sabah erken saatlerde yatağından bağırmış:

[74] Şah İsmail, Körpınar 1928

- Kızlar!..Kalkın.. Atımın terini silin...Üzerini örtün...Atım üşüyüp hasta olmasın.

Kızlar yataklarından kalkıp ahıra gitmişler. Derviş Muhammet'in atı kan ter içinde. Hayret etmişler. Derviş Muhammet, akşam erkenden yattı; yatağından hiç çıkmadı; sabahleyin erken saatlerde de bizi çağırdı...Odasından ayrılmadı... Atı kan ter içerisinde...Bütün bu olan bitenlere bir anlam verememişler.

Kızlar, ahırdaki işleri bittikten sonra Derviş Muhammet'in yatağı ucuna gelmişler. Utana sıkıla sormuşlar:

-Ya Derviş Baba, bu ne hal?...Sen yatakta yatıyorsun, atın kan ter içinde kalmış!..

Derviş Muhammet, yatağından doğrularak kızlara cevap vermiş:

-Ben yatakta iken, Demirli'ye giden kervan tipiye tutuldu. Yolcular soğuktan donacak, tipiden boğulacak... Kervandakilerden biri bağırdı "Ya Derviş Muhammet, sen yetiş!.." Ben de kervanı düzlüğe indirdim.

Derviş Muhammet'in Ölen Çocuğu Diriltmesi: Divriği'nin Karsı(Uzunbağ) köyünde oturan iki bacı varmış. Bunların bir küçük erkek çocuktan başka kimseleri yokmuş. Bütün dünyaları bu çocuk imiş. Bir gün çocuk hastalanmış ve ölmüş... İki bacının dünyaları yıkılmış. Ağlayıp sızlamışlar ama fayda yok...

İçlerinden biri, "Çocuğumuzu Derviş Muhammet'e götürelim" demiş. Geceyarısı çocuğu bir çula sarmışlar, sırtlarına alıp Anzağar'a doğru yola çıkmışlar.

Bu hal, Derviş Muhammet'e malum olmuş. Yattığı yerden, hizmetini görenlere seslenmiş:

-Battal...Karabelli...Kalkınız. mihman(misafir) geliyor!.. Kapıya çıkınız, mihmanlarımı karşılayınız...

Battal ve Karabelli adlarındaki iki hizmetçi kapının önüne çıkmışlar; bir de ne görsünler, gecenin karanlığında ve ayazında iki kadın soluk soluğa geliyorlar.

Derviş Muhammet, dışarıdakilere seslenmiş:

-Çocuğu tekkeye bırakın; kadınları içeri alın...

Çocuğu tekkeye bırakmışlar, kadınları içeri almışlar.

Derviş Muhammet tekkeye gitmiş. Ölen çocuk dirilip ağlamaya başlamış...

Tekkeden dönen Derviş Muhammet, kadınlara seslenmiş:

-Kızlar kalkın!.. Çocuğunuzu alın!...Kimseye bir şey söylemeyin; gün ışımadan köyünüze girmiş olun!...

Derviş Muhammet'in Kızıl Elma'ya Gitmesi: Derviş Muhammet, bir gün yatağına yatmış. Üstünü örtmüşler... Kırk gün hiç ayıkmamış(uyanmamış); kırk gün sonra yatağından doğrulup:

-Kızlar, bana bir yudum su verin...demiş.

Derviş Muhammet'in ayıktığını gören kızlar, tekkedeki dervişlere sevinerek haber vermişler..."Derviş Muhammet ayıktı!..." demişler. Yatağının başında toplanmışlar.Dervişler:

- Ya Derviş Baba, kırk gündür neredeydin, demişler.

Derviş Muhammet de:

-Dervişler, kızlar...Avcumun içine bakınız!...demiş.

Avcunun içi kan revan içindeymiş... Sonra devam etmiş:

-Gavuru kırmak için Kızıl Elma'ya endim(gittim).

Taş Kesilen Köylüler: Gödeş köyünün üst tarafında Çakmaklı dağı vardır. Bir kısım köylüler kışın tipiye yakalanırlar. Derviş Baba'dan yardım isterler. Dilekleri yerine gelmeyince de Baba'ya küfrederler. O anda taş kesilirler.

Derviş Muhammet'in Kardeşleri: Derviş Muhammet ve üç kardeşi bir kargayı takip ederek Horasan'dan kalkıp Anzağar çayına kadar geliyorlar. Daha sonra Seyyit Baba, Divriği'nin Ziniski köyüne ; Hasan Paşa, Üçpınar köyüne; Karadonlu Can Baba, Karageban nahiyesinin Ömerli mezrasına yerleşiyorlar.

Derviş Muhammet yatırını ziyaret edenler, aynı köydeki ***Muhammet Gani Baba*** yatırını da ziyaret ederler.[75]

43. Dervişin Taşı:

Adak yeri Oğulbey(Kirkidi) köyündedir. Kirkidi deresi yakınlarındaki bir yerli kayadır. Köye gelen bir derviş tarafından kutsandığına inanılır.

Halk inanışı: Gelinin ayağını açacakları gün, gelin ile yakınları ve müsahibin hanımı, köyün genç kızları ile birlikte Derviş'in Taşı'na gelirler. Gelin, kayanın olduğu yere getirilir. Dereden bir bakraç su alınır. Gelin kutsal taşa niyaz eder, diğerleri de niyaz ederler. Daha sonra müsahibin hanımı tarafından dereden alınan su, gelinin ayağına dökülür. Bu işlemden sonra gelinin ayağının uğurlu olacağına, bolluk getireceğine, doğurganlığına inanılır. Bu işlem sırasında geline yerli giysi olan üç etek giydirilir. Orada bulunanlara lokma dağıtılır.[76]

[75] Kutlu Özen, *Derviş Muhammet*, **Türk Folklorundan Derlemeler/89**, Ankara 1989
[76] Cuma Kalkan, Kirkidi 1941, Cennet Yerlikaya, Kirkidi 1932

44. Dikmetaş:

Şamanizm'e inananlar özellikle dağ doruklarında ya da geçitlerinde taşları üst üste yığarak kutsal alanlar oluştururlar. Her gelip geçenin yığına bir taş koyması ya da bez bağlayarak ruhlara sunuda bulunması gerekir.[77] Şahin ile Mamoağa yol ayrımına yakın bir yerde Dikmetaş adını taşıyan bir *"Yol düşeği"* vardır. Bu yörede düşek, kutsal mekan anlamındadır. Yolculuk sırasında Dikmetaş'tan geçerken taşa niyaz edip, kazasız belasız bir yolculuk için dilekte/talepte bulunurlar. *"Beni/bizi yaramazdan, uğursuzdan, her türlü belalardan koru..."* diye dua ederler. *"Yolun ruhu'ndan"* yardım isterler. Bunlara Anadolu'da *"Geçit bekçileri"* de denir. Bugün aynı uygulamayı Asya'daki Saha, Tuva ve Hakas Türklerinde de görmekteyiz.[78]

45. Divriği, Derde Derman...:

Evliya Çelebi, Divriği adının nerden geldiğini, hoş bir efsaneyle anlatır:

Efsane: Yeryüzündeki bütün canlılara hükmeden efsaneler padişahı Süleyman Peygamber'in emrinde güçlü bir dev vardı. Adına ***"Dev-i riyk"*** derlerdi.

Bir gün Hz. Süleyman, bu devi yanına çağırdı. Anadolu'nun Aydıncık şehrinde, gözdesi Belkıs için muhteşem bir saray yapmasını emretti. Dev-i riyk, Süleyman'dan bu emri alır almaz, Anadolu'ya geçti. Bugünkü Divriği'nin bulunduğu sulak, yeşillik bir yere geldi. Yorulmuştu. Sırtını kayalara dayayarak derin bir uykuya daldı... Dev uykusu bu!... Bir yıl, iki yıl, beş yıl...

Hz.Süleyman, devden haber almayınca, Anadolu'ya haber saldı. Sonunda öğrendi ki Dev-i riyk, bir kayaya dayanmış uyur. Emir verdi; devi yaslandığı kayaya sıkıca bağladılar. Dev de burada telef oldu gitti...

Bir zaman sonra Sivas şehrinin beyi, burada bir şehir kurdu, adına da devin adını verdi: Dev-i riyk...[79]

46. Divriği Ulucamii/Darüşşifa:

Bilindiği gibi Divriği Ulucamii Melik Ahmet Şah tarafından 1229-1240 yılları arasında yaptırılmıştır. Ahmet Şah'ın eşi Melike Turan Melek de, camiye bitişik Darüşşifa'yı yaptırmıştır. Gerek bu eserlerin yapımı sırasında, gerekse daha sonraki yıllarda bu mekanlarla ilgili efsaneler ve halk inançları meydana gelmiştir. Necdet Sakaoğlu'nun tespitleri şöyledir:

[77] Sinan Anadol, *Şaman Türkler*, **Atlas,** Sayı : 82, Ocak 2000, s. 44
[78] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde.....**, s.215
[79] Mehmet Önder, *Divriği, Derde Derman...* , **Bitmez-Tükenmez Anadolu**, Sümerbank Kültür Yay., Ankara 1970, s.36-37

Camiden Önce Hamam: Ahmet Şah, caminin temelini vurdurmazdan önce, şimdi harabesi kalan "Bekirçavuş Hamamı"nı yaptırmış. Camide çalışanlar, her sabah evvela hamamda yıkanır, büyük abdestle gelip işe başlarlarmış.

Bu rivayeti şu şekilde anlatanlar da vardır:

Ahmet Şah, bir gün cami inşaatının başına gelmiş. Bir işçinin durumu dikkatini çekmiş. Adam, ustasına götürmek üzere bir taşı kucaklıyor, fakat bir adım atmadan tekrar yere bırakıyor, yine kucaklıyor bırakıyormuş....Yanına yaklaşıp sormuş. İşçi utana sıkıla "Büyük abdeste ihtiyaç duyduğunu, o vaziyette mabede taş götürmeyi günah saydığını" söylemiş. Şah, hemen caminin yapımını durdurarak bir hamam inşa ettirmiş. Ondan sonra her sabah ustalar ve işçiler, ilkin yıkanır, sonra işe başlarlarmış.

Sabırlı Mimar, sabırsız Şah....: Ahmet Şah camiyi yaptırmak için başka memleketlerden mimarlar, ustalar getirtmiş. Cami yapılmış bitmiş. Fakat, daha içerisi kalıplarla, iskelelerle doluymuş. Derken iskelelerin söküleceği sırada mimarların ve ustaların başı ortadan kaybolmuş.

Herkes:"Acaba başına bir hal mi geldi?" diye merak etmişler.

Ahmet Şah dört bir yana haberler salmış. Ne dirisi ne de ölüsü bulunmuş. O olmayınca öteki ustalar kalıpları, iskeleleri sökememişler. Şah kızmış:

-Başka ustalar bulun, emrini vermiş.

Çok usta, çok mimar bulunup getirilmiş. Ama her gelen:

-Ben bu işi yapamam, aklı erdiremedim, diyerek dışarı çıkmış.

Kalıpları sökecek hiç kimse bulunamamış. Ahmet Şah'ın canı çok sıkılmaya başlamış. Komşu memleketlere yazarak en usta neccarları, dülgerleri getirtmiş. Ne hikmetse bir türlü başaran çıkmamış. Sonunda Şah da, etrafındakiler de o kanaate varmışlar ki:

-Kalıpları böyle sökülmez biçimde yapmak suretiyle mimarbaşı, hem bize hem İslam dinine hıyanet etti. Şu halde düşmanımızmış. Her kim görür ve yakalarsa, düşünmesin öldürsün....

Gel olmuş git olmuş, aradan on yıl geçmiş. Cami öyle işe yaramaz kapalı dursun, cuma ve bayram namazları, önündeki avluda kılınmaya başlanmış.

Yine bir bayram sabahı, Ahmet Şah, yöneticiler ve ahali, burada namaz kılmışlar. Namazdan sonra tebrik töreni başlamış. Kalabalığın arasından Şah'a yaklaşan, saçı sakalı bir birine karışmış bir derviş:

-Ey Şah, böyle büyük bir mabet varken dışarıda namaz kılınır mı?

Diye sormuş. Şah, adamı incitmemek için meseleyi anlatmış. Adam izin isteyip hemen içeriye girmiş ve herkesi şaşkın bırakan bir çabuklukla kalıpları birer ikişer yerlerinden oynatıp çıkarmaya başlamış.

Hemen anlamışlar, kayıplara karışan mimarın o olduğunu. Fakat ses çıkarmamışlar. İş bitince huzuruna çağırıp:

-Sen bana ve eserime en büyük kötülüğü yaptın. Camimi yıllarca kör bıraktın. Bunun cezasını biliyor musun? Demiş.

Mimar şu karşılığı vermiş:

-Şahım, siz dünyada eşi az bulunur bir cami yaptırdınız. Camiler Allah'ın evidir. Temeli de, kubbesi de çok sağlam olmalıdır. Ben, bu mabedin kıyamete kadar ayakta kalmasını diledim. Eğer ortadan kaybolmasaydım, sabredemez, kalıpları söktürürdün. Cami de uzun ömürlü olmazdı. Oysa bu caminin on yıl iskelede kalıp temellerinin yerleşmesi şarttı. Onun için çareyi gözden kaybolmakta buldum. İskeleyi de kimsenin bozamayacağı şekilde yapmıştım. Taktir sizin....İster vurdurun boynumu, isterseniz bağışlayın...Şah, mimara hak vererek onu ödüllendirmiş ve ücretini fazlasıyla ödemiş.

Not: Cami kapılarındaki 1228 tarihi ile içerideki minberdeki 1243 tarihi arasında 15 yıllık bir zaman farkı vardır.

Bende değil onda....: Ulu Caminin bir yerinde "Bu cami yıkılırsa, diyeti dikmenin altında/bedeli sütunun altında" diye bir yazı varmış. Fakat her dikmenin üzerinde de "Bende değil onda" yazısı okunurmuş.

Rivayete göre Ahmet Şah, camiyi yaptırırken, bir gün yıkılacak olursa tekrar yapılsın, diye yetecek kadar altını, gümüşü temele gömdürmüş.

Bilindiği gibi, çok eski bir gelenek olarak, büyük mabetlerin, hayır kurumlarının temel çukurlarına, o günün geçerli akçasından avuç avuç serpilir, bunun uğruna inanılırdı.

Bir paraya kırk yumurta....: Ulu Cami'yi yapan mimar, daha bütün işler tamamlanmadan hastalanmış. Yanındakilere vasiyet etmiş. Şaha da haber yollamış:

-Ömrüm ve sağlığım vefa etseydi, ben bu eserin içini boyayıp tezyin edecektim. Halim ortada. Artık benim bunu yapmama imkan yoktur. Duvarların boyası ve cilası yumurta ile yapılacak, camiyi asıl o boya gösterecek. Elim yakanızda olsun, yumurtanın kırkı bir paraya çıksa bile ihmal etmeyesiniz, demiş.

Adamcağız uzun yaşamamış ve ölmüş. Fakat sonradan, ne Şah'ın ne de öteki ustaların, baş mimar öldükten sonra bu işe el atmaları kısmet olmamış. Cami de öyle badanasız, boyasız kalmış.

Not: Bu rivayetin daha çok geçmişteki ucuzluğu aksettiren yönüne ilgi duyulmuştur.

Mimarın mutluluğu: Ustalardan biri cami bitince minareye çıkmış. Elindeki külüngünü(madırgasını) büyük bir coşku ile fırlatmış:

-Nereye düşerse, beni oraya gömersiniz. Bu camiyi, külüngümün düştüğü yerden ebediyen seyredeyim, demiş.

Ahmet Şah, ustasına daha sağlığında bir türbe (Kubbedibi/Kamereddin) yaptırmış. Usta da sağlığında kümbetin çevresindeki arsaları alarak "Burası benim gibi gariplerin gömüleceği bir mezarlık olsun" demiş. Kabristan ziyaretlerinde, Kubbedibine uğramak ve Ulucami'nin ustası için Fatiha okumak bir gelenektir.

Antika top: Ulucami mihrap önü kubbesinin yarı karanlık derinliğinde kalan beyaz/yeşil renkli bir porselen top vardır. Bu askı topuna halk dilinde antika denir. Çok değerli olduğuna inanılır. Rivayete göre, "antika"yı, cami yapıldığı zaman bir padişah, ev hediyesi gibi, Ahmet Şah'a teslim etmiş. O zaman çok beğenmiş ve mihraba asmışlar. Yıllar yılı orada asılı durmuş. Yakın zamanda bir ecnebi(yabancı) gelmiş, bu topa öyle ağır bir fiyat vermiş ki, cami ilgilileri iskele kurdurup şimdiki yerine astırmışlar. Bu askı topunu Ayangil'in Hacı İsmail Efendi'ye astırmışlar.

Kırkların Bekçiliği: Çok eskilerden beri "Kırklar"ın Ulucami'de toplandıklarına ve zikrullah çektiklerine inanılırmış. Bu konuda bir de yakın zaman olayı anlatılır. Ulucami'nin XIX. yüzyıl sonlarındaki müezzinlerinden olan Farraş Baba, bir gün, sabah ezanı okumaya gelmiş. Vakti bilememiş. Daha gece yarısı imiş. İçeri girince erenleri, geniş bir halka halinde zikir çeker bulmuş.. Şaşırıp kalmış. Erenlerden biri, Farraş Baba'ya:

-Bir daha böyle vakitsiz gelme, uyarısında bulunmuş.

Farraş Baba'nın dili tutulmuş, kırk gün içinde ölmüş.[80]

47. Diynenecek/Seyyit Baba Düşeği:

Diynenecek, Erikli-Ziniski yolu üzerindeki tümsek bir kayadır. Kayanın alt tarafından susuz bir dere geçer. Adak yeri, köye beş dakika mesafededir. İnanışa göre, Ziniski köyünde türbesi bulunan Seyyit Baba, Ziniski'ye girerken yorgunluğunu gidermek için bu kayaya sırtını vererek bir müddet dinlenmiştir. Kaya, Seyyit Baba'dan dolayı kutsallık kazanmıştır. Köylüler eski yıllarda hayvanları ile geçip dönerken, aşağı inerler, kayaya niyaz ederler; biraz uzaklaştıktan sonra tekrar hayvanlarına binerlerdi. Şimdilerde yaşlı köylüler, adak yerinden geçip dönerken, Seyyit Baba'ya hürmeten kayaya niyaz etmektedirler. Şifa maksadıyla kayanın karşısındaki cöherlikten bir miktar toprak alıp şifa niyetine yemektedirler.

Halk inanışı: Burası çocuk sahibi olmak isteyenlerin, hamile kaldığı halde düşük yapanların sıkça uğradığı bir yerdir. Düşük yapan kadınlar, bu kayaya satılırlar, Seyyit Baba ocağına mensup ocaklı bir kadın da düşük yapan kadını satın alır.

Kayaya satılma ritüeli/merasimi şöyle uygulanmaktadır:

Çocuk sahibi olmak isteyen kadın ve akrabaları ilk önce Seyyit Baba türbesini ziyaret ederler. Daha sonra Seyyit Baba soyundan gelen ocaklı kadınla birlikte **Diynenecek kayası'**na gelirler.

[80] Necdet Sakaoğlu. *Divriği Ulucamii ve Darüşşifası İçin Halk İnançları*, **Türk Folkloru**, Sayı: 4. Kasım 1979, s.6-9.

Ocaklı kadın, çocuk isteyen kadının boynuna eşarp veya urgan takar. Urganı, kadının akrabalarından biri tutar. Bu genellikle yaşlı ve tecrübeli bir kadındır. Bu kadın, düşük yapan kadını kayanın etrafında üç defa dolaştırır. Ocaklı kadın, kadının diğer akrabaları ve adak yerinde bulunan diğer kadınlar bu merasimi biraz uzaktan seyrederler.

Son dolaştırma sırasında ocaklı kadın işe karışır. Çocuk isteyen kadınla, onu dolaştıran kadına selam verir:

-Selamün aleyküm

-Aleykümselam

-(Ocaklı kadın sorar) Nereden gelip, nereye gidiyorsunuz?

-(Dolaştıran kadın) Hac'dan gelip, Hac'ca gidiyoruz.

-(Ocaklı kadın) Sebep ne?...

-(Dolaştıran kadın) Bir atım var kulun tutmuyor/düşük yapıyor...

Orda bulunan kadınlar hep birden: *"Tutsun diyelim...Allah!...Allah!"* diye bağırırlar. Ocaklı kadın, bu duadan sonra, düşük yapan kadının boynundan eşarbı çıkarır. Onları seyretmeye gelmiş olan kadın ve çocuklara lokma/yiyecek dağıtılır.Ocaklı kadına eşarp ve para verilir. Daha sonra tekrar Seyyit Baba türbesine gidilerek kurban adağı adanır. Türbenin giriş kapısına kullanılmamış çivi çakılır, türbenin bir köşesine lokma bırakılır. Türbeden çıkanlar, arkalarına bakmadan türbeden uzaklaşırlar. Doğan çocuk erkek olursa, ***Seyyit,*** kız olursa ***Satı*** adı verilir.[81]

48. Düldür Dağı:

Bu dağa Çifte Düldül de denilir. Çamşıhı arazisi içinde kalır. Toplama taşlardan ibaret adak yeri Döldür Dağı'nın tepesindedir. İnanışa göre bu sembolik mezarlarda "Gaip erenleri/Anadolu evliyaları" yatar. Yağmur duası ve çeşitli adaklar için gidilir.[82]

49. Dört Kardeş:

Karageban'daki eski karakol binasının güneyinde bulunan çalılık bir yerdir. Zamanında burada asırlık dört büyük pelit/meşe ağacı varmış. Bunlar ağaç kimliğine bürünen dört Anadolu Ereni'ymiş.

Efsane: Efsaneye göre bunlarla Ağdağ Erenleri arasında bir anlaşmazlık çıkmış. Ağdağ Erenleri, Ak Dağ'dan kudret topu atmışlar, bu toplar Dört Kardeşlerdeki pelitleri tutuşturmuş. Kaba ağaçlar yanmış. Zamanla sel suları bu yanan kütüklerin üzerini örtmüş. Bugün Dört Kardeşlerin dibinden soğuk bir su çıkmaktadır. Çeşmeye gelenler, oradaki taşlara niyaz ederler. Adak yerinden çıkan su, kutsaldır.[83]

[81] Kutlu Özen, *Divriği Yöresinde Ziyaretler Yoluyla Çocuk Sahibi Olma İnancı ve Diğer Uygulamalar*, **Türk Folkloru,** Sayı: 18, Ocak 1981, s.26. ve ayrıca Zehra Uğur; Galın köyü 1956 doğumlu.
[82] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde**........,215-216.
[83] İ.Hakkı Çaylı, Karageban(1938-1994)

50. Düldül İzi:

Düldül İzi, Çakmakdüzü köyü yakınlarındaki bir adak yeridir.

Efsane: Efsaneye göre Hz.Ali, atıyla Eğerli(2289 m.) dağından atlar ve atının izleri kayalar üzerinde kalır. Adak yerinde üç tane bodur alıç ağacı ve her ağacın yanında pur/kireç taşı kayalar vardır. Bu taşlardan birinin üzerinde dört adet çukur bulunmaktadır. Bunlar Hz.Ali'nin atının/Düldül'ün ayak izleridir. Diğer taşlarda da geniş çukurlar vardır. Düldül, bu çukurlarda toplanan sulardan içermiş. Burası bir adak yeridir. Yine efsaneye göre Hz.Ali, Eğerli'den Katerli dağı(2260 m.)'na geçerken Çayören köyü yakınlarındaki Ali Baba ziyareti civarında bir müddet dinlenir. Ziyaret yakınlarındaki kayalar üzerinde de çukurlar bulunmaktadır. Köylüler geçip dönerken buraya da niyaz ederler.[84]

51. Düldül İzi:

Adak yeri Karasar köyündedir ve "*Dedem Yattı*" mevkiindedir.

Efsane: Efsaneye göre Hz.Ali, Dedem Yattı tepesinin en dik yamacından atı ile uçmuş ve beş yüz metre uzaklıktaki mevkiye inmiştir. Atının ayak izleri kaya üzerinde çukurlar açmış ve çukurlardan sular kaynamaya başlamıştır. Haziran ayında köylülerce toplu ziyaret yapılır. Adak yerine gelenler kayalara niyaz ederler.[85]

52. Er-Kız Ana Düşeği: Ziniski-Erikli arasında ve yol kenarında bulunan kurumuş bir ardıç ağacıdır. Seyyit Baba, Ziniski'ye gelirken erliğini/ evliyalığını ispatlamak için ardıç ağacının bulunduğu yerden uçarak, Uçan Kaya'ya konar. Daha sonra Kılıç Meşe'ye gelerek burada kılıcını çıkarır; sancağını açarak Akmeşe(Ziniski) köyüne gelir. Uçan kaya, Er Kız Ana, Diynenecek, Kılıç eşe, Akmeşe köyündeki adak yerleridir.[86]

53. Erikli İçmesi:

İçm , Divriği'nin Erikli köyündedir. Suyun ekşimsi bir tadı vardır. Müshil etkisinden dolayı sindirim sistemini temizler. İçme hakkında iki efsane söylenmektedir.

Efsane: Erikli İçmesi'nin şifa özelliği Erikli köyündeki Koca Saçlı yatırından ileri gelmektedir. Efsaneye göre, Horasan'dan yola çıkan Koca Saçlı, ziyaret için Kerbela'ya uğrar. Ziyaret sırasında bir rüya görür. Rüyasında **Hz.Hüseyin**, Koca Saçlı'ya hitaben "Sana bir hediye vereyim...Divriği muhitinde bir su var. Benim verdiğim suyu, şerbet niyetine bu suya kat. Bu sudan içen şifa bulsun. Sonra gelsin seni ziyaret etsin. Eşiğine yüz süren, bana yüz sürmüş gibi olsun" der. Koca Saçlı,

[84] Mahmut Turan, Birestik 1948
[85] Şakir Gençay, Karasar 1956
[86] Veyis Yılmaz, Ziniski 1913

rüyasından uyanınca Kerbela'nın suyunu bir kaba koyup yola çıkar. Geyik donuna girip Erikli'ye gelir. Derviş donuna girip yöre halkını Müslüman eder. Daha sonra, Erikli gözesine Kerbela'dan getirmiş olduğu suyu döker. O günden sonra içmenin çıktığı gözenin kenarı kırmızı bir renk alır. İçenler de şifa bulur.Erikli İçmesi, yöre halkına Hz.Hüseyin'in bir hediyesidir.[87]

Efsane: Resul Baba, Hz.Hüseyin'in mübarek türbesini ziyaret etmek için Erikli köyünden ayrılır ve Kerbela'ya gelir. Kerbela'daki ulu kişiler ona sorarlar:

-Nerelisin?

-Divriği'nin Erikli köyündenim.

-Sana bir su vereceğiz. Kerbela suyunu, şerbet niyetine Erikli'deki suya kat. Suyun şifa kudreti artsın.

Resul Baba, bu konuşmadan sonra Kerbela'dan ayrılır. Vermiş oldukları suyu beraberinde getirir. Erikli içmesine döker. Hz.Hüseyin'in şehit edilmesinden dolayı, o günden sonra içmenin çıktığı gözenin kenarı kıpkırmızı olur; şifa kudreti artar.[88]

Gerçekten de sudaki minerallerden dolayı gözenin suları ekşi olup; gözenin kenarındaki taşlar kırmızı renktedir. Halk, kimyasal bir olayı, dini bir efsaneyle bütünleştirmiştir.

54. Fatma Ana Taşı:

Çamşıhı yöresindeki Dişbudak köyünde araziye dağılmış eski deniz kabuklularının fosilleri bulunmaktadır. Bunlar yumurta büyüklüğünde olup, somun ekmeğine benzemektedir.

Efsane: Efsaneye göre bu ekmekler Hz. Fatma tarafından pişirilmiştir. Fakat kimsede itikat kalmadığı için zamanla taş haline dönüşmüştür.[89]

55. Fıdıl Dağı/Fidan Baba:

Fıdıl(2119 m.); Ovacık, Kozlu, Çamurcu... köylerini de içine alan kutsal bir dağdır. Fıdıl dağına adını veren Fıdıl Baba'nın sembolik mezarı dağın zirvesindedir. Yöre halkı onun, Erikli köyünde yatırı olan Koca Saçlı(*Seyyit Resul Baba)* ile arkadaş olduğuna inanır. Burayı çocuk sahibi olmak isteyenler ziyaret ederler.

Halk inanışı: Çamurcu köyünde bir kadının hiç çocuğu olmuyormuş. Kadın bir gün dağa çıkıp, "Fıdıl Baba, bana bir evlat ver de tek sağır dilsiz olsun" demiş. Şimdi o kadının Çamurlu köyünde yaşayan sağır ve dilsiz bir oğlu varmış(1982).

[87] Erikli köyündeki 24 Nisan 1983 tarihli derlememiz. Kaynak şahıslar: Abdullah Güner, Erikli 1926 ve Hüseyin Demir, Tepehan 1943.
[88] Abdullah Güner, Erikli 1926
[89] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde**, s.216

Efsane: Efsaneye göre Fıdıl dağındaki Fidan Baba ile Erikli köyündeki Koca Saçlı birbirlerine "kudret topu" ile haber gönderirlermiş. Bu toplardan bir tanesi Fıdıl dağında, diğeri de Erikli köyündeki Rıza Dede'nin evi önündedir. 200 kg kadar ağırlıktaki yuvarlak bir taştır. 1983 yılında yaptığımız derleme sırasında bu taş evin önünde duruyordu. Şimdi bu taş yerinden alınmıştır(1999). Yine inanışa göre Fıdıl Baba ile, Yazıköy'deki Hıdırellez ziyareti kutsal günlerde kudret topu ile selamlaşırlarmış.[90]

56. *Garip Baba:*

Garip Baba ziyareti, Divriği Arlısu mahallesi yakınlarındaki Garipler Mezarlığı kenarındadır. Buraya çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar gelirler. Efsaneye göre Divriği Güneş köyü yakınlarında türbesi olan Garip Muşa ile Garip Baba iki kardeşmiş. Daha önceleri burası tek mezarmış. Daha sonra garip ve kimsesiz kişileri buraya getirip defnetmeye başlamışlar. Garipler mezarlığı da bu şekilde ortaya çıkmış.[91]

57. *Garip Ardıç, Küsme ve Kaçak* :

Her üç ziyaret yeri de Divriği'nin Yağbasan köyündedir.

Efsane: Efsaneye göre Horasan'dan yola çıkan üç kardeş, üç Horasan ereni Yağbasan köyüne kadar gelirler. Yoruldukları için bir ardıç ağacının dibine otururlar.Her nedense aralarında bir anlaşmazlık çıkar. Kardeşlerden biri köyün kuzeyine doğru kaçar. Kaçtığı için de arazinin ismi ***Kaçak*** adını alır. Ortanca kardeş, küçük kardeşinin kaçmasından dolayı büyük kardeşine küsüp köyün güneyindeki bir tepeye oturur. Oturmuş olduğu tepe de bu yüzden ***Küsme*** adını alır. Üçüncü kardeş, yapayalnız bir ağacın altında kaldığı için o mıntıkaya da ***Garip Ardıç*** denir. Halkın inancına göre her üç kardeş ağaca dönüşerek kaybolur. ***Garip Ardıç,*** Yağbasan köyünün alt başındadır; ***Küsme,*** köye hakim bir tepe üzerindeki ardıç ağacıdır; ***Kaçak,*** köye yakın bir tepenin altındaki ulu bir söğüttür. Her üç ağaç da köylülerce kutsaldır. Adak yeri olarak ziyaret edilir.[92]

[90] .Hatice Işık, Susuzlar(1903-1975), Kadir İmamoğlu, Divriği 1939
[91] Mehmet Ali Katırcı. Arıhsu(1912-1980).Naci Küpeli, Arlısu 1958, . Hayriye Çalapverdi, Divriği 1928
[92] Halil Sami Özen, **Divriği Yağbasan köyü incelemesi**(1927-1931) yayımlanmamış köy monografisi.

58. *Garip Ardıç:*

Adak yeri Yağbasan köyünün alt başında ve köye yarım saatlik mesafededir. Bugün(2000), adak yeri tamamen kaybolmuştur. Halil Sami Özen'in 1931 yılındaki tespitleri şöyledir:

Halk inanışı:"Bu ziyaret, köyün alt başında, yarım saatlik mesafededir. Kar fazla yağıp da kalkmazsa, ayakları yalın olmak üzere/yalın ayak, bazı adamlar cenup(güney)'ta bulunan ziyarete doğru koşarak:

-Ya Garip Ardıç, bir kabayel yolla, diye yalvarırlar.

Aynı Küsme ziyaretine gittikleri gibi bu kere de Garip Ardıç'a giderler. Yiyip içme, saz söz, Küsme ziyaretindeki gibidir. Her tarafı kupkuru olan bu ağaç, rüzgarın tesiri ile birkaç sene evvel(1928) devrilmişse de güya rüyalarına girerek:

-Beni dikiniz, demiştir.

Köylüler de kazma kürek bu koca kuru ağacı yeniden dikmişler.[93]

59. *Garip Musa Yatırı:*

Garip Musa'nın türbesi, Güneş köyünün üst tarafındaki Garip Musa mezrasındadır. Türbede iki kabir bulunmaktadır. Türbe girişindeki kabir Garip Musa'nın kardeşi **Mehmet Güneş'e**, diğeri **Seyyit Garip Musa**'ya aittir.[94]

Yine türbenin üst tarafında bugün kurumuş olan ulu bir ardıç ağacı bulunmaktadır. Halk bunun kutsallığına inanır.

Seyyit Garip Musa'nın Menkıbevi Hayatı

Yöre halkının inancına göre Garip Musa, diğer erenler gibi tahta kılıç kuşanarak Horasandan gelmiştir. Kendisi bir Alp-erendir. Özbek Türklerinden olan 90 atlıdan oluşan bir aile 14.yy'da Anadolu'ya gelir ve Divriği'nin Alan köyüne yerleşir. Garip Musa da gelenler arasındadır. Burada bir tekke kurup Hoca Ahmet Yesevi düşüncesini yaymaya başlar.."[95]

Divriği Anzağar köyünde bir Bektaşi Tekkesi kuran ***Muhammet Gani Baba da Garip Musa Ocağına*** mensuptur..[96]

[93] Halil Sami Özen, **a.g.e.**
[94] Türbedar Hanım Özcan(1932),"... Türbede daha önceleri üç mezar vardı. 1940'lı yıllarda bunlardan ikisini birleştirdiler. Musa ile Garibi tek mezara aldılar. Diğer kabir kime aittir bilmiyorum" diye söylemiştir. Süleyman Akgün ise buna itiraz etmiştir. Türbede Garip Musa ile kardeşi Mehmet Güneş'in yattığını söylemiştir. 28.8.1986 tarihinde yaptığımız derleme.
[95] Ali Cemal Akgün, a.g.m., s.196
[96] Hüseyin Şahin. Anzağar köyü 1934 doğumlu.

Birinci menkıbe: Garip Musa, babası ile münakaşa etmiş..O kızgınlıkla evinden ayrılmış.. Babası da oğluna "Garip kalasın, dağların başına düşesin; emme gelenin gidenin çok olsun" diye garış vermiş. O da dağların başına düşmüş.[97]

İkinci menkıbe: Garip Musa Horasan Pirlerindendir. 7. İmam, Musa-yı Kazım'ın soyundan İbrahim Sani Hz. torunlarındandır. Menkıbeye göre Musa, nasip almak için Hacı Bektaş Tekkesi'ne gider.Uzun yıllar tekkeye hizmet eder. Hünkar, nasibini verip onu uğurlarken:

-Git Musam, Divriği topraklarına git!...Bu topraklarda Garip kalasın, der.

Bu olaydan sonra Musa'nın adı Garip Musa olur.[98]

Üçüncü Menkıbe: Nasipler dağıtılırken, Garip Musa geç kaldı. Gönüllendi...Çünkü herkes nasibini almıştı. Hünkar, Garip Musa'ya tahta bir kılıç verdi. O tarihlerde her taraf küffardı. "Ya Garip Musa, dönderdiğin/Müslüman ettiğin senin talibin olsun" dedi. Musa sevindi. Hünkar'ın elini öptü ve dergah'tan ayrıldı. Tahta kılıcıyla küffarı dine dönderdi. Bu yüzden Garip Musa talibi çoktur.[99]

Dördüncü Menkıbe: Moğol istilası sırasında Karadonlu Can Baba, Ömerli mezrasındaki tekkesinde kerametler göstermektedir. Moğol Hükümdarı'nı İslam'a davet eden Karadonlu Can Baba, Kavus Han'ın Keşişi ile fırına girer.Kim fırından yanmadan çıkarsa, Kavus Han onun dinine girecektir. Keşiş başına gelecekleri bildiği için fırına girmeden önce oğlunu Karadonlu Can Baba'ya emanet eder. Keşişle birlikte Karadonlu Can Baba fırına girerler. Üç gün sonra fırının kapağı açılır. Keşiş yanmıştır!.. Karadonlu Can Baba, fırından terleyerek çıkar. Moğol Han'ı bu keramet karşısında Müslümanlığı kabul eder.

Karadonlu Can Baba, bu hadiseden sonra Keşişin çocuğunu da alarak Hünkar'a gider. Hünkar sorar:

-Bu çocuk konuk mu, emanet mi? Can Baba da:

-Keşiş'in emanetidir Hünkar'ım, diye cevap verir.

Sonra devam eder:

-Keşiş Musa'nın garibi...

O tarihten sonra çocuğun adı Garip Musa olur.[100]

Beşinci Menkıbe: Garip Musa tekkesi yakınındaki ulu ardıç ağacı kutsaldır. İnanışa göre Garip Musa, tahta kılıcını bu ağacın dallarından birini keserek yapmıştır Çocuğu olmayan çiftler Tekke'yi ziyaret edip kurban kestikten sonra ardıç ağacının meyvelerinden birer tane yerlermiş. Ardıç ağacı bugün tamamen kurumuş vaziyettedir. Yine Anadolu'ya

[97] Balı Çulha, Güneş köyü 1920 doğumlu
[98] Balı Çulha, Güneş. 1920 doğumlu.
[99] Süleyman Yılmaz, Galın 1930
[100] İ.Hakkı Çaylı, Karageban 1944 doğumlu. 11.7.1980 tarihli derlememiz./İsmail Küçük, Erşün 1930

gelmeden önce Garip Musa'nın mensup olduğu topluluğa ***Tahta Kılıçlılar*** denirmiş. Garip Musa, atının eğerinin sağ ön tarafında ardıç ağacından yapılmış yatağan görünümünde büyük bir kılıç taşırmış.[101]

Altıncı Menkıbe: Garip Musa, Horasan'dan kalkıp Anadolu'ya gelirken Alan Yazısı'nda bir Ermeni kalaycıya rastlar. Ermeni, Garip Musa'nın tahta kılıcı ile alay eder. Musa da tahta kılıcı ile Ermeni'nin eşeğini ikiye doğrar. Eşeğini yitiren kalaycı ağlayıp , sızlamaya başlar...Söylediği sözden pişmanlık duyar. Garip Musa'ya yalvarır. Seyyit Garip Musa da kalaycının haline acır, Allah'a dua eder. Eşek sırtındaki yük ile dirilip ayağa kalkar. O vakitten beri Ermeni kalaycılar hangi köye gitseler, Garip Musalı var mı, diye sorarlar. Garip Musa Ocağı'ndan gelenlerin bakırlarını akçe/para almadan kalaylarlar.

Yedinci Menkıbe: Pir Sultan Abdal, asıldıktan sonra Garip Musa'yı ziyarete geliyor. Daha önce Pir Sultan Abdal'ın asıldığını duyan avcılar, onu ziyaret yerinde görünce hayret ediyorlar. Güneş köyüne gelip "Biz onu ziyaret yerinde gördük" diyorlar. [102]

60. Gayıp Erenler:

Adak yeri Kaledibi köyünün karşı geçesindedir. Pir Ahmet ziyareti ile karşı karşıyadır. Adak yeri kutsallığına inanılan büyükçe bir kaya parçasıdır.

Menkıbe: Menkıbeye göre Gayıp Erenler/Anadolu evliyaları, bir gece atları ve ışıkları ile kayaların bulunduğu yere kadar gelirler. Kayalıkların olduğu yerde birden bire kaybolurlar. Kutsal günlerde ve Cuma akşamları adak yerinde mum yakılır. Adak yerinde lokma dağıtılır.[103]

61. Geyikli Baba Yatırı:

Divriği arazisi içinde kalan bu dağ, kutsallığını Geyikli Baba'dan almaktadır. Kimliği bilinmeyen Geyikli Baba'nın türbesi, dağın eteklerinde yer alır. Geyikli Baba hakkında iki efsane anlatılmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre, o tarihlerde Geyikli dağı ormanlıkmış. Ormanda yaşayan geyikler Baba'yı ziyaret ederlermiş. Baba da onların sütünü sağar içermiş. Bu yüzden, bu Anadolu Ereni'ne Geyikli Baba demişler.

Söylence: Söylenceye göre Geyikli Baba, Divriği Anzağar köyündeki Veli Ağa'nın rüyasına girer(Ölm. 1960). Ona:-Felan taşın altında borazanım, mühürüm, kazanım, kevgirim var. Bunları olduğu yerden çıkarıp türbeme koyacaksın. Üzerime bir türbe yaptıracaksın. Her Cuma burada borazanımı öttüreceksin. Veli Ağa, sabah olunca gördüğü

[101] Ali Cemal Akgün, a.g.m., s.196
[102] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.58-64
[103] Gülizar Yüce, Kayadibi 1937

rüyayı köy halkına anlatır. Rüyada tarif edilen yeri eşerler. Türbeye ait eşyaları çıkarırlar. Türbeyi onarırlar. Bu eşyaları da türbeye bırakırlar. Kaynak şahsın ifadesine göre bu eşyalar sonradan Veli Ağa'nın çocuklarına düşmüştür. Türbeye ait kevgir, kazan, şamdan, borazan kapanın elinde kalmıştır.

Söylence: Horozçukuru köyünden Bulgar Sadık, 1. Dünya Savaşı'nda Bulgarlara esir düşer. Sonra esaretten kurtulup köyüne döner. Bütün uyarmalara rağmen batıl itikadı olmadığı için Geyikli Baba'dan odun keser. Köyüne döner dönmez felç olur. Ağzı gözü eğilir, çeke çeke ölür.[104]

Söylence: : Eski yıllarda bu civarda avlanan avcılar önlerine bir geyiğin çıktığını görürler. Geyiği kovalarlar. Geyik, adak yerinin bulunduğu yere gelince silkinip sakallı bir dede olur. Avcılar da bu civarda avlanmaktan vaz geçerler.[105]

Her yıl yayla zamanı yaylaya çıkanlar, çıkışlarında ve dönüşlerinde Geyikli Baba'yı ziyaret edip kurban keserler.

62. Gök-Kol:

Adak yeri Divriği'nin Kirkidi-Kömek köyleri arasındadır. Düz bir arazideki taş yığınıdır. 1992 yılında yapılan ruhsatlı kazıda, mezardan büyük bir insana ait tek kol kemiği, iki çocuk iskeleti ve bir gözyaşı şişesi çıkmıştır. Belki de Tek-kol, zamanla Gök-kol haline dönüşmüştür.

Efsane: Efsaneye göre, **Hüseyin Gazi,** savaşarak Divriği'ye kadar gelir. Körküsü köyü civarındaki bir korulukta ok yarası alır; gazi olur. Daha sonra Kömek köyüne kadar gelir. Ok yarası alan kolu göğerir(kangren olur). Hüseyin Gazi'nin kolunu kesmek zorunda kalırlar ve buraya gömerler.[106]

63. Günüzlü:

Adak yeri Mursal köyündedir. Baraj gölüne yakındır. Abdullah Bey'in Ağılı üzerindeki büyük bir taştır. Taşın üzerinde ve ortasında kılıç izine benzeyen delikler ve çizikler mevcuttur. Siyah bir taştır.

Efsanesi: Hazreti Ali, düşmanlarla savaşmak için bu bölgeye gelir.Her nedense sinirlenir. O kızgınlıkla yol üzerinde bulunan siyah taşa kılıcını gelişi güzel saplamaya başlar. Gerçekten de taşın orta yerinden kılıç girmiş, öbür taraftan çıkmış gibi bir görünüm vardır.[107]

[104] Kutlu Özen, *Sivas ve Divriği Yöresinde Geyik Motifine Bağlı İnançlar, Adak Yerleri, Efsaneler,* **Erciyes,** Sayı: 190, Ekim 1993, s. 13
[105] Mehmet Tellioğlu, Divriği 1958
[106] Ali Demir, Paynik 1932
[107] Ali Dehmen Mursal 1929, Orhan Mursal, Mursal 1956

64. Haçik Kız:

Divriği yöresinde çiçek bozuğu yüzlere haçik denir. Haçik Kız'ın mezarı, Uzunbağ köyünün Karaağaç mevkiindedir.

Söylencesi: Haçik Kız, hasta olanların rüyasına girip,"Ben Haçik Kızım, dertlere derman olurum' dermiş. Haçik Kızı rüyasında görenler de kısa zamanda sağlıklarına kavuşurlarmış. Haçık Kızı rüyalarında görenler adak yerine giderek kurban keser, lokma dağıtırlar.[108]

65. Hasan Baba:

Garip Musa yatırının/tekkesinin yakınlarındaki kayalıklarda bulunan üç ardıç ağacından oluşan bir ziyaret yeridir. Çevre köylerin halkı, askere oğlu gidenler, çocuğu olmayanlar, hastalıklılar, başlarından büyük bir kaza geçenler buraya adak adarlar; kurban keserler, lokma dağıtırlar.

Haşan Baba, yani üç ardıç ağacı şimdiye kadar hiçbir balta darbesi almamış, kesinlikle bir dalı bile kesilmemiştir. Kuruyup düşmüş olan odunların bile yakacak olarak kullanılması yasaktır. Kayalıklarda yetişmesi nedeniyle kutsallık kazanmıştır.[109]

66. Hasan Paşa Yatırı:

Hasan Paşa yatırı, Divriği'ye 22 km. uzaklıktaki Üçpınar köyündedir.

Menkıbe: Köylülerin ifadesine göre Hasan Paşa, Hacı Bektaş Veli Dergahı'nda yetişmiştir. Sarıçiçek Yaylası'nda türbesi bulunan ***Koca Haydar Ocağı'na*** mensuptur. Bu soydan gelen dedelere "Kocaoğulları" denilmekte ve ocak mensupları Akpelit(Gemhu) köyünde oturmaktadır. Hasan Paşa'nın sülalesi de bu köyde yaşamaktadır. Hasan Paşa'nın mürşidi Koca Haydar'dır. Üçpınar köyü halkı da Koca Haydar talibidir.[110]

Menkıbe: Menkıbeye göre IV.Murat, Bağdat veya Revan Seferi'ne çıktığı zaman Sarıçiçek Yaylası'ndan geçer. Yaşlı bir derviş olan Koca Haydar da Sultan Murat'ı karşılar. Keramet göstererek Sultan Murat'ın ordusunu bir küçük tencerede pişirdiği pilavla doyurur. Daha bir çok kerametler gösterir. Seferi kazanması için Padişah'a dua eder.

Sultan Murat da Bağdat Seferi'nden zaferle dönünce kendisini karşılayan Koca Haydar'a bir arzusunun olup olmadığını sorar. O da yanındaki küçük yaştaki Hasan'ı göstererek:

- Padişah'ım, Hasan'ı himayenize alırsanız çok sevinirim, der.

[108] Hüseyin Gençtürk. Karsı, 1947
[109] Abidin Gürsoy, Elektrik, 97301051
[110] Muharrem Yılmaz, Şii Müslim köyü, 1341(1922), Divriği ilçesindeki 20.6.1980 tarihli derlememiz.

Hasan, IV. Murat'ın himayesine girer; sarayda okur, paşa rütbesiyle Divriği'ye döner ve Akpelit(Gemhu) köyüne gelip yerleşir.[111]

Menkıbe: Koca Haydar, bu dünya'dan göçmüştür... Tarikatı Hasan Paşa yürütür. Kendisini çekemeyenler, devrin Bey'ine "Hasan Paşa, talipleri ile cem-cemaat/dini toplantı yapıyor" diye ihbarda bulunurlar.

Hasan Paşa, talipleri ile tarikat /cem yaparken basılır. Alıp, kasabaya getirirler. Aylarca zindanda kalır. Sonra asılmasına karar verirler ve Hasan Paşa asılır....

Mevsim kıştır...Hasan Paşa'nın asıldığını duyan Üçpınar köyündeki talipleri, her zaman olduğu gibi hayvanlarına saman yükleyerek kasabaya gelirler. Yüksek fiyat istedikleri için samanlarını satamazlar ve kimsenin dikkatini çekmezler. Gece olup el ayak çekilince Hasan Paşa'nın cesedini gizlice mezardan çıkarırlar ve saman çuvalları arasında saklayarak kasabadan uzaklaşırlar. Şiddetli bir kar fırtınası bütün izleri kapatır...Köylüler, Hasan Paşa'yı Üçpınar'a getirirler ve gizlice gömerler. Aradan yıllar geçip hadise unutulmaya başlayınca mezarının üzerine bir türbe yaparlar. Bu yüzden Hasan Paşa'nın türbesinin bulunduğu yöreye "Samancı Deresi " adı verilir. .[112]

Efsane: Yıllarca evli olduğu halde çocuk sahibi olamayan saf bir köylü, şöhretini duyduğu Hasan Paşa'nın türbesinin yakınlarına kadar gelir. Kırda koyun otlatmakta olan Üçpınar köyü çobanları, koyunları bırakarak bu yabancı karı-kocanın yanına kadar gelirler. Bir arzularının olup olmadığını sorarlar. Onlar da çocuk sahibi olmak için buralara kadar geldiklerini söylerler. Çobanlar da bunların saflığından yararlanarak yol üzerindeki bir kaya parçasını gösterirler; "İşte burası Hasan Paşa'nın yeri" derler. Saf insanlar, çobanların sözüne kanarak, kaya parçasını öpüp koklarlar; yüzlerini sürerler. Dilek dileyip adak yerinden ayrılırlar.

Aradan bir zaman geçer...Bu saf karı-koca çocuk sahibi olurlar. Bir gün, çocuklarını ve kurbanlarını da alarak daha önce niyaz ettikleri kayanın yanına kadar gelirler. Durumdan haberleri olmayan köylüler, kayanın dibinde kurban kesmeye çalışan karı-ı kocaya "Allah aşkına siz ne yapıyorsunuz?" diye sorarlar. Onlar da "Hasan Paşa'yı ziyarete geldiklerini, çobanların göstermiş olduğu adak yerinde kurbanlarını keseceklerini" söylerler. Köylüler de "Çobanlar sizi kandırmış, Hasan Paşa'nın türbesi köyün girişinde, burası adak yeri değil, yol üzerindeki bir kaya parçası" derler. Fakat, karı-kocayı ikna edemezler. Onlar "Hasan Paşa'yı biz burada bulduk" diyerek kurbanlarını kayanın dibinde keserler.[113]

67. Helvacı Hatun:

Helvacı Hatun'un mezarı söylentiye göre Darüşşifa'nın sol küçük eyvanındaki sandukalardan tekiymiş. Türbedeki 12 sandukadan Melike

Mehmet Kaplan, Em.Öğretmen, Divriği 1927

Celal Öztürk, Tülünk(Çukuröz), 1943 ve Mehmet Kaplan

...pınar köyündeki 14.8.1985 tarihli alan çalışmamız.

Turan, Fatma Hatun, Süleyman Şah'ın oğlu Ahmet Şah ve Süleyman Şah'a ait olanlar bilinmektedir.

Darüşşifa'nın vakfiyyesini bu kadın tanzim ettirmiş. Hastalara iyi bakılmasını dilemiş. Bu kadın, her kandilde, kazanlarla helva pişittirip "direkli pencere"nin iki yanından top attırırmış. Helva dağılacağını duyan seyyahlar, dilenciler yığın yığın gelirler, ahaliyle birlikte helva topu/yumağı kaparlarmış. Bu yüzden, bu hayırsever kadının adı "Helvacı Hatun" kalmış.

Söylence: Söylenceye göre Helvacı Hatun'un sandukasının yanındaki delikten bakılınca avcu açık eli gözükürmüş. O kadar cömertmiş ki ölümünde bile eli kapanmamış. Helvacı Hatun'un vakfiyyesi gereği, her gün imaret aşı kaynatılır, hastalara, yolculara, gariplere, dervişlere dağıtılırmış.[114]

68. Hızır Baba:

Adak yeri, Kaledibi'nin Sulak mezrasındadır. Bir tepe üzerindeki iki ardıç ağacıdır. Tepedeki kayalıklar üzerinde bir takım çukurlar vardır. Bu çukurların Hızır'ın atına ait olduğuna inanılır. Hızır Orucu'nun son günü lokma ile adak yerine çıkılır. Lokma olarak bir kap içinde un, ince çekilmiş bulgur(düğürcek), bal, erik ezmesi...vb. götürülür. Bu yiyecekler adak yerine bırakılır. Ertesi gün bunlar kontrol edilir. Eğer iz varsa, Hızır'ın uğradığına inanılır.[115]

69. Hıdır-Ellez Kayası:

Karasar köyünün üst tarafındaki kayalık bir alandır. Kabayel düşeğidir. Kışın şiddetli geçtiği yıllarda Hızır Orucu(13-14-15 Şubat)'ndan sonra "Kabayele Karşı Gitme" merasimi yapılır. Bir gün önceden hazırlıklarını yapan köy halkı, karların erimesi için, Hıdır Ellez Kayası'na doğru yürümeye başlarlar. "Es kabayelim es...Düşmanın kapısından kes....." diye bağrışırlar. Yanlarında getirmiş oldukları lokmaları(ekmek, çörek, peynir, kıyma, yumurta...) adak yerine bırakırlar. Daha sonra cem yaparlar. Kabayelin çıkması ve karların erimesi için dua ederler. Hıdır Ellez Kayası kutsaldır, çeşitli adaklar için de gidilir.

Söylence: Yakın tarihteki bir söylenceye göre bu köye beş vakit namazında bir kadın gelir. Bu kadın köy öğretmeninin annesidir; köyün yabancısıdır. Kadın, sabah namazında üç gün üst üste Hıdırellez Kayası'nın olduğu yerde allı yeşilli ışıkların yanıp söndüğünü görür. Merak edip köylülere sorar. Onlar da burasının adak yeri olduğunu söylerler. Daha sonra aynı kadın rüyasında ak sakallı, nur yüzlü bir ihtiyarın, kayalıklarda dolaştığını görür. Köylüler de rüyada tarif edilen yere sembolik bir mezar yaparlar.[116]

[114] Necdet Sakaoğlu, *Divriği Ulucamii ve Darüşşifası İçin Halk İnançları......*, s. 9-10

[115] Mercan Çelik, Kaledibi 1938

[116] Kutlu Özen, *Sivas ve Divriği Yöresinde Hızır-İlyas Kültüne Bağlı Adak Yerleri*, **Türk Kültüründen Derlemeler**, Ankara 1990, s.126

70. Hızır Pınarı:

Adak yeri Divriği'nin Kuluncak köyündedir. Hızır Pınarı tepesinin altındadır.

Efsane: Efsaneye göre Hızır Peygamber, bu mevkiye gelmiş ve susamış. Su bulmak için asasını kayalara vurmuş; ama su çıkmamış. Bu hareketi üç defa tekrarlamış....Üçüncü defa vurduğunda kayadan berrak bir su fışkırmış. Buna rağmen Hızır'ın öfkesi geçmemiş. Gecikerek çıkan suya hırslanmış, "Bu zamana kadar nerdeydin?" demiş. Kayalardan fışkıran su da "Üç dağı dolaştım, geldim" demiş. Gerçekten de bu dağı takip eden iki dağ daha vardır: Küçük Baydığın ve Büyük Baydığın.Hızır, öfkesini alamadığı için asasını kayalara vurmaya devam etmiş. Dik vurduğu yerden sular dikine, yatık vurduğu yerden oluktan akar gibi yatığına sular akmaya başlamış.Suyun çıktığı kayanın dik yüzünde, nal izine benzeyen çukurlar vardır. Bunlar, Hızır Peygamber'in atının ayak izleridir. Yine inanışa göre kayadan çıkan sular, Zemzem gibi kutsaldır. Temizlik işlerinde kullanılmaz.[117]

71. Hoca Mercan:

Türbe, Divriği'nin Mercantepe mevkiindedir. Ören yerdir. 1910'lu yıllarda türbe çok bakımlıymış.

Söylence: Söylenceye göre türbe civarında evi olan Ferhatlı'nın Medine Ana, çocukluğunda türbenin kapısından içeri girer. Sandukanın üzerinin altınla yığılı olduğunu görür. Kucağına bir miktar altın doldurarak dışarı çıkmak ister. Fakat türbenin kapısı kendiliğinden kapanır. Eteğindeki altınları dökünce türbenin kapısı tekrar açılır. Bunu birkaç defa tekrarlar.. Sonra türbeden dışarı çıkar. Entarisinin cebinde iki altın kalır. Bunları da ev halkına gösterir. Efsaneye göre bunlar yedi kardeşmiş. Hoca Mercan, Mengücekler devrinde yaşayan bir din adamıymış, şehzadelere ders verirmiş.[118]

72. Hoşavcı Ahmet Baba yatırı:

Hoşavcı Ahmet Baba'nın türbesi Divriği'nin Olukman köyündedir. Doğum ve ölüm tarihi belli değildir. Kaynak şahıslar, Hoşavcı Ahmet Baba'nın Divriği'nin İnallı mezrasında türbesi bulunan ***Molla Yakup*** evlatlarından olduğunu söylemektedirler.[119]

Menkıbe: Hoşavcı Ahmet Baba, Kanga'la bağlı Eski Yellice'de oturmaktadır. Kendisi bir Şazeli dervişidir. ***IV.Murat,*** Bağdat Seferi(1638)'ne giderken, Yellice'ye de uğrar. Köy halkı, Padişah'ı büyük bir coşku ile karşılarlar. O tarihlerde eski Yellice büyük bir yerleşim

[117] Ali Çağlayan, Kuluncak 1944
[118] Ahmet Nazlı, Divriği 1908
[119] Mustafa Erdinç, Yellice köyü 1334(1916) doğumlu.

merkezidir. Köyün zenginleri IV. Murat'ı ve askerlerini ağırlarlar. Büyük büyük kazanlarda yemekler pişirerek, askerin karnını doyururlar.

IV.Murat'ın Yellice'ye geldiğini duyan Ahmet Baba da soğukluk olarak küçük bir bakraç içinde pişirdiği kayısı hoşafını Padişah'a götürür. Sultan Murat'a "Padişah'ım, ordunuz için hoşaf hazırladım, kabul buyurunuz" der. Padişah, küçük bir bakraç içindeki hoşafı görünce gülümser. "Babacığım, getirmiş olduğun hoşaf değil orduya, bir kişiye bile yetmez"der. Ahmet Baba da "Padişahım, erenlerin himmetiyle dağıtacağım bu hoşaf, ordunuza yeter de artar bile..."diye cevap verir. Buz gibi hoşavı dağıtmaya başlar. Eksilmesi şöyle dursun, arttıkça artar...Askerin tümüne yeter.

Bu keramet karşısında Sultan Murat, hayretini gizleyemez. Ahmet Baba'nın gönlünü alır.Ordusu için dua etmesini ister.Bu olaydan sonra Ahmet Baba'nın lakabı ***"Hoşavcı"*** olur; yörede ***"Hoşavcı Ahmet Baba"*** ünvanı ile anılmaya başlanır.[120]

Menkıbe: Hoşavcı Ahmet Baba, Olukman köyüne gelir. Köy halkı kendisini çok iyi karşılar, hürmette kusur etmez, kendisine oturup kalkması için bir de ev verirler. O yıl, Samancı Deresi büyük bir kuraklık geçirmektedir. Kendisinden bir keramet göstermesini, köyü kuraklıktan kurtarmasını isterler. Ahmet Baba evinin damına çıkar. Başındaki külahı ters çevirip damın üstüne kor. Baba dua eder...Biraz sonra köyü kara kara bulutlar kaplar...Daha sonra yağmurlar başlar...Her taraf yağmur sularına doyar. Köylüler "Aman Ahmet Baba, her taraftan seller gidiyor, eline ayağına düştük, artık yağmurun yağması dursun" diye rica ederler. Ahmet Baba da külahını göstererek "Külahım dolana kadar yağmur yağacak" der. Külahı dolar; yağmur da diner...[121]

Hoşavcı İbrahim Dede'nin Menkıbesi: Divriği ilçesinin Çayören(Pütge) köyü girişinde oldukça büyük bir kaya vardır. Bu kaya kutsaldır ve adı "Sarıtaş"tır. Köylüler geçip dönerken niyaz ederler ve dilek dileyenler adak olarak taşın üzerine ekmek, peynir, yumurta...gibi şeyler bırakırlar.

Taşın kutsallığı, Hoşavcı İbrahim Dede'den ileri gelmektedir. Bu zat Olukman köyünde türbesi olan Hoşavcı Ahmet Baba'nın soyundandır.

Hoşavcı İbrahim Dede, taliplerini görmek için Pütge(Çayören) köyüne doğru yola çıkmış. Yolda, koyun otlatan çobanlara rastlamış. Acıktığı için çobanlardan yiyecek bir şey istemiş. Vakit akşam üzeri olduğu için çobanlar azıklarını yiyip bitirmişler. Mahcup bir tavırla:

-Dede, hamançamızda/dağarcığımızda ekmek kalmadı, demişler. Dede de:

-Siz hele biraz süt sağın, ekmek buluruz, demiş.

[120] Musa Kahraman, Olukman köyü, 1947 doğumlu. Derleme tarihinde(25.9.1993), T.C.Emekli Sandığı Genel Müd.Daire Başk. İdi.
[121] Olukman köyündeki 24 Ağustos 1994 tarihli derlememiz.Kaynak şahıslar: İsmail Aygün, Olukman 1924 doğumlu; Hüseyin Aygün, Olukman 1945 doğumlu.

Çobanlar süt sağmışlar...İbrahim Dede, tekrar çobanlara seslenmiş:

-Hamançanızı açın!...

Çobanlar hamançayı açmışlar. Bir de ne görsünler; herkese yetecek kadar sıcak ekmek...Şaşıp kalmışlar...

İbrahim Dede'yle birlikte yemeklerini yemişler. Yemek faslı bitince, dede, çobanlara seslenmiş:

-Ekmeğin artanını unun içine koyunuz ki un bereketlesin...

Dede, çobanların yanından ayrılmış...Güneş batmak üzereymiş. Gökyüzü açık; tek bir bulut yok... Dede, çobanlara tekrar seslenmiş:

-Davarları hemen karşıya geçirin!...İhtimal, sel gelecek.

Çobanlar, Dede'nin sözüne gülümsemişler; fakat saygısızlık olmasın diye koyunları karşı yamaca geçirmişler. Ama biraz sonra gökyüzü kararmış, yağmurlar dökülmeye başlamış.

İbrahim Dede, dere yatağında gidiyor; azgın sel suları da uysal bir koyun gibi Dede'yi takip ediyormuş. Köye yaklaşınca, dere yatağından büyükçe bir taş alıp selin önüne koymuş:

-Haydi mübarek, bu tarafa doğru ak, demiş...

Hoşavcı İbrahim Dede'nin koymuş olduğu taşa çarpan azgın sel suları, köye zarar vermeden karşı tarafa doğru akmaya başlamış. Pütge(Çayören) köyü girişindeki bu taş, o günden sonra kutsallık kazanmış...[122]

73. Huy Kesen/Arap Dede:

Adak yeri Çengelli dağı eteklerindedir.

Efsane: Efsaneye göre, Aydoğan köylüleri bina yapmak için Huykesen'den bir miktar ağaç keserler. Kağnıya yükleyip yola çıkarlar. Arap Dede mevkiine gelince öküzler çekemezler. Ağaçları köye indirmek mümkün olmaz. Çaresiz kalınca dua etmeye başlarlar. Biraz sonra çelimsiz bir çift öküzle, Arap'a benzeyen bir adam gelir. Köylülere yardım eder. Ağaçları da getirip evin önüne bırakır. Daha sonra öküzleriyle birlikte kaybolur. Bu hadiseden sonra olayın geçtiği yer kutsallık kazanır. Sembolik bir mezar yapılır. Gelip geçenler, düşeğe niyaz ederler.[123]

74. Hüseyin Abdal Yatırı:

Hüseyin Abdal'ın türbesi Aşudu Tekke(Güvenkaya) köyündedir. Türbede iki kabir bulunmaktadır. Bunlardan biri Hüseyin Abdal'a, diğeri hanımına aittir. **Hüseyin Abdal**'ın ve hanımının naaşları 22.9.1997

[122] Sadık Yılmaz, Pütge, 1927 doğumlu kaynak şahıs. 6 Ekim 1993 tarihli derlememiz.
[123] Halil Yılmaz, Çayözü-Çimen Mezrası 1938

tarihinde Aşudu Tekke'den alınarak Döldür dağı eteklerindeki yeni yerine nakledilmiştir.

Bugün Divriği'nin **Çamşıhı** yöresinde Denizli'den gelme bir Türkmen boyu yaşamaktadır. Bunlar Hacı Bektaş Veli Velayet-namesi'nde adı geçen **Bostancı Baba**(Sultan Şemsettin Karakesici)'nın evlatlarıdır.

Ali Metin'e göre dedeleri/ataları **Horasan**'dan gelip **Denizli**'ye yerleşmişlerdir. Yine Bostancı Baba'nın evlatlarından **Pir Hüseyin Abdal**, uzun müddet Hacı Bektaş Veli Dergahı'na hizmet ettikten sonra hüccet alıp Divriği'nin **Aşudu Tekke**(Güvenkaya) köyüne gelir. Burada bir tekke açıp yöre halkını irşad eder ve bu köyde Hakk'a yürür.[124]

Hüseyin Abdal'ın Divriği'ye ne zaman geldiğini bilemiyoruz. Babası Halil Karababa(Seyyid Kara Halil), 1628'de Hakk'a yürüdüğüne göre, Hüseyin Abdal'ın bu tarihten sonra Divriği'ye gelmiş olduğunu tahmin etmekteyiz.

Önce Höbek köyüne gelen Hüseyin Abdal, oradan Aşudu Tekke köyüne gelerek oraya yerleşmiştir. Tekke köyünün mezrası Yılankaya köyünden ***Sarı Baba***(Sarı Hüseyin)'nın kızı ***Fatma Ana*** ile evlenmiştir. Öldüğünde 80 yaşlarındaymış. Hüseyin Abdal'ın ölümünden sonra oğlu ***Budala Ali Baba***, Hüseyin Abdal'ın şu anda mezarının taşındığı Döldür dağına, oradan da Çamşıh ovasına geçerek yurt tutmuştur.[125]

Söylence: Hüseyin Abdal'ın Aşudu Tekke köyündeki türbesi açılarak, naaşının Çamşıhı'ya götürülmesinden sonra, Hüseyin Abdal bir gelinin rüyasına girer.Ona "Vücudumu her ne kadar götürdülerse de ruh olarak ben buradayım. Beni seven temiz kalpli insanlar gene buraya gelsinler!.." der. Gelin de ertesi gün gördüğü rüyayı Aşudu Tekkeliler'e anlatır.[126]

Kaynak şahıslar, Hüseyin Abdal'ın kardeşi ***Hasan Baba***'nın Aydın civarında kaldığını ve onun da bir tekkesi olduğunu söylemektedirler.[127]

75. Hüseyin Gazi Yatırı:

Hüseyin Gazi, destan kahramanı Battal Gazi'nin babasıdır.İnanışa göre Hüseyin Gazi'nin mezarı, Divriği ilçesine hakim Iğımbat dağının zirvesindedir. Divriği ilçesi bu dağın eteklerinde yer alır. Divriği köylerinde Hüseyin Gazi'ye atfedilen birkaç adak yeri daha bulunmaktadır. Körküsü köyü civarındaki Gazili ziyareti ile, Kömek köyü yakınlarındaki Gök-Kol'dur. Hüseyin Gazi'ye ait en önemli adak yeri Ankara'daki Hüseyin Gazi tepesidir. Bu adak yerlerinin dışında Çorum'da, Sivas'a bağlı Seyfik köyünde ve Niksar'da da sembolik mezarları bulunmaktadır.[128]

[124] Ali Metin, Çamşıh Hüseyin Abdal Vakfı. Broşür(6 sayfa). İstanbul 1996.
[125] Çamşıh Hüseyin Abdal Vakfı, Broşür(6 sayfa), İstanbul 1996.
[126] Hatun Erdoğan'dan 25 Temmuz 1997 tarihinde Aşudu Tekke'de yaptığımız derleme.
[127] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.121-130
[128] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.21-34

Hüseyin Gazi'nin Şehitliğine Ait Efsaneler: Hüseyin Gazi, düşmanlarla tek başına cenk etmiş, düşmanın çoğunu kılıçtan geçirmiş. Namaz vakti gelince harpte olduğunu unutmuş ve namaza durmuş. Bundan faydalanan kafirler, arkasından gelerek, başını gövdesinden ayırmak suretiyle şehit etmişler. Namazını bitiren Hüseyin Gazi, bulunduğu mevkiyi beğenmediği için başını koltuğuna alarak Iğımbat dağına doğru tırmanmış, tam zirvede ruhunu Allah'a teslim etmiş[129].

Efsane: Divriği Kalesi'nin altındaki kiliselerde on iki keşiş yaşarmış. Bunlar hile ile Hüseyin Gazi'yi şehit ederler. O da kellesini koltuğunun altına alıp Iğımbat dağının zirvesine çıkar, türbesinin olduğu yerde ruhunu teslim eder[130].

Efsane: Hüseyin Gazi, şehit düşünce, silah arkadaşları onu alıp Iğımbat dağı'na doğru çıkarırlar. Fakat tepeye çıkıncaya kadar boğazından kanlar akmaya devam eder. Iğımbat dağının arka yüzünde bir kaç yüz metre uzunlukta demir oksitli bir alan mevcuttur. Uzaktan kırmızı bir çizgi gibi görünür. İnanışa göre bu uzun çizgi, Hüseyin Gazi'nin oluk gibi akan ve toprağa düşen kanıdır.[131]

Efsane: Divriği yakınlarındaki Ahi köyü'nde ***"İncirlik"*** adı verilen bir adak yeri bulunmaktadır. Hüseyin Gazi, Rumlarla savaşırken kolunun birini burada kaybeder. Kesilen kolu buraya defnederler. Üzerine toplama taşlardan bir mezar yaparlar. Burası bir düşektir. Kabayel duası için köylüler buraya gelirler. Gelip geçenler niyaz ederler, *"Hüseyin Gazi derdimi al, Gaf Dağı'na at..."* derler[132]

Efsane: Divriği'nin Üçpınar köyünde türbesi bulunan ***Hasan Paşa***, Rumlarla savaşırken şehit düşer. Bunu duyan Hüseyin Gazi, Hasan Paşa'nın öcünü almak için Divriği'ye gelir; yaptığı savaşta yenilip şehit düşer.[133]

Görüldüğü gibi bütün bu rivayetlerde Divriği halkı, Hüseyin Gazi'nin Divriği yakınlarında şehit düştüğüne inanmaktadır. Destanlarda geçen yer adlarını Divriği'ye bağlamaktadır. Bugün bile Palanga Yazısı'ndaki Hars mevkii, Hüseyin Gazi'yi şehit eden Mihriyabil'in ***"Has Bahçe"***'si olarak düşünülmektedir.

Halk inanışı: Yatırın bulunduğu tepeye yakın hafif meyilli düzlükte ve kayalar üzerinde on iki adet çukur vardır. Halk bunun Hüseyin Gazi'nin atının ayak izleri olduğuna inanmaktadır. Aynı izleri Sivas Soğuk Çermik'te yatmakta olan ***Ahmet Turan Gazi*** ziyaretinde de görmekteyiz. Bilindiği gibi Ahmet Turan Gazi, Seyyit Battal Gazi'nin silah arkadaşıdır.[134]

---

[129] Ali Bayram Eren, Divriği 1938 ve ayrıca Halil Dumluca, ***Divriği'de Yatırlar*, Sivas Folkloru**, Sayı: 9, Ekim 1973, s.17

[130] Kemal Yarış, Divriği 1948; ayrıca Mustafa Aydın (1901-1988)

[131] Cafer Akpınar, Kahdik 1937 ve Abdullah Aslan, Olukman 1933

[132] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri**, Sivas 1996, s. 130-131

[133] Hasan Akkaya, Divriği 1938 ;ayrıca Ali Bayram Eren, Sincan 1938.

[134] Kutlu Özen, *Ahmet Turan Gazi*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 3, Nisan 1973, s.12-13.

76. *Kabar Kayası:*

Adak yeri Divriği ilçesindedir. Pireyip deresinin üst yamacındadır. Yirmi-otuz ton ağırlığındaki bir kaya parçasıdır. Burası, gözkapağı kabarcıkları için gelinen bir adak yeridir.

Halk inanışı: Hastalar ve hasta sahipleri güneş doğmadan önce küçük bir bakraçla Kabar Kayası'na gelirler. Evden getirmiş oldukları suyu kayanın üzerine dökerler, dökülüp de sızan suları ikinci bir kapta toplarlar. Topladıkları suları gözlerine damlatırlar.

Halk inanışı: İnanışa göre Kabar Kayası'nın sahibi vardır. Kaya'nın sahibi(koruyucu iyesi), çiçek bozuğu suratlı, uzun boylu, kar kuru, aksi bir kadınmış. Kayanın koruyucu iyesi, bir gün, Arhısu köyündeki Nazlı adlı saf bir kadının rüyasına girer. Ona: "Ben buranın sahibiyim....Ben Divriği Ulucamii'nin süpürgecisiyim... Cuma günleri Ulucami'yi süpürmeye gidiyorum. Hastalar da cuma günü Kabar Kayası'na geldiklerinde beni bulamıyorlar. Onlara bir faydam olmuyor. Hastalara söyle, cuma günleri gelmesinler, diğer günler gelsinler. Cuma günü gelirlerse şifa bulamazlar" demiş. Nazlı Ana da gördüğü rüyayı köylülere söylemiş. Arhısu köylüleri Kabar Kayası ile Garip Baba ziyaretine Cuma günleri gitmezler.[135]

77. *Kabayel Düşeği:*

Sincan'a 1 km kadar uzaklıktaki alıç ağacı.

Efsane: Efsaneye göre Ziniski köyünde yatırı bulunan Seyit Baba, bu ağacın altında bir müddet dinlenmiştir. Ağaç da bu yüzden kutsallık kazanmıştır. Kabayel törenleri için buraya gidilir.[136]

78. *Kaçak:*

Yağbasan köyünün kuzeyindeki bir adak yeridir.

Efsane: Efsaneye göre Anadolu Erenlerinden üç kardeş, bu yöreye gelirler, sonra aralarında bir münakaşa çıkar, küsüp giden kardeşin adı Küsme, kaçıp gidenin adı Kaçak, yalnız kalanın adı Garip olur. Bunlar yerleştikleri yerlerde ağaca dönüşürler.[137]

79. Karaağaç(I):

Divriği'nin Kömek köyünde kutsallığına inanılan karaağaçlar vardır. Bunlardan bir tanesi adak yeri olarak ziyaret edilmektedir.

Efsane: Efsaneye göre köy içindeki ağaçlardan bir tanesi Kurban Bayramı gecesi secdeye iniyor. Seher vakti, sabahın erken saatlerinde pınara giden bir kadın bunu görüyor. Kadın bunu görünce de karaağaç

---

[135] Mehmet Ali Katırcı, Arhısu (1908-1985)

[136] Ali Bayram Eren, Sincan 1938

[137] Halil Sami Özen'in 1931 yılındaki derlemesi.

secdeye indiği gibi kalıyor; bir daha doğrulmuyor. Kadın, olup bitenleri köylülere anlatıyor. Ağacın secdeye indiğini gören kadın çok fazla yaşamayıp ölüyor.

79. Karaağaç(2):

Divriği'nin İkizbaşak(Kömek) köyünün çeşitli yerlerinde kutsallığına inanılan karaağaçlar vardır. Bunlardan bir tanesi adak yeri olarak ziyaret edilmektedir.

Efsane: Adak yerinde daha önce secdeye indiğine inanılan ulu bir karaağaç varmış. Zamanla çürüdüğü ve olayın üstünden yüzyıllar geçtiği için adak yerinde duvar kalıntıları ve taş yığınları bulunmaktadır. Buraya sürk çıbanı çıkaran çocuklar getirilir. Çıbanların üzerine ocaklı tarafından adak yerinden alınan toprak suyla karılarak sürülür.

80. Karadonlu Can Baba Yatırı:

Karadonlu Can Baba yatırı, Karageban nahiyesinin Ömerli mezrasındadır. Adak yeri, ilçeye 42 km. uzaklıktadır. Yöredeki en eski ve en önemli adak yerlerinden biridir.[138]

Karadonlu Can Baba'ya ait ikinci bir adak yeri de Çorum'un Oğuzlar ilçesinde bulunmaktadır.[139]

Karadonlu Can Baba, Şaman Moğollar arasında İslamiyeti yaymaya çalışan misyoner bir derviştir.[140] **Hacı Bektaş Veli**'nin Divriği yöresine gönderdiği bir halife, bir İslam evliyasıdır. Vilayet-name 'yi kaynak olarak alırsak Karadonlu Can Baba 13.yüzyılda yaşamış bir Anadolu Ereni'dir.

Karadonlu Can Baba'nın Menkıbevi Hayatı :Karadonlu Can Baba'ya ait menkıbeler de Hacı Bektaş Veli Vilayet-namesi içinde yer almıştır.

Menkıbeye göre Cengiz Han'ın oğullarından Kavus Han, Bağdat'ı aldıktan sonra Anadolu'ya doğru sefere çıkar. O dönemde Anadolu'ya Diyar-ı Rum denilmekteydi. Kavus Han'ın , Anadolu üzerine yürümesi Vilayet-name'de şöyle anlatılır:

"Kavus Han, Rum ülkesine de gelmek istedi. O vakit Hacı Bektaş, Karahöyük'te, Kadıncık Ana'nın evindeydi. Kerameti her tarafa yayılmıştı. Her yandan mürit, muhip akıp geliyordu.

[138] Halil Dumluca, *Kara Pirbat*, **Sivas Folkloru**, Sayı:8, Eylül 1973, s.13/ Köyün adı **On Erli** imiş, sonradan Ömerli olmuş. İsmail Çankaya, Ömerli 1933: Ömerli köyündeki 10 Ağustos 1997 tarihli derlememiz.
[139] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.54
[140] Ahmet Yaşar Ocak, **Karadonlu Can Baba**'yı misyoner veliler içine alır. Evliya Menkıbeleri adlı eserinde "Karadonlu Can Baba ise, **şamanist Moğollar** arasında İslamiyet'i yaymağa çalışıyordu" ifadesini kullanır. Bkz. Ocak. **Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkabeleri**. Ankara 1983, s.15-16.

Günlerden bir gün Hacı Bektaş'ı görmeye biri gelmişti. Eğnine kara elbise, başına kara bir külah giymiş, üstüne kırmızı sarmıştı. Geldi, Hünkar'ın elini öptü, ayaklarına düştü, yoksulum, dedi. Ey gerçek er, bana safa-nazar, himmet et, dedi. Hünkar:

-Adın ne, dedi. Gelen er:

-Can Baba, dedi.

Hünkar, gözünü, arkasını sıvazladı, nasibini verdi. Can Baba, erlik mertebesini buldu, gözleri açıldı. Hacı Bektaş:

-Can Baba, bizden nasibini aldın. Seni Tatar Hanı Kavus Han'a gönderiyorum; korkma git, vilayetten, kerametten ne isterlerse göster... Seninle beraberiz. Onlara de ki: Sünnet olup, imana gelmedikçe sana ve ordularına Rum ülkesine girmeye izin yoktur...

Karadonlu Can Baba'nın Divriği'ye Gelmesi: Yedinci post sahibi olan Karadonlu Can Baba, Hacı Bektaş tekkesinde otururken kafirlerin Erzincan'ın/ Kemah'ın Cibilce boğazından geçtiği ve büyük bir hızla batıya doğru ilerlediği haberi gelmiş. Bunları durdurmak için çare düşünülürken Can Baba söze karışmış ve 'Bu nimete ben erişmek isterim' diye ısrar etmiş. Hünkar da Can Baba'yı Tatar Hanı'na karşı görevlendirmiş. Karadonlu Can Baba da giyinmiş, kuşanmış ve askerlerini ardına katıp Kemah'ın Cibilce boğazında kafirleri karşılamış...

Menkıbenin devamı Vilayet-name'de şöyle anlatılır:

"Can Baba'nın sözünü, Kavus Han'a haber verdiler. Kavus Han emretti, göçü kondurdular. Karadonlu Can Baba'yı Kavus Han'ın huzuruna götürdüler. Han, Karadonlu Can Baba'ya sordu:

-Derviş, sözün nedir? Can baba cevap verdi:

-Sünnet olup imana gelmezseniz, size bundan ileriye yol yok, dedi. Kavus Han, keşişi çağırdı. Keşiş'e:

-Ey dinimizin ulusu, gör bak, şu gelen kimse ne diyor? Sen de işit!...

Karadonlu Can Baba, aynı sözleri keşişin önünde de söyledi. Kavus Han, keşişe tekrar sordu:

-Ey dinimizin ulusu, bu dervişin sözüne sen ne dersin?... Keşiş:

-Cevabı hem kolay, hem güç...

Kavus Han , keşişe sordu:

-Kolayı nedir? Zoru nedir?... Keşiş cevap verdi:

-Kolayı şu; bu adamı sınarız... Zoru da şu; eğer üst olursa, dinimizi bırakıp bunun dinine girmemiz gerek. Bunun üzerine Kavus Han:

-Bunu nasıl sınayacağız, dedi. Keşiş cevap verdi:

-Büyük bir kazan içine girsin. Ağzına kadar su doldurun. Kapağını sıyayın. Üç gün altına kızgın ateş yakın; üç gün kaynatın...Sözü doğruysa bir şey olmaz, bunun dinine gireriz, dedi.

Kavus Han, bu sözden hoşlandı:

-İyi bir tedbir buldun; yalancıysa helak olur, kurtuluruz..., dedi. Sonra dönüp Karadonlu Can Baba'ya :

-Ne dersin? Razı oluyor musun?...diye sordu. Karadonlu Can Baba cevap verdi:

-Evet razıyım...Fakat ölmez de sağ çıkarsam Müslüman olur musunuz? diye sordu. Kavus Han:

-Elbette, ne var ki..., dedi.

Ortaya büyük bir ziyafet kazanı getirdiler. İçini suyla doldurdular, gel gir, dediler. Karadonlu Can Baba, iki bir demeden kazanın içine girdi. Su doldurdular, kapağını kapattılar, dört yanını sağlamca sıvadılar. Altına büyük bir ateş yaktılar.

Hünkar, o sırada mübarek eliyle Ak Pınar'dan su alır, civarına serperdi. Serptiği yerden buğu çıkardı, göğe ağardı. Hünkarın yanında duran Sarı İsmail, taştan, topraktan buğu çıkmasına şaştı. Hünkar da:

-Karadonlu Can Baba'yı , Kavus Han, kazana koyup kaynatıyor, onun suyunu ılıklaştırıyorum, diye cevap verdi.

Kavus Han, Karadonlu Can Baba'yı üç gün üç gece kaynatır. Dördüncü günü kazanın kapağını açarlar. Karadonlu Can Baba'nın buram buram terlemiş olduğunu hayretle görürler; fakat verdikleri söze rağmen Müslümanlığı kabul etmezler.

Keşiş bu kez de bir yazıya(düz araziye) odun yığılmasını, Karadonlu Can Baba'nın ateşe verilen odun yığınları içine girmesini, bu taşin içinden de sağ salim çıkarsa, Müslüman olacaklarını, söyler. Karadonlu Can Baba, bu teklifi de kabul eder. Fakat kendisine haksızlık yapıldığını, hep kendisinin sınavdan geçirildiğini söyler. Kavus Han'a dönerek:

-Bu keşiş, sizin dininizin ulusu. O da gelsin, benimle girsin. Hangimizin dini haksa belli olur. Kimsenin şüphesi kalmaz, der. Kavus Han, keşişin yüzüne bakıp:

-Ey din ulusu, bu teklife ne dersin?...,diye sorar. Keşiş de yanacağını bile bile Can Baba'nın elini tutarak ateşin içine doğru yürür(Vilayet-name).

Karadonlu Can Baba'nın Divriği Karageban köyü rivayeti ise, Vilayet-name'den biraz farklıdır.

Söylenceye göre, Karadonlu Can Baba için büyük bir fırını hazırlarlar. Üç gün odun yakarlar. Fırının içini kor haline getirirler. Keşiş, başına geleceği bilmektedir. Fırına girmeden önce, çocuklarını Karadonlu Can Baba'ya emanet eder. Benim ölümümden sonra çocuklarıma sen bakarsın, der.

Karadonlu Can Baba, keşişe son defa Müslümanlığı teklif eder. Fakat Keşiş, Karadonlu Can Baba'ya serini vermez, elini verir. Yani Müslümanlığı kabul etmez. Karadonlu Can Baba ile keşiş fırına girerler. Ertesi gün fırının kapağı açıldığında Karadonlu Can Baba, keşişin eli ile

dışarı çıkar. Keşişten geriye sadece bir el parçası kalır... Halbuki eliyle birlikte serini de verseydi, fırından yanmamış olarak çıkacaktı....

Vilayet-name'ye göre, sınav bununla da bitmez. Kavus Han'ın hatunu bu defa da Karadonlu Can Baba'ya, hazırlamış olduğu zehirden içmesini söyler. Can Baba, hazırlanmış olan zehiri de içer. Vilayet-name'ye göre "Tanrı'nın inayetiyle, Tanrı Elçisi'nin mucizeleriyle ve Erenlerin himmetiyle" Can Baba'ya bir şey olmaz.

Bunun üzerine Kavus Han ve ordusu Kelime-i Şahadet getirip Müslüman olurlar. Karadonlu Can Baba'nın tavassutu ve Hacı Bektaş Veli'nin istekleriyle Konya Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubat, bunları Sivas, Kayseri, Ankara ve Çorum'a yerleştirir.

*Menkıbe:*Keşiş öldükten sonra, Karadonlu Can Baba, Moğolları dine davet eder, Kaus/Kavus Han ordusu ile birlikte Müslüman olur. Kızılırmak dolayları, yurt olarak verilir.

Menkıbe: Karadonlu Can Baba Horasan Erenlerindendir. Can Baba, Horasan'da iken, Cebrail(a.s.) tarafından yuvarlak bir taş atılır. Bu taş Ömerli mezrasına düşer. Can Baba da taşın düştüğü yeri yurt tutar ve buraya bir tekke yapar.Hıristiyan halkı dine davet etmeye başlar. Türbe içindeki ve Can Baba'nın baş ucundaki yuvarlak taş, Horasan'dan atılmış olan bu taştır.[141]

Menkıbe: Karadonlu Can Baba, kazanda kaynarken, Hünkar, Erdebil'deki suya çağırıyor. Su ilk önce Bağdat'a kadar geliyor. Hünkar bir daha çağırıyor Erciyes'e kadar geliyor. Erciyes, Erdebil'den gelen suyu bırakmıyor. Hünkar da Erciyes'e kızıyor ve beddua ediyor, "Başından karın ve dumanın eksilmesin" diyor. Bu yüzden Erciyes'in başından kar ve duman eksik olmaz. Su, Karahöyük'e ulaşınca, Karadonlu Can Baba eliyle kazana su serpiyor,kazanı ılıklaştırıyor ve Karadonlu Can Baba'yı haşlanmaktan kurtarıyor.[142]

Söylence: Bundan yıllarca önce Divriği'nin Savrun köyü camisine üç atlı gelmiş. Atlılar atlarından inmiş, atlarını caminin yanına bağlamışlar. Köylüler bir akşam üzeri köylerine gelen bu yabancıları çok merak etmişler; onlara geliş sebebini sormuşlar.

O sırada Savrun köyünde bir kadın doğum sancıları çekiyormuş. Onlar da "Biz Ömerli köyünden, Karadonlu Can Baba türbesinden geliyoruz. Biraz sonra bir kadın doğum yapacak, doğan çocuğun adını **Veysel** koysunlar" demişler. Bunlar Anadolu Erenleriymiş; çünkü atlarına biner binmez gözden kaybolmuşlar. Onlar gözden kaybolur kaybolmaz bir oğlan çocuğu doğmuş, adını da Veysel koymuşlar. Bu, Savrun köyü halkından Muhittin Işık'ın(1943 doğumlu) dedesiymiş.[143]

141 İsmail Akdağ
142 İsmail Akdağ
143 Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde...**, s.105

81. Kesdoğan/Kız Kalesi Efsanesi(1):

Çok eski zamanlarda Divriği'de büyük bir kale varmış. Bu kalede Süleyman Şah, ailesi ve uşakları yaşıyormuş. Süleyman Şah'ın çok cesur ve korkusuz yiğit bir oğlu varmış. Her gün ava çıkar, hiç eli boş dönmezmiş.

Birgün Süleyman Şah'ın oğlu yine ormanda avlanırken çok güzel bir kız görmüş. Bu kız da kendisi gibi çok güzel ata biniyor ve av avlanıyormuş. Süleyman Şah'ın oğlu bu kıza vurulmuş. Kız da ondan farksız değilmiş. Yanındaki askerlere bu kızın, kimin kızı olduğunu araştırmalarını emretmiş. Askerler bir süre sonra kızın Ermeni Padişahı'nın kızı olduğunu ve karşıdaki kalede yaşadıklarını, kızın isminin de Aykız olduğunu öğrenmişler.

Genç adam gün geçtikçe aşkına karşı koyamaz olmuş. Yine ormanda avlandığı bir gün Aykız'ı görmüş. Yanındaki askerlerden onun dilinden anlayan birini aracı olarak göndermiş. Kızın da ona ilgisi olduğunu anlamış.

Yemekten içmekten kesilen genç adamın halini gören babası, oğlunun durumunu öğrenmiş ve derhal kızı istetmek için adamlarını göndermiş, "Benim oğluma kız vermeyecek adam tanımıyorum" demiş.

Heyet, Ermeni Padişahı'nın huzuruna çıkmış. Olayı anlatmışlar. Ermeni Padişahı, Süleyman Şah'tan korktuğu için "vermiyorum" diyememiş, "kızımla konuşup size haber salarım " demiş. Bu konuşmanın üzerinden bir hayli zaman geçmiş. Süleyman Şahın oğlu git gide sabırsızlanmaya başlamış. Bu arada Ay Kız'la da mektuplaşıyorlarmış. Uzun müddet ses çıkmayınca Süleyman Şah bir heyet daha göndermiş. Ermeni Padişah'ı bunları büyük bir saygıyla karşılamış. Kızıyla konuştuğunu, fakat kızının kendisi gibi bir silahşöre varacağını, bunun için de genci imtihana tabi tutacağını söylemiş.

Süleyman Şah bunları duyunca küplere binmiş: "Benim oğlumdan daha yiğit, daha silahşör bir delikanlı dünyaya gelmiş midir?" diye sormuş. Git gide Ay Kızı'nı hasretiyle eriyen delikanlı, Ermeni Kralı'nın teklifini kabul etmiş. Teklife göre Divriği Kalesi ile Ermeni kalesi arasına bir yağlı ip gerilecek; yiğit delikanlı ipin üzerinde yürüyerek Ermeni Kalesi'ne varacak, Kralın kızını kucaklayarak ip üstünde Türk kalesine dönecek.....İpin gerildiği yer çok uçurummuş. Uçurumun tabanından coşkun Çaltı ırmağı geçiyormuş....

Delikanlı Allah'ın adını anarak yağlı ve gergin ip üzerinde yürümeye başlamış. Ermeni kalesinin duvarlarına az bir mesafe kalmış. Türk askerleri karşı tarafta sevinç çığlıkları atıyormuş. Tam kaleye tutunacağı sırada Ermeni kralı, Doğan ismindeki yardımcısını çağırmış. Doğan'a bağırmış:

-Kesss.....Doğan!

Doğan, kılıncını yağlı ve gergin urgana vurmuş... İp kesilmiş, Yiğit Türk delikanlısı, Çaltı çayının derin vadisine düşerek ruhunu teslim etmiş.

Sevgilisinin feci şekilde ölümünü gören Ay Kız, kendisini onun ardından derin vadiye atmış. Coşkun sel suları iki sevgiliyi Fırat'a kadar götürmüş....

O günden sonra Ermeniler'e ait Kız Kalesi'nin adı "Kesdoğan Kalesi" olmuş. Halen o uçurumdaki kayalıkların üzerinde kırmızı kırmızı izler vardır. Kayalar üzerindeki izlerin birbirlerine kavuşamayan sevgililerin kanı olduğu söylenir.[144]

81. Kesdoğan/2:

Sivas 'ın Divriği ilçesinde yıkılmış bir kale bulunmaktadır. Şehrin kuzeydoğusunda yer alan bu kale "Kesdoğan" kalesi adıyla anılmaktadır. Bu kale, yıllarca önce buralara yerleşmeyi tasarlayan bir Ermeni kralı tarafından yaptırılmıştır.

Kralın Belkıs isminde çok sevdiği güzel bir kızı varmış. Kızına çok bağlıymış. Bu nedenle kalenin ismine kızının adını vermiş: Belkıs Kalesi.

Bu kalenin karşı tarafında bulunan Divriği Kalesi'nde Şahin Şah hüküm sürermiş.

Birgün Şahin Şah'ın oğlu Ertuğrul Bey, tek başına geyik avına çıkmış. Geyik peşinde koştururken karşı kaleye geçmiş ve o sırada avdan dönmekte olan Ermeni kralının kızı Belkıs'la karşılaşmış. Şah'ın oğlu, Belkıs'ı görünce güzelliğine hayran kalmış. Belkıs da at koşturmalarını, cenk tutmalarını gördüğü Ertuğrul Bey'e bir anda vurulmuş.

Avını bırakan Ertuğrul Bey, kaleye dönmüş. Hemen babasının yanına giderek karşı kaledeki Ermeni kralının kızı Belkıs'ı kendisine istemesini ve eğer din farkı gözetilirse savaş açıp zorla almasını istemiş. Şah, çok sevdiği oğlunun isteğini yerine getireceğini söyleyerek hemen Belkıs kalesine elçiler gönderip Belkıs'ı oğluna istetmiş. Eğer aksi cevap verilirse kendisiyle savaşacağını da bildirmiş.

Kral, elçileri güler yüzle karşılamış:

-Şahlar şahı, oğluna kızımı ister de ben vermez miyim? Fakat bir de kızımla konuşayım, sonra size haber salarım" deyip elçileri ağırlamış.

Cevap beklenirken güneş batacağı zaman her akşam Ertuğrul Bey, kendi kalesinin burcunda durur ve okunun ucuna bağladığı mektubunu Belkıs'a fırlatırmış. Belkıs da mektubun cevabını ikinci akşamı aynı zamanda okun ucuna bağlayarak Ertuğrul Bey'e atarmış. Aşkları bu şekilde sürüp giderken kraldan gelecek cevap gecikmeye başlamış. Belkıs, Ertuğrul Bey'in mektuplarını alıp cevap atamaz olmuş. Bunu merak eden Ertuğrul Bey, tekrar babasının yanına giderek bir kez daha elçiler göndermesini rica etmiş. Bunun üzerine Şah tekrar elçilerini göndermiş. Kral yine elçileri güleryüzle karşılamış; onlara:

-Kızımla konuştum. Kızım da benim gibi memnun bu işe. Fakat kızım çok mağrur, erkek evladım olmadığı için tek kızımı erkek gibi cesur

[144] Remzi Tarhan, *Bir Divriği Efsanesi, Kesdoğan*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 14, Mart 1974, s. 14-15. Ve ayrıca Hatice Hamamcıoğlu, Divriği, 66 yaşında(1988 derlemesi)

ve cengaver yetiştirdim. Şimdi o da "benim evleneceğim erkek cesur olmalı. Şah'ın oğlunun ne kadar cesur ve mert olduğunu görmeliyim" diyor. Ben de kızımın bu arzusunu kıramam, demiş. Elçiler:

-Şah'ımızın oğlu sizin düşündüğünüzden de merttir. Ne dilerseniz yerine getirsin, demişler. Kral:

-O zaman sizin kalenizin burcundan bizim kalemizin burcuna kadar kalın bir halat gerilsin. Bu halat üç gün üç gece iç yağı ile yağlansın. Kızımı isteyen Şah'ın oğlu sizin kalenizin burcundan bu halata asılarak boğazı geçip huzurumuza kadar gelsin. Bunu yaparsa kızımla evlenebilir, demiş.

Elçiler, kralın dediklerini Şah'a anlatmışlar. Şah buna köpürmüş/çok kızmış; oğlunu huzuruna alıp durumu anlatmış.

Ertuğrul Bey:

-Belkıs'ın aşkı için, karşıdan karşıya geçerim, demiş.

Ermeni Kralına haber salınmış. İki kalenin ucuna bin metre kadar uzun halat bağlanmış. Bu halat üç gün üç gece yağlanmış. Söylenen günde her iki kalede şenlikler tertiplenmiş, büyük ateşler yakılarak av etleri çevrilmiş.

Bir süre sonra Şah'ın oğlu halatın başına gelmiş. Halata asılmış ve Ermeni kalesine doğru yol almaya başlamış. Kral ise Ertuğrul Bey'in yorulacağını, uçuruma düşüp parçalanacağını sanıyormuş. Kaleye yaklaştığını görünce huzursuzluğu artmaya başlamış. Çünkü aslında kızını vermek istemiyormuş. Ertuğrul Bey ilerlemiş, ilerlemiş tam kalenin burçlarından tutacağı, ayağını toprağa basacağı zaman Kral yanındaki başpehlivanı Mekadoğan'a bağırarak emir vermiş:

-KessssDoğan!...

Mekadoğan hemen kılıcını vurup halatı kesmiş. Halat kesilince Ertuğrul Bey, uçuruma düşüp parçalanmış.

Bunu gören Belkıs da sevgilisinin peşinden kendini burçlardan aşağı bırakmış. Bunun üzerine Şah, ordusuyla Belkıs kalesine yürüyüp kaleyi almış; fakat kral kaçmayı başarmış.Bu kalenin ismi, Mekadoğan'dan dolayı "Kesdoğan" kalmış. Hala Kesdoğan kalesinin uçurumunda Ertuğrul Bey ile Belkıs'ın kanı olduğuna inanılan lekeli kayalıklar bulunuyormuş!...[145]

82. Kılıç Meşe:

Ziniski köyünde yatırı bulunan Seyyit Baba'nın kutsadığı bir meşe ağacıdır. Ziniski köyü yakınlarındadır.Seyyit Baba, kılıncını kuşanmadan önce, bir müddet kılıncını bu ağaca asar. Daha sonra Kılıç Meşe'de

[145] Özlem Uygur, MYO, İşletmecilik, 97321065, derleme 1998

kılıncını kuşanır; sancağını da çekerek gazi-dervişleriyle birlikte Diynenecek adlı yere kadar gelir.[146]

83. Kızıldağ Baba:

*Adak yeri Divriği yakınlarındaki demiroksitli bir tepedir. Sultan Murat Köprüsü ve Fazlıoğlu deresi civarındadır. Burada yatıra ait belli bir mezar bulunmamaktadır. Ören yerdir.

Efsane: Efsaneye göre burada yatan, Selçuklular döneminde Anadolu'yu feth eden komutanlardan biriymiş. Adsız kahraman, Rumlarla savaşırken Divriği Körküsü yakınlarındaki Gazili'de yaralanıyor, Kirkidi-Kömek arazisinde kolunun birini kaybediyor ve nihayet Kızıldağ eteklerinde şehit düşüyor.Yine efsaneye göre Duruköy' deki ***Şemmas Pir*** ile Kızıldağ'daki Kızıldağ Baba kardeşmiş.

84. Koca Haydar Yatırı:

Koca Haydar'ın türbesi, Divriği ile Kemaliye(Eğin) kazalarının müşterek yaylası olan Sarıçiçek yaylasındadır. Türbede tek kabir bulunmaktadır. Mezar taşı kitabesinde " ***Şeyh Dehman ibni Seyyid Şeyh İsmail ibni Seyyid Şeyh Koca Haydar ruhuna fatiha"*** sözleri yer almaktadır. Bu kitabeye göre Koca Haydar XV yüzyılda yaşamış olmalıdır.

Menkıbevi hayatı: Koca Haydar, yöre halkının inanışına göre ***Hacı Bektaş Veli*** ile birlikte yola çıkan ***"Horasan Erenleri"***ndendir. Anadolu'ya geldikten sonra Sarıçiçek Yalası'na yerleşir. Bir tekke kurar ve halkı bilgilendirmeye başlar.Fakat bazı kimseler Koca Haydar'ı düşüncelerinden dolayı zamanın Bey'ine / Sultan'ına şikayet ederler. Genç Haydar tutuklanır. Yıllar sonra ak saçlı ve ak sakallı bir derviş olarak zindandan çıkar. Ak sakallı bu derviş, Hünkar'ı/ Hacı Bektaş Veli'yi ziyaret etmek için Karahöyük'e/Hacı Bektaş kasabasına gider.

Hünkar, Haydar'ı taa.. gençlik yıllarından beri tanımaktadır. O'nu çok yaşlanmış/Kocamış bir halde görünce hayret eder, ***"Haydar, sen çok kocamışsın!..."*** der. Hünkar'ın bu sözünden sonra Derviş Haydar'ın adı ***Koca Haydar***, olur.[147]

Hünkar'ın yanından dönen Koca Haydar, kapanan tekkesini yeniden açarak halkı bilgilendirmeye başlar. Aradan yıllar geçer...Padişahlar değişir ve IV.Murat, Revan(1635) veya Bağdat(1638) seferine çıkar. Ordu, Sarıçiçek Yaylası'nda konaklar.

Koca Haydar, Sultan Murat'ı karşılar:

[146] Kemal Gürsoy.Ziniski köyü 1939 doğumlu; Şükrü Ocak, Ziniski 1940 doğumlu.

[147] .Ahmet Koca'dan yaptığımız 26.6.1980 tarihli derleme. Divriği'nin Erikli köyünde de koca ünvanını taşıyan ikinci bir yatır daha vardır. Bu da Koca Saçlı/Resul Baba yatırıdır. K.Ö.

-Padişahım, gelişiniz uğurlu kademli olsun... İnşallah zaferle dönersiniz, der. Bu sözler, Sultan Murat'ın hoşuna gider. Derviş'e iltifatta bulunur.

Koca Haydar, tekrar Padişah'a dönüp:

-Sultanım, bugün benim misafirim olunuz...Sizi ve ordunuzu ağırlayayım, der. Padişah gülümser, bir ordunun çokluğuna bir de dervişin garipliğine bakar...Yine de bu Türkmen kocasını kırmak istemez:

-Benim dağa taşa sığmayan yüzbinlerce kişilik ordum ve...ordunun ağırlıklarını taşıyan binlerce binek hayvanım var...Sen bunları ne ile doyuracaksın, ne ile besleyeceksin, der. Koca Haydar da:

-Sultanım, sizi ve ordunuzu bağlı olduğum ocağın himmetiyle konaklarım, kimse aç kalmayacak şekilde yedirir, içiririm, der.

Sultan Murat'ın ordusu, türbenin karşısındaki *Ordu Düzü*'ne iner. Ağırlıklarını bir tarafa bırakıp dinlenmeye çekilir. Ordu dinlene dursun, Koca Haydar tenceresine bir miktar su kor, bir avuç da bulgur atar...Ocağı yakar ve tencereyi ateşe oturtur. ... Pilav pişer... Koca Haydar, Sultan'a haber verir:

-Sultanım, yemekler hazır...Ordu, sofraya buyursun!

Bütün ordu, Koca Haydar'ın tenceresindeki pilavı yiye yiye bitiremez. Tencerenin dibinde bir miktar yemek kalır.Ocağın himmetiyle herkes doyar...

Sıra atların yemlenmesine gelmiştir. Koca Haydar, yanında taşıdığı küçük torbasından ot ve saman çıkarır ve atların önüne döker. Atlar, katırlar, yük taşıyan bütün hayvanlar çatlayıncaya kadar yerler yine de bitiremezler.

Sıra Padişah'ın özel atlarına gelmiştir. Sultan Murat'ın birbirinden güzel üç Arap atı vardır. Koca Haydar, atlardan her birinin torbasına birer avuç arpa koyar. Fakat padişahın seyisi, padişahın atlarından birinin torbasındaki arpayı alarak diğer atın torbasına kor. Daha sonra da Padişah'a gelerek:

-Padişahım, atlarınızdan ikisi doydu; fakat ihtiyar dervişin verdiği arpa üçüncü ata yetmedi, hayvancağız aç kaldı, der.

-Padişah hiddetlenir. Tez, o dervişi bana çağırın, boynunu vurdurayım, der. Koca Haydar'ı huzura çağırırlar. Sultan Murat, Koca Haydar'a dönerek:

-Hani sen hiç kimseyi aç bırakmayacaktın..., benim Arap atım aç kalmış, der. Koca Haydar, seyisin yapmış olduğu hainliği bildiğinden "Padişahım gidip bakalım, eğer seyis doğru söylüyorsa boynum kıldan incedir." der.

Hep birlikte atların yanına giderler. Atlardan biri karnını doyurmuş ve torbasında bir şey kalmamıştır. İkinci at karnını doyurmuş fakat üçüncü atın hakkını yememiştir. Torbasında bir avuç arpa olduğu gibi durmaktadır. Koca Haydar, ikinci torbadaki arpayı alıp, üçüncü atın torbasına kor...Arap

at da bu şekilde karnını doyurmuş olur. Padişah olanları şaşkınlık içinde izler; daha sonra olup bitenleri Koca Haydar'a sorar. Koca Haydar da Sultan'a şöyle cevap verir:

Padişahım, atlardan ikisi kendi haklarını yediler, üçüncü atın hakkını öylece bıraktılar. Çünkü seyis, beni küçük düşürmek için, üçüncü atın torbasındaki arpayı ikinci atın torbasına koydu.Fakat at kendi arpasını yedi, diğerine dokunmadı. At bile haram lokma yemedi; üçüncü at da seyisiniz yüzünden aç kaldı, der.

Koca Haydar'ın bu hareketi Padişahın çok hoşuna gider...Seyisi cezalandırır. Koca Haydar'ın kerametine inanır, bu olaydan sonra ona daha çok hürmet eder.[148]

IV.Murat, Sarıçiçek Yaylası'ndan ayrılırken, Koca Haydar'a bir cariye bağışlar. "Sen yaşlı bir dervişsin, bundan sonra hizmetini bağışlamış olduğum cariye görsün" der. Cariye, Koca Haydar'ın hizmetini görmeye başlar.

Menkıbe: Koca Haydar, tek başına yaşadığı için geyik sütü ile beslenirmiş. Her sabah geyikler yaylıma çıkar, akşam olunca da geri dönerlermiş. Koca Haydar da bunları sağar ve sütlerini içermiş.

Geyikler yaylımdan dönmüşler, Koca Haydar'ın yanına gelmişler. Koca Haydar, yanındaki cariyeye geyikleri sağmasını söylemiş. Cariye, geyikleri sırasıyla sağmaya başlamış. Sağdığı sütleri de bir tencerede toplamış. O güne kadar Koca Haydar'a sağılan geyikler, kendilerinin bir yabancı tarafından sağıldığını hisedince tenceredeki sütü ayaklarıyla vurup devirmişler.Olup bitenleri seyreden Koca Haydar, toprağa dökülen sütleri, boşa gitmesin diye parmağıyla karıştırmaya başlamış. Geyik sütü ile, toprağın karışımından hoş kokulu ve krem renginde bir çamur meydana gelmiş. Sonra çamur kurumuş cevher olmuş. Bugün türbenin biraz ilerisinden çıkarılan cevher/cöher bu şekilde meydana gelmiş.[149]

Menkıbe: IV.Murat, Revan/Bağdat Seferi'nden zaferle döner. Dönüş yolu üzerindeki Koca Haydar'a uğrar. Kendisinden bir arzusu olup olmadığını sorar. Koca Haydar da, yanındaki küçük Hasan'ı göstererek:

-Sultanım, bu çocuğu himaye etmenizi istiyorum. Eğer İstanbul'a götürüp okutursanız çok sevinirim, der.

Sultan Murat, bu teklifi kabul eder. İstanbul'a giderken, Koca Haydar'ın dervişlerinden küçük Hasan'ı da beraberinde götürür. Koca Haydar, Hasan'ı uğurlarken, Padişaha bir leğenle, bir ibrik/ıbrık hediye eder.

Yıllar sonra Hasan, paşa rütbesiyle Divriği'ye döner ve Gemlu(Akpelit) köyüne yerleşir. Koca Haydar bu dünyadan göçmüştür; tarikatı Hasan Paşa yürütür. Köylüler, Hasan Paşa'nın, Koca Haydar'ın oğlu olduğuna inanırlar. Annesi, Padişahın Koca Haydar'a hediye ettiği

---

148 Ahmet Koca'dan yapılan derleme.

149 Kutlu Özen, *Divriği Yöresindeki Alevi-Bektaşi Türk Toplumunda Toprak Kültü*(Cöher), **Halk Kültürü 1985**, s.59-63.

cariyedir. Hasan Paşa'nın türbesi, ilçeye 22 km. uzaklıktaki Üçpınar köyündedir.[150]

85. Koca Saçlı Yatırı:

Koca Saçlı yatırı, Divriği'ye 28 km uzaklıktaki Erikli köyündedir. Türbe, köyün kuzeyinde ve Erikli İçmesi'ne giden yolun üzerindedir. 1986 yılında onarım gören türbede Koca Saçlı ile birlikte üç kabir daha bulunmaktadır.

Menkıbevi Hayatı: Koca Saçlı/Seyyit Resul Baba hakkında tarihi bilgilere sahip değiliz. Yöre halkının inancına göre, Koca Saçlı'nın asıl adı Resul Baba'dır. Horasan Erenleri'nden olan Resul Baba, Hünkar'dan/Hacı Bektaş Veli'den izin aldıktan sonra Erikli köyü arazisi içindeki Fıdıl Baba/Fidan Baba Dağı'na düştü. Dağ, o tarihlerde çok ormanlıktı. Resul Baba, Fıdıl Dağı'na düşünce geyik donuna/kılığına girdi. Boynuzları altın yaldızlı idi.Güneş vurdukça parıl parıl parlıyordu.

Erikli köyünde, ***Beş karış*** adında yaman bir avcı vardı. Attığını vururdu. Gene avlanmaya çıkmıştı. Bu geyiği gördü, hayret etti. Gözler görmedik bir geyik idi. Tutmak istedi tutamadı; vurmak istedi vuramadı...Geyik önde, avcı arkada bir hayli yol gittiler. **Gölcük** adlı mevkiye gelince geyik yattı; silkinip doğruldu, ulu bir kuş donuna girdi. Avcı hayret etti...

Kuş, Erikli köyüne doğru uçtu. Beş karış da arkasından gitti. Sonra uçtu, kilisenin damına kondu. Köylüler kilisede ayin yapıyorlardı. Varıp keşişe haber verdiler. "Bir ulu kuş, kilisenin damına kondu...Bugüne kadar böyle bir kuş görmedik" dediler. Kilisedekiler ayini bırakıp dışarı çıktılar. Kuşa bakıp "İnşallah hayra gelmiştir" dediler.

Onlar bu halde iken kuş uçtu, silkindi, sakallı pir donuna girdi. Kilisenin ileri gelenleri "Bir soralım" dediler. "Baba, sen kimsin, in misin, cin misin, nereden geliyorsun?" diye sordular.

Pir de: " Ben, Horasan ilinden gelmekteyim. Beni bu yere ***Hünkar Hacı Bektaş Veli*** tayin etti; burayı yurt verdi. Sizin kiliseniz bundan sonra benim yatağım olsa gerektir." dedi. Onları imana davet etti.

Başta keşiş olmak üzere hepsi kelime-i şahadet getirip Müslüman oldular. "Gelmişliğin mübarek olsun" deyip Koca Saçlı'nın eteğine yüz sürdüler...[151]

Menkıbe: Zinski köyündeki Seyyit Baba, batın gözüyle/kalp gözüyle Koca Saçlı'nın Erikli'ye indiğini gördü. Ona, "Gelişin mübarek olsun" dedi. Koca Saçlı da Seyyit Baba'nın selamını aldı.

Seyyit Baba, Erikli köyüne gitti. Koca Saçlı'yı yemeğe davet edip, köyüne döndü. Koca Saçlı bu davete sevindi; fakat çok yaşlı olduğunu söyleyerek Seyyit Baba'dan yemekleri Erikli'ye getirmesini söyledi.

[150] Kutlu Özen, **Divriği Evliyaları**, Sivas 1997, s.76-82

[151] Zeynal Özcan(Kırmızı Dede), Ziniski(Akmeşe), 1912-1986

Seyyit Baba da pişirdiği yemekle birlikte Erikli'ye gitti... Bu böyle devam etti. Seyyit Baba, pişirdiği yemekleri Erikli'ye götürür ve beraberce yerlerdi...[152]

Koca Saçlıya ait bu menkıbe Vilayetname'de Resul Baba'nın etrafında geçer.. Erikli köyünde anlatılanlarla, Vilayetname'de geçenler arasında büyük bir benzerlik bulunmaktadır.[153]

Menkıbe: ***Koca Leşker, Seyyit Baba*** ***ve Koca Saçlı***, sancaklarını çekerek Şah İsmail'in emriyle Anadolu'ya gelirler. Koca Leşker bunların kumandanıdır. Ellerindeki icazetler ***Erdebil Tekkesi***'nden olduğu için, ***Hacı Bektaş Tekkesi***'nden bunlara haber gönderip, "gelin icazetlerinizi tazeleyiniz"diyorlar. Koca Leşker ve arkadaşları da "Biz Sultanız, Abdallardan değiliz..." diyorlar ve bu talebi reddediyorlar.

86. Körhane:

Divriği ilçe merkezindeki bir türbe kalıntısıdır. Körhane'ye sancılanan atlar getirilir, türbe kalıntısının etrafında üç defa dolaştırılırdı.

Efsane: Körhane için şöyle bir efsane anlatılır:Ölümden çok korkan bir adam varmış. Körhane'nin önünden her geçtiğinde ölüm aklına gelir, "Öldüğümde bu ölülerle ne yapacağım?" dermiş. Bunu herkese anlatırmış. "Ölüm nerede yoksa, oraya gideyim" diye söylenir dururmuş. Bir gün kendisine demişler ki, "Ölümün olmadığı bir ülke var... Madem ölümden bu kadar korkuyorsun, oraya git..."Adamcağız bunu duyunca çok sevinmiş..."Yalnız..." demişler; "Hastalandığın zaman o ülkenin insanlarına, 'Ben hastayım' demeyeceksin; yoksa seni kesip, pişirip yerler."Ölümden korkan adam; karısını, çocuğunu, eşini dostunu terk edip ölümün olmadığı ülkeye gitmiş. Kendisini çok iyi karşılamışlar; bir dediğini iki etmemişler... Bolluk ve rahatlık içinde uzun müddet yaşamış. Zamanla bu ülkeye gelmeden önceki tembihleri unutmuş. Bir gün hastalanmış....Verilen tembihleri unuttuğu için o ülkenin halkına: "Başım ağrıyor, ben hastalandım, beni bir doktora götürün..." demiş. Ölümden korkan adamı hemen kesip, pişirip yemişler...Poçiğinden(kuyruk sokumundan) de tarhana çorbası yapmışlar. Daha sonra da hanımına olan bitenleri haber vermişler. Karısı da: "Oh olsun!..." demiş. "Korkuyordun Körhana'dan, Poçiğin çıktı tarhana'dan...." Yani ölümden bu kadar korktun da ne oldu? Korktuğun başına gelmedi mi?... Ölümden kurtulmadığın gibi, bir de seni pişirip yediler!....[154]

[152] Veyis Yılmaz, Ziniski(Akmeşe), 1913

[153] **Vilayet-name**, Hz. Abdülbaki Gölpınarlı,İnkılap Kitabevi, İstanbul, 1958, s:88-89 ve ayrıca **Hacı Bektaş Veli Vilayetnamesi**(İlk Velayet-name), Hz. Doç.Dr.Bedri Noyan, Aydın, 1986, s.419-425.

[154] Necmiye Özen, Divriği(1915-1998). Buna benzer bir efsaneyi M.Suphi Yaman, *Mezarlıksız Yer*, **Türk Folkloru,** *Sayı:6, Ocak 1980, s.24'te neşretmiştir. Kaynak şahıs Tokatlı'dır.*

87. Molla Yakup Yatırı:

Molla Yakup'un türbesi Yellice çayı ile Avşarcık(Karakuz) çayının birbirine kavuştuğu yerde ve bir tepenin yamacındadır. Kaynak şahıslar ve tarihi belgeler, Molla Yakup'u, ***Şeyh Şazeli*** tarikatının bir temsilcisi olarak görürler.

Menkıbe: Molla Yakup, bilinmeyen bir tarihte Konya'ya gelir. Burada mollalık yapar. Daha sonra Kayseri'ye geçer. Burada Subaşılık görevinde bulunur. Daha sonra Sivas'a gelir. Subaşılık görevini burada da sürdürür. Yine bilinmeyen bir tarihte Sivas'tan ayrılır. ***Kangal, Kabakçevliği, Karaahmetli*** yoluyla ***Eski Köy***(Eski Yellice)'e kadar gelir. Eski köy yakınlarında rahatsızlanır, burnu kanar. Bir müddet oturup dinlenir. Nihayet köye(Eski Yelliceye) ulaşır...[155]

Halk inanışı: Bugün yol güzergahında, üçer-dörder metre aralıkla birbirini takip eden taş kümeleri vardır. Bunlar, Molla Yakup'un burnunun kanadığı yerlere konulmuş taş yığınlarıdır. Bu yığınlar kutsaldır. Yoldan geçenler, eğilerek bu yığınları öperler.

Yine Molla Yakup'un Eski Köy'e gelirken oturup dinlendiği Karaçam mevkiindeki taş da kutsaldır. Burası da "Molla Yakup Düşeği" olarak ziyaret edilmektedir.

Menkıbe: Diğer bir menkıbeye göre de bunlar ***Molla Yakup, Molla Sait*** *ve* ***Molla Mustafa*** olmak üzere üç kardeştir. Medrese tahsili gören bu üç kardeş II. Bayezit'in huzuruna çıkarlar, Padişah'tan görev isterler. Padişah da onlara mollalık görevi verir. Molla Yakup da Yellice yöresine gelir.[156]

Menkıbe: Yelliceli dedelerin anlattıklarına göre, Molla Yakup'un türbesinin bulunduğu yer o tarihlerde oldukça büyük bir şehirmiş. Şimdilerde ören yeri durumundadır.[157] Molla Yakup, o yöreye gelince, yöre halkı onu bir sınavdan geçirir.Onun gerçekten keramet sahibi olup olmadığını öğrenmek ister. Bir tabut hazırlarlar. İçine bir genci yerleştirirler. Sonra da Molla Yakup'a gelip, "bir cenazemiz var, kıldıracak kimsemiz yok..." diye haber verirler. Molla Yakup, namaza başlamadan önce cemaata sorar: "Ölü niyetine mi kıldırayım, diri niyetine mi?..." Onlar da,"Hiç diri kimsenin namazı kıldırılır mı? Elbette ki ölü niyetine kıldıracaksın" diye karşılık verirler. Molla Yakup, istemeye istemeye "ölü niyetine" namazı kıldırır. Namaz biter bitmez itiraz ederler. "Biz, tabuta genç birini yerleştirmiştik, sen canlı birinin cenaze namazını kıldırdın,bir de bizden mollalık istiyorsun" derler. Tabutun kapağını açarlar...Delikanlının ölmüş olduğunu görürler. Tabutta yatan sanki birkaç haftalık ölü gibidir... Molla Yakup onlara "Ben tabuta konan kişinin canlı olduğunu biliyordum; fakat siz ölü niyetine kıldırmamda ısrar ettiniz, ben de o niyete kıldırdım" diye cevap verir. Bunun üzerine orada bulunanlar

---

155. Ali Gökçe, Yellice 1932, Mustafa Erdinç, Yellice 1334(1916)

156 [illegible]93 tarihindeki alan çalışmamız. Kangal'da yapmış olduğumuz bu çalışma sırasında kaynak şahıslar ad vermek istemediler.

157 Molla Yakup yatırındaki 9 Temmuz 1997 tarihli alan çalışmamız.

Molla Yakup'un ayağına kapanıp "**İnandık...**" derler. İnallı köyünün adı da bu olaya bağlanmaktadır.[158]

Kabakçevriği üzerinden Eski Yellice'ye gelen Molla Yakup, İnallı köyü civarında tekkesini kurar. Dervişleri ve ziyaretçileri çoğalır. Halkı aydınlatır, Şazeli tarikatına girenler çoğalır.

Bu arada evlenir. Bu evlilikten ***Yahya, Mahmut*** *ve* ***İsmail*** olmak üzere üç evladı dünyaya gelir. Molla Yakup'un vefatından sonra tarikat Yahya, Mahmut ve İsmail Dedeler yoluyla devam eder.

Molla Yakup evlatlarından Mahmut Dede'nin mezarı eski Yellice'de bulunmaktadır. Bu köyde, eski köy camisinin kalıntıları da mevcuttur.

Molla Yakup evlatlarından Yahya Dede'nin bir kolu da ***Hoşavcı Ahmet Baba*** yoluyla Divriği'nin ***Olukman*** köyüne gelip yerleşir. Ahmet Baba, Şazeli tarikatını ***Samancı Deresi'ne*** yayar.[159] Hoşavcı Ahmet Baba'nın türbesi Olukman köyündedir.

Menkıbe: Eski Yelice'de bir tekke açıp Şazeliye tarikatını yaymaya çalışan Molla Yakup, zaman zaman inançsız kimseler tarafından rahatsız edilir. Bunlar Molla Yakup'u gücendirirler. Molla Yakup da bunlara beddua eder: "Sele, suya gidesiniz" der. İnallı köyü civarındaki yöre halkı sel suları ile kaybolup gider. Molla Yakup'un bedduasına uğrayan eski yerleşim yerlerinin kalıntıları Avşarcık deresi boyunca uzamaktadır.

Her fani gibi Molla Yakup da bilinmeyen bir tarihte vefat eder ve Avşarcık deresinin yamacındaki türbesine defnedilir.[160]

Efsane: Çobanın biri Molla Yakup türbesi civarında koyun yayarken türbeye girer. Molla Yakup'un mezar taşına bağlanmış olan yeşil renkteki bir emiri/yazmayı yerinden alarak köpeğinin boynuna bağlar. Daha sonra, yamaca doğru tırmanarak koyunlarının yanına gelir. Biraz sonra ayağı bir taşa takılır. Uçurumdan aşağı düşer ve parçalanarak ölür. Çobanın gelmediğini gören köylüler, onu aramaya çıkarlar. Avşarcık deresinin dibinde cesedini bulurlar. Köpek, cesedin başında beklemektedir ve boynunda da çobanın bağlamış olduğu yeşil yazma vardır. Köylüler, çobanın ölümünü Molla Yakup'a yapılan saygısızlığa bağlarlar.[161]

---

158 Kaynak şahıs Ali Gökçe'yle Yellice köyünde yaptığımız 14.8.1993 tarihli alan çalışmamız.

159 Ali Gökçe'nin vermiş olduğu bilgiler Mustafa Erdinç Dede'nin vermiş olduğu bilgilerle çelişmektedir. Erdinç'e göre **Molla Yakup** ile **Mahmut Dede** iki kardeştir. Bu yöreye birlikte gelirler. Mahmut Dede evlenir, Molla Yakup mücerret olarak yaşar. Mahmut Dede'nin üç erkek evladı dünyaya gelir. Bunlar **Yahya, İsmail** ve **Mahmut Dede**'dir. Yine Mustafa Erdinç Dede'ye göre bu kardeşlerin soy kütüğü şöyledir: **İsmail Dede**'nin oğulları Şeyh Balı, Memi Şeyh ve Mustafa Kahya; **Şeyh Balı**'nın oğulları Çil Yakup, Boz İbrahim ve Kara İsmail: **Çil Yakup**'un oğuları Süleyman, Kamber, Hüseyin, Balı, Zeynel ve Ahmet; **Süleyman'**ın oğulları Balı, Sait ve Mehmet dedeler; **Mehmet Dede**'nin oğlu Mustafa(Erdinç) Dede....Divriği, 28.9.1993 tarihli derleme.

160 Ali Gökçe'den yaptığımız derleme.

161 İbrahim Torun, Yellice 1934.

Efsane: Eski Yellice'nin alt tarafındaki derenin yamacında kırmızı topraklı bir arazi vardır. Efsaneye göre, bir gelinle üç görümce ***Molla Yakup Düşeği***'nin önünden geçerken attan inmezler. Niyazlarını at üstünde yaparlar. Ziyaretin dik yokuşuna gelince atlarından düşüp parçalanırlar. Sırtın/yamacın yüzü kıpkırmızı kan olur. Kanlı Bayır, bugün terk edilmiş olan Eski Yellice'ye çok yakındır.[162]

88. Muhammet Gani Baba yatırı:

Muhammet Gani Baba yatırı, Divriği'ye 24 km uzaklıktaki Anzağar(Kevendüzü) köyündedir ; türbede sadece Gani Baba'nın kabri bulunmaktadır. Muhammet Gani Baba, Divriği'nin Anzağar köyünde doğmuş(1826) ve yine bu köyde Hakk'a yürümüş(1889) ünlü bir Bektaşi Babası'dır. Onun ünü, Divriği yöresinde ilk defa bir Bektaşi tekkesi tesis etmesinden ileri gelmektedir.[163]

Menkıbe: Gani Baba, İbo Baba(?) zamanında(?) Hacı Bektaş Tekkesi'ne gider. On iki yıl tekkeye hizmet eder. Verilen her görevi yerine getirir. Onun bu dürüstlüğü ve çalışkanlığı diğer dervişleri kıskandırır. Dervişler, zaman zaman Gani Baba'nın gururuyla oynarlar. Hatta bir seferinde Gani Baba'ya helaların temizliğini verirler.

Bir gün İbo Baba'nın helaya gideceği sırada helayı kirletip, süpürgeyi saklarlar... Gani Baba, mendili ile -bir rivayete göre sakalı ile- kirletilen yerleri temizler. Bu durum İbo Baba'ya malum olur. Bu hadiseden sonra İbo Baba, Muhammet(Gani) Baba'yı yanına çağırır. Aralarında şöyle bir konuşma geçer:

-Oğlum, senin hizmetinden çok memnunum. Sen bu tekkeye Muhammet Dede olarak geldin; bundan sonra adın Muhammet Gani olacak, Gani Baba olarak gideceksin! Köyüne bir tekke açacaksın, dervişlerin olacak, halka hizmet edeceksin. Babalığın hayırlı uğurlu olsun....Görüldüğü gibi Anzağar köylü Muhammed'e, ***Gani*** ünvanı **İbo Baba** tarafından verilmiştir. Gani Baba köyüne dönünce tekke açar, derviş yetiştirir. Bütün bu hizmetler arasında ***Kerbela***'ya da gider. Bir kaç yıl kaldıktan sonra hacı olarak döner. Muhammet Gani Baba, 63 yaşında iken 1305(1889)'te Hakk'a yürür. Tekke civarındaki bugünkü türbesine gömülür.[164]

Menkıbevi Hayatından Örnekler:

*Menkıbe:*Gani Baba, zaman zaman çok sevdiği ve Eğriçimen Yaylası'na hudut olan ***Arguvan***'daki müritlerinin yanına gidip gelirmiş. Gene bir gün Arguvan'a giderken, yol kenarında çift sürmekte olan bir muhibine rastlar. Baba'nın geçtiği sırada çiftçi, tohumu bittiği için işi bırakmış ve öküzleri de salmıştır. Köyüne gidip tohum getirmek düşüncesindedir.

[162] İbrahim Torun, Yellice 1934

[163] E.Behnan Şapolyo, **Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi**, İstanbul 1964, s.323-324.

[164] Muhammet Şahin Baba'nın verdiği bilgi.

Gani Baba, çiftçiye selam verir. Sonra aralarında şu konuşma geçer:

-Tohum saçmayı niçin bıraktın?

- Tohumum bitti...Köye gidip tohum alıp geleceğim.

Baba, atından iner ve çiftçinin önlüğünü yerden aldığı toprakla doldurur. Sonra çiftçiye hitaben:

-Haydi, öküzleri çifte koş! Önlüğüne koyduğum toprağı, tohum niyetine tarlaya saç...Erenlerin himmetiyle çok ekin olacak, der.

Çiftçi, denileni yapar. Gerçekten de o yıl tarladan bol miktarda ***kunduru*** cinsi buğday elde eder.[165]

*Menkıbe:*Gani Baba, bir gün köyün dışına çıkar. Gezinti sırasında birbirleriyle sevişen bir çift görür. Onların hareketlerini görmemek için başını çevirip sessizce uzaklaşır. Biraz uzaklaştıktan sonra, elinde olmayarak bir daha dönüp bakar . Tekke'ye gelince düşünmeye başlar. Yaptığı ikinci hareketin doğru olmadığını; çünkü nefsine uyduğunu, nefse uymanın günah olduğunu düşünür. Kendisini günahkar hisseder. Çile çekmek, nefsini cezalandırmak için köyden ayrılır. Bir müddet Hacı Bektaş Tekkesi'nde kalır; çile çeker...Ruhen huzura kavuştuktan sonra tekrar Anzağar'a döner.[166]

Menkıbe: Gani Baba, köylülerin saygısızlığından yılıp köyün üst tarafında yeni bir tekke inşa etmeye karar verince, dervişler su sıkıntısı çekmeye başlamışlar. Su almak için ya eski tekkenin yerine ya da yakın mahallelere gidiyorlarmış. Köylüler de dervişlere kızıp hakaret ediyorlarmış.

Baba, dervişlerin çektiği sıkıntıyı bildiğinden bir gün çok sevdiği dervişi Memo'yu yanına alarak tekkenin yukarılarına doğru çıkar. Sonra elindeki asa ile toprağın bir yerini işaretler. Memo'ya hitaben:

-Yarın dervişler burayı eşsinler. Erenler bir su nasibi gönderecektir, der.

Dervişler, işaret edilen yeri iki gün eşerler. Üçüncü gün, eşilen yerden bacak kalınlığında bir su çıkar. Bu suyu kanal kazarak tekkenin önüne kadar getirirler; bir de çeşme yaparlar.[167]

89. Müslüme Ana:

Güneş köyü çeşmesinin üst tarafında yatırı(mezarı) bulunmaktadır. Müslüme Ana da Garip Musa evlatlarındandır. Garip Musa tekkesinde doğmuş, Güneş köyünde vefat etmiştir. Mezarı Nağar Baba düşeğinin yanındadır.

Gözlerinin iyi görmemesine rağmen gayet iyi görür, insanlardan kimin iyi, kimin kötü olduğunu bilir, hemen tasvir edermiş. Bir duasını

[165] Hüseyin Şahin, 14.8.1985 tarihli derleme.

[166] Hüseyin Şahin, 14.8.1985 tarihli derleme.

[167] Kutlu Özen, *Muhammet Gani Baba Yatırı*, **Revak/93**, Sivas 1993, s. 92-99 ve ayrıca Kemal Karataş ve Hüseyin Şahin'den yaptığımız derleme.

alanın kırk yıl başına kötülük gelmezmiş. Sevilen bir insan olduğundan yatıra kurban kesilir, adak adanır. Ayrıca Müslüme Ana, Ahmet Dede yatırının kardeşidir.[168]

90. Nağar Baba:

Güneş köyü içindeki bir düşektir. Garip Musa soyundandır. Yağan Baba'nın kardeşi olduğu söylenmektedir. Yağan Baba ile Yalnız Söğüt'ten Garip Musa'ya giderken burada çeşme başında konaklamış; buraya taş yığmış, buraya da Nağar Baba düşeği demiştir.

Burada her perşembe akşamı mum yakılır, lokma dağıtılır. Çeşmenin etrafı duvarla çevrilidir. Mum yakacak yer yapılmıştır. Müslime Ana'nın yatırı(mezarı) bu çeşmenin yanındadır. Nağar Baba'ya da adaklar adanır, kurban kesilir.[169]

91. Seyyit Baba Yatırı:

Seyyit Baba yatırı, Divriği'ye 24 km. uzaklıktaki Akmeşe(Ziniski) köyündedir. Divriği yöresindeki en önemli ziyaret yerlerinden birisidir. Ersin Gülsoy, 1519 tarihli evkaf defterinde Ziniski köyünde bulunan zaviyenin ***"Şeyh Osman Zaviyesi"*** olarak geçtiğini kaydeder.[170]

Türbe içerisinde beş kabir bulunmaktadır. İlk kabir ***Seyyit Baba***'ya aittir.İkinci kabir Seyyit Baba'nın hanımına, üçüncü kabir , oğlu Abdurrahman'a, dördüncü kabir kızı Sakine'ye ve beşinci kabir de hizmetçisi Arap'a ait bulunmaktadır.[171]

Menkıbe: Mezar taşı kitabesi bulunmayan Seyyit Baba'nın tarihi kişiliği hakkında yeterli bilgilere sahip değiliz. Çevre halkı arasında yaygın söylenti Seyyit Baba'nın ***Mengücekler*** döneminde Şahların sancaktarı olduğu ve buradaki bir savaşta şehit düştüğüdür. Bu nedenle ona şehit gözüyle bakılır. Büyük saygı gösterilir.[172]

Menkıbe: Yöre halkının inanışına göre Seyyit Baba'nın asıl adı ***Seyyit Saadettin***'dir. Seyyit Baba'nın dedeleri Hoca Ahmet Yesevi'den nasip aldıktan sonra Hacı Bektaş Veli ile birlikte ***Horasan***'dan yola çıkıyorlar. İran yoluyla Anadolu'ya geliyorlar.

Bu dervişler altı tanedir. Hünkar, Kırşehir'e, Baba İlyas Amasya'ya gider. Seyyit Baba'nın dedeleri de bir müddet Tunceli(Dersim)'de kalırlar. Bunlara o yörede ***Sarıoğlu Askerleri*** denilmektedir. Sarıoğulları Tunceli'den göçüp, Divriği'nin Ziniski köyüne gelip yerleşirler. Aynı soydan gelme ***Koca Leşker***, Erzincan'a bağlı İliç ilçesinin Bağıştaş köyü

[168] Abidin Gürsoy.
[169] Abidin Gürsoy
[170] Ersin Gülsoy, **XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazası**(1519-1548), s.26.
[171] Zeynal Özcan, Ziniski(1912-1986) ve ayrıca Kutlu Özen, ***Divriği Akmeşe Köyündeki Seyyit Baba Yatırı***, **Revak/96**, s.53.
[172] Necdet Sakaoğlu. 13.7.1993 tarihli mektuptaki bilgi.

yakınlarında şehit düşer. Türbesi, Bağıştaş istasyonu yakınlarındaki bir koruluğun içindedir.[173]

Menkıbe: Yine menkıbelere göre Erikli köyünde yatırı bulunan Koca Saçlı ailenin en büyüğü, Seyyit Baba ortancası, Ağar köyünde yatırı bulunan Ağar Baba da en küçükleridir.[174]

Menkıbe: Başka bir menkıbeye göre Seyyit Baba, Hünkar'ın halifelerindendir. Hünkar'ın emri ile Ziniski yöresini fethetmek için sancağını çekerek dervişleri ile birlikte yola çıkar, Erikli köyü üzerinden Ziniski'ye gelirken bir takım kerametler gösterir.

Seyyit Baba, ***Er-Kız Ana***'dan uçarak erliğini/evliyalığını belli eder. Sonra ***Uçan Kaya'ya*** *konar.*[175] ***Kılıç-meşe***'de kılıncını kuşanır, sancağını alarak ***Diynenecek***'e kadar gelir ve burada dinlenir. Daha sonra dervişleri ile birlikte Ziniski'ye girer.[176]

Menkıbe: Seyyit Baba, bir ***Alp-eren***'dir. Yani, ***Gazi- derviş***'tir.Sincan'a kadar olan yerleri Rumlar'dan alır. Yöre ahalisini Müslüman eder. Bir rivayete göre savaşlar sırasında şehit düşerek bugünkü kabrine gömülür/defnedilir. Bu savaşta şehit düşen gazi dervişler de türbe civarına gömülürler.[177]

Seyyit Baba'nın Sancağı: Bir Alp-Eren olan Seyyit Baba, her zaman sancağı ile birlikte düşünülmüştür. Nitekim, Sefil Edna da bir şiirinde şöyle der:

Sefil Edna'm der ki babına varsam,
Yeşil sancağına yüzümü sürsem
Ölmeden gözümü açsam da görsem
Gör üstadım Hatayi'nin işine.[178]

Seyyit Baba'nın yeşil sancağı Divrikliler tarafından büyük itibar görmüştür. Kutsallığına hürmet edilmiştir. Divriği ilçesinde çıkan salgın hastalıklar, toplu ölümler, yangın, sel gibi benzeri felaketlerde ve afetlerde Seyyit Baba'nın sancağı ocaklılar tarafından at üzerinde Divriği'nin etrafında dolaştırılır ve kurbanlar kesilirdi. Bu uygulama son defa I.Dünya Savaşı/Seferberlik sırasında uygulanmıştır. Bu sayede koleraya bağlı toplu ölümlerin sonu alınmıştır.[179]

Halk inanışı: Yine, Cumhuriyet'ten önce Hacca gidenler, Seyyit Baba'nın sancağı altında dua ederlerdi. Hacı adayları, yakın akrabalar,

[173] Musa Atmaca, Başören köyü 1903 doğumlu.
[174] Ergül Biçer, Sivas Karaçayır 1934 doğumlu.

[175] Veyis Yılmaz, Ziniski 1913 doğumlu.
[176] Veyis Yılmaz
[177] Seyit Ali Atmaca, Başören köyü 1927 doğumlu.
[178] Aslanoğlu, **Divriği Şairleri**, İstanbul 1961, s.20.
[179] Abdullah Gedik, Divriği (1895-1993)

alanın kırk yıl başına kötülük gelmezmiş. Sevilen bir insan olduğundan yatıra kurban kesilir, adak adanır. Ayrıca Müslüme Ana, Ahmet Dede yatırının kardeşidir.[168]

90. Nağar Baba:

Güneş köyü içindeki bir düşektir. Garip Musa soyundandır. Yağan Baba'nın kardeşi olduğu söylenmektedir. Yağan Baba ile Yalnız Söğüt'ten Garip Musa'ya giderken burada çeşme başında konaklamış; buraya taş yığmış, buraya da Nağar Baba düşeği demiştir.

Burada her perşembe akşamı mum yakılır, lokma dağıtılır. Çeşmenin etrafı duvarla çevrilidir. Mum yakacak yer yapılmıştır. Müslime Ana'nın yatırı(mezarı) bu çeşmenin yanındadır. Nağar Baba'ya da adaklar adanır, kurban kesilir.[169]

91. Seyyit Baba Yatırı:

Seyyit Baba yatırı, Divriği'ye 24 km. uzaklıktaki Akmeşe(Ziniski) köyündedir. Divriği yöresindeki en önemli ziyaret yerlerinden birisidir. Ersin Gülsoy, 1519 tarihli evkaf defterinde Ziniski köyünde bulunan zaviyenin ***"Şeyh Osman Zaviyesi"*** olarak geçtiğini kaydeder.[170]

Türbe içerisinde beş kabir bulunmaktadır. İlk kabir ***Seyyit Baba***'ya aittir.İkinci kabir Seyyit Baba'nın hanımına, üçüncü kabir oğlu Abdurrahman'a, dördüncü kabir kızı Sakine'ye ve beşinci kabir de hizmetçisi Arap'a ait bulunmaktadır.[171]

Menkıbe: Mezar taşı kitabesi bulunmayan Seyyit Baba'nın tarihi kişiliği hakkında yeterli bilgilere sahip değiliz. Çevre halkı arasında yaygın söylenti Seyyit Baba'nın ***Mengücekler*** döneminde Şahların sancaktarı olduğu ve buradaki bir savaşta şehit düştüğüdür. Bu nedenle ona şehit gözüyle bakılır. Büyük saygı gösterilir.[172]

Menkıbe: Yöre halkının inanışına göre Seyyit Baba'nın asıl adı ***Seyyit Saadettin***'dir. Seyyit Baba'nın dedeleri Hoca Ahmet Yesevi'den nasip aldıktan sonra Hacı Bektaş Veli ile birlikte ***Horasan***'dan yola çıkıyorlar. İran yoluyla Anadolu'ya geliyorlar.

Bu dervişler altı tanedir. Hünkar, Kırşehir'e, Baba İlyas Amasya'ya gider. Seyyit Baba'nın dedeleri de bir müddet Tunceli(Dersim)'de kalırlar. Bunlara o yörede ***Sarıoğlu Askerleri*** denilmektedir. Sarıoğulları Tunceli'den göçüp, Divriği'nin Ziniski köyüne gelip yerleşirler. Aynı soydan gelme ***Koca Leşker,*** Erzincan'a bağlı İliç ilçesinin Bağıştaş köyü

---

168 Abidin Gürsoy.
169 Abidin Gürsoy
170 Ersin Gülsoy, **XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazası**(1519-1548), s.26.
171 Zeynal Özcan, Ziniski(1912-1986) ve ayrıca Kutlu Özen. ***Divriği Akmeşe Köyündeki Seyyit Baba Yatırı***, **Revak/96**, s.53.
172 Neccdet Sakaoğlu. 13.7.1993 tarihli mektuptaki bilgi.

yakınlarında şehit düşer. Türbesi, Bağıştaş istasyonu yakınlarındaki bir koruluğun içindedir.[173]

Menkıbe: Yine menkıbelere göre Erikli köyünde yatırı bulunan Koca Saçlı ailenin en büyüğü, Seyyit Baba ortancası, Ağar köyünde yatırı bulunan Ağar Baba da en küçükleridir.[174]

Menkıbe: Başka bir menkıbeye göre Seyyit Baba, Hünkar'ın halifelerindendir. Hünkar'ın emri ile Ziniski yöresini fethetmek için sancağını çekerek dervişleri ile birlikte yola çıkar, Erikli köyü üzerinden Ziniski'ye gelirken bir takım kerametler gösterir.

Seyyit Baba, ***Er-Kız Ana***'dan uçarak erliğini/evliyalığını belli eder. Sonra ***Uçan Kaya'ya*** *konar.*[175] ***Kılıç-meşe'***de kılıncını kuşanır, sancağını alarak ***Diynenecek***'e kadar gelir ve burada dinlenir. Daha sonra dervişleri ile birlikte Ziniski'ye girer.[176]

Menkıbe: Seyyit Baba, bir ***Alp-eren***'dir. Yani, ***Gazi- derviş***'tir.Sincan'a kadar olan yerleri Rumlar'dan alır. Yöre ahalisini Müslüman eder. Bir rivayete göre savaşlar sırasında şehit düşerek bugünkü kabrine gömülür/defnedilir. Bu savaşta şehit düşen gazi dervişler de türbe civarına gömülürler.[177]

Seyyit Baba'nın Sancağı: Bir Alp-Eren olan Seyyit Baba, her zaman sancağı ile birlikte düşünülmüştür. Nitekim, Sefil Edna da bir şiirinde şöyle der:

Sefil Edna'm der ki babına varsam,
Yeşil sancağına yüzümü sürsem
Ölmeden gözümü açsam da görsem
Gör üstadım Hatayi'nin işine.[178]

Seyyit Baba'nın yeşil sancağı Divrikliler tarafından büyük itibar görmüştür. Kutsallığına hürmet edilmiştir. Divriği ilçesinde çıkan salgın hastalıklar, toplu ölümler, yangın, sel gibi benzeri felaketlerde ve afetlerde Seyyit Baba'nın sancağı ocaklılar tarafından at üzerinde Divriği'nin etrafında dolaştırılır ve kurbanlar kesilirdi. Bu uygulama son defa I.Dünya Savaşı/Seferberlik sırasında uygulanmıştır. Bu sayede koleraya bağlı toplu ölümlerin sonu alınmıştır.[179]

Halk inanışı: Yine, Cumhuriyet'ten önce Hacca gidenler, Seyyit Baba'nın sancağı altında dua ederlerdi. Hacı adayları, yakın akrabalar,

---

173 Musa Atmaca, Başören köyü 1903 doğumlu.
174 Ergül Biçer, Sivas Karaçayır 1934 doğumlu.

175 Veyis Yılmaz. Ziniski 1913 doğumlu.
176 Veyis Yılmaz
177 Seyit Ali Atmaca, Başören köyü 1927 doğumlu.
178 Aslanoğlu, **Divriği Şairleri**, İstanbul 1961, s.20.
179 Abdullah Gedik. Divriği (1895-1993)

komşular ve ilçe halkı eski ***Buğday Pazarı***'nda toplanırlardı. Bu sırada Ziniski'deki Seyyit Baba'nın sancağı, Kantebe Camii sancağı ve Ulu Cami'nin sancağı ilahilerle hacı uğurlama yerine getirilirdi. Dualar edildikten sonra sancakların dibinde kurbanlar kesilirdi. Sancak taşıyanlara hediyeleri verilirdi. Hacılar, sancaklar önde olmak üzere büyük bir kalabalıkla Selavat'a kadar uğurlanırdı.[180]

Yağmur duası: Kurak mevsimlerde yapılan yağmur duasında da Seyyit Baba türbesi ziyaret edilirdi. 1930'lu yıllarda sabi çocuklar ve yaşlı kimseler bir kamyonla ***Seyyit Baba*** türbesine gelir, burada yapılan ziyaret ve duadan sonra sırasıyla ***Hasan Paşa, Hüseyin Gazi*** ziyaret edilir. Divriği Ulucamii ve Kantepe Camisinde yapılan duadan sonra merasim biterdi. Kaynak şahsın ifadesine göre merasimden hemen sonra yağmur yağmaya başlardı.[181]

92. Şemmas Pir:

Şemmas Pir'in türbesi, Divriği'ye 42 km. uzaklıktaki Duruköy(Türk Arage)'dedir. Şemmas Pir,hem ***Hüseyin Gazi'ye***, hem de **Seyyit Battal Gazi**'ye yardım eden ulu bir zattır. Şemmas Pir, kılıç zoruyla değil, gördüğü rüyanın etkisinde kalarak Müslüman olmuştur. Şemmas Pir'in Divriği Duruköy'deki türbesinin dışında Çorum'un Alaca ilçesi Balıklı Havuz mevkiinde, Sivas'ın Kangal ilçesi Bulak köyünde, Aksaray iline bağlı Mamasun köyünde, Kayseri'nin Bünyan ilçesinde de türbe ve mezarları bulunmaktadır. Divriği Duruköy'deki ***Şemmas Pir Yatırı*** hem Müslümanlarca, hem Hıristiyanlarca ziyaret edilmektedir.

Buraya daha çok ruh ve sinir hastaları getirilmektedir. Birden bire delirenler, saralılar, sık sık bayılanlar, ruhi bunalım geçirenler, felçliler... Şemmas Pir yatırına getirilirler.

Rahmetli İhsan Hınçer, bir araştırmasında Divriği'deki Şemmas Pir yatırından şifa bulan bir hastanın hikayesini şöyle anlatır:

"...Yine bundan yüz yıl kadar önce (1876), bir Fransız ailesi konuşmayan / tad çocuklarını yanlarına alarak Paris'ten İstanbul'a gelmiş. Fransız Konsolosluğu'nda görevli bir Eğinli kavas, çocuğun duyduğu halde konuşmadığını görünce çok üzülmüş. Divriği'ye bağlı Gemhu(Akpelit) köyü yakınındaki Arege (Şemmas Pir) yatırını ziyaret eden kimselerin konuşmayan çocuklarının bülbül gibi konuştuklarını salık vermiş.

Bunun üzerine Fransız aile umuda kapılmış;deniz yoluyla Samsun'a,oradan da yaylı araba ile Amasya, Tokat, Sivas derken Divriği'ye gelmişler. Arege(Duruköy)'ye doğru çıkmaya başlamışlar. Bu sırada gece olmuş. Katır ve at sırtında, dağlar ve kayalar arasından karanlıklar içinde zorluk ve meşakkatle ilerleyen aile, konuşmayan Fransız çocuğun babasına seslendiğini, kendi diliyle ***'Baba, karşıdan bir ışık***

[180] Mehmet Akay(Çamcı Mehmet Efendi), Divriği(1902-1981)
[181] Mehmet Bahra, Divriği 1926

göründü' dediğine, dili çözülerek konuşmaya başladığına şahit olmuşlar. Bunu bütün yöre halkı örnekleriyle anlatır..."[182]

*Halk söylencesi:*Çok ilginç bir olay da Osmanlılar döneminde yaşanmıştır. Köylülerin, atalarından duyup anlattıklarına göre " Hıristiyan teba ile Türkler arasında Şemmas Pir yatırı yüzünden anlaşmazlık çıkar. Hıristiyan teba, Şemmas Pir'in kendilerine ait bir aziz olduğunu ileri sürerken; Müslümanlar da Müslümanlığı kabul etmiş bir veli olduğunu ileri sürerler. Bu anlaşmazlık yıllarca sürüp gider. Daha sonra konuyu Sivas'a, oradan da İstanbul'a ulaştırırlar.

Arege köyüne hem Müslümanlardan, hem Hıristiyanlardan oluşan bir heyet gelir. Bunların huzurunda mezar yeri açılır. Açılan mezardan Şemmas Pir'in çürümemiş, İslami esaslara göre defnedilmiş cesedi çıkar. Mezarı tekrar kapatırlar. Bunu gören Müslümanlar bir şükran ifadesi olarak tekbir getirirler. Köylülerden birisi türbenin damına çıkarak ezan okur. Hep birlikte şükür namazı kılarlar..."[183]

93. Tebit Hızır:

Adak yeri Sincan'a bağlı Tortu mezrası yakınlarındaki Tebit Hızır tepesindedir. Tepe üzerinde yüzlerce yıllık ulu ardıç ağaçları bulunmaktadır. Ayrıca tepe üzerinde toplama taşlardan meydana gelmiş iki mezar yeri vardır. Bunlardan biri Tebit Hızır'a aittir.

Efsane: Efsaneye göre Rumlarla yapılan bir savaş sırasında Tebit Hızır Şehit düşmüş ve bu tepeye defnedilmiştir. Köylüler bu zatın Hz.Peygamber'in soyundan geldiğine inanmaktadırlar.

Dikmeçay(Eşke) köylüleri her yıl sonbaharda, topluca Tebit Hızır tepesine çıkıp dua ederler. 1984 yılında yağmur duası için bu tepede 74 kurban kesilmiştir.[184]

94. Tekke Baba:

Adak yeri Ödek ile Ceviz köyleri arasındaki Gökçebel tepesinin Koru mevkiindedir.Yıkık bir türbedir.

Efsane: Efsaneye göre , Battal Gazi buraya gelip atını otlatırmış. Babasının şehit edilmesinden sonra bu mevkiye tekrar gelen Battal Gazi, yol üzerinde iki Rum askerine rastlar . Bunları öldürür, kafalarını kesip Tekke Baba ziyareti yakınlarındaki Ağaç Han mevkiindeki yamaca gömer.

Yine Tekke Baba ziyareti yakınlarında Ali Cevat düşeği ile Pir Sultan düşeği vardır.[185]

[182] İhsan Hınçer, **İnançlarımız Açısından Yatırlar ve Ziyaretlerin Müspet Yönleri**, I. Uluslararası Türk Folklor Kongresi, Bildiriler(I V.Cilt), Ankara.1976, s.133-135.
[183] Salih Kara, Arege 1937
[184] Kutlu Özen, **Divriği Yöresinde**....,s.224
[185] Özen, **Divriği yöresinde**......., s.197

95. Tiflis Baba:

Divriği'ye bağlı Ovacık köyünde, Alan mevkiindeTiflis adlı bir adak yeri bulunmaktadır.. Menkıbeye göre Fıdıl dağında yatan Fıdıl Baba ile Ovacık köyünde yatan Tiflis Baba iki kardeşmiş. Tiflis baba, zaman zaman kardeşini ziyarete gidermiş.

Menkıbe: Tiflis Baba yine bir gün Fıdıl dağında oturan kardeşeni ziyarete gitmiş. Fıdıl Baba, o sırada teknede hamur yoğuruyormuş. Oturup sohbet etmeye başlamışlar; fakat her nedense aralarında münakaşa çıkmış. Münakaşanın uzaması üzerine Tiflis Baba, Fidan Baha'nın yanından ayrılıp dağdan aşağı inmeye başlamış.

Fidan Baba, kardeşinin arkasından seslenmiş. Fakat, Tiflis Baba yoluna devam etmiş. Fıdıl Baba da o hırsla tekneden aldığı hamur yumağını kardeşinin ardından fırlatıp atmış. Hamur yumağı, Tiflis Baba'ya değince taşlaşıp yere düşmüş. Tiflis Baba, bir taş yumağı halinde oracıkta ruhunu teslim etmiş.

Bugün adak yeri olarak ziyaret edilen mevkide gri renkte oldukça büyük bir taş vardır. Taşın çeşitli yerlerinde oyuklar, el izleri, parmak çukurları vardır. Köylüler zaman zaman bu taşı ziyaret edip adak adarlar.

Söylence: Köylüler, yıllarca önce Tiflis Baba'nın üzerine türbe yapmak isterler. Fakat, sabahleyin kalktıklarında türbenin damının uçtuğunu(yıkıldığını) görürler. Üç gün bu böyle devam eder. Bunun üzerine adak yerine 12 kazan getirirler ve Tiflis Baba aşkına 12 İmam Çorbası(aşure) yaparlar. Ayrıca kurbanlar kesip, 12 kazanda pişirirler. Köy halkına ve adak yerinde bulunanlara dağıtırlar. Kurbanlar kazanda kaynarken adak yerine köyün alt tarafından tanıdık bir sima gelir. Kaynar kazanlara kolunu sokarak etleri karıştırır. Orada bulunanlardan bir kısmı dini duygularla ağlarken, diğer bir kısmı da "Kolunu kazana sokma, kolun yanar!..." diye uyarırlar. Köydeki herhangi birine benzetilen; fakat halkın tanımadığı bu meçhul kişi, "Bu kurbanların kaşığı al alıçtandır(ağaçtır), yanmaz!..." diye karşılık verir. Kaynar kazandaki etleri koluyla karıştırmaya devam eder. Son kazana gelince bir tike(pişmiş et parçası) alır; "Lokmanız kabul olsun" diyerek kazanların yanından ayrılır.....Birkaç adım sonra gözden kaybolur. Kaybolmadan önce de tosun gibi böğürür.[186]

96. Torba Baba:

Adak yeri, Divriği'nin Ovacık köyündedir. Kandil Baba ziyaretinin alt yamacındadır. Köy halkından Salman Özcan'ın evi yakınlarındadır. Yuvarlak bir taştır. Kabayel düşeği olarak ziyaret edilir.

Efsanesi: Efsaneye göre İbrahim Şıh adlı bir Anadolu ereni yanına küçük çocuğunu alarak Kafkasya'dan yola çıkar. Eşek ile seyahat ettiği için heybenin bir gözüne oğlunu, diğer gözüne de denkleşmesi için evinin önünden almış olduğu yuvarlak bir taşı kor. Günlerce, haftalarca yol

[186] Kutlu Özen, **Divriği Yöresinde....**, s.225

yürür....Yolculuğun sonunda Ovacık köyüne gelir. Memleketinden getirmiş olduğu taşı da hatıra olarak bugünkü yerine kor.

Köylüler, İbrahim Şıh'ın heybesinden çıkarılıp bırakılan taşı kutsal bilirler. Zaman zaman niyaz ederek(taşı öperek) dilekte bulunurlar.[187]

97. Uçan Kaya:

Ziniski köyünde yatırı bulunan Seyyit Baba'nın keramet gösterdiği bir kayadır. Ziniski köyü yakınlarındaki kaya. Er-Kız Ana'dan uçan Seyyit Baba, Uçan Kaya'nın üzerine konar. Yakın yıllarda bu kayanın bir bölümü parçalanıp düştüğü için köylüler, parçalanıp yuvarlanan kaya anlamında da bu ismi kullanmaktadırlar.

98. Üç Kardeşler:

Adak yeri, Ağılcık(Tuğut) köyünün Yazı mevkiinde bulunan üç ulu karaağaçtır. İnanışa göre bu köye gelen üç Anadolu ereni bir müddet sonra ağaca dönüşürler. Gelin-kızlar düğün günü selavatlanarak ata bindirildikten sonra Üç Kardeşlere getirilir.Ziyaretin etrafında üç defa dolaştırılır,attan indirilen gelin ağaçlara niyaz eder.Düğün alayında bulunanlar da niyaz ederler.Davul zurna eşliğinde halay çekildikten sonra, gelin-kız salavatlanarak ata bindirilir.

99. Yağan Baba:

Güneş köyünün Yağan köy mezrasında bulunan bu ziyaret hakkında kesin bir bilgi yoktur. Yağan Baba'nın efsanesi şöyledir:

Efsane: "Garip Musa kolundan Yağan Baba adında biri varmış. Yalnızsöğüt'te konaklıyormuş. Orada geçen bir olay nedeniyle Yağan mezrasına taş yağdırmıştır. Adı da bu yüzden Yağan Baba olmuştur. Yine Yağan Baba onbeş-yirmi yıl sonra Yalnızsöğüt'ten , Garip Musa tekkesine gelirken yanında kardeşi Nağar Baba da varmış. Burada konaklayıp Yağan Baba buraya taş yığmış. Burası benim düşeğim, demiş. Ordan ayrılıp Güneş köyüne gelmişler. Buraya da Nağar Baba taş yığmış. Buraya da Nağar Baba düşeği demişler.

Güneş köyüne yakın olduğundan köylüler her Perşembe akşamı Nağar Baba'ya mum yakarlar, lokma dağıtırlar. Adak adarlar ve kurban keserler.[188]

100. Yel Hüseyin:

Adak yeri Bayırüstü (Timisi) ile Uzunbağ (Karsı) köyleri arasındadır.Aynı bölgedeki **Abdal Musa Koruluğu** (Sarp Yer) ile karşı

[187] Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde....**, s.225
[188] Abidin Gürsoy

karşıyadır.İki yeri birbirinden ayıran derenin yamacındadır.Kuşburnu çalılarından ibaret bir adak yeridir.

Efsane: Efsaneye göre Divriği Iğımbat Dağı'nda yatan **Hüseyin Gazi** , Malatya üzerinden Divriğiye geçerken buraya ulu bir karamuk (veya kuşburnu)çalısı bırakmış.Burası yel (romatizma) ağrılarına iyi geldiğinden Yel Hüseyin adını almış.Evlenmek isteyen genç kızlar adak yerine geldiklerinde,buradaki kuşburnu çalılarından birisine mendil bağlarlar.Daha sonra orayı ziyaret eden gençlerden biri bu mendili alıp saklar.Delikanlı ,hangi kıza ait olduğunu bilmediği bu mendili evleneceği güne kadar muhafaza eder.Evlendiği gece mendili geline gösterir.İnanışa göre çoğu zaman bu mendil evlendiği kıza ait olurmuş.Siğili olanlar da buraya gelerek siğil sayısınca çalı bükerler.[189]

101. Yol Sefili:

Adak yeri Kekliktepe köyünde olup, Karadere'nin yamacındadır. Yol Sefili'nin toplama taşlardan meydana getirilmiş sembolik bir mezarı vardır. Dere yamacındaki 20-30 kg ağırlığındaki 15-20 taş , zaman zaman dereye yuvarlanmakta ve köylüler tarafından tekrar yerine konulmaktadır.

Efsane: Yol Sefili, Karadere'nin kenarında yürümekte iken, karşı yamaçtan birden bire şeytan hasıl olur/ meydana çıkar. Yol Sefili'ni taşlamaya başlar. Yol Sefili şeytana der ki: "Senin attığın taşlar, dereyi bir santim geçerse, benim bulunduğum yamaca ulaşırsa, attığın taşları başına yığarım.".:.Gerçekten de Yol Sefili düşeğinin(sembolik mezar) bulunduğu yerde yeşil yapılı serpantin taşlar, şeytanın bulunduğu karşı yamaçta ise kırmızı yapılı silisli mağmatik kayaçlar vardır.

Şeytanın attığı taşlar bir türlü Yol Sefili'ne ulaşmaz. Sel suları, ne kadar çok olursa olsun, yamaçdaki adak yerine zarar getirmez. Ziyaretin yanından geçenler bu taşlara niyaz ederler.[190]

---

[189] Özen, **Sivas ve Divriği Yöresinde.....**, s.
[190] Süleyman Yılmaz. Kekliktepe 1933

Doğanşar Efsaneleri

1.Asa Pınarı
2. Çoban Kaya
3. Erenler Tepesi/Cıngır Gazi Baba
4. Hızır-İlyas
5. Hızır Orucu
6. Hubyar Sultan
7. Nallıtaş
8. Sersemin Suyu
9. Sesli Kaya
10. Soku Baba
11. Süt Pınarı
12. Tekeli Dağı

1. Asa Pınarı:

Tekeli dağındaki su gözesidir.

Menkıbe: Hubyar Sultan veya başka bir Anadolu Ereni Tekeli dağında dolaşırken abdest alıp namaz kılmak istemiş. Ancak su yokmuş. Elindeki asayı yere vurarak su çıkmasını istemiş:

-Şurada bite, şurada yitesin, demiş.

Gerçekten de öyle olmuş. Asa Pınarı'ndaki su, kaynak yerinin çakıl olması nedeniyle çıktığı yerden biraz uzakta kaybolmaktadır.[191]

2. Çobankaya:

Doğanşar'a bağlı Kozağaç köyündeki kutsal bir kayadır.

Efsane: Efsaneye göre bir çoban, sürüsünü tuzladıktan sonra kavalıyla koyunları ırmağa indirir, su içirtmeden geri döndürürmüş. Bir defasında koyunlardan birinin suyu içmesi üzerine, çoban taş haline gelmiştir..

Efsane: Diğer bir efsaneye göre, taş kesen çoban değil, çobanın kerametine inanmayan bir kişidir. Olayı gözleriyle görünce taş kesilmiştir.[192]

3. Erenler Tepesi ve Çıngır Gazi Baba:

Adak yeri Doğanşar'a yaklaşık 30 km mesafedeki Kızıldağ'ın zirvesindedir. Mezarının etrafı toplama taşlarla çevrilidir. Daha önceleri burası toplama taşlardan ibaret bir mezarmış. Görülen bir rüya üzerine etrafı duvarla çevrilmiştir.

Söylence: Deli Mehmet, bir gün atını kaybeder. Zara, Şerefiye ve o yöreyi karış karış gezer; ama atı bulamaz. Doğanşar'a dönmeye karar verir ve yola koyulur.Kızıldağ'da kabrin yakınlarında bir yerde yorulduğu için yatar. Halkın evliya olarak nitelendirdiği mezara yönelerek:

-Herkes seni ziyaret ediyor, medet umuyor, atımı bulsana, der.

Ve ardından uyur. Rüyasında biri:

-Kalk Mehmet!...Atın burada, der.

Uyanır, kimseyi göremez. Tekrar yatıp uyur. Bu sefer ayağına birisi vurur:

---

[191] İ.Fikri Karaman, **Sivas Doğanşar İlçesi ve Köyleri Belgeseli**, İstanbul 2000, s. 192-193

[192] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s. 191

Kalk, atın burada!....Kaybedersen bir daha bulamazsın, der.

İkinci kez uyandığında atının yakınında olduğunu görür. Bu olay üzerine mezarının etrafını çevirir.

Söylence: Çatpınar köyünden 16 yaşlarında bir kız Erenler dağında kırklara karışmış. 15 gün sonra kız evine dönünce halk kendisine kötü gözle bakmaya başlamış. Kız, Erenler dağında kırklara karıştığını söyleyince orada ölüvermiş.

Halk inanışı: Her kim Erenler tepesinden taş alıp başka yere götürse, Çıngır Gazi'nin himmetiyle o taş gece yerine gelir.[193]

4. Hızır-İlyas:

Efsane: Efsaneye göre Sultan'ın birisi **Muhittin Arabi**'nin **Hıdır ve İlyas** adlı çocuklarını "**Ab-ı Hayat Suyu**"nu bulmaya gönderir. Anneleri kavurga yapıp azıklarına koymuş. Nedeni de önlerine birileri çıkıp onları hareketsiz hale getirdiğinde, kavurgaları rüzgara tutup gözlerine gitmesini sağlamak.

Ab-ı Hayat suyunu bulmaları için iki tane pişmiş balık koymuş. Ab-ı Hayat suyunu bulduklarında balıkları suyun akış tersine bıraktıklarında hareket ederlerse, bu Ab-ı Hayat Suyu'dur.

Suyu bulup dönecekleri zaman Sultan'ın yanlarına koruyucu olarak verdiği yedi koruyucu suyu almaya kalkışmışlar.

-Suyu biz götüreceğiz, diye kavga etmişler.

Kardeşler de bu Ab-ı Hayat Suyu'nu içmişler. Ve ölümsüz olmuşlar. Hıdır karaların, İlyas da deryaların bekçisi olmuş.

Halk dilinde de bu böyle anlatılır. Yedi gün tutulan oruca/Hızır orucuna Tozanlı Deresi'nde **Hubyar Sultan** felsefesine göre çok önem verilir.[194]

5. Hızır Orucu Efsanesi:

Efsane: Doğanşar yöresinde bilindiği üzere Cenabı Allah, dünyanın yaratılışını 6 günde tamamlayıp 7 gün yürüttüğünü(harekete geçtiğini), dünyanın kuruluşuna nispeten ocak-şubat arasında yapmıştır. 7 gün tutulan Hızır Orucu bu sebepten tutulur.

Halk inanışı: Bizim yörede(Tozanlı Deresi), yedi gün oruç tutulduktan sonra oruç bitimine üç gün kala kavurga yapılır. Değirmende çekilir, un haline geldiği zaman, cuma akşamı yapılır. Evin hanımı, Perşembeyi cumaya bağlayan gece bir kabın içine un kor. Daha sonra bunu el değmedik bir yere koyar. Ertesi sabah, eğer el izi varsa bunu kimseye söylemeden "Evimize Hızır gelmiş" diye kurban keser ve onu

[193] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s. 198

[194] Bayram Kayadibi, C.Ü.MYO, Elektrik Bölümü, 99332003, Derleme Mayıs 2000

dağıtır. Hızır Orucu'ndan on gün sonra, koyunun kuzulamasına elli gün kala "koyunun yüzü"diye "saya gezme""yapılır.[195]

6. Hubyar Sultan Yatırı:

Hubyar Sultan'ın türbesi, Uzunbelen(Hubyar) köyündedir. Yöredeki en önemli adak yeridir. Sekizgen planlı bir türbede yatmaktadır.

Hubyarlı dedelerin inancına göre Hubyar Sultan'ın ismi Ahmet'tir. Hubyar ismi ona Hacı Bektaş tarafından verilmiştir. Babası Lokman Penandır. Hubyar Sultan'ın iki oğlu, yedi kızı olmuştur. Hubyar'ın hanımı Yalıncak kızı Gönül Ana'dır. Kız evlatları evlenmeden Hakk'ın rahmetine kavuşmuştur. Kabirleri, Hubyar/Tekke köyünün mezarlığındadır. İki oğlunun birinin ismi Derdiyar, diğerinin ismi Buynat'tır. Derdiyar'ın türbesi Ulaş ilçesinde, Derdiyar köyündedir. Buynat ise din uğruna serasker olarak Buhara'ya gitmiş ve geri dönmemiştir. Derdiyar'ın üç oğlu olmuştur: Ali Dede, Kenan Dede ve Hüseyin Abdal. Bunlardan Hüseyin Abdal'ın kabri, dedesi Hubyar Sultan'ın yanındadır.[196]

Hubyar Sultan'ın tarihi kişiliği hakkında bilgi sahibi değiliz. Eğer rivayetler doğruysa, Sivas merkez Alibaba mahallesindeki Büyük Ali Baba ile aynı dönemde yaşamış olmalıdır. Büyük Ali Baba'nın ölümü 1574'tür. Hubyar Sultan Ocağına mensup olanların elinde 1582 tarihli bir ferman bulunmaktadır.[197]

Bütün bu bilgilere rağmen Hubyar Sultan, IV. Murat'(1623-1640)la çağdaş gösterilmektedir. Hubyar Sultan etrafında meydana gelen menkıbeler de IV. Murat dönemine bağlanmaktadır.[198]

Menkıbeler: Sultan Murat Bağdat Seferi(1624)'ne giderken bu bölgeden geçmiş. Hubyar Baba, Sultanı davet etmiş. Sultan Murat:

-Sen fakirsin, bu orduyu nasıl beslersin, demiş.

Hubyar Sultan, keramet gösterip, orduyu doyurmuş. Bağdat Seferi'nden sonra İstanbul'a dönünce Hubyar'ı iki Tatar göndererek İstanbul'a çağırmış. Tatarlar gelmeden, Hubyar Sultan yola çıkmış. Tatarlara rastladığında, geri dönmelerini, Kendisinin Hubyar olduğunu söylemiş. Ama inanmamışlar. Tatarlar inanmayınca taş kesilmişler.

İstanbul'da:

-Dervişsen keramet göster, demişler.

Hubyar'ı bir kayığa bindirerek, adalardan birine götürmüşler. Kayık geri dönerken, Hubyar Sultan denizde yürüyerek gelmiş. Bu adam sihirbaz, diyerek fırına atmışlar. Fırını açtıklarında sakalının buz tuttuğunu görmüşler.

[195] Bayram Kayadibi, C.Ü.MYO, Elektrik Bölümü, 99332003, Derleme Mayıs 2000

[196] Bektaş Ali Temel, **Anadolu Evliyalarından Hubyar Sultan**, ,(Baskı yeri ve tarihi belli değildir.)s.8 ve 11

[197] Kutlu Özen, **Sivas ve Divriği**...., s.56

[198] Özen, **a.g.e.**, 56

Bunun üzerine Sultan Murat:

-Dileğini dile, demiş.

Hubyar, dünya malı istemediğini söylemiş.

Sultan Murat ısrar edince:

-Efendim, Gürgen Çukuru(ziyaretin bulunduğu köy) bir herlelik(çorbalık) olmak üzere lutfediniz, demiş.

Sultan da bu yerin Hubyar'a verilmesini ferman eylemiş.[199]

Menkıbe: Amasya'da köprü yapılmaktaymış. Çalışanların yanına ak sakallı bir ihtiyar gelmiş. Selam verip, kolay gelsin, dedikten sonra önündeki 10 metrelik çukuru atlayıp geçmiş. Soranlara, Arpa Çukuru'ndandım, demiş. Kısa sürede bu olayı vali duymuş. Ancak nedendir bilinmez, ihtiyarın arası vali ile açılmış. Vali sorguya çekince Tekeli'de 100 koyununun olduğunu söylemiş. Ancak ne valiyi ne de kimseyi inandıramamış. Sonunda ihtiyarı fırına atarak yakmaya karar vermişler. İhtiyar fırına atılırken orada bulunan küçük bir çocuğu da çekip fırına almış. Çocuğun annesi feryat etmesine rağmen valinin adamları fırının kapısını kapayarak uzun süre açmamışlar. Nitekim fırın açılmış. Merakla bekleyenler bir de bakarlar ki ihtiyarın ak sakalı buz tutmuş, çocuğun elinde ise kar çiçekleri bulunmakta. Çocuğa:

-Neredeydiniz, diye soranlara, çocuk:

-Dedem beni Tekeli dağına götürdü, diye cevap vermiş.[200]

Menkıbe: Hacı Bektaş Veli, Hubyar Sultan'ı Tekeli yaylasının altına Balışıh köyüne gönderir. Hubyar Sultan bir müddet Tatarların içinde kalır. Gürgen Çukuru denilen yerden odun taşır. Bunları bir yere yığar. Tatarlar, Hubyar Sultan'a bunları niçin taşıdığını sorarlar. O da, "Bir gün lazım olur." diye cevap verir. Tatarların külhani adamları bir gün Tekeli dağına avlanmaya gider. Hubyar Sultan da bunların putlarını ateşe verip yakar. Yanan ateşin üzerine oturur. Bu hadise Zortaşı denilen mevkide geçer. Yanan ateş Hubyar'ın bir kılına bile zarar vermez. Bu hadiseden sonra Hubyar Sultan Şamanist Tatarları, Müslümanlığa davet eder. Onlar da Kelime-i şehadet getirerek Müslüman olurlar. Sakladıkları putları da yakarlar.[201]

7. Nallıtaş:

Doğanşar'ın karşısındaki Çal'da; Doğanşar Söbüler yolu üzerindeki taşlardan birinin üzerinde atın ayak izi bulunmaktadır.

Halk inanışı: Bu iz, inanışa göre Hz.Ali'nin atına aittir. Diğer ayak izinin ise karşıdaki Tekeli dağında olduğu söylenmektedir. Ayak izinin

[199] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s.194-195
[200] Karaman, **Doğanşar İlçesi** , s.195
[201] Bektaş Ali Temel, **Hubyar Sultan**, s.9-10

bulunduğu yol boyunca taş yarıklarına daha ziyade öküz nalları çakılmıştır.[202]

8. Sersemin Suyu/Çamı:

Uzunbelen köyünde, köyün karşısında bulunmaktadır. Çocuğu olmayan kadınlar Hubyar Sultan'ı ziyaret ettikten sonra bu pınara götürülmekte ve pınarın suyundan içmektedirler.

Söylence: Suyun kaynağında kutsallığına inanılan bir çam ağacı bulunmaktadır. Kutsal çam ağacı, çevre köylülerden biri tarafından kesilerek köyüne götürülmüştür. Adam, çamı ambar yapımında kullanmış, ancak eve uğursuzluk getirdiği için geceleyin gizlice Uzunbelen köyü yakınlarına bırakmıştır. Çam ağacının parçaları şimdi Hubyar Türbesi'nin yanında beklemektedir.[203]

9. Sesli Kaya:

Doğanşar-Kozlu yolu üzerinde Haştaş Başı'na giderken sol taraftaki büyük bir kayadır. Kayadan bir takım sesler geldiğine inanmaktadır. Çocuk sahibi olmak isteyenler, düşük yapanlar, kayanın etrafında dönerler.[204]

10. Soku Baba:

Soku Baba'nın mezarı Avcıçayı köyünde, köy mezarlığı içindedir. Hayatı hakkında bilgi sahibi değiliz.

Söylence: Soku Baba, sabahleyin ahıra hayvanları yemlemeğe gittiğinde hayvanların yemlenmiş olduğunu görür. Bir de bakar ki bütün ağaçlar secdeye kapanmış. Bunu köylülerine anlatır ama kimseyi inandıramaz. Ölümünden sonra ermiş bir insan olduğuna karar verilir.

Söylence: Kadınlardan birisi rüyasında Soku Baba'nın köye doğru gelmekte olan seli, eliyle derenin öbür tarafına ittiğini görmüş. Rüyayı dinleyen büyükler:

-Büyük bir felaket olur; ama inşallah bize uğramaz, demişler.

O haftanın içinde Erzincan Depremi(1939) olmuş. Köydeki hasar ise yok denecek kadar azmış.[205]

11. Süt Pınarı:

Doğanşar benzinliği ve değirmeni yanında bulunan bir çeşmedir. Çeşmenin orjinalinde iki meme bulunmaktadır. İnanışa göre sütü olmayan

[202] Fikri Karaman, **Doğanşar İlçesi**....., 191
[203] Fikri Karaman, **Doğanşar İlçesi**...., s.193
[204] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s.191
[205] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s. 200

veya az olan kadınlar bu çeşmeden su içtiklerinde sütleri çoğalmaktaymış. Taş yakın zamanlarda sökülerek harman yerine atılmıştır.[206]

12. Tekeli Dağı:

Tekeli Dağı, Doğanşar yöresinin en önemli dağıdır.

Efsane: Efsaneye göre yörede keçi besleyen çoban bütün tekelerini kaybetmiş. O yıl keçileri üreme tehlikesiyle karşı karşıya kalmış. Bu durum çobanın aşrı derecede üzülmesine sebep olmuş. Bu üzüntüyle dağda hayvanlarını otlatırken sürüsüne iki tekenin karıştığını görmüş. Akşamüzeri tekeler sürüden ayrılıp geldikleri yöne doğru gidiyorlarmış. Çoban, keçilerinin üreme tehlikesini böylece atlatmış. Bu olay üzerine dağın adı zamanla Tekeli olmuş. O civarda en büyük yatır olan Hubyar Sultan da Anadolu'yu Türkleştirmek ve İslamlaştırmak için Tekeli dağının eteklerine yerleşmiştir.[207]

[206] Karaman, **Doğanşar İlçesi**, s.192

[207] Fikri Karaman, **Doğanşar İlçesi**....., s.146

Gemerek Efsaneleri

1. Adalet Köprüsü:

Adalet Köprüsü, Gemerek ilçesine bağlı Keklicek köyü yakınlarındadır.

Söylence: Sivas'ın Gemerek ilçesine bağlı Keklicek köyüne bir akşam hırsızlar gelir. Amaçları köydeki bir ahırdan büyükbaş hayvanları çalmaktır. Gece yarısı, ahırın kapısını kırarlar çalmış oldukları hayvanları kamyona yüklerler. Hızla olay yerinden uzaklaşırlar. Ancak köprüyü bir anda fark edemezler. Köprüden aşağı kamyon devrilir. Hırsızlardan biri ölür, diğerleri de olay yerinden kaçar. Sabah erkenden ahıra giden köylü, ahırın kapısının açılmış ve sığırların çalınmış olduğunu görür. Karakola haber vermek ister; fakat hatlar kesilmiş olduğu için bir şey yapamaz.

Köylüler, traktörlere binerek Gemerek'e gitmek ve durumu bildirmek isterler. Köyleri ile Çepni arasındaki dar köprüye geldiklerinde orada bir kamyonun devrildiğini, içindeki hayvanlardan bir kısmının öldüğünü, hırsızın da kamyonun altında kalmış olduğunu görürler.

Bir adaleti gerçekleştirdiği için o günden bu güne o dar köprünün adı "Adalet Köprüsü" olarak kalır.[208]

2. Ali Dağı/ Ali Dede:

Ali Dağı, Gemerek ilçesindeki kutsal bir dağdır.

Efsane: Bundan yıllarca önce Sızır'da üç kardeş(bazı rivayetlerde 5-7 kardeş) yaşarmış. Bu üç kardeşin üçü de dini konuda bilgisi olan veli zatlarmış. Bu kardeşler Sızır'ın yakınındaki köylere de gider, oradaki insanlara yardımcı olurlarmış. Köylüler tarafından çok sevilen üç kardeş, zamanla yaşlanmışlar. Ve üçü de mezarlarının nerede olacağını merak etmişler.

Efsane(1): İki kardeş aralarında ilmi daha çok olan büyük kardeşlerine sormuşlar. "Acaba biz öldükten sonra mezarımız nerede olacak?" diye. Büyük kardeşleri bir cevap verememiş. Bir zat geceleyin, büyük kardeşin rüyasına girmiş. Ona, "Üçünüz de bir ucu yanmış, üç çam ağacı alacaksınız. Bu sopaları dua edip atacaksınız. Közler/ucu yanmış odunlar nerelere düşerse, mezar yeriniz orası olacak" demiş. Büyük kardeş, sabahleyin uyanınca, diğer kardeşlere rüyasını anlatmış. Onlar da bir ucu yanmış odunları "Allah'ım bize mezar yerlerimizi göster " diye atmış .

bir ok alıp ucunu meşale yapar ve teker teker okları fırlatırlar. Ok, en son Ali Dede'nin elinde kalır. Fakat Ali Dede okunu fırlatamaz, elinden düşürür. Ok atmalarının sebebi, herkes okun düştüğü yerde mezarını belirleyecektir. Kardeşler oklarının düştüğü yerlere giderler ve orada vefat ederler. Ali dede ise ateş yaktıkları tepeye gömülür. Ali Dede'nin mezarının bulunduğu tepe Ali Dede'nin ismini almıştır. Köy halkı bu tepeye **Ali Dağı** demektedir. Ali Dağı'nı ziyarete gelenler yerden yedi taş alıp mezarın üzerine bırakırlar. Yedi taş alınmasının sebebi yedi kardeşten dolayıdır. Temiz kalpli insanlar zaman zaman Ali ve Celi Dede'nin hayallerini görürler. Çevrede Ali ve Celi Dede'nin hayallerini gören bir kaç kişi bilinmektedir.[210] Yine aynı şekilde Ali Baba'nın abdest almak için dağdan indiği, dağın eteğindeki gözeden abdest aldıktan sonra mezarının başında namaz kıldığı söylenmektedir.[211]

3. Celi Dede:

Celi Dede'nin mezarı Gemerek'e bağlı Sızır kasabasındadır. Yedi kardeş olan yatırlardan sadece Ali ve Celi Dede'nin isimleri bilinmektedir. Diğer beş kardeşin isimleri hakkında bilgi yoktur. Köy büyüklerinin anlattıklarına göre bu kişiler evliya, ermiş olarak bilinir. Bunlar evliya niteliğine sahip kişilerdir.

Yine Celi Dede'nin kardeşlerinden birinin mezarı köy mezarlığı içinde bulunmaktadır. Fakat yeri belli değildir. Diğer birinin mezarı ise şu anda tarım için kullanılan *Almaoku* adlı yerde/ovada bulunmaktadır.[212]

4. Eğerci Baba:

Eğerci kasabası Göksu çayı ile Kızılırmak'ın birleştiği yerde kurulmuş bir yerleşim yeridir. Daha önceleri burası sazlık, bataklık bir yermiş. Sivrisinek yüzünden kimse burayı uzun zaman mesken tutmamış.

Efsane: Efsaneye göre kimsesiz bir adam buraya gelip yerleşmiş. Kayseri'ye giden yolcularla tanışmış. Adam laf olsun diye , derdini anlatanlara çok mantıklı ve faydalı tavsiyelerde bulunuyormuş. Halk, kısa zamanda Eğerci Baba'nın ününü duymuş. Sırf yolculuklarında değil, diğer zamanlarda da onu ziyaret etmeye başlamışlar.

Eğerci Baba, kesin konuşmazmış, "Şöyle yap...Böyle yap..." demezmiş; "Eğer şöyle yaparsan.....Eğer böyle yaparsan....." diye konuşurmuş.

Zamanla ziyaretler yerleşmelere dönüşmüş ve köy oluşmaya başlamış...Yeni nesil, "Eğer...." diye söze başlayan adamın asıl adını unutmuş ve Eğerci Baba, demeye başlamış. Zamanla genişleyen yerleşim yeri de Eğerci Baba'dan dolayı Eğerci adını almış.[213]

---

[210] Ercan İlter derlemesi /1998 ((Bekir Göksu, Maden Müh. 2. Öğretim, 97131020) 1988

[211] Hediye Köse

[212] Ercan İlter derlemesi, (Bekir Göksu, Maden Müh. 2. Öğretim. 1988)

[213] Sinan Sürücü, İDE, 96172022

5. Gemerek'in Kuruluş Söylencesi:

Gemerek'in kuruluşu hakkındaki efsane M.Güner Demiray tarafından derlenmiştir. Efsanesi şöyledir:

Efsane: "Ak zamanların bu ak çağlarıydı işte. Uzak diyarlardan Abdoğlu adında bir Türkmen boyu gelip yeniden can bulan sazların kenarına konakladı. Otağlar kuruldu. Deveden, camızdan, aygırdan kurbanlar kesildi. Nakışlı halılar serildi. Kopuzlar çalındı; şölenler verildi.

Zaman yığıldı. Boy beyleri bu toprakları çok, pek çok beğendiler. Otağlar kalktı, kerpiçten, ağaçtan, çalıdan evler yapıldı. Tarla ektiler, bahçe yeşerttiler.

Zaman yürüdü geçti Beyler yiğitleriyle savaşa çıktılar. Kadınlar tarlaya gittiler. Evlere göz kulak olan yalnız bir tek kadın kalmıştı.

Kadın aşı pişirmiş, yağ eritiyordu. Tak...tak...kapı çalındı.

-Kim o?...demeden kadın kapıyı açtı.

Bir baktı, bir bayıldı. Gördü gördü ki ne görsün?....Ağzı kapı gibi, gözleri cadı gibi. Burnu direk gibi, tüyleri diken gibi, boyu cerek gibi, ayakları terek gibi....Dağ deviren bir yaratık. Koca bir dağ adamı...Ne ayıya benzer, ne ite...Ne kurda benzer, ne kuşa....

Kadın korktu ilkin, yüreği ağzına geldi. Bir durdu, bir düşündü. Aklını kurcaladı....Aklına uygun düşeni yaptı. Hemen içeri aldı bu yaratığı. Yüzüne güldü, arkasından kuyu kazdı. Döndü...İşaretleşerek dedi ki:

-Şöyle otur, şu yağ iyice erisin, bal döküp yiyelim. Sonra seninle bir olurum.

Sevindi koca dağ adamı. Keyfin bini bir paraya. Sonunun ne olacağını düşünmedi. Yağı, balı bekledi yiyelim diye.Getirdi kadın yağı kızgın kızgın, döktü üzerine birden.

O saat yeri göğe katarak, tozu duman ederek, havlayıp uluyarak ormana daldı dağ adamı. Ta..Gökarkaç yörelerinden çığlığı geliyordu.

Kadın kurtulmuştu.

Beyler döndüler, tarlada çalışanlar geldiler. Yemeklerini yiyip içtiler, sordular soruşturdular; kadın anlattı, onlar dinlediler. Dinledikçe küplere bindiler..."Ah...burada olsaydık" diye iç geçirdiler.

O günden sonra Gemerek'e girmeye ne o dağ adamı, ne kötü insanlar cesaret edemediler. Gemerek de büyüdükçe büyüdü, gelişti...Fidan iken ulu bir ağaç oldu." [214]

---

[214] M.Güner Demiray, *Gemerek'in Kuruluş Söylencesi,* **Folklor/Halkbilim Dergisi**, Sayı:2-3(32-33), Haziran-Eylül 1984, s.43-44

6. Karapınar Efsanesi:

Gemerek'in batısında iki harabe bulunmaktadır. Halk buraya Büyük Karapınar, diğerine de Küçük Karapınar demektedir. Buraların birer köy olduğu, halen mevcut olan harabelerden bellidir. Her iki yerde de birer çeşme bulunmaktadır.

Efsane: Bu köylülerden birisi, kendilerinden vergi olarak istenilen her gün bir yumurtayı vermeyerek bir gece bütün köy gizli olarak göç ederler. Komşu köyden gelenler bir de ne görsünler, köy tamamen boştur. Göçlerinin sebebini anlamak için evlerde araştırma yapanlar bir kalbur altında kanatları yolunmuş bir güvercin bulurlar. Aklı erikler bu durumu şöyle yorumlarlar: Kanadı olan uçar, bizim kanadımız vardı uçtuk, sizin de varsa, siz de uçarsınız, anlamını çıkarırlar. İkinci gün öbür köy de göç eder.

Bu köylülerin Konya'ya gittikleri; halen Konya Karapınar'da yaşadıkları bilinmektedir.[215]

7. Sızır Kasabası:

Sızır, Gemerek ilçesine bağlı bir beldedir. Bu beldenin kuruluşu hakkında iki efsane anlatılmaktadır.

1.Efsane: Bundan yıllarca önce köyün tam merkezinde yüksekçe bir kale varmış. Bu kalenin etrafından sular sızarmış. Küçük dereler oluştururmuş. Bu sular sayesinde doğal güzellikler meydana gelirmiş. Bu güzelliği unutmayanlar, sızan sulardan dolayı ***Sızır*** demişler. Bu ırmaklardan biri olan **Göksu**, Sızır kasabasından akmaktadır. Sızır, su kaynakları bakımından zengin bir kasabadır.[216]

2.Efsane: Sızır'ın konumunun düşman saldırısından korunmaya elverişli olması ve gözetleme merkezi olmasıyla ilgilidir. Sızır'ın merkezinde bulunan kale, çevrenin gözetlenmesi bakımından çok uygunmuş. Kenarından akan sular ve yerden kaynayan, derinliği bilinmeyen, bent adı verilen büyük bir su gözesi, kalenin korunmasında en büyük etkenmiş. Bunun için Roma İmparatoru ***Sezar*** sefere çıkmadan önce burada konaklarmış. Karargahını burada kurar ve savaşı bazen buradan yönetirmiş. Çevredekiler Sezar'ın burada kaldığını belirtmek için kasabaya Sezar adını vermişler; zamanla değişerek Sızır adını almış.[217]

---

[215] Ragıp Çatak, **Gemerek**. Sivas 1979, s.17.
[216] Hediye Köse, Gemerek. Sızır 1940 doğumlu ev hanımı.
[217] Hediye Köse.

Gölova Efsaneleri

Çoban Baba

Çoban Baba:

Çoban Baba, Çobanlı köyünde metfundur. Suşehri- Erzincan karayolu üzerindeki küçük kayalık bir tepede yer alan türbe, kare planlı olarak inşa edilmiştir. Türbenin içerisi, doğu ve batı yönünde yer alan küçük pencerelerle aydınlatılmaktadır. Türbede Çoban Baba'ya ait bir sanduka bulunmaktadır. Türbe, Çobanlı ırmağı vadisinde yer almaktadır.[218]

Efsane(1):Yavuz Sultan Selim Mısır Seferi(1516-1518)'ne giderken orduyu Çobanlı civarında konaklatır. O yörenin ileri gelenini sorar. "Çoban Baba", derler. Çoban Baba'yı sesleten Padişah, orduya ne verebileceğini sorar. Çoban Baba:

-Et keserim, Sultanım, der.

Otağdan çıkar. Peşinden de etlerden çıkan kemikleri kendisine iade etmelerini söyler. Bir tek koyunla bir orduyu doyurur. Padişahın yakınındakiler:

-Sultanım, bu adam müneccim...Hiçbir koyunla bir ordu doyurulur mu? ...Derler.

Padişah, koyunun aşık kemiğini saklar. Allah dostu olan, gönül gözü açık Çoban Baba:

-Sultan'a söyleyin, aşık kemiğini saklamasın, diye haber gönderir.

Bunun üzerine Padişah, Çoban Baba'nın Evliyaullah olduğunu anlar. Gelir Çoban Baba'nın elini öper. Sefer'de zafere ulaşıp ulaşamayacağını sorar. Çoban Baba:

-Gazan mübarek olsun; Allah seninle beraberdir....Cihadın haktır, der.

Mısır feth edilir; dönüşte Padişah, Çoban Baba'ya uğrar. Hakk'ın rahmetine kavuştuğunu öğrenince, şu andaki ırmağın içinde bulunan türbeyi kesme taştan inşa ettirir. O gün, bu gün yıllara meydan okuyan bu türbe ve Çoban Baba Hazretleri, Dumanlı dağlarından, Kızıldağ'ın Ürüskü deresinden gelen sellere adeta Cenab_ı Allah'ın kudretini haykırır...[219]

Efsane(2): Çoban Baba'ya ait ikinci bir efsane de Fatih Sultan Mehmet etrafında oluşmuştur. Efsanenin konusu şöyledir:

Gölova'ya bağlı Çobanlı köyün'de yatan Çoban Baba, yaşlı, ak sakallı, güçlükle yürüyebilen bir Anadolu erenidir. Uzun Hasan'la savaşmak için sefere çıkan ordu(1473), Niksar ve Koyulhisar üzerinden

---

[218] Hikmet Denizli, *Çoban Baba Türbesi ve Efsanesi*, **Sivas Kültür Sanat**, Sayı:3, Haziran 1988, s.19

[219] Kul Mehmet, *Çoban Baba Menkıbesi*, **Turnalar,** Sivas 1998, s.269

hareket ederek bugünkü Çobanlı köyüne varır. Çoban Baba, Fatih Sultan Mehmet'in huzuruna çıkar. Orduya ziyafet vermek istediğini söyler. Çoban Baba'nın bu isteğini Padişah kabul eder. Çoban Baba, bir koyunla çadırın önüne gelir. Bunu kesip pişirir. Besmele çekerek ilk lokmayı kendisi alır, diğer lokmayı sırasıyla Padişah'a ve vezirlere verir. Sonra bütün askerlere dağıtır. Kısacası bir koyunun eti ile tüm Osmanlı ordusu doyar. Padişah da karşısındaki kişinin bir çoban değil de ermiş bir kişi olduğunu anlar ve hayır duasını alır.[220]

Efsane(3): Yavuz Sultan Selim, 1514 yılının Temmuz ayında Çaldıran seferine çıkar. Sivas'ın Suşehri yakınlarına geldiği zaman, yorgun ordusuna burada kısa bir mola vermeyi düşünür. Tam bu sırada yaşlı bir çobanın koşa koşa yanına gelmekte olduğunu görür. Atının dizginlerini çekerek:

-Merhaba çoban baba, bu telaşın nedir? Diye sorar.

Çoban, selamı selamla karşılar.

-Sulağımıza hoş geldin Sultanım. Görüyorum ki yorgunsun, açsın. Bu fakire konuk olursan gönül alırsın, der.

Yavuz cevap verir:

-Ben tek başıma değilim ki Çoban Baba... Ardımda koca bir ordu var.

Çoban, tevekkülle boynunu büker:

-Allah kerim...Hele sen bir mola ver; konuk kısmetiyle gelir.

Yavuz, "Bunda bir hikmet var" diyerek atından iner. Bir su başına çadırlar kurulur; mola verilir.

Çoban, sürüsünden dört koç seçerek keser; derisini yüzer, kazanlara doldurur. Az sonra da sofrayı hazırlar; onları buyur eder:

- Buyurunuz, yalnız bir şartım var; yemek yerken kemikleri atmayınız.

Yenilir içilir, sofra bereketle taşar, boşalan kazanlar yine dolar. Yemekten sonra kemikleri toplayan çoban, bunları derilere doldurur, bir dua eder. Boynuzlu dört koç silkinerek ayağa kalkar, koşarak sürüye karışırlar. Ama bir tanesi topallar. Çoban:

-Sultanım, bir kemik eksik; koç bunun için topallıyor, der.

Yavuz, koynundan bir aşık kemiği çıkarır.

-İşte şu kemik... Seni denemek istedim. Sen gerçek bir erensin... Sen sürünün çobanısın, ben de Osmanlı'nın çobanıyım, der. Çoban Baba'ya iltifat eder.

Çoban Baba da:

[220] Buket Alphan, Biyoloji Böl.

-Zafer senindir Sultanım; haydi yolun açık olsun, der; padişahı uğurlar.

Suşehri'nin Çobanlı Yaylası'nda sık sık bu efsane söylenir; Çoban Baba türbesi ziyaret edilir.[221]

[221] Sevda Hastaoğlu, Biyoloji Böl., 95161023

Gürün Efsaneleri

1. Akşak Taşı
2. Avunduklarin Al Ocağı
3. Aygır Gölü Efsanesi
4. Burç Evi
5. Coşkun Baba Ziyareti
6. Dertli Pınar
7. Gelin Kayası
8. Gökpınar Gölü
Gübün Mağarası
10.Gürün Efsanesi
11.Hamdi Derviş Dede
12.Hu Dede
13. Keklik Pınarı
14. Kutsal Meşe Ağacı
15. Minare Kaya/Höyüklü Yurt Kayası
16.Molla Halil Pınarı
17. Şeyh Kasım
18. Tılmın Köyü Efsanesi
19.Toğrama
20 Yağ Donduran
21 Yusuf Dede
22. Ziyaret

1. Akşaktaşı:

Gürün'e bağlı Beypınar köyü civarında hemen her yerinde mezarların bulunduğu sivri bir tepe bulunmaktadır.

Efsane: *Halk arasında dolaşan söylentilere göre burası büyük bir savaş alanıymış. Buradaki savaşları üç kardeş idare etmiş. Savaş önce bugünki Kayseri-Malatya yolu üzerinde bulunan ve Güneş köyü yakınlarındaki ziyaret mevkiinde başlamış ve burada üç kardeşten biri şehit olmuş. Buraya ziyaret adı verilmiş. İkinci kardeş ise Beypınar köyü Akşaktaşı mevkiinde şehit olmuş. Üçüncü kardeş ise Beypınar köyü ile Yolgeçen köyü arasında bulunan ve adına Çerkezin Düşeği adı verilen yerde şehit düşmüştür. Bu üç kardeşin Tokatlı olduklarına inanılmaktadır.*

Bu üç kumandanın şehit düştüğü yer, çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar tarafından ziyaret edilmektedir. Yağmur duası için Akşaktaşı'na gidilmektedir. Yine bahtı açılmayan kızlar da Akşaktaşı'na getirilmektedir.[222]

2. Avundukların Al Ocağı:

Gürün'ün tanınmış ailelerinden olan Avundukların evi, al ocağı olarak bilinir. Al karısından korunmak için bu evden ekmek, bez parçası veya kül alınır.

Söylencesi: Avundukların büyük dedeleri olan Osman Dede, zamanın en büyük alimlerindendir. Bir gün evlerinin yerinde bulunan bahçeyi sulamak için giderken al karısını görüyor. Bir sabah namazı vakti, al karısı bir gelinin ciğerini eline almış parçalayarak yiyor. Bunu gören Osman Dede, al karısını hemen tutuyor ve bir güzel dövüyor. Sonra da evine getirerek evinin bir direğine al karısını bağlıyor. Böylece evlerinin büyük direğine getirerek bağlamış olduğu al karısını üç dört gün çözmüyor. Nihayet al karısı , Osman Dede'ye yalvararak bir daha yapmayacağına söz veriyor. Osman Dedeye diyor ki: "Senin neslinin bulunduğu yere ve ocağa hiçbir şey yapmayacağım."

Osman Dede de bu söz üzerine al karısını serbest bırakıyor. İşte o tarihten günümüze kadar bu ocağa her gelen loğusa kadın ve al basmasından korkmuş olanlar getirilerek misafir edilirler. Çocuğu olup da ölenler/düşük yapanlar dahi bu ocağa gelerek ekmek yerler, bu evden bir parça ekmek götürürler, bir parça çaput keserek götürürler ve ayrıca bir parça ocak külü götürürler.[223]

---

[222] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün,** İstanbul 1999, s.443-44

[223] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün** , s. 442

3.Aygır Gölü Efsanesi:

Yazıyurdu, Beypınar ve Kındırlık köyü arazisi içinde Aygır Gölü adı verilen bir göl bulunmaktadır. Halk bu gölde su aygırı bulunduğuna inanmaktadır. Aygır Gölünün efsanesi halk arasında şöyle anlatılmaktadır:

" Çok eski devirlerde Tahtalı dağları ve Göğdeli yaylaları yemyeşil ardıç ormanları ile kaplı iken Yörük/Türkmen boyları sürülerini otlatmak için yaylaya gelirlermiş. Kışın güneye inen obalar, yaz gelince Gürün civarındaki yaylalara çıkarlarmış. Bu durum 16. Yüzyıla kadar devam etmiştir. Oymakların iskan edilmesiyle yaylacılık eski önemini yitirmiştir.

Yaylaya çıkanlar arasında 'Uzun Abalı Yörük Oymağı' bunlardan birisiydi. Bu aşiretin reisinin yiğit mi yiğit bir oğlu vardır. Reisin oğlu, atına binerek gölün kenarına gider. Atını çimenlerin üzerine salar, kendisi de uyumak için abasının üstüne yatar. Bir süre sonra korkunç bir at kişnemesiyle uyanır. Gölden arslan yeleli, iri yapılı bir aygır çıkar. Oymak beyinin oğlunun atının yanına gelir. Derken onun atıyla çiftleşir. Aynı kişnemeyle tekrar göle girerek gözden kaybolur.

Aygırın göle girmesinden sonra, oymak beyinin oğlu, aşiretine giderek olayı anlatır. Oba halkı bu olayı kutsal bir olay olarak kabul eder. Oba halkı güz ayı olup tekrar güneye inecekleri zaman, aygır gölünün etrafında toplanıp burada güzel bir şölen düzenlerler. Derken güz ayında Yörük boyu güneye iner. Kışı Halep yöresinde geçirdikten sonra tekrar karların erimesiyle birlikte Tahtalı dağlarına, Göğdeli yaylasına sürüleriyle gelirler.....

Ve bu arada oymak reisinin oğlunun atı öyle bir tay doğurur ki bakanların gözü onda kalır. Oba halkına göre bu, uğurlu bir taydır.

Bey'in oğlu atına binerek bir gün yine ava gider. Dönüşte Aygır gölüne uğrayarak burada biraz dinlenmeye karar verir. Atını çayırlığa salar ve kendisi de uyumak için abasının üzerine uzanır. Bu arada aygır kişneyerek ve kükreyerek gölden çıkar. Oba Beyi'nin oğlu heyecanla ve merakla bu olayı seyretmek için yattığı yerden doğrulur. Bu arada aygır, tayın yanına gelir; onu yanına alarak gölün içinde ilerlemeye başlar. Beyin oğlu da tayını kurtarmak için göle doğru hücum eder. Fakat o da Aygır gölü'nün derin suları içinde kaybolur.

Al kısrak gölün kıyısından ayrılmaz; kişner ve eşinmeye başlar...

Bu arada oba halkı Bey'in oğlunun gelmediğini görünce onu aramaya çıkarlar. Al kısrak, kişneyerek obadakilerin yanına gelir. Hareketleriyle olan bitenleri anlatmaya çalışır. Oba halkı, acı olayı anlamıştır......Büyük bir acıyla çadırlarına dönerler. Al kısrak da oba halkından ayrılarak, uzaklara gider; gözden kaybolur.

İşte bu olaydan sonra ne oba Bey'inin oğlundan, ne onun al kısrağından ve ne de tayından hiç kimse haber alamaz.

Yörüklere gelince.....Onlar ister istemez, güz gelince çadırlarını sökerek, sürülerini alarak güneye inerler; karlar eriyince Tahtalı dağlarına

geri dönerler.... Besteledikleri ağıtlarla Bey'in oğluna duydukları acıyı dile getirirler...

Yörükler yıllar sonra da bu olayın etkisinden kurtulamamışlardır. Yörükler ne zaman bu yaylaya gelseler, al kısrağın acı acı kişnemesini duyarlar; onu görür gibi olurlar ve irkilirler...[224]

4. Burç Evi:

Müslüman akınları sırasında(726), Kayseri'ye kadar olan bölgeler Bizanslıların eline geçmişti. Bu akınlar esnasında kendisini gösteren ve destanlara konu olan Battal Gazi, Gürün ve havalisinde büyük bir garnizon kurmuştu. Gürün'ün Burçevi mahallesinde halen kalıntıları bulunan tarihi yer o dönemden kalmıştır.

Rivayete göre Battal Gazi bir ara esir edilerek Burçevi'nin bulunduğu yerdeki kiliseye hapsedilmiş; fakat sonradan Ahmet Turan Gazi tarafından kurtarılmıştır.

Burada bulunan çeşmeden abdest alıp namaz kıldığı halk tarafından söylenmektedir. [225]

5. Coşkun Baba Ziyareti:

Adak yeri, Gürün'ün Konakpınar nahiyesindedir. Coşkun Baba ziyaretinin yanı başında kutsallığına inanılan 400 yıllık bir elma ağacı bulunmaktadır. Adak yeri civarındaki su gözesi de kutsaldır.[226]

6.Dertli Pınar:

Sivas-Gürün yolu üzerinde , Gürün'e 3 km uzaklıktadır.

Efsane: Efsaneye göre sevdiğini/ kocasını çok genç yaşta ince hastalıktan kaybeden Zeynep Gelin, başını alıp köyden uzaklaşır. Dağları, tepeleri aştıktan sonra bir kuru çeşmeye rastlar. Aç, susuz, üzüntüden halsizdir. Örf ve adet gereği derdini kimseye anlatamaz, kimseyle paylaşmaz. Acılarını, sıkıntılarını, kocasını ne kadar sevdiğini, onsuz ne hale düştüğünü susuz pınara anlatır. Günlerce anlatır... Kurumuş pınar artık dayanamaz; birden bire fışkırmaya başlar. O da göz yaşlarını saklayamaz. Zeynep'in acılarına ortak olur. Çeşme de ağlamaya başlar.

Köylüler Zeynep'i uzaktan seyrederler... Kuru çeşmenin akışına şahit olurlar...Fakat bu olaydan sonra Zeynep'i bir daha çeşme başında gören olmaz....Sır olup kayıplara karışır.

---

[224] Mehmet Ali Öz. **Bütün Yönleriyle Gürün** , s.240-243

[225] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün** , s. S.113-114

[226] Mehmet Ali Öz. **Bütün Yönleriyle Gürün.**, s.445

Gürün halkı, bu efsane doğrultusunda dertlerine çare bulmak için çeşmeye gider. Hem piknik yapar, hem derdini, sıkıntısını Dertli Pınar'a anlatır. Böylece dertlerinin biteceğine inanır.

7. Gelin Kayası:

Gelin Kayası; Gürün/Hüyüklüyurt köyündedir. Köyün güneyinde olup 1 km kadar uzaklıktadır.

Efsane: Efsaneye göre bir gelin çocuğuyla birlikte kayaların bulunduğu tepeye çıkmış. Çocuk büyük abdestini yapmış. Elinde ekmek varmış. Ekmek b..... üzerine düşmüş. Gelin ekmeği pisliği silmeden kaldırıp atmış. O sırada çocuğuyla birlikte taş olmuş. Taşın rengi zamanla griye dönüşmüş. Bazı kesimleri kızarmış. Büyük kayanın başındaki şekil gelinin başındaki fese benzetilmektedir.[227]

8. Gökpınar Gölü

Gökpınar Gölü , Gürün'e 10 km. uzaklığında olup derinliği 17-20 metre arasında değişmektedir. Suyun berraklığından, göle atılan küçük bir cismin tabana çöküşü izlenebilmektedir.

Gölün diğer bir özelliği güneşin açısına göre ton değiştirmesidir. Yaslandığı kayaların dibinden, yer yer tabandan kaynayan göl iki parçadan meydana gelmiştir. Küçük Göl'de alabalık üretilmektedir. Büyük Göl ise turistik amaçlarla kullanılmaktadır.

Gökpınarın oluşumu ile ilgili olarak halk arasında iki efsaneye rastlanır.

1.Efsane: Çoban, sürüsüyle birlikte gölün bulunduğu arazi üzerinde dinlenirken rüyasında "Koyunların ile birlikte buradan uzaklaş, alttan su kaynayacak!.."denir. Çoban uyandığında aceleyle sürüyü alır, karşı yamaca geçer. Gerçekten de bir süre sonra su kaynamaya başlar ve Gökpınar oluşur.

2.Efsane: Çoban ve sürüsü susuzluktan kıvranmaktadır. Yakın çevrede de su kaynağı yoktur. Çoban çaresiz bir şekilde:

-Yarabbi su...,diye iniler.

Elindeki asayı yere vurur. Bir süre sonra asasının değdiği yerden su kaynamaya başlar. Çoban ve koyunlar kana kana sularını içerler. Zamanla burada bir göl oluşur

Gölün suyu berrak ve gök mavisi olduğu için yöre halkı **Gökpınar** ismini verir.[228]

---

[227] Necati Demir derlemesi, Esra Karadağ, Tarih Bölümü , 97174013

[228] M.Ercan İlter derlemesi,, Serdar Turgut,MYO, End.Elekt.

9. Gübün(Çayboyu) Mağarası:

Battal Gazi ile ilgili diğer bir efsane ise, bugünki Gübün(Çayboyu) köyündeki mağaralardan birinden girerek Burçevi mahallesinde bulunan Rumları katletmesidir. Bugün halk arasında dolaşan bu efsanenin doğru olması mümkündür. Eskiden Gübün köyündeki mağaralardan geçerek, Burçevi'ndeki kaleye gidilirdi. Bunu Gürün'ün yaşlıları doğrulamaktadır.[229]

10. Gürün Efsanesi:

Gürün ismi üzerinde çeşitli efsaneler anlatılmaktadır. Halk arasındaki efsanelerden birisi şöyledir:

"Türklerden buraya ilk gelen insanlar, tepeden buradaki yeşilliği görünce, birbirlerine bağırarak:

-Gelin, görün!....

diye birbirlerine bağırırlar. Zamanla bu bölge Gürün ismini alır.

Bir başka efsanede ise buraya Müslüman olarak sadece üç kişi gelmişler. Buradaki mağaralara saklanmışlar. Buraya her hangi bir yabancı gelince ikisi saklanır, üçüncüyü gözcü korlarmış. Gözcü olan kişi o yabancıdan bir tehlike gelmeyeceğini anlayınca, arkadaşlarına seslenirmiş:

-Saklanmayın, görünün, görünün...."[230]

11. Hamdi Derviş Dede:

Derviş Dede, Hüyüklüyurt köyünde doğmuş. 1915'li yıllarda bilinmeyen bir yerde şehit düşmüş.

Menkıbe: Derviş Dede, kerametine inanılan bir şahısmış. Yaşı genç olmasına rağmen hastalar, başı ağrıyanlar, deli olanlar, hastalıklarına deva bulmak amacıyla Derviş Dede'ye giderlermiş. Onun ermiş olduğuna inandıkları için Derviş Dede olarak çağırırlarmış. Etraf köylerde bile tanınan bir kişiymiş. Hastaların elinden tutar, sırtını, vücudunu sıvazlar, dualar okurmuş. Hasta iyi olup gidermiş.

Bu şahsın başından geçen değişik olaylar halk arasında anlatılırmış. Anlatıldığına göre köyde o zaman cami yokmuş. Namaz kılmak için yakın köylerdeki camilere giderlermiş.

Derviş Dede kara batmadan, iz bırakmadan yürürmüş...

Derviş Dede bir gün koyun yaymaya gitmiş. Yanında da çobanın oğlu varmış. Çoban, hasta olduğu için gidememiş. Derviş Dede, çocuğa:

-Sen yat, ben yayarım, demiş.

---

[229] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün** , s.182-183

[230] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**, s. 188

Derviş dede sinirli ve korkulan bir kimse imiş. Çocuk korkusundan uyuma numarası yapmış.

Derviş Dede abdest almış, namaza durmuş. Çocuk, üzerine örttüğü keçenin arasından bakmış ki Derviş Dede namaz kılıyor. Kalkmaya korkmuş. Yanında ekin tarlası varmış. Koyunlar buraya dalacak diye korkmuş. Bakmış ki o namaz kılarken koyunlar ekine girmeye çalışıyor; fakat geri geri gidiyormuş. Sabahleyin birlikte geri dönmüşler.

Türk-Ermeni kavgası çıkınca(1914/15), köye sahip olması için bırakmışlar. Derviş Dede, savaşıp şehit olmak için köyden ayrılmış ve bir daha da geri dönmemiş.[231]

12. Hu Dede:

Nasıl ki Gürün'ün ismi hakkında bir takım efsaneler bulunmaktaysa, yörenin İslamlaşması konusunda da çeşitli efsaneler anlatılmaktadır.

Efsane: Bu efsanelerin başında Battal Gazi ile birlikte gelen gazilerden bahsedilmektedir. Hicretin 20. Yılında Maraş, Elbistan ve Darende fethedilmiş(720); bu fetihler sırasında Darende'deki Zengibar Kalesi'nde üç mücahit şehit düşmüştür. Bu kişiler bugünkü "Hu Dede" denilen yerinde gömülüdür. Abdurrahman Gazi'nin türbesi Karşıyaka köyündedir. Türbesi Tohma ırmağı kenarındadır. Sel suları çevreye zarar verdiği halde bu türbeye zarar vermez.[232]

13. Keklik Pınarı:

Gürün-Malatya-Kayseri yolu üzerinde, Gürün'e 10 km uzaklıkta yol üzerinde bir çeşmedir. Çeşmenin arka tarafı(dağ yamacı) ağaçlıktır. Buraya genellikle düğün konvoyları gidiyor. Gürün'de evlenen her çift bu çeşmeye götürülüp oradan su içirilir. Dilekte bulunurlar. Ayrıca genç kızlar, genç erkekler bu çeşmeye gidip suyundan içerek sevdiğine kavuşma dileğinde bulunurlar. Halk arasında yaygın olan bir inanca göre dilek dileyen kişi bunu bütün kalbiyle dilerse, dileği yerine gelirmiş.

14. *Kutsal Meşe Ağacı:*

Gürün'de, Battal Gazi'nin dikmiş olduğuna inanılan kutsal bir meşe ağacı bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre Battal Gazi, kuru bir ağacı /elindeki asasını, toprağa diker. Ağaç veya asa hemen oracıkta yeşerir. Zamanla kutsallık kazanır. Halk dilek dilemek için buraya gelir, ağacın dallarına çaput bağlar.[233]

---

[231] Necati Demir derlemesi, , Esra Karadağ, Tarih bölümü, 97174001
[232] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**, s.189
[233] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün** , s.182

15. Minare Kaya/Hüyüklüyurt Kayası:

Kaya, Gürün/Hüyüklüyurt köyündedir. Köyün ortasındadır. Kayanın dibinde cami vardır. Kaya, minare yerine kullanılmaktadır. Kayanın ön tarafı sığır başından daha büyük baş şeklindedir. Arka tarafında ise ufak ufak kayalar vardır. Çocuğu durmayan hamile gelinler bu kayanın yanına getirilir. Kaya etrafında üç kez dolandırılır. Boğazına at gemi takılır. Gelin kayayı dolanırken dini bilgisi çok olan bir kadın da bulunur. Gelini caminin kapısına bağlarlar. Gelin beş dakika bağlı kalır. Bağlı kaldığı süre içinde sürekli dua okurlar. Yine dualar okuyarak gelinin bağını açarlar. Gelin, oğlu olursa oğlunu **Kaya** koyar. Kızı olursa bağlayan kadın/ocaklı kadın bir ad söyler. Bebeğe o isim verilir. Rivayete göre bu inanış sayesinde çok çocuğun yaşadığı söylenir. Eskiden etraf köylerden de pek çok insan çocuk sahibi olmak için bu köye gelirmiş. Şimdi o amaçla kullanılmıyor. Kayanın yüksekliği 100 m. kadar var. Rengi sarı. Kayadan dolayı köye Hüyüklüyurt denilmiş.[234]

16. Molla Halil Pınarı:

Pınar, Gürün/Hüyüklüyurt köyündedir. Köyün güneydoğusuna düşen arazi içindedir. Sular büyük bir tazyikle kaynaktan çıkar.

Halk uygulaması: Yeni gelinler pınara götürülür. Gelinin ayağı pınarın taşlarına sürülür. Yiyecekler götürülür, çeşitli oyunlar oynanır. Bu adete ***Sehran*** denir. Sehran adeti şimdilerde de sürmektedir.

Pınarın ötesinde toprağa yarı yarıya gömülmüş bir taş vardır. Rivayete göre temiz kalpli çobanlar orada yattıkları zaman inilti sesleri duyarlarmış. Buraya adaklar adanır ve sularını içen insanlar sıhhat bulurlarmış.[235]

17. Şeyh Kasım:

Şeyh Kasım, Gürün'deki Ulucami'yi yaptıran zattır. Türbesi caminin içindedir.

Menkıbe: Menkıbeye göre Şeyh Kasım, amcazadesi Meczup Mustafa ile birlikte İslam'ı tebliğ için Medine'den yola çıkar; bir müddet Malatya'da kalır ve daha sonra Gürün'e gelir. Bu iki şahıs Gürün'de İslamiyet'i yaymaya çalışırlar. Gürün'de ilk camiyi yaparlar; bu insanlar ölünce de caminin altına defnedilirler.[236]

---

[234] Necati Demir derlemesi, Esra Karadağ, Gürün Hüyüklüyurt.
[235] Necati Demir derlemesi, Esra Karadağ, Gürün Hüyüklüyurt.
[236] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün** , s.441

18. Tıhmın Köyü Efsanesi:

Efsaneye göre Battal Gazi, Rumlardan iki önemli askeri yakalayarak Malatya'ya götürürken bugünkü Bahçeiçi(Tıhmın) köyünde bunları bir ağaca bağlar, kendisi de namaza durur. Bu arada iki Rum bağlarını çözerek kaçarlar. Namazını bitiren Battal Gazi, bunları aramaya başlar. Köylülerden bu iki adamın hangi tarafa gittiğini sorar. Köylüler ise, "tahminen şu tarafa gitti" diyerek Gürün tarafını gösterirler.İşte bu tarihten sonra "tahminen" sözü zamanla değişerek "Tıhmın" olur.[237]

19. Toğrama:

Tohma vadisi konusunda şöyle bir efsane söylenir.

Nuh Peygamber'in üç oğlundan biri olan Yafes'in oğullarından Ğamer'in üç oğlundan birisinin adı Tuğrama veya Toğrama idi. Hz.Nuh'un oğullarından ve torunlarından bir kısmı bu bölgeye gelerek yerleşmişlerdir. Zamanla bu ad değişerek Tohma vadisinin adı olmuştur.[238]

20. Yağ Donduran:

Yağdonduran Gürün'e 10 km. uzaklıktadır. Eskiden ulaşım katırlarla yapılırdı. Katırcılar bir kış mevsiminde Yağ Donduran mevkiinde tipiye tutulmuşlar. Soğuktan kervandakilerin hepsi donarak ölmüş. Bu nedenle bu mevkiye Yağdonduran denilmiştir. Eskiden bu mevkiye develeri ile yaylacılar gelirdi. Yağdonduran'ın suları çok soğuk olduğu için, yağlarını burada muhafaza ederlerdi.

Yağdonduran'ın soğuk suları kadar rüzgarı da meşhurdur. Yaz kış esip durur. Bugün bile yolcuların korkulu rüyasıdır.[239]

21. Yusuf Dede:

Adak yeri Tıhmın (Bahçeiçi) köyündedir. Buraya Yusuf Dede isminde bir Anadolu ereni yerleşir. Onun yerleşmesinden sonra, araziden su kaynamağa başlar.

Buraya yağmur duası için çıkıldığı gibi, çocuksuz kadınlar da Yusuf Dede'yi ziyaret ederler.[240]

[237] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**, s.182
[238] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**, s.11
[239] Hülya Akbaş, .Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği,
[240] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**; s.190

22. Ziyaret:

Gürün'ün en meşhur yeri olan "Ziyaret" mevkiinde savaş sırasında şehit düşenlerin mezarları bulunmaktadır. Güneş-Kındıralık –Börüklü-Beypınarı arısında da şehit mezarları bulunmaktadır. Bütün bunların yanı sıra Medine'den gelerek Müslümanlığın yayılmasını sağlayan Şeyh Yahya, Şeyh Kasım ve Şeyh Mustafa gibi zatlardan bahsedilmektedir. Bunlar Gürün yöresine Emeviler ve Abbasiler döneminde gelmişlerdir. Mezarları belli değildir.[241]

[241] Mehmet Ali Öz, **Bütün Yönleriyle Gürün**, s.190

Hafik Efsaneleri

1. Boynu Kırık Testiler
2. Çavuş Kayası/Kanlı Göl
3. Çiftçi Baba Türbesi
4. Çoban ile Sevgilisi
5. Delik Tepe
6. Düldül İzi Çeşmesi
7. Ejderha Kayası
8. Göğ Dede/Yunus Emre
9. Göz Dede
10. Halfeler Tekkesi
11. Karıncalı Evliya
12. Leker Tepesi
13. Lota Gölü
14. Sağmaca Tepesi
15. Sara Ağacı Türbesi
16. Üç Kızlar Kayası
17. Yağmur Dede Tekkesi
18Yalıncak Sultan Yatırı
19. Yemen Baba Yatırı
20. Yeşil Direk/Mıhlı Direk

1. Boynu Kırık Testiler:

Efsane: Yıllar önce Hafik ilçesinin Düzyayla köyünde bir adam yaşarmış. Bu adam, değirmende buğday çekerken(öğütürken), bir al karısı görmüş. Üzerine bir çengelli iğne atarak tutmuş. Bütün işlerinde kullanmaya başlamış. Harmandaki buğdayları ellerini çırpıp "Pirrrr....pirrrr.....pirrr......" diyerek toplarmış..

Bir gün değirmende un çekerken al karısı adama çok yalvarmış. Adam bırakmayınca kendini değirmenin boğazına atmış, kaybolup giderken de:

-Testinizin boğazı dinik tutmaz inşallah, diyerek beddua etmiş.

O günden sonra bu sülalenin evinde testilerin boğazları sağlam kalmamış. Halen de böyledir.[242]

2. Çavuşkayası/Kanlıgöl:

Çavuşkayası ve Kanlıgöl, Hafik ilçesine bağlı Dışkapı köyü arazisi içinde yer alır. Gölün efsanesi şöyledir:

Efsane: Al karısının bereketinden faydalanmak isteyen birkaç kişi onu yakalamaya karar vermişler. Çünkü Müslüman al karıları çok bereketli olurmuş. Daha önceden al karısının görüldüğü söylenen ahırdaki bir atın sırtına kara sakız sürerek pusuya yatmışlar. Al karısının ata binmesiyle hemen yanına giden kişiler, elbisesine bir iğne takmışlar. Artık bir yere kaçamayan al karısına ekmek pişirtmişler. Onun pişirdiği ekmek bitmek tükenmek bilmiyormuş.

Adının Esma olduğu öğrenilen al karısının kaldığı yerin bacasından:

-Esma çocuğun ağlıyor; çabuk gel... sesleri duyuluyormuş.

Her gün Esma'nın yakınları onu çağırmaya gelirlermiş. Bir an önce özgürlüğüne kavuşmak, çocuğunun yanına gitmek isteyen Esma, bir gün bir çocuğa:

-Şu elbisemdeki iğneyi çıkarırsan sana şeker veririm, diyerek elbisesindeki iğneyi çıkarttırıp özgürlüğüne kavuşmuş

Esma ve diğer al karıları bizim bugün Çavuşkayası dediğimiz yerde yaşıyorlarmış. Çavuşkayası bugün Dışkapı köyünün hemen yanındaki gölün kenarında bulunan, içi göl suyuyla dolu bulunan büyük bir kayadır. Kaçıp özgürlüğüne kavuşan Esma, yaşadığı yer olan Çavuşkayası'na gitmiş. Orada diğer al karıları Esma'yı insanlara göründüğü için

---

242 Hatice Aslan: İşletmecilik, 97321027

öldürmüşler...Göl Esma'nın kanıyla kıpkırmızı olmuş. O günden sonra gölün adı *Kanlı Göl* olarak kalmış.[243]

3. Çiftçi Baba Türbesi:

Çiftçi Baba'nın türbesi Hafik ilçesine bağlı Tavşanlı köyündedir ve bir tepenin üzerindedir.

Köyde, kutsallığına inanılan bir duvar bulunmaktadır. Duvara Çiftçi Taşı denilmektedir.

Menkıbeye göre, Çiftçi Baba, Rumlarla yapılan bir savaş sırasında yaralanır ve yaralı yaralı bu köye kadar gelir. Köyün etrafı taş duvarlarla çevrilidir. Çiftçi Baba, kendisine bir delik açması için bu duvara yalvarır. Duvardan bir insanın geçebileceği kadar delik açılır; Çiftçi Baba da bu delikten dışarı çıkarak, şehit düştüğü tepeye kadar yürür. Ve burada Allah'a ruhunu teslim eder.

İnanışa göre köy halkından yaşlı bir kadının rüyasına girer:

-Benim burada olduğumu zannediyorlar, ama ben burada değil işte şurada yatıyorum, der... Şimdiki mezarının bulunduğu yerden birkaç metre ilerisini işaret eder.

Yine aynı kadın gençliğinde bu bölgede gezerken, arazide mavi çuhalı, ak sakallı bir zat belirmiş; yine aynı şekilde:

-Benim burada olduğumu zannediyorlar, ama ben burada değil işte şurada yatıyorum, diyerek aynı yeri işaret etmiştir.[244]

4. Çoban ile Sevgilisi:

Efsane: Yıllarca önce Hafik ilçesinin Yarhisar köyünde yaşayan iki genç köy törelerine göre nişanlanırlar.

Nişanlı gencin, köyden bir saat kadar uzaklıkta bir ağılı vardır. Genç, her yıl bahar mevsimiyle birlikte sürülerini alır, ağıla gider, koyunlarını otlatır. Delikanlı çok güzel kaval çalmaktadır. Kavaldan çıkan nağmelerle, nişanlısına söylemek istediği her şeyi söyler. Kaval ile anlaşıp konuşmaları, günde birkaç kere tekrar eder.

O tarihlerde Anadolu'da dirlik düzenlik bozulmuştur. Çeteler dağlarda dolaşmaktadır. Bir gurup çete ağılı basar. İlk önce sürüyü koruyan köpeği öldürürler. Ağıldaki koyunları dışarı çıkarırlar, delikanlıyı da bağlayıp gitmek isterler. Delikanlı, çetelere:

-Köpeğimi öldürdünüz, sürüyü alıyorsunuz, beni de bağlayacaksınız; ancak bana beş dakika izin verin, çok sevdiğim şu kavalımı çalayım...

[243] Hakan Pirendeoğlu, Eğitim, Mat Öğretm., 97232007
[244] Fadime Özkur, MYO, İnşaat Böl.

Çeteler, delikanlının isteğini kabul ederler. Çoban, kavalını öttürmeye başlar. Kaval ile sevgilisine haber götürür.....

Alaca bağcık kolum kesti
Ala kancık kanlar kustu
Yetiş emmim kızı
Ağılı çeteler bastı.

Kavalın nağmesini duyan kız, köy halkına :

-Yetişin ağılı çeteler bastı, der.

Köylüler inanmazlar:

-Sen buradasın, ağıl orada, ağılın basıldığını nereden biliyorsun?

Kız da onlara, kaval ile anlaştıklarını söyler.

Köy halkının kimi inanır, kimi inanmaz. Bir kısmı da:

-Gidip bakalım, der.

Silahlanır, atlara binip giderler. Gittiklerinde görürler ki genç çoban bağlanmış, sürü götürülmüş, köpek öldürülmüştür...Çocuğu kurtarırlar; sürüyü çetelerin elinden alırlar....

Daha sonra olayı çobana sorduklarında çoban, nişanlısının söylediklerini doğrular.[245]

5. Delik Tepe:

Delik Tepe, Hafik ilçesine bağlı Durulmuş(Gevre) köyünde bulunmaktadır. Eskiden bu yörede yaşayanlar, Delik Tepe'yi bir kale gibi kullanıyorlarmış. Tepenin tam ortasındaki bir delikten merdivenlerle inilmektedir. Tepenin içinde odalar ve su sarnıcı bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre, kralın biri hazinelerini saklamak için bu tepeyi deldirmiş, odalar açmış ve hazinesini saklamıştır.[246]

6. Düldül İzi Çeşmesi:

Köylüler bu çeşmeye "Düldülizin Çeşmesi" demektedirler. Çeşme Sivas'a 30 km. uzaklıktaki Hanzar köyü toprakları içinde yer almaktadır.

Efsane: Çeşme, Soğuk Çermik'te yatırı olan, Ahmet Turan Gazi'nin atının bastığı kayalıklarda olup, o zamanlar ayak izinin bulunduğu yerden çıkmakta imiş. Şimdi taşların arasından çıkmaktadır. Bu çeşmeye

[245] Perihan Haste, MYO İşletmecilik Böl.
[246] Mehmet Işkın, MYO Elektrik Böl.

kayalıklardaki izlerden dolayı, Hz.Ali'nin Düldülü'nün ayak izine benzetilerek, Ahmet Turan Gazi söylenmeyip, Düldül'ün izi söylenmektedir.[247]

7. Ejderha Kayası:

Hafik ilçesinin güney batısında bulunan Küpecik köyünde bulunmaktadır: Efsanesi şöyledir:

Efsane: Efsaneye göre bir çiftçi öküzü ile tarlasını sürerken, gökyüzünden bir ejderha inmiş. Çiftçi korkmuş ve şöyle dua etmiş:

-Allah'ım, eğer bu ejderhayı taş edersen; ben de bu öküzü sana kurban edeceğim.

Ejderha, orada; yani dağın üstünde taş kesilmiş. Çiftçi daha sonra öküzünü kurban edip adağını yerine getirmiş. Ejderha, bir tepenin üzerinde beyaz renkli bir kaya parçası olarak durmaktadır.[248]

8. Göğ Dede:

Adak yeri, Hafik'e bağlı Emre köyündedir.

Halk inanışı: Köylüler Göğ Dede türbesinin Yunus Emre'ye ait olduğunu ileri sürmektedirler. Kurak yıllarda bu türbeye yağmur duası için gidilir. Törenlere civar köyler de katılır. Ortak kurban kesilip dağıtılır.[249]

9. Göz Dede:

Göz Dede, Hafik'e bağlı Emre köyünün üst tarafındaki kutsal bir su gözesidir. Köyün kenarından geçen Bunaz deresi, kaynağını bu gözeden alır.

Efsane: Efsaneye göre göre Yunus Emre ile Hızır Peygamber burada buluşmuştur. Gözeden çıkan suyun 50 metrelik yatağı kutsal sayılır. Çünkü bu yatak içerisinde ayak izlerine benzeyen çukurlar bulunmaktadır. Bu izler inanışa göre önde giden Hızır'ın ve onu takip eden Yunus Emre'nin ayak izleridir.[250]

Halkın inanışına göre Hızır Peygamber bir müddet kalmıştır. Gözenin kutsallığı Hızır Peygamberden dolayıdır. Köy halkı her perşembe, Göz Dede'yi ziyaret edip lokma dağıtır.

Göz Dede ziyareti yakınlarında Hızır Peygamber tarafından getirildiğine inanılan kutsal bir kaya bulunmaktadır.[251]

---

[247] Çukurbelen(Hanzar), Mahir Tatlısu, 1932 doğumlu. 1999 tarihli derlememiz.
[248] (Seher Ulusu, Biyoloji 2. Öğretim. 1997/Birsen Acar Kılavuz mah.1979)/Hatun Yüce MYO Maliye Böl.
[249] Filiz Çil, MYO Makine Böl. ,
[250] Kutlu Özen, *Hafik Emre Köyündeki Yunus Emre Düşeği*, **Halk Kültürü Araştırmaları 1991/1,** Ankara 1991, s.56
[251] Filiz Çil, MYO, Makine Böl. ,

10. Halfeler Tekkesi:

Adak yeri, Hafik ilçesine bağlı Çaykürt köyündedir. Köy, Sivas'a 45 km uzaklıktadır. Adak yerinde etrafı çevrili bir büyük mezar ve civarında diğer mezarlar vardır. Yan tarafı ağaçlarla çevrili olup, yüksek bir yerdedir.Köyde hastalanan veya bir yeri ağrıyan, çocuğu olmayan kimseler buraya giderek kurban keserler. Dilek dileyip ağaçlara çaput bağlarlar.

Söylence: Çaykürt köyünden F.N. baş ağrılarının geçmesini şöyle anlatmıştır: "Adak yerine geldim. İki rekat namaz kılıp Halfe Baba'ya dua ettim. Duadayken uyuyup kalmışım. Ak sakallı bir zat yanıma geldi. Bana,"Başındaki yazmayı cırıp(yırtıp) taşa bağla." Sonra da "baş ağrılarının geçmesini, bu ağrının burda(taşta) kalmasını, ağrının kendisiyle dolaşmamasını Allah'tan iste" dedi. Uyandığımda yanımda kimsenin olmadığını gördüm. Halfe Baba'nın rüyamdaki öğütlerini yerine getirdim. O günden sonra bir daha başım ağrımadı."[252]

11.Karıncalı Evliya:

Hafik ilçesinin Beydili köyünün 5 km uzağında Karıncalı Evliya diye adlandırılan bir adak yeri vardır. Burası çam ormanlarıyla kaplı güzel bir mesire yeridir.

Efsane: Efsaneye göre Veli Baba adında bir zat, Zile'den kalkıp Beydili köyüne gelir. Köyde bir çok kerametler gösterir. Geleceğe ait kehanetlerde bulunur.

Veli Baba bir gün, köylüleri alıp ormana gider. Köylüler semah yaparken, birden bire onlara:

-Çabuk buradan kaçın, çam ağacı devrilecek der.

Köylüler kaçmaya başlar. Bu sırada ulu bir çam ağacı devrilir. Devrilen ağacın içinden binlerce karınca çıkıp etrafa yayılır. Veli Baba, sağa sola dağılan karıncalara:

-Durun, yuvanıza dönün, der.

Karıncalar yuvalarına dönerler. O günden sonra ormanlık bölge kutsallık kazanır. Devrilen çam ağacı, ormanlık bölge ve Veli Baba, Karıncalı Evliya adını alır.[253]

---

[252] Doğan Dumlu, MYO Elektrik Böl.

[253] Erdoğan Bakır, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği

12. Leker Tepesi:

Hafik ilçesi Günyamaç köyünün doğu tarafında yüksek bir tepe vardır. Bu tepeye Leker Tepesi denir. Tepe üzerinde peri bacalarını andıran kayalar vardır. Bunlardan biri insan, diğeri hayvan şeklindedir.

Efsane: Vaktiyle o yörede köyün koyunlarını otlatan bir çoban varmış. Sıcak bir yaz günü sürüsünü bu tepeye çıkarmış. Koyunlar otlamaya başlamışlar. Fakat bir müddet sonra susuzluktan baygın hale gelmişler. Çoban da, susuzluğunu gidermek ve koyunları sulamak için Allah'tan yardım dilemiş.

-Eğer buradan bir su çıkarırsan, koyunlardan birini senin için kurban edeceğim, diye yalvarmış.

O sırada mucize olarak su çıkmaya başlamış. Çoban, bir çukur yaparak, biriken suda koyunlarını sulamış. Kendisi de susuzluğunu gidermiş. Suyu içtikten sonra Allah'a verdiği söz aklına gelmiş:

-Sana bir kurban adamıştım; işte kurban,

diyerek yerden tuttuğu bir böceği öldürmüş. Bunun üzerine Allah, çobanı, sürüsünü ve köpeğini taş haline dönüştürmüş...

Bugün o kayalarda çoban, sürüsü ve çanağı ile beraber köpeği taşlaşmış bir vaziyette bulunmaktadır. O tepeye Leker/ziyaret denilir. O çıkan su hala akmaktadır. Hayvanların sulanmasında kullanılmaktadır.[254]

13. Lota Gölü:

Hafik ilçesinden yaklaşık 5 km doğuya gidildiğinde, sol tarafta göz alabildiğince uzanan bozkırın üzerinde bir göl vardır: Lota Gölü...

Efsane: Efsaneye göre, gölün yerinde bir zamanlar büyükçe bir köy varmış. Köyde öksüz, fakir bir genç kız yaşarmış. Kimi kimsesi yokmuş genç kızın. Kimi zaman köylünün işine yardım eder, karnını öylece doyurur, kimi zaman da aç kalırmış. Yine bir gün karnı acıkmış. Fakat yüzü tutmadığı için ne komşudan istemiş, ne de fırından. Fakat bir bahane ile fırına gitmiş. Ekmek pişirenlerden ateş istemiş. Onlar da sıcak bir ekmek al, dememişler. Genç kıza bir kürek ateş vermişler. Kız, fırından biraz uzaklaşınca ateşi bir tarafa atmış. Yine bir bahaneyle ateş almaya gitmiş; genç kıza yine ekmek vermemişler, bir kürek ateş vermişler....Genç kız , ateşi bir tarafa atmış. Belki bu gidişimde ekmek verirler, ümidiyle üçüncü kez fırına gitmiş; yine ekmek vermemişler, bir kürek ateş verip yollamışlar Genç kız, üzgün bir şekilde fırından çıkmış. Köyün çıkışına doğru yolda yürümeye başlamış. Giderken de "Sular içinde kalasınız; diliniz mi kopardı, malınız mı eksilirdi, şuradan bir sıcak(ekmek) al, deseydiniz...." demiş. Genç kız bunları söyleyerek yürür; şimdi çalılık olan yere kadar gelir. Arkasına dönüp baktığında gözlerine inanamaz. Şaşırıp kalır: Köy, sular altındadır!... Önüne döndüğünde de kızcağız çalı olur.....Belki olmuştur, belki olmamıştır; ama Lota Gölü ve biraz

[254] Necati Demir derlemesi, Hacer Başpınar, Fen-Ed.; Tarih Böl.

ilerisindeki çalı yüzlerce yıldır öylece durur. İbret olur diye anlatılır genç kuşaklara....Gelen kim olursa olsun, sofranızı açık tutun gelenlere. Misafir, rızkını da beraber getirir...[255].

14. Sağmaca Tepesi:

Hafik gölünü çevreleyen tepelerden birinin ismi Sağmaca tepesidir.

Efsane: Efsaneye göre Yavuz Sultan Selim, Çaldıran Seferi'ne giderken Hafik ile Durulmuş köyü arasında bulunan bir mıntıkada ordusunu durdurur. Ordunun konakladığı mevkiye Sultan Pınarı denilmektedir. Çadırlar kurulmakta, atlar çayırlarda yayılmaktadır....

O devirde bütün köylüler hasatlarının bir kısmını devlete öşür olarak verirlermiş.

Bu sıralarda Yavuz Sultan Selim'in çadırına fakir ve dul bir kadın gelir. Padişah'a:

-Ben fakir bir kadınım, benim hiçbir gelirim yoktur. Padişahım, bana bu çevredeki bir köyün öşürünü veriniz, diye dilekte bulunur.

Padişah, hürmette kusur etmeyen, derdini açık bir dille anlatan bu kadına, hemen yanı başında duran tepeyi göstererek:

-Bu tepenin başına çık, bak...Hangi köyü görürsen o köyün öşürünü sana vereceğim, der.

Yaşlı kadın bin bir zorlukla tepeye çıkar ve uzun müddet etrafa bakınır; ama hiçbir köy göremez...

Padişahın çadırına gelir. Padişah sorar:

-Hangi köyü gördün, nine? der.

Yaşlı kadın:

-Tepeden hiç bir köy görünmüyor....Padişahım sen beni "Sağmaca" ettin...Yani başından savdın, der. Ve kadın üzgün olarak Padişah'ın çadırından çıkar gider.

Bu hadiseden sonra tepenin ismi "Sağmaca/baştan savmaca" olarak kalır.[256]

15. Sara Ağacı Türbesi:

Hafik ilçesine bağlı Tuzhisar ve Karayün köyleri arasında bulunan mezarın bir veliye ait olduğu söylenmektedir. Türbe ağaçlar arasında bulunmaktadır. Bu türbeye akıl hastaları ve saralılar getirilmektedir.

Söylence: Bundan kırk yıl kadar önce bir genç kız tarlada çalışırken yılan görür; korkudan bayılır ve aklını yitirir. Bir sene zincirlerle bağlı şekilde yaşar. Bir çok türbe gezdirirler; bir çare bulamayınca Sara Ağacı

[255] .Necati Demir derlemesi, Rabia Yüzbaşıoğlu; MYO İşletmecilik Böl.
[256] Ercan İlter derlemesi.

Türbesine getirirler. Hastayı yatırırlar. Uykuya dalar ve uykudayken konuşmaya başlar. Uyandığında, gülerek:

-Ben iyileştim. Bir dede yanıma geldi, neren ağrıyor, dedi. Ben de başım ve sırtım ağrıyor, dedim. Bu mübarek zat başımı ve sırtımı ovaladı.

Bu kız daha sonra koşarak yakında bulunan bir derenin içine girmiş, yıkanmış; türbeye gelerek tekrar uyumuş. Tekrar uyandığında bu mübarek zat:

-Seni uyandırmasalardı daha iyi olacaktı, demiş ve yine başını ovmuş.

Bu ziyaretten döndüklerinde hastalığından iz kalmamış.[257]

16. Üç Kızlar Kayası:

Üç Kızlar kayası, Hafik ilçesine bağlı Tozanlı bölgesindeki Ekingölü köyünde bulunmaktadır.

Efsane: Osmanlı dönemindeki iç isyanlar nedeniyle dağlar çetelerle doludur. Bu çetelerden bir kısmı halkla iyi geçinirken bir kısmı halka zulüm etmektedir. İşte böyle bir zamanda, mevsim bahar olduğu için halk madımak toplamaya çıkmıştır. Yine böyle madımak sevdasıyla bir ailenin kadını, evin gelini ve kızı köy çevresinde madımak toplamak için yola çıkarlar. Madımak toplaya toplaya köyden uzaklaşırlar. Birden çam ağaçlarının arasından üç-beş çete belirir. Bunu gören kadınlar önce şaşırırlar. Fakat adamların üzerlerine koşarak geldiklerini gördüklerinde,niyetlerinin bozuk olduğunu anlarlar. Şimdiye kadar başlarını bir erkeğe çevirip bakmadan aç susuz, ama namussuz asla yaşamayı düşünmeyen kadınları büyük bir korku alır. Güçleri yettiği kadar hızlı bir şekilde köye doğru koşmaya başlarlar. Fakat adamlar gittikçe onlara yaklaşmaktadır. Kaçamayacaklarını anlayan kadınlar bu sırada Allah'a sığınarak bir duada bulunurlar:

-Ya Rab!... Ya bizleri kuş eyle uçarak kaçalım; yada birer taş eyle şu arkamızdaki namus düşmanlarından kurtulalım, derler.

Yüce Allah darda kalmış bu üç kadının dualarını kabul eder ve onları taşa çevirir.

Olayın geçtiği yer olarak gösterilen ve adı Üç Kızlar olarak geçen bu bölgede, yeşillikler içinde üç kaya parçası bulunmaktadır. Bu kayalardan biri oldukça iri ve geniştir. Bir diğeri ona göre daha dar, bir diğeri ise diğer ikisine göre daha küçüktür. Bu kayaların en büyük olanının evin hanımı, diğerinin gelini, en küçüğünün ise evin kızı olduğu söylenmektedir. Bu efsaneyi bütün yöre halkı anlatmaktadır. Anlatılan efsanenin bir kanıtı gibi görülen bu kayaları efsaneyi duyan insanlar özellikle gelip görmektedir.[258]

[257] Fadime Özkür, MYO, İnşaat Böl.
[258] Nurgül Yılmaz, Diş Hek.Fak.

17. Yağmur Dede Tekkesi:

Adak yeri Sivas merkez ilçeye bağlı Beypınar köyündedir. Seyfe Beli civarındadır . Soğuk Çermikteki Ahmet Turan Gazi yatırına yakındır. Adak yerinde tek mezar bulunmaktadır.

Menkıbe: Etrafı toplama taşlarla çevrili olan bu mezarda menkıbeye göre Abdülvehhap Gazi'nin savaş arkadaşlarından biri yatmaktadır. Buraya yağmur duası için çıkılmaktadır. Bu nedenle, tekkenin/adak yerinin ismi Yağmur Dede''dir.[259]

18. Yalıncak Sultan Yatırı:

Asıl adı Mehmet olan Sultan Yalıncak, Hacı Bektaşi Veli'nin halifesidir; Pirab Sultan'ın oğludur. Cem ayinlerinde 12 Hizmet içinde duacıdır.

Menkıbe: Menkıbeye göre Mevlana Celaleddin Rumi ve Sadreddin Konavi, bir dervişlerini Hacı Bektaş Veli'ye haberci olarak gönderirler. Kendisinden, kendilerini irşad edecek bir halifesini Konya'ya göndermesini rica ederler.

Hacı Bektaş Veli, istenilen kişinin Pirab Sultan olduğuna kanaat getirince, onu huzuruna çağırıp:

-Çırakçı ol, bizden istedikleri sensin. Aile efradınla yürü Konya'ya var. Şeh Sadreddin Konevi Hazretleri senin için hangi yerde oturmanı uygun görürse, oraya yerleş. Bizden gördüğün manayı göster. Konya'yı sana yurt verdik. Demin-yomun oynat. Kendine mürid, muhibb kazan. Mezarın dahi orda olsun.

Yol izni verilir, Sultan Yalıncak'ın babası Pirab Sultan, üç oğlunu ve ailesini alarak Konya'ya gider. Konya'da kısa zamanda Hacı Bektaş Veli'den gördüğü hizmeti insanlara sunarak, onların gönüllerini kazanır. Konuşmalarını Türkçe yapar, Arapça ve Farsça kelimeler kullanmaz.

Aradan geçen zaman içinde saygınlığı artan Pirab Sultan'ın hayatı Konya'da çıkan bir veba salgını yüzünden kedere dönüşür. İki oğlunu bu salgında kaybeder....Fakat salgın devam ettiği için en küçük oğlu Mehmet'i de bu salgında yitirir.

Üçüncü oğlu Mehmet'in çocuk yaşta ölmesi annesini çok üzer. Eşinin feryadına dayanamayan Pirab Sultan, teneşir tahtasındaki oğlunun yanına vararak, yüzünü ikindi güneşinin batıya yönelen tarafına çevirip ellerini gökyüzüne açarak:

-İlahi Yarap.....Sen iki oğlumuzu aldın:...Elbet de veren sen idin; alan da sen olacaksın... Biz sabretsek de anası, bu masum-pak için feryad eder. Ben sabretsem de anası sabredemez. Hikmetine sığındım....

der ve oğlu Mehmet'e hitap ederek:

[259] Doğan Dumlu, Hanzar, MYO Elektrik Bölümü

-Kalk oğul, uzat elini, der.

Ve oğlu Mehmet'i teneşir tahtasından kaldırarak anasına götürür.

Bu olaydan sonra, giynik olmadığı, çıplak/yalıncak olduğu için Mehmet'in asıl adı unutulur Sultan Yalıncak diye anılmaya başlanır.

Pirap Sultan'ın bu ermişliği Konya'da ününün artmasına sebep olur.

Aradan yıllar geçer, Mehmet büyür, Yalıncak Sultan olarak Konya'dan ayrılır ve Ankara'ya gelir. Bugün Ortadoğu Üniversitesi sınırları içinde bulunan Yalıncak(Aydınlar) köyünü mesken tutar. Ankara ve çevresinde irşad zamanını doldurunca Ordu ili topraklarına girer. Bugün Ordu ili sınırları içinde Yalıncak köyü de vardır. Karadeniz bölgesinde Türk ve İslam yapılanmasını sağlayan Sultan Yalıncak, burdan da ayrılıp Trabzon'a gider. Ankara, Ordu ilinde olduğu gibi Trabzon ilinde de Yalıncak köyü vardır.

Sultan Yalıncak bu kez yönünü İç Anadolu'ya çevirir. İç Anadolu, isyanlarla için için kaynamaktadır. Sivas ili topraklarına girdiğinde kendisini savaşın ortasında bulur. Hafik ilçesi, Celalli beldesi, Tepeköy yakınlarında şehit olur. Şehit düştüğü yer, Gürleyik dağı eteklerinde ıssız bir yerdir. Töreye uyularak şehit düştüğü yere defnedilir.

Zaman içerisinde burası bir yerleşim merkezi olur. Köyün adına Yalıncak Sultan'dan dolayı Yalıncak ismi verilir.[260]

18. Yalıncak Sultan/2:

Pirep Sultan'ın üç oğlu vardır. Bunlardan en küçüğü Yalıncak Sultan(Esseyit Muhammet Nuri)'dır. Önce büyük oğlu ölür; Pirep Sultan ağlamayıp Allah'a şükreder. Sonra ortanca oğlu ölür. Yine ağlamayıp Allah'a şükreder. "Veren sensin, alan sensin" der. Bunların ikisini de eliyle yıkayıp defneder.

En küçükleri Yalıncak Sultan ölünce gene eliyle yıkar; Allah'a şükreder; fakat küçük çocuğu için gözyaşı döker. Bu sırada hanımı da feryat edip saçını başını yolarak ağlamaktadır.

Pirep Sultan, hanımının feryatlarına dayanamaz. Cenazeyi yıkarken Allah'a yalvarıp, onu tekrar diriltmesini talep eder. Yalıncak Sultan'a abdest verirken çocuk teneşirde gözünü açıp dirilir. Çevresindekiler korkup kaçarlar. Çocuk onlara:

-Korkmayın, diye seslenir. Annem çok feryat edince, Allah beni geri gönderdi, der.

Bu olaydan sonra Karamanoğlu Mehmet Bey, Yalıncak Sultan'a Sivas, Hafik, Zara ilçeleri ile Ali Ağa Camisi ve Meydan Camisi'nin vakıf gelirlerini verir. Şehiden ölür. Şehiden ölünce bugünkü türbesinin bulunduğu yere defnederler.[261]

---

[260] Hasan Yalıncaklı, Emekli Edebiyat Öğretmeni, İmranlı, Aydoğan Köyü 1928
[261] Ziya Erdemir, Emekli Öğretmen, Yalıncak(1930-1992). Derleme: 15.4.1989

19. Yemen Baba:

Yemen Baba kendisini Allah yoluna vermiş bir Anadolu evliyasıdır.

Menkıbe: Menkıbelere göre 1270(1853) yılında Sarıkamış'ın Karaurgan köyünde dünyaya gelmiştir. Yine rivayete göre 1308(1890) yılında Hafik kazasının Fertelli köyüne göç etmiştir.

Menkıbe: Yemen Baba ve iki arkadaşı gençlik yıllarında bir yolculuğa çıkarlar. Erzurum'un Senamir(!) kazasına bağlı bir köyde Hacı Ahmet Baba adlı bir zata misafir olurlar. Yemen Baba ve arkadaşları o tarihlerde namaz kılmazlarmış; yatsı vakti olunca Ahmet Baba oğluna seslenmiş:

-Oğlum bu hayvanların altını kurula, yatsınlar.

Yemen Baba, sabaha kadar uyumaz. Sonunda namaz kılmaya karar verir ve o köyden ayrılır.

Yemen Baba, Erzurum'da bir fırına ekmek almaya gitmiş. Orada ilginç bir olaya şahit olmuş. Bir bakmış ekmekler pişiyor, pişiyor kayboluyor. Sağ tarafına bakıyor ne görsün: bir kişi pişen ekmekleri torbaya dolduruyor. O zatın Hızır olduğunu hemen anlıyor. Kendi kendine:

-Kara Yemen, Hızır'ı buldun, yapış yakasına, istediğini al, diyor.

Nihayetinde Allah yolunda istediğini alıyor.

Yemen Baba, Ferteli'ye(Bakımlı'ya) yerleştikten sonra hayatını bostancılıkla geçirmeye başlamıştır. Bu arada halkı aydınlatmaya da devam etmiştir.

Yemen Baba, Cuma namazı kılmak için Celali'ye gider. Bu arada kendisini bilmez birisi:

-Bayırın bilmem neyine çok önem verdiniz; evliya edip çıkardınız, der.

O gece rüyasında Yemen Baba, o şahsın sırtına iki kamçı vurur. Sabah kalktığında hatasını anlayan şahıs Yemen Baba'yı karşılamaya çıkar. Ayaklarına kapanıp özür diler.

Yemen Baba, bostancılık yaparak hayatını kazanıyor. Köylülerden biri kendi koyunlarının sütünü sağdıktan sonra, komşusuna ait kara koyunun da sütünü sağıp katıyor. Hediye olarak getirdiğinde: Yemen Baba kabul etmiyor.

-Kara koyunun sütünü niye kattın, diyor.

O tarihlerde çevre köylerden biri olan Törnük'te İbrahim isminde bir veli yaşamaktadır. Yemen Baba ile samimiyeti çok ileridir. Günün birinde İbrahim Efendi, Yemen Baba'yı çok arzuluyor, yürüyerek Celalli'ye kadar geliyor. Bir eve misafir oluyor. Törnüklü İbrahim Efendi, Fertelliye doğru yola çıkınca, Yemen Baba, hanımına:

-Misafirimiz gelecek, yemek yap, diyor. Fakat kapıyı da kilitliyor.

İbrahim Efendi kapının önüne gelince, içeriye bağırır:

-Aç Kara Yemen, aç kapıyı...Pilav pişti mi, der...

Kapı açılır, iki evliya kucaklaşır, saatlerce ağlaşırlar.

Bir gün Yemen Baba'nın kızı Zeynep, sabah namazı, dışarı çıkıyor ki Yemen Baba, kapının önünden evine doğru gidiyor. Kızını görünce iki tane sıcak bişi(pişi) çıkarıyor.

-Kızım, al bunları ye, diyor.

Zeynep:

-Baba, sabah vakti bunları nereden aldın, diyor.

Yemen Baba, sırrını söylemek istemiyor. Ancak kızı, tekrar yemin ve ısrarla sorunca:

-Kızım, sabah namazını Mekke'de kıldım, ordan getiriyorum....

Peşinden de:

-Demek bizim vade tamam oldu, diyor.

Köyden bazılarını çağırtıyor ve dünyasını değiştiriyor.....

Ölüm tarihi belli olmayan Yemen Baba, Fertelli köyünün ırmak kenarında bir tepe üzerinde yatmaktadır.[262]

20. Yeşil Direk/Mıhlı Direk:

Adak yeri Hafik'e bağlı Emre köyündedir. Burası Yunus Emre'nin bir müddet oturup kalmış olduğuna inanılan kapalı bir mekandır; yani düşektir. Düşek, bu yörede kutsal tanınan kişilere ait makam, adak yeri anlamında kullanılmaktadır.

Yörede daha çok "Yeşil Direk" olarak bilinen bu adak yeri, köyün içerisinde bulunmaktadır. Yoldan bir hayli aşağıda, toprak damlı bir köy odası şeklindedir. Yapıda ardıç ağacı, kerpiç ve çay taşı kullanılmıştır.

Yol üzerinde küçük bir giriş yeri(sahanlık) ve bu giriş yerinden sonra başlayan on üç, on dört basamaklı bir iniş yeri vardır. Binanın tavanını dört metreye yaklaşan ardıç direkler tutmaktadır. Bu direklerden bir tanesi kutsaldır. Bu direğe Yunus Emre'nin veya Hızır'ın sırtını verdiğine inanılmaktadır.

Menkıbe: Menkıbeye göre bir tamir sırasında kutsal direk yerinden sökülür ve diğer direklerin yanına bırakılır. Fakat, sabahleyin inşaat yerine gelenler, kutsal direğin eski yerine gittiğini, dik olarak desteksiz bir şekilde durduğunu görürler. Diğer direkler ise olduğu gibi durmaktadır.[263]

---

[262] Ahmet Delibaş, MYO, Maliye Böl. ,

[263] Kutlu Özen, *Hafik Emre Köyündeki Yunus Emre Dilşeği*, **Türk Halk Kültürü Araştırmaları, 1991/1.** Ankara 1991, s.55

Menkıbe: Yöre halkının inancına göre Şeyhine kırk yıl hizmet eden Yunus Emre, bir türlü erişemediğini/evliyalık mertebesine ulaşamadığını görünce Hızır'ı aramak için tekkeden kaçıp dağlara, ovalara düşer. Yolu Sivas'a da uğrar. Şimdiki Emre köyünün bulunduğu yere kadar gelir. Çok yorulduğu için bir müddet oturup dinlenir. Daha sonra köyün kıyısından geçmekte olan Bunaz deresi boyunca ilerlemeye başlar. Dere yatağında bir kişi ilerlemektedir. Bu, Hızır'dan başkası değildir. Adım attığı yerlerde ayağının izi kalır. Yunus Emre, Hızır'ın ardından koşar. Bunaz deresinin kaynağında Hızır'a yetişir. Yunusun bir müddet kaldığı ve sırtını verip dinlendiği ağaç ve Bunaz deresinin kaynağı Göz Dede bu olaydan sonra kutsallık kazanır.[264]

Metin Bozkuş'un yakın tarihlerdeki(2000) tespiti şöyledir:

Köy halkının söylediğine göre Yunus Emre, Emre köyüne kadar gelir. Bir müddet bu binada kalır. Bu direklerin bulunduğu yere Yunus Emre'nin uğradığına, bir yazı yazarak "Beni arayan burada bulsun, başı dişi ağrıyan beni burada bulsun" dediğine inanılmaktadır. Burada bulunan iki direkten birisinin Yunus Emre, ötekinin ise Hacı Bektaş Veli tarafından dikildiğine inanılmaktadır.[265]

Yunus Emre, köyde kaldığı süre içerisinde hastalıkların çaresi hakkında bir kitap yazar. Bu kitabın 1970'li yıllara kadar köyde olduğu, daha sonra kaybolduğu söylenmektedir.[266]

Halk uygulaması: Buraya deliler, birden bire delirenler, saralılar, felçliler getirilir. Ayrıca baş ağrısı çekenler, yüzü şişenler ve çocuk sahibi olmak isteyenler de gelirler. Gelirken yanlarında birkaç mum ve hiç kullanılmamış çivi getirirler. Hastalar kutsal direğin dibine yatırılır. Bunların adına mum yakılır, adak direğine taze çivi çakılır. Çivi çakılırken:

-Benim derdim de bu direğe çivi gibi çakılsın, denilir.

Orda bulunanlar da:

-Mıhlı Direk yoldaşın olsun, derler. Çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar saçlarından kopardıkları birkaç teli çiviye bağlarlar.

Adak yerinin dekorunu yerine getiren ağaç direklerin üzerlerinde binlerce çivi vardır. Bu direkler al-yeşil ipeklilerle örtülmüştür. Adak yerinde her hangi bir kabir bulunmamaktadır.[267]

---

[264] Kutlu Özen, **Hafik Emre Köyündeki** ... s.54.

[265] Dr. Metin Bozkuş, **Sivas Yöresinde Alevilik**, Sivas 2000, s.253

[266] Filiz Çil, MYO Makine Bölümü.

[267] Kutlu Özen, **Hafik Emre Köyündeki**...,s.55

İmranlı Efsaneleri

1. Cöğü Baba
2.Kızlar Sinisi
3. Seyit Ali Dede

1. Coğ Baba/Coğu Baba:

Coğ Baba'nın türbesi İmranlı'da bulunmaktadır. Bunun dışında Coğ Baba hakkında tarihi bilgimiz yoktur. Ama halk tarafından bilinen, ziyaret edilen bir yerdir.

Coğ Baba'nın türbesinin kapılarına, pencere demirlerine bağlanan çaputlardan ve duvar dibine çakılmak istenen çivilerden anlaşılacağı gibi burası adak adanacak yer haline gelmiştir...[268]

2. Kızlar Sinisi:

Kızılırmak, Kızıldağ'dan doğar...Kızıldağ'da "Beş Gözeler" denilen su kaynağının yakınlarında, peri bacalarına benzeyen kayalıklar vardır. Halk buraya "Kızlar Sinisi" demektedir.

Efsane: Efsaneye göre gelin alayı, Kızıldağ'ın yamaçlarından geçerken eşkıyaların hücumuna uğrar. Eşkıyalar, yolu keserle... Düğün alayı Kızıldağ'a doğru tırmanmaya başlar. Gelin, eşkıyaların elinden kurtulamayacağını anlayınca Allah'a yalvarır:

- Ya onu taş kes, ya beni taş kes...

Düğüncüler Kızıldağ'ın yamaçlarında taş kesilirler...

Uzaktan bakıldığında, dağın yamaçlarına yayılmış ve insana benzeyen irili ufaklı kayalar görülür. Hatta gelinin sandığı bile bellidir.[269]

3. Seyit Ali Dede:

Türbesi İmranlı ilçesinin Karacaören bucağına bağlı Sarıçubuk(Bahadum) köyündedir.

Bu Anadolu ereninin hayatı hakkında tarihi bilgiye sahip değiliz.

Efsane: Efsaneye göre Seyit Ali Dede'nin geyikleri varmış. Her gün sabahleyin ormana gider, geyikleri sağar, evine helkelerle süt getirirmiş. Hanımı da sütlerin nereden geldiğini hiç merak etmezmiş.

Köylüler koyunu, ineği olmayan Seyit Ali Dede'nin evine süt getirmesini iyi karşılamamışlar. Dedenin hanımına bu sütlerin nereden geldiğini, sormuşlar. O da bilmediğini söylemiş. Köylüler, Seyit Ali Dede'yi hırsızlıkla suçlamışlar. Demek ki bizim koyunlarımızı sağıyor, demişler.

---

[268] İlter, Semiha Eryılmaz

[269] Mehmet Angı (Aşık Kul Mehmet), Emekli Öğretmen, Sivas

Kadın, akşam olunca suçlamaları Seyit Ali Dede'ye söylemiş. Dede de hanımına:

-Dağdaki geyikleri sağıyorum, onların sütünü getiriyorum, demiş.

Fakat hanımı inanmamış. Akşam yatağa yatınca Dede'nin gömleğini kendi gömleğine düğmelemiş. Sabaha doğru Dede yatağından kalkmış, bir kuş gibi demir parmaklı pencereden süzülerek gitmiş.Kadın, Dedenin pencereden çıkıp gitmesine hayret etmiş...

Seyi Ali Dede, sırrını öğrenen hanımına kızmış:

-Gözün kör olsun, demiş.

Kadının gözleri anında kör olmuş.

Seyit Ali Dede, ertesi gün sağdığı geyikleri köye getirmiş. Koyunların sağım yerinde, geyiklerini sağmaya başlamış. Sağdığı sütleri helkelere doldurmaya başlamış. Köylüler dedenin kerametini görünce, yaptıklarına pişman olmuşlar, dededen özür dilemişler.

Dede, yedi yıl daha geyiklerini sağmış. Ölümüne yakın, eşini yanına çağırmış, tekrar gözlerini açmış. Köylülerden helallık alıp, Hakk'a yürümüş.

İnanışa göre o günden sonra her cuma akşamı dağdan üç geyik iner, dedenin mezarındaki kurumuş otları ayaklarıyla temizleyip, ziyaret yerini terk ederlermiş. Geyikler diz çöküp dedenin mezarına niyaz ederlermiş. Kaynak şahısların ifadesine göre bugün de geyikler dedeye niyaz için dağdan iniyorlarmış.[270]

[270] Kutlu Özen, *Sivas ve Divriği Yöresinde Geyik Motifine Bağlı İnançlar, Adak Yerleri, Efsaneler*, **Erciyes,** Sayı: 190, Ekim 1993, s.14-15

Kangal Efsaneleri

1.Ali Baba
2. Balıklı Çermik(1-2)
3. Çiçekli Baba
4. Çoban Baba(1-2)
5. Delik Kaya
6. Dikme Kayası/Gelincik Kaya(1-2)
7. Dürdik Tepesi
8. Etyemez Dağı/Etyemez Baba(1-2)
9. Felfan Baba
10. Hacı Bektaş Veli(1-2)
11. Kangal(1-2)
12. Koçan Dağı/Küçük Ziyaret
13.Köroğlu Köyü
14. Samit Baba(1-2)
15. Solak Ziyaret
16. Şaban Çamözü
17. Şemmas Pir
18. Şeriflerin Tekkesi(Kızlar Ziyareti)
19.. Tatarmış Baba
20. Taşlaşmış Düğün Alayı
21. Tilki Hüyük
22. Uçuk Mağara
23. Yarhisar Gölü
24. Yedi Kızlar Tepesi
25. Ziyaret(Bektaş köyü)

26. *Ziyaret Dağı(Yarhisar)*

27. *Ziyaret Dağı(Yeşilkale)*

1. Ali Baba:

Ali Baba ziyareti, Kangala 65 km uzaklıktaki Yeşilkale köyündedir. Ufak bir tepenin üzerinde bulunan bu ziyaret yerinde herhangi bir mezar olmadığı gibi, mezar kalıntısı da yoktur. Mezar yeri zamanla kaybolmuştur.

Efsane: Efsaneye göre ***Ali Baba, Çiçekli Baba*** ve ***Bakır Baba*** keramet sahibi üç veli kardeşlermiş. Bu üç kardeş Horasan'dan yola çıkarak Çorum'un Alaca ilçesine gelirler. Burada bir kaç yıl kaldıktan sonra Sivas'ın Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesine gelirler. Burada birbirlerinden ayrılmaya karar verirler. Üç ayrı istikamete üç taş atarlar. Bakır Baba'nın attığı taş, Alacahan'a 12 km uzaklıktaki ***Bakır Tepe***'ye, Ali Baba'nın attığı taş ***Yeşilkale*** köyüne, Çiçekli Baba'nın attığı taş ise yine Alacahan'a 7 km uzaklıktaki ***Kayalıklar***'a düşer.

Hıdırellez ve koç katımı günleri bahtı kapalı olan genç kızlar, çobana verdikleri mendilin yedi gün, yedi defa bu tepenin etrafında dolandırılmasını ve daha sonra kendilerine erkek çocuğu verilmesini isterler. [271]

2. Balıklı Çermik:

Balıklı Çermik, Kangal'a 13 km uzaklıktadır ve Kavak Beldesi sınırları içinde bulunmaktadır.

Halk inancı: Kaplıcanın neresinde olduğu bilinmeyen bir yatırın olduğuna inanılmaktadır. Zaman zaman buradaki yatırın abdest alarak namaz kıldığı ve çermiğe doğru dua ettiğini görenlerin olduğu söylenmektedir. Bu nedenle kaplıcanın etrafında bulunan çalılara zaman zaman çaput bağlanmaktadır.

Söylence: Söylentiye göre 1917 yılına kadar sazlık olan bu mevkide yöre çobanları, davarları ve keçileri otlatırlarmış. Günün birinde çoğunluğunu uyuz keçilerin oluşturduğu sürüyü otlatan çoban, keçilerini burada yıkamaya başlamış. Kısa zamanda keçilerinin uyuzdan kurtulduğunu görmüş. Bu duruma şaşıran çoban, sazlıkları temizleyerek burasını havuz şekline çevirmeye başlamış. Bu olayı duyan herkes o tarihten itibaren buradan şifa maksadıyla istifade etmeye başlamışlar.

Söylence: Başka bir söylenti de şöyledir: Bir çobanın keçisi uyuz olur. Diğer keçilere de bulaşmasın diye uyuz olan keçiyi ölmesi için suyun içerisine atar. Ertesi gün aynı yere gelen çoban, bir de ne görsün; uyuz keçi iyileşmiş. Hemen oradaki sazlıkları temizleyip havuz şekline dönüştürdükten sonra ismini "***Uyuz Hamamı***" koyar. Şu an, burası çeşmedir.

[271] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, Sivas 1999, s.153

Kaplıcada üç havuz bulunmaktadır. Buradaki balıklar 37 derecede yaşamaktadır. Küçük balıkların büyük balıkları yiyerek besin elde etmeleri *"Allah'ın bir mucizesi"* olarak telakki edilmektedir. Yöre halkına göre, çermikte bulunan yılanların karada dinlenirken oluşturdukları kıvrımların *"Allah'ın lafzı"*'nı andırdığı bildirilmektedir.[272]

2. Balıklı Çermik/2:

Kangal yöresinde Balıklı Çermik adıyla anılan bir çermik vardır. Balıklı Çermik'in efsanesi şöyledir:

Efsane: Kangal yöresinde yaşayan güzeller güzeli bir kız vardır. Bir zaman sonra bu güzel kızın yüzünde çıbanlar çıkmaya başlar. Kimseler bu kızın derdine çare bulamaz. Durumuna çok üzülen kız, herkesten uzaklaşmaya başlar ve kimsenin göremeyeceği bir yer arar. Bir ırmağın kenarından geçerken bir ses işitir. Bu ses, ona ırmağın sularında şifa bulacağını söyler. Bunun üzerine kız ırmakta yıkanır Buradaki balıklar kızın yarasını iyileştirir. Eski güzelliğine kavuşan kız, köyüne döner.

O günden sonra bu suların şifalı olduğuna inanılır ve adına da Balıklı Çermik denir.[273]

3. Çiçekli Baba:

Kangal'ın Alacahan beldesine bağlı bir kayalıktır.

Efsane: Bakır ve Ali Baba'nın kardeşi olan Çiçekli Baba'nın bu kayalıklarda yaşayıp; hazinesini de buralarda bir yere gömerek öldüğü; ancak kabrinin beli olmadığı rivayet edilmektedir.[274]

4. Çoban Baba(1):

Çoban Baba, Darende'nin bir köyünden Alacahan'ın kuzeyindeki Hürügül'üne, oradan da Alacahan'a yerleşmiş ve çobanlık yapmaya başlamıştır. Alacahan'da çobanlık yaptığı yıllarda Hızır aleyhisselamla karşılaşıp beraber süt içtikleri şu efsaneyle anlatılmaktadır:

Efsane: Çoban Baba, Kararoğlu mevkiindeki kuyunun başında koyunlarını sağım için yatağa getirdiğinde yaşlı, eli yüzü yaralı bir yolcu ile karşılaşır. Yolcu, Çoban Baba'dan yemek için ekmek ve süt ister. Çoban Baba da:

-Ekmeğim yok, ancak süt sağabilirim, diyerek bir kara koyunu sağmaya başlar.

Ancak yolcu:

[272] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s.160-162

[273] Türkan Zorlu, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği.

[274] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s.153-154

-O koyunu değil, şu karabaş koyunu sağ, şeklinde işaret eder.

Çoban Baba:

-O koyun iki yılın kısırı, süt olması mümkün olmayan bir koyun, diye karşı çıkar.

Yolcu, bütün bunlara rağmen kısır koyunun sağılmasında ısrar eder; Çoban babaya:

-Hayır, sen sağ, ondan süt çıkar..., diye ısrar eder.

Çoban Baba, gösterilen koyunu sağmaya başlar. Kısır koyundan süt sağılması Çoban Baba'nın dikkatini çeker. Çünkü Çoban Baba, bilgili ve itikatlı bir kimsedir. Bu misafirin Hızır olduğunu sezer.

Yaşlı misafir sütünü içerken:

-Dağarcığına da bak, orda ekmek olacak...şeklinde Çoban Baba'yı ikaz eder.

Dağarcıkta sıcak ekmek bulunması, Çoban Baba'nın kanaatini tamamen kuvvetlendirir. Bu sefer ekmeği süte banmak yerine o yaşlı misafirin yüzündeki yaralara sürerek yemeğe başlar.

Çevrede onu gören insanlardan birisi de Çoban Baba'nın amcazadelerinden Ömer Efendi'dir. Çoban Baba'nın bu hareketini görünce:

-Şu amcamın da oturup yemek yediği adama bak, diye küçümser bir ifadede bulunur.

Bu olaydan, Çoban Baba'nın gelen misafirin Hızır olduğunu anlamış olup, mütevazılık gösterdiğine yorumlanır.

Halk inanışı: Çoban Baba'nın Hızır aleyhisselama süt sağmış olduğu karabaş koyunun soyu günümüzde **Kangal koyunu** olarak tanınan, akkaraman cinsi kuyruklu ve tike(kızıl et) tutan yapısı, sıcağa-soğuğa dayanıklılığı ile dikkat çeker. Benzer cinsi olan karaman koyundan bir diğer farkı da sağdan bir, soldan bir olmak üzere bir çift kaburganın fazla olması ile dikkati çeker.

Menkıbe: Halk, Çoban Baba'dan Hızır'ı görmek istediklerini bildirirler. Çoban Baba da onlara:

-Sabah namazı gelirseniz görürsünüz, der.

Sabah namazı cemaat namaz kılmak üzere Alacahan merkez camiine gelir. Bu esnada üç yabancı namaz kılmak üzere camiye gelirler. Caminin sol tarafında namaz kılarlar. Namaz sonrası Çoban Baba:

-Nereden gelip, nereye gidiyorsunuz, diye sorar.

Yabancılardan birisi:

-Biz sabah namazını Kabe'de kıldık. Buraya da namaz vaktinde yetiştik ve eda etmek üzere buraya geldik. Cuma namazını da inşallah Edirne'de Selimiye Camii'nde eda etmek niyetindeyiz, deyip ayrılırlar.

Halk, Çoban Baba'ya "Hızır'ı görmek istediklerini" hatırlatır. Çoban Baba da onlara şu cevabı verir:

-Siz görmediniz mi? Az önce benimle konuştu. Sabah namazını Kabe'de kılıp da tekrar burada sabah namazına yetişen Hızır değil de nedir? Kim olabilir? Cuma namazını Selimiye'de kılmaya niyetli olan kim olabilir? diyerek Hızır aleyhisselamı onlara anlatır.

Bu şekilde ona inanan ve inanmayan halkı tatmin eder.

4. Çoban Baba(2):

Çoban Baba'nın mezarı, Kangal ilçesine bağlı Alacahan beldesindedir.

Menkıbe: Menkıbeye göre Çoban Baba, Horasan'dan gelerek Darende'ye yerleşir. Orada çobanlık yapmaya başlar. Bir süre sonra icazetini kaybeden Baba, Darende'ye beddua ederek Alacahan'a yerleşir. Asıl mesleği çobanlık olan Baba, iyi bir koyun çobanı ve köpek eğiticisidir. Kendisi, davarı ve köpeğiyle meşhurdur. Önceleri Kangal köpeği ve Kangal koyunu; Çoban Babanın köpeği ve koyunu olarak isimlendirilirmiş.

Menkıbe: Fakirliğinden dolayı elinden sadece çobanlık gelen Baba, bir yaz günü sürüyü Alacahan'ın doğusunda bulunan *Karaoğlu Çeşmesi*'nin yanındaki koyun yatağına sürmüş. Abdest aldıktan sonra dinlenmek için hafif tümsek bir yere yaslanmış. Birden yanıbaşında beyaz sakallı, nur yüzlü ve sarıklı bir ihtiyar belirmiş. İhtiyar, selam vererek Çoban Baba'nın yanına oturmuş.

Çoban Baba ona sormuş:

-Babacığım, nerden gelip nereye gidersin; yolculuk nereye?

-Yavrum, ben bir garip yolcuyum. Böyle dağ bayır, kasaba ve köy gezer dururum. Çok yoruldum, takatım kalmadı; müsade edersen biraz dinlenip, karnımı doyurduktan sonra yoluma devam etmek istiyorum.

-Biraz beklersen koyun sağımcıları azığımı getirecekler. Yanımda yiyecek bir şey yok.

-Yavrum, sen bana biraz süt ve ekmek ver yeter; işim aceledir; bekliyemem, yolcu yolunda gerektir.

İhtiyarın ısrarlarına dayanamayan Çoban Baba, ne yapacağını şaşırır.

İhtiyar:

-Sen belindeki ekmeği çıkar, der.

Çoban Baba şaşırır, çünkü belindeki ekmek torbası değil, tuzluğudur.

-O, ekmek değil ki, tuzluğumdur, der. İhtiyar ısrar eder:

-Sen çıkar, ne yapacaksın, dediğimi yap...

Çoban Baba, elini beline atar ki, bir de ne görsün; sanki tandırdan yeni çıkmış gibi taze bir ekmek!... Bu olaya bir anlam veremeyen Baba, içinden

"Hayırdır İnşallah; var bunda bir hayır" diyerek sağmal koyunlarından birisini yakalayıp sağmaya başlar.

İhtiyar:

-Onu bırak!...Şu karabaş koyunu sağmanı istiyorum.

Çoban Baba itiraz eder:

-Ama....Dede, o koyun sağmal değil ki...Kısırdır; iki yıldır kuzulamamıştır..

İhtiyar:

-Sen benim dediğimi yap!...

Çoban Baba, ihtiyarın dediği koyunu sağmaya başlayınca bir de ne görsün, memelerinden oluk gibi süt akıyor. Bunun üzerine ihtiyarın *Hızır* olduğunu anlayan Baba, içinden bir takım sualler geçerse de sormaktan vazgeçer.

O sırada tepenin yamacından sağmalcılar görünmüş, Hızır ayağa kalkıp çobanın sırtını sıvazlayarak;

-Yavrum, Allah seni veli ve selim kullarından kılsın; Peygamberler'e komşu eylesin,

deyip oradan ayrılır.[275]

5. Delik Kaya:

Delik Kaya, Deliktaş bucağının güney batısında olup, eski Sivas-Kangal yolu kenarında bulunmaktadır. Deliğin yüksekliği bir metre olup, genişliği 50 cm civarındadır. Yöre halkına göre bu kaya kutsaldır.

Efsane: Bir gün bu mevkide koyun otlatan kıza koçun vurması sonucunda, kız kayaya çarpar; kayanın üzerinde kızın ve koçun şekilleri oluşur.

Kutsal sayılan önemli gün ve gecelerde bu mağarada yalnız geçen herkese, bir keçinin meleyerek peşine düştüğü inancı hakimdir. Ayrıca Perşembe akşamları kayadan açılan bir kapıdan genç bir kızın çıkıp, köye dua ve niyazda bulunduğu anlatılmaktadır.[276]

6. Dikme Kayası-Gelincik Kayası/1

Gelincik Kayası, Kangal'a bağlı Bektaş ve Akçakale arazisi içindedir.

Efsane: Efsaneye göre düğünden dönen bir grup genç kız işledikleri günahlarından dolayı taş kesilirler. Köylüler zaman zaman bu kayanın yer değiştirdiğine inanmaktadırlar.[277]

---

[275] Musa Demirci, *Çoban Baba*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 20, Eylül 1974 s.7
[276] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s. 163
[277] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s.155-156

6. Gelincik Kaya/Sandık Kaya/ Dikme Kaya/2

Her üç kaya da Bektaş köyü arazisi içindedir.

Efsane: Efsaneye göre düğün alayı bir köyden diğer bir köye giderken, gelin, anasının evinde süpürgesini unutuyor. Geri dönüp süpürgesini isteyince, annesi beddua ediyor:

-Bir süpürge için geri dönülür mü? Süpürge dediğin kaç kuruş eder.....Hepiniz yarı yolda taş kesilesiniz!...,diyor.

Düğün alayı taş kesiliyor. Uzaktan bakılınca taşlar, deveye, geline....Küçük taşlar da gelin alayındakilere benzemektedir. (Kangal'daki derlememiz)

7. Düridük Tepesi:

Efsane: Kangal'da bir çoban, sürüsü ile dağlara çıkar. Köyden çok uzaklaşan çoban artık geçtiği yerlerde hiç su bulamamaktadır. Sürüsü ve kendisi susuzluktan ölmek üzeredir.

Gece yatmak için konaklandıkları yerde kurumuş bir kuyu vardır. Çoban Allah'a dua eder. "Bu kuyuyu doldurursan en sevdiğim ak koyunla kara koyunu sana kurban edeceğim" der. Ertesi sabah kalktıklarında kuyuyu suyla dolu bulurlar. Koyunlar ve kendisi içtikten sonra sıra kurbana gelmiştir.

Çoban bir ak koyundan, bir de kara koyundan birer bit alır ve onları öldürür. Sonra da "Ben koyunlara nasıl kıyarım; ancak bitlerini kurban edebilirim" der. Bunun üzerine çoban sürüsüyle birlikte o anda taş kesilir. Hala bu tepede bulunan bu taşlar sürü ve çoban şeklini korur.[278]

8. Etyemez Dağı/1

Kangal ilçesine bağlı Etyemez köyünün doğusundadır.

Halk inanışı: Burasının ziyaret olarak isimlendirilmesinin asıl nedeni şudur: Kore, Kıbrıs ve Körfez savaşlarında Etyemez Baba'nın bu dağın tepesinden top gülleleri atmasına dair inancın hakim ve yaygın olmasıdır.

Havalar kurak gittiği zaman, yağmur duasına çıkılmadan önce Etyemez Baba'nın türbesine uğranıp, Baba'ya dua okunduktan sonra yağmur duası için Etyemez dağına çıkılır. Kurban kesilir, koyunlar kuzular meleştirilip, civcivler salıverilir. Mahşeri bir kalabalık oluşturulmaya çalışılır. Dua, ve niyazdan sonra geri dönülür .[279]

8. Etyemez Baba/2

Etyemez Baba'nın mezarı, Kangal'a bağlı Etyemez köyündedir.

[278] Necat Demir derlemesi, Ahu Çamlıbel, Eğitim Fak.
[279] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s. 165

Halk inanışı: Horasan erenlerinden olduğuna inanılan Etyemez Baba'nın nerede doğup, hangi tarihte öldüğü hakkında bir bilgi mevcut değildir.

Efsane: Efsaneye göre, Etyemez Baba'nın asıl ismi *"Etyemez"* değildir. Bu isim kendisine sonradan verilmiştir. Etyemez köyü, eski İpek Yolu üzerinde bulunduğundan, Etyemez Baba da buradan geçen kervan yolcularına sürekli et ikram edermiş. Kervan yolcuları da birbirlerine:

-Etyemez Baba'ya uğradınız mı? Ona selamımı söylediniz mi? Yine etten yemedi mi? Ne mübarek adam yahu; hiç yolculara et ikram etmeden bırakmıyor, derlermiş.

Halk inancı: Söylentiye göre ***Kıbrıs ve Kore Savaşları'nda, Etyemez Baba,*** Etyemez Dağı'nın tepesinde sürekli düşmana karşı top gülleleri atarmış. Bu olaya şahit olan bir çok insan vardır. Bu zatın himmetinden dolayı köy halkı hiç bir zaman ekonomik sıkıntı çekmeyip, tabii afet görmemiştir.

Köylülere göre, Etyemez Baba, Horasan Erenleri'nden olup, gök ehlindendir. Allah dostudur. ***Körfez Krizi*** olduğu zaman, köy halkı gece yarısı birden top sesleriyle uyanır. Çobanlar,Etyemez Baba'nın, Etyemez Dağı'ndan, Körfez'e doğru top attığını hayretle görürler.

Etyemez Baba, köyün manevi bekçisidir. Perşembe akşamları kabrine nur yağar.[280]

9. Felfan Baba:

Felfan Baba'nın türbesi Kangal merkeze bağlı Örencik(Halburveren) köyündedir. Köyün 15 km doğusundaki Felfan dağının tepesinde bulunmaktadır. Türbenin bulunduğu dağ, ismini Felfan Baba'dan almaktadır.

Efsane: Efsaneye göre, Felfan Baba, Hacı Bektaş Veli'nin mürididir. Felfan Baba, sağlığında çiftçilere yardım edermiş. Bugün de Felfan Baba'nın ruhunun çiftçilere yardım ettiğine ve onların işlerini kolaylaştırdığına inanılmaktadır. Havalar kurak gittiği zaman Felfan Baba'ya çıkılır; dua edilir, kurbanlar kesilip geri dönülür.[281]

10. Hacı Bektaş Veli/1

Hacı Bektaş Veli'nin makamı Alacahan beldesine bağlı Bektaş köyündedir. Bektaş köyü, ismini bu makamdan almaktadır. Bölgede bulunan Türkmenler Hacı Bektaş Veli'nin burada yattığına kesin gözüyle bakmakta ve inanmaktadırlar.

Halk inancı: Köylülere göre Hacı Bektaş Veli bu köyde bir zamanlar çobanlık yapmıştır. Ama daha sağlığında burayı terk edip gitmiştir.

[280] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s. 156-157
[281] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s.140

Efsane: Efsaneye göre Hacı Bektaş Veli, köyün sığırlarını güdermiş. Sığırların içinde dul bir kadının da ineği varmış. Bu ineğin sütü her gün azalmaya başlamış. Bu duruma tahammül edemeyen kadın, ineği her akşam sağarken sütü olmadığı için dövermiş.

Olacak bu ya, bir gün kadının ineği eve gelmemiş. Kadın, çobanın evine gelerek:

-Sen nasıl çobansın? Hem ineğimi sağıyorsun, hem de kaybediyorsun. İneğim bulunmazsa ben sana yapacağımı bilirim.

Hemen ineği aramaya çıkan çoban, ineği otlarken bulmuş. İnekle konuşmaya başlamış:

-Ey inek, niçin eve gitmedin? Neden burada otluyorsun?Bana niçin hakaret ettirdin?

-Ey çoban, sen bir defa azar işittin...Ben, bu hakareti her gün duyuyorum. Üstelik de dayak yiyorum. Benim yüzümden bari bugün de sana laf gelmesin düşüncesiyle sütümün olması için biraz daha otlamak gereğini duydum....

İnekle Bektaş arasında geçen bu konuşmayı civardan geçenler duymuşlar. Şaşkınlıklarını gizlemeyerek kendi kendilerine:

-Allah Allah; ne günlere kaldık....Demek ki adamcağız kafayı üşüttü, inekle konuşuyor, demişler.

Bu olay, kısa zamanda bütün köylüler tarafından duyulur. Köylüler, çocuklarına, Çoban Bektaş'ı taşlatırlar. . Kendisini savunmak ihtiyacını bile duymayan Hacı Bektaş Veli, köyden ayrılmak mecburiyetinde kalır. Giderken köylülere:

-Köyünüz yokluk görmesin; ama ölülerinizin sağ tarafı kara olsun, der.

Anlatıldığına göre o günden bu güne kadar, Bektaş köyünün cenazelerinin sağ tarafında kara bir leke oluşmaktadır. Bektaş köylüleri, geçmişte yaşanan bu olaya çok üzülmektedir. [282]

10. Hacı Bektaş Veli/2:

Menkıbe: Hacı Bektaş Veli, köyün malını güdermiş. Bektaş köyünde huysuz bir kadın varmış. Bir gün, bu kadının ineği yaylımdan gelmemiş. Kadın edepsizlik etmiş. Hacı Bektaş Veli'ye hakaret etmiş. Hacı Bektaş Veli, kadına cevap vermemiş.

Hacı Bektaş Veli, köyün sığırlarini sahiplerine teslim ettikten sonra, bu kadının sığırını aramaya koyulmuş. Sürüden ayrılan sığırı, köyün biraz uzaklarında bulmuş. Sürüden ayrılan sığıra:

-Be hey hayvan! Sen nerede kaldın? Senin sahibin olan kadın bana çok kötü sözler söyledi.

Kaybolan inek, dile gelip söylemiş:

[282] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**., s.154-155

-Bu kadın, yavrumu doyurmadan sütümü sağıyor. Çanağını doldurmazsam, bana çok kötülük ediyor. Benim yavrum(dana) aç kalıyor. Bu yüzden diğer hayvanlardan daha fazla yayılmam gerekiyor. Bu nedenle bir müddet dağda kalıyorum.

Hacı Bektaş Veli, "Say Ardı/Taş Ardı" mevkiinde bu konuşmayı yaparken, çobanlar duyuyor. Köye gelince:

-Hacı Bektaş, huysuz kadının ineğiyle konuştu, bunu kulağımızla duyduk,diyorlar. Bu hadise bütün köye yayılıyor.

Ertesi gün, Hacı Bektaş Veli bunu duyuyor. Sığırdan geri dönünce, sırrı açığa çıktığı, evliyalığı belli olduğu için:

-Benim sırrım dışarı çıktı; ben burada duramam, diyor.

Hamançasını çıkarıyor, hamançada kalan ekmekleri, çayırların üzerine silkeliyor. Olayın geçtiği yer bugün ziyaret yeridir.

Hacı Bektaş Veli, hamançasını silkelediği sırada, köy halkına:

-Bu köy açlık, kötülük görmesin..... Kadın, senin neslinden gelenin ölünce bir yanı kara olsun, diyor.

O aileden ölen küçük çocukların sağ böğürlerinde kırmızı bir leke hasıl olur.

Hamança: Kuzu veya oğlak derisinden yapılır. Deri kesilmeden, kemik ve sakatatı boşaltılır. Bir yıllık oğlak veya kuzu derisinden tulum çıkarılır. Terbiye edilir. Çobanlar ekmeklerini, peynirlerini buraya korlar. Ekmeğin nemini muhafaza eder. (Kangal'daki derlememiz)

11.KANGAL/ Kan...kal... (1):

Efsane: Kangal'ın bulunduğu araziye farklı boylarda iki aşiret gelmiş. Her iki aşiret de bu arazide yaşamak istemişler. Fakat bu aşiretler birbirlerine düşmanlarmış. Bu sebepten o yörede sadece bir aşiret yaşayabiliyormuş.

Bu iki aşiret yer davasından dolayı ölesiye döyüşmeye başlamışlar. Bu kavgada her yer kana bulanmış. Birbirlerini öldürmüşler. Bu kavgada o kadar fazla kan akmış ki, yenilen aşiret o yöreyi terk etmek zorunda kalmış. Yöreyi terk eden aşiret giderken:

-Kan, sen burada kal...., demiş.

Bu sebepten dolayı o yörenin ismi Kangal olmuş.[283]

11. Kangal(2):

Efsane: Kangal'ın bulunduğu arazi eskiden bomboş, sulak , verimli bir araziymiş. Buraya her yerden çeşitli topluluklar gelir fakat bir türlü yerleşemezmiş.

[283] Ercan İlter derlemesi, Serpil Koçak, MYO, İşletmecilik Böl.

Yine dört kabile bu araziyi ele geçirmek için günlerce savaşmışlar. Sayıları git gide azalmaya başlamış. Her taraf kan gölüne dönmüş. Bunun üzerine aile reisleri toplanarak bu kanın burada kalmasını ve bir daha savaşmamak üzere buradan ayrılmayı kararlaştırmışlar.

Bu topluluktan biri Kars dolaylarından gelmişti. Daha sonra bu topluluk buraya tekrar döndü. Bu bölgenin ismini bir daha kan dökülmemesi için Kankal koydu. Halk dilinde bu kelime zamanla Kangal oldu.[284]

12. Koçandağı ve Küçük Ziyaret:

Koçandağı, Kangal ilçesinin Kuşkayası bucağına bağlı Kızıldikme köyü arazisi içindedir. Koçan dağı, köyün batısındadır. Karşısında ***"Küçük Ziyaret"*** diye anılan bir dağ vardır. Kızıldikme köyü bu iki dağ arasında kurulmuştur.

Efsane: Efsaneye göre, Koçan dağı ismini, Koçan adlı bir çobandan almıştır. Bu dağın eteğinde evi olan Koçan, geçimini çobanlık yaparak sağlarmış. Dağın eteğindeki çeşmeye de *"Koçan Pınarı"* denmektedir.

Perşembe akşamları, bayram ve kandil gecelerinde Koçan dağının köye bakan yamacında bir ışığın veya ateşin yandığı, ateşi takip etmek isteyenlerin buna ulaşamadıkları söylenmektedir.[285]

13. Köroğlu Köyü (Boğazköy):

Köroğlu köyü Kangal ilçesine 19.km. uzaklıktadır. Köy, konumu itibariyle dağlık ve kayalıktır.

Boğazköy, Cumhuriyet'ten önce Sivas'ı Kangal üzerinden Malatya'ya bağlayan kervan yolu üzerinde bulunuyordu. Önemli bir geçit yeriydi.

Boğazköy, konumu itibariyle dağlık ve kayalıktır. Efsaneye göre Köroğlu, köyün girişindeki boğaza yerleşerek burdan geçen kervanları gözetler. Köroğlu'nun adını taşıyan mağara, köy girişindeki kayalıklar üzerinde bulunmaktadır. Mağaranın içi oldukça büyük olup 200 koyun alabilecek genişliktedir.

Efsaneye göre Köroğlu mağaranın bir bölümünde yatıp kalkmış, diğer bölümünü de atına ayırmıştır. Ahır olarak ayrılan bölümde atını yemlediği dikdörtgen planlı oyuk bir taş, onun yanı başında atını bağladığı demir bir halka bulunmaktadır. Mağara içindeki küçük çukurlar Köroğlu'nun atına ait ayak izleri olarak bilinir.

Mağara yakınlarında Köroğlu'nun arılığı bulunmaktadır. Efsaneye göre Köroğlu bal ihtiyacını burdaki kovanlardan sağlamıştır. Burası da küçük bir mağaradır.[286]

---

[284] Necati Demir derlemesi ,Serkan Dericioğlu, Eğitim Fak.
[285] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s. 166-167
[286] Salih Zafer, Köroğlu(Boğazköy) , 1951 doğumlu.

Yakın yıllarda Boğazköy'ün adı Köroğlu olarak değiştirilmiş. Köy yakınlarındaki istasyonun adına Köroğlu, onun devamı olan diğer istasyona da Ayvaz ismi verilmiştir. Bu istasyonlar Karagöl ile Bozarmut istasyonları arasındadır.

14. Samıt Baba/Samut Baba(1) :

Samıt Baba'nın türbesi Sivas'ın Kangal ilçesinde, Tekke köyünde bulunmaktadır. Türbe içinde toprak alınan bir yer var. Bu toprağın insanlar için iyi olduğu, uğur getirdiği...söylenir. Ayrıca Samıt Baba'nın tokmağının hastaların ağrıyan yerlerine sürüldüğü zaman, Allahü teala tarafından şifa verildiği söylenmektedir.

Türbenin alt tarafında bir kaynak bulunmaktadır. O kaynağın içinde balıklar vardır. Türbenin arka tarafında ise dilek ağacı bulunmaktadır. Dileği olan herkes bir iplik parçası veya elbisesinden bir parçayı ağaca bağlar. Böylelikla Allah tarafından dileklerinin kabul olacağına inanmaktadır.

Menkıbe: Sultan Murat, Bağdat fethine çıkmış. Halk, Sultan Murat'a, Samıt Baba adında bir dervişin olduğunu söylemişler. Ulaş köyünde ise **Kara Gavur** adında bir eşkıya varmış. Bu eşkıya, Padişah'a Samıt Baba'yı şikayet etmiş:

-Padişahım, burada bir derviş var. Bu derviş bizi rahatsız ediyor, demiş.

Padişah da bu söz üzerine atlı askerlerini Samıt Baba üzerine göndermiş. Üzerine gönderilen atlı askerler Samıt Baba'yı görünce hemen eline ayağına sarılmışlar.

Padişah bu durumu görünce Samıt Baba'nın iyi bir kişi olduğunu anlamış. Atından inip Samıt Baba'dan özür dilemiş.

Daha sonra Samıt Baba, bir tabur askeri bir çömlek yemek ile doyurmuş. Padişah'a:

-Padişah'ım akşamın işini sabaha bırakma!...Bağdat'a gidip orayı feth edeceksin. Fetihten döndüğün zaman beni bu dünyadan göçmüş bulacaksın, demiş.

Samıt Baba, Sultan Murat'a bir ibrik hediye etmiş. İbriğın üzerinde "Akşamın işini sabaha bırakma" yazısı varmış; ama Sultan Murat'ın bu yazıdan haberi yokmuş.

Sultan Murat, Samıt Baba ile konuştuktan sonra fethe çıkmış. Ordu, Bağdat'a vardığı zaman, akşama çadırlarını kurup dinlenmeye çekilmişler. O arada Sultan Murat, abdest almak için ibriği eline almış. Üzerine bakmış ki Samıt Baba'nın söylediği söz ibriğın üzerinde yazılı.

"Akşamın işini, sabaha bırakma!...."

Sultan Murat bu yazıyı görünce hemen askerlerine emir vermiş. Ordu Bağdat'ı feth etmeye başlamış. Padişah ve ordu fetih sırasında gözlerine inanamamışlar; çünkü ordunun başında Samıt Baba elinde kılıcı ile savaşıyormuş...

Ordu Bağdat'ı feth etmiş; fakat daha sonra Samit Baba'yı kimse görmemiş.

Padişah'ın aklına, Samıt Baba'nın söylediği sözler gelmiş. Ordu, Bağdat'tan dönüp, Samit Baba'nın yanına gelmiş. Fakat Samıt Baba vefat etmiş. Padişah da hemen türbesini yaptırmış.[287]

14.Samit/ Samut Baba(2):

Samut Baba'nın türbesi Kangal'ın Tekke köyünde bulunmaktadır.

Menkıbe: 4.Murat, Bağdat seferine giderken Samut Baba ile karşılaşmıştır. 4.Murat, askerlerinin aç olduğunu söylediğinde Samut Baba bir tencere yemek getirmiştir. Sadece bir tencere yemeği gören 4.Murat, "Bu yemek askerlere yetmez" şeklinde tepki göstermiş. Samut Baba ise bu yemeğin askerlere rahatlıkla yeteceğini söylemiştir. Neticede bir tencere yemek askerlere rahatlıkla yetmiştir.

4.Murat, atlarının da aç olduğunu söyleyince, Samut Baba önceden su akan yerden arpa akıtmıştır. Atlar doyduktan sonra tekrar su akıtmıştır.

4.Murat ibrikle abdest alırken ibriğin üzerindeki "Akşamın işini sabaha bırakma" yazısını okumuştur. Bunun üzerine hemen askeriyle birlikte Bağdat'a yürümüş ve savaşı kazanmıştır.

Bağdat Seferi dönüşü 4. Murat, Samut Baba'yı sorduğunda öldüğünü öğrenince bulunduğu yere türbesini yaptırmıştır.

Halk inanışı: Ankara Polatlı'dan gelen on üç yaşında felçli bir hasta türbeye yatırılmıştır. Yatırıldığı yerde uyuyan hasta rüyasında "Kalk, sen benim üstümde ne yatıyorsun!.." diye bir ses duyduğunda, telaşla yattığı yerden kalkmış ve hasta yürüyebilecek duruma gelmiştir.[288]

15. Solak Ziyaret:

Bektaş köyündeki kutsal tepedir. Tepeye Ziyaret Tepe denilmiştir. Tepenin alt tarafında savaşın yapıldığı düzlük vardır.

16. Şaban Çamözü:

Adak yeri, Kangal ilçesine bağlı Tahtalı köyü mezarlığında, üzeri demirle çevrilmiş bir mezardır.

Efsane: Efsaneye göre, bir gün arabasıyla gece geçen birisinin burdan geçerken arabası arızalanır. Bir türlü arızasını gideremeyen şoför, arabanın içerisinde çaresiz sabahı beklemeye koyulurken uykuya dalar.

Rüyasında nur yüzlü, ak sakallı, cübbeli bir dede:

[287] İbrahim Aslanoğlu; *Samut*, **Sivas Folkloru**, Sayı:69, Ekim 1978, s.18

[288] Ercan İlter derlemesi, Semiha Eryılmaz, MYO End.Elektronik

-Yavrum donacaksın, haydi uyan da yoluna devam et, arabanın arızası giderildi, der.

Şaşkın halde uyanan şoför, arabasının marşına basınca çalıştığını görür. Buna bir türlü anlam veremez. Biraz okur, üfler ve yoluna devam eder.

Gün olur bu şoför, Tahtalı'ya geri döner. Bu zatı araştırır ve rüyasını anlatır. Olaya köylüler fazla şaşırmazlar. Çünkü kendileri zaten bu insanın iyi birisi olduğuna inanmaktadırlar. Bu hadise üzerine inançları daha da kuvvetlenir. Adı geçen şoför, bu zatın mezarını yaptırır. Bir de çam ağacı diker. Aradan bir zaman geçip ağaç büyümeye ve dal budak vermeye başlayınca, oradan geçenler bu yatırın başına gelerek dilek ve isteklerini belirterek ağaca çaput bağlamaya başlarlar. Bu durumu gören köylüler çaput ve ip bağlamanın İslamla alakası olmadığı inancıyla bu ağacı kökünden kesip yok ederler.[289]

17. Şemmas Pir:

Şemmas Pir'in makamı Kangal'a bağlı Akçakale köyündedir. Mağaradan yapılma bir kilisenin içindedir. Mağaranın doğusunda ***"Battal Gazi'nin Zindanı"*** vardır.

Halk inanışı: Anlatıldığına göre Şemmas Pir diye isimlendirilen bu mağaranın içerisinde taş oyması Hz.İsa'nın ve Hz.Meryem'in resimleri vardır. Hz.İsa'nın *"bu mağarada meydana geldiği"* inancı bu mağarayı bölge halkı nezdinde kutsallaştırmıştır. Battal Gazi'nin silah arkadaşı olarak kabul edilen Şemmas Pir'in ruhunun bu mağarada sürekli ibadet ve taatle meşgul olduğu inancı yaygındır.[290]

18. Şeriflerin Tekkesi (Kızlar Ziyareti):

Bu tekke Deliktaş nahiyesine 5 km; Baş Çayırı'na 3 km uzaklıktaki bir tepe üzerindedir.

Efsane: Efsaneye göre, bir grup köylü Tahtalı köyüne gelirken tekkenin yanında konaklamak zorunda kalırlar. Yol yorgunluğu nedeniyle biraz uyumak ve dinlenmek isterler. Bu sırada yaşlı köylülerden biri uyurken bir tıkırtı işitir ve tıkırtı sesine uyanır. Birden şaşırır. Çünkü yanında genç bir kız durup ona doğru masum masum bakmaktadır. Köylü ona doğru gittikçe o da uzaklaşır. Köylü:

-Kızım sen kimsin? Kimlerdensin? Ne arıyorsun? İn misin, cin misin?

Gibi sorular sorarsa da cevap alamaz. Bu kız ertesi gün yine görünür; köylünün sorusuna şöyle cevap verir:

-Dedeciğim, ben ne inim, ne de cinim; ben bir veliyim, iyilerdenim. Senin bulunduğun yer benim mezarımdır. Orasını yaptır, der.

[289] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal** , s.150-151

[290] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal** , s.157-158 ve ayrıca N.Demir-K.Özen, **Abdülvehhab Gazi....**,s. 140

Bir müddet sonra kızın ibrik ile abdest aldığını görür, daha sonra kız kaybolur. İhtiyar köylü, durumu diğer köylülere anlatır. Bu hadiseye önceleri anlam veremeyen köylüler de bu kızı orada dolaşırken, abdest alırken ve değişik durumlarda görmeye başlarlar. Deliktaş köyünden getirilen taş ve ağaç malzemelerle türbesini yaparlar.

Civar köyler arasında bu tekkeye *"Kızlar Tekkesi"* denilmektedir. Kızlar denilmesinin sebebi ise burda bir değil birden fazla kız evliyanın bulunması inancına bağlanıyor. [291]

19. Tatarmış Baba:

Tatarmış Baba'nın türbesi, Kangal'ın Deliktaş köyündedir.

Halk inancı: Bölge insanının inancına göre Perşembe akşamları, kandil geceleri ve mübarek aylarda zaman zaman yatırın başında ışık yanarmış. Yine yatırın bulunduğu yerdeki ev sahipleri, beyaz elbiseli, beyaz sarıklı, ak sakallı bir ihtiyarın abdest aldığını ve bazı konuşma seslerinin duyulduğunu söylemektedirler. [292]

20.Taşlaşmış Düğün Alayı:

Taşlaşmış düğün alayı Sarıpınar ile Kızılenis köyleri arasındadır. Eskiden ulaşım aracı develermiş. Günümüze dek bu olaydan sadece deve şeklinde bir kaya kalmıştır.

Efsane: Efsaneye göre, yayladan geçen gelin alayı bilinmeyen bir sebepten taş kesilmiştir. [293]

21. Tilki Hüyük:

Tilki Hüyük köyü, Kangal'ın batısında ve ilçeye 45-50 km uzaklıkta bulunan küçük fakat şirin bir köydür.

Bu köyün alt yamacında yine kendisi gibi küçük, fakat ilkbahar ayları taşkınlıklar yapan bir derecik akar.

Efsane: Efsaneye göre zamanında bu köye ilk yerleşen adam, üç kızı ve karısıyla yalnız başına yaşar ve çiftçilikle geçinirmiş.

Tarladan döndüğü bir ilkbahar günü kızlarıyla karısını, derenin kenarında ağlaşırken görmüş. Dövüne dövüne ağlayan karısına ve kızlarına ağlamalarının sebebini sormuş. Büyük kız hıçkırarak anlatmaya başlamış.

[291] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**., s.146-147
[292] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**., s.145
[293] Ayşe Çakmak, MYO, İnşaat Böl.

-Ben kocaya varırsam, çocuğum olursa, yürümeye başlarsa, sizi görmeye gelirsem , çocuğum da bu çayın kenarına gelir de düşer boğulursa....Vah benim başım, talihsiz başım....

Diğerleri de bir ağızdan ona katılmışlar:

-Değil mi ya?....Ah bizim talihsiz kız, kaderi kara yazılan yavrumuz....Ah!...

Birbirlerinin boynuna sarılıp ağıtlar söyleyerek ağlamışlar.

Olan bitenleri sabırla izleyen baba, onlara sormuş:

-Bitti mi?

_Bitti...diye cevap vermişler.

Babaları:

-Tuuu...Allah belanızı versin...Aha ben gidiyorum, sizlerden aptalını buluncaya kadar köye dönmeyeceğim..., demiş.

Bir turşu küpünün alt tarafını kırarak, üstü ile yola çıkmış. Nihayet bir köye varmış. Altı olmayan, iki tarafı açık küpü havaya dikip bağırmaya başlamış:

-Antika satıyorum...Antika satıyorum...

Kadının biri önünü kesip sormuş:

-Bu ne antikası?

-Adam:

Bak, demiş.

Küpü havaya dikip kadına göstermiş:

-Bak, şunu dikip içine bakınca gökyüzünü, geceleri de yıldızları görürsün...

Kadın, kocasının sakladığı on altını verip küpü almış. Az sonra kadının kocası çıka gelmiş. Kadın, kocasını sevinçle karşılayıp, on altına satın aldığı küpü gösterip:

-Bak, demiş, bütün altınlarımızı verip bunu aldım. Antika bu...Antika bu... Bunu dikip yukarıya baktın mı gündüz gökyüzünü, gece yıldızları görürsün...

Kocası, kadının elinden küpü kaptığı gibi yere çarpmış; saçına yapışıp kafasını yukarıya kaldırmış:

-Bak bakalım gökyüzünü görüyor musun?

-Görülmeye görülüyor ya küpün göstermesi başkaydı, diye söylenmiş.

Kocası atına atladığı gibi altınları alan adamın peşine düşmüş. Epey sonra yetişmiş.

-Selam ey yolcu....Buradan elinde on altın bulunan bir adam geçti mi?

-Aha şimdi önümden geçti, demiş; adam, kurnazca. Fakat siz ona yetişemezsiniz ki...-Niye? Diye, kızmış atının sahibi.

-O yayan, siz atlısınız da ondan...

-Amma da yaptın, at daha çabuk gider ya...

-Gider gitmesine ya, o iki ayaklı olduğundan hemen çabucak "Bir iki..bir iki..." der, gider. Senin atın dört ayaklı, "Biiir, ikiii...üççç....dörtttt..." diye gidecek ki yetişmesine imkan yok.

-Doğru, demiş adam; at sende kalsın, dönüşte alırım.

Atından inen adam gösterilen tarafa koşmaya başlamış. Beriki yönünü değiştirerek bir başka köye gitmiş.

-Tavuk alıyorum.....Pahalı tavuklar alıyorum, diye bağırmış.

Yine önüne bir kadın çıkmış:

-Bende kırk tavuk, bir horoz var...Alır mısın? Demiş.

Kadının evine varıp pazarlığı yapmışlar. Kadın kırk tavuğu yakalayıp denk etmiş, adama vermiş, Fakat bütün çabalara rağmen horozu yakalayamamış.

Adam:

-Canım, demiş; niye kendini boş yere yoruyorsun. Ben şimdi tavukları alıp gidiyorum. Eğer bunların bedelini getirirsem horozu verirsin, yok getiremezsem, horoz senin olsun.

Kadın:

-Hay Allah senden razı olsun; deminden beri boş yere yoruldum durdum, demiş.

Adam tavukları alıp gitmiş. Biraz sonra tavukları satan kadının kocası gelmiş. Karısı, koşarak karşılamış.

-Gözün aydın, demiş; tavukları bir pahalı sattım ki....

Adam memnun olmuş.

-Ver bakalım paraları, demiş.

-Para almadım ki!...

-Niye?...

Horozu vermedim. Parayı getirmezse horoz bizim. Yok tavukların bedelini getirirse horoz onundur....Ben enayi miyim?....O, parayı tıpış tıpış getirecek....

-Allah'ın sersemi diye bağırmış kocası hiddetle....Horoz eskiden de bizim değil miydi?

-Aboooo!....Doğru ya...." demiş, kadın boynunu büküp.

Onlar çekişe dursun, tavukları alan adam kendi karısıyla kızlarından daha aptalların bulunduğu sevinci içinde köyüne dönmüş.

Ve şimdi o tek ev, 45-50 hanelik şirin bir köy olmuş. Hepsi de birbirinden akıllıymış. Adamın tilki gibi kurnaz olşu nedeniyle de köyün adı *Tilki Höyük* olmuş.[294]

22. Uçuk Mağara:

Uçuk Mağara, Kangal ilçesine bağlı Yeniköydedir.

*Efsane:*Efsaneye göre çok eskiden Türklerle Hıristiyanlar birlikte yaşarlarmış. O zamanlar bu köy çok büyük bir yerleşim yeri imiş. Bu köyde pazar kurulur, kayalık yerler oyularak ev haline getirilirmiş.

O köyün ağası da çok büyük bir mağarada yaşarmış. Ağanın mağarası oldukça yüksek bir yerde imiş. Diğer evler derenin kenarındaymış.

Ağanın oğlu çok hayırsız bir evlatmış. Babası üzüntüden ölmüş. Oğlu da babasının malını har vurup harman savurmuş. Bu adam ailesine acı çektirdiği gibi; köylünün de başına bela olmuş. Ağanın zulmünden halk isyan edecek olmuş. Ağa, köylünün tarlasını, bahçesini, hayvanlarını ellerinden zorla almış.

İnsanların eli kolu bağlı, bu belayı yok edecek güçleri de yok. Sadece beddua eder olmuşlar.

-Umarız, senin de elin ayağın tutmaz olur, bize ettiklerini bir bir çekersin. Evin, eşiğin başına tepsin, taş kesilesin...Çocuklarının gününü görmeyesin, yurdun yuvan dağılsın...

Halk böyle bedduayla, ıstırapla gün geçire dursun; nihayet ahları tutmuş.

Köyde büyük bir zelzele olmuş. O acımasız adam ettiklerini çekmiş. Köydeki hiçbir ev yıkılmadığı halde onun yaşadığı mağara yerle bir olmuş. Ağılı, ahırı, hayvanları telef olmuş.

Ağa, yaptıklarına bin pişman, karısı ve çocuğuyla karşı dağın tepesinde olan bitenleri seyrederken taş kesilmiş.

Bugün kucağında bir çocukla bir kadın, 15-20 metre ötesinde eli çenesinde bağdaş kurup oturmuş vaziyette bir erkek heykeli kayalardan oluşmuş; hiç zarar görmemiş bir şekilde durmaktadır. Ağa'nın mağarası depremde uçtuğu için, köylüler bu mağaraya Uçuk Mağara demişlerdir.[295]

23.Yarhisar Gölü:

Kangal'a bağlı Yarhisar köyünde küçük bir göl bulunmaktadır.

Halk inanışı: Yıllarca önce bu gölde değişik cisimler ve ışıklar görülür. Bu ışıklar genelde siyah(?), beyaz renklidir. Bütün köy halkı bunu merak eder. Köyde şaşkınlık ve korku yaratır. Bu göle giren veya düşen insanlar bir daha çıkamaz. Bir gün, köy halkının tabiriyle "Deli Mehmet"'in göle girdiği

[294] Remzi Tarhan, *Tilkihüyük*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 29, Haziran 1975, s.15-16
[295] Ayşe Çakmak, MYO, İnşaat Böl.

görülür. Onu kurtarmak için göle atlayan adam da aniden kaybolur. Deli Mehmet gölden sapa sağlam çıkar. Bundan sonra Deli Mehmet'in göle girip çıktığı görülür. Kimsenin giremediği bu göl, Deli Mehmet'in ölümünden sonra kurur.[296]

24. Yedi Kızlar Tepesi:

Anlatılan efsane Sivas'ın Kangal ilçesinin Mamaş köyü yakınlarındaki bir yaylada gerçekleşmiştir.

Efsane: Efsaneye göre o yöredeki bir adamın yedi tane kızı varmış. Hiç erkek çocuğu olmamış. Yaz gelince adam, eşi ve yedi kızı yaylaya çıkarmış. Gel zaman, git zaman kızlar evlenme çağına gelmişler. Adam ne zaman yaylaya çıksa gelinlik kızlarından biri hemen evlenirmiş. Bu böyle sürüp gitmiş... Adamın en son küçük kızı kalmış.

Yine yaz gelip yaylaya çıkma zamanı gelince adam, bu kızının da evleneceği korkusuna kapılıp o yaz kızını yaylaya çıkarmamış. Koyunları yayma işini her zaman kızı yaparmış. Ancak bu sefer bu işi adam karısına vermiş.

Bir rivayete göre koyunlar yayladan köye dönmüş ve kızı da alıp tekrar yaylaya gelmişler. Bu arada kız yaylada genç bir çobanla evlenmiş.

Bu sebepten dolayı o yayladaki tepeye **Yedi Kızlar Tepesi** denilmiş. O kızlar öldükten sonra o tepeye gömülmüşler.

Evlenecek çağa gelen kızlar da o yaylaya gider ve yayladaki küçük tepede dilek dilerler.[297]

25. Ziyaret Dağı(Yarhisar):

Ziyaret dağı, Kangal ilçesine bağlı Yarhisar köyü arazisi içindedir. Dağ kutsallığını, eteklerinde bulunan bir mağaradan almaktadır. Çünkü bu mağarada ismi bilinmeyen bir yatır bulunmaktadır. Günümüzde eski önemini kaybetmesine rağmen hastası olanlar, cin çarpanlar, başında ve gözünde ağrısı olanlar burayı ziyaret ettikten sonra yanlarında getirdikleri tavuk, horoz, hindi veya kazı pişirip yerler. İsteklerinin yerine geleceğine inanırlar.[298]

26. Ziyaret Dağı(Yeşilkale):

Ziyaret dağı, Kangal ilçesine bağlı Yeşilkale köyü arazisi içindedir. Hıdırellez, Muharrem ve ilkbaharda çıkılır. Havalar kurak gittiği zaman, yağmur duası için gidilir.[299]

---

[296] Şule Arı, Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği.
[297] Necati Demir derlemesi, Fatih Karakuş/Medet Cılga, Mamaş, Ortaokul, 42 yaşında(1998)
[298] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal** ,s. 166.
[299] Ergin Doymuş, **Her Yönüyle Kangal**, s. 165

27. Ziyaret(Bektaş köyü):

Bektaş köyü camisi ile Hacı Bektaş Veli'nin köylülerle vedalaştığı yer arasında 50 m kadar uzaklık vardır. Efsaneye göre, evliyalığı/ sırrı ortaya çıkan Hacı Bektaş Veli, bu köyden ayrılmak zorunda kalır. Köylülere dua eder. Hacı Bektaş Veli'nin konuşma yaptığı yerin etrafı taş duvarla çevrilmiştir. Ziyaretin alt tarafından küçük bir dere geçer.

Gelin kız baba evinden çıkıp ata bindirilince, üç defa at üstünde ziyaretin etrafı dolaştırılır.

Koyulhisar Efsaneleri

1. Duman Baba(1-2-3)
2. Gelin Taşı
3. Harami Deresi
4. Kör Olan Avcı
5. Kurdun Götürdüğü Çocuk

I. Duman Baba/1:

Koyulhisar'dan çıkıp on iki-on üç kilometre kuzeye doğru ilerleyince Dumanlıca'yla karşılaşılır. Çok sık çam ve köknar ağaçlarının meydana getirdiği ormanlık tepe yaz bahar aylarında burcu burcu kekik kokar. Dumanlıca'da bir de yatır vardır...İsmi: Dumanlı Baba..

Efsane: .Efsanelere göre Duman Baba, 1071 Malazgirt zaferinden sonra buralara kadar uzanan ilk Türk ordusunun kumandanı imiş. Bazılarına göre de İslam ordularının öncü komutanı...

Her yıl haziran başından eylül sonuna kadar bölük bölük kervanlar, arabalar dolusu insan Duman Baba'yı ziyaret ederler; büyük bir zevkle adaklarını yerine getirirler. Yaptıkları dualarda "Allah'ım bana nur topu gibi bir evlat ver, bir oğul ver; asker olup gittiğinde kurbanlar keseyim, dönüp geldiğinde rızan için oruçlar tutayım" derler.Kurbanlar kesilir, pilavlar pişirilir....Fakir fukara, bıkıncaya kadar yer içer...

Halk inanışı: Rus orduları Çardaklı'ya kadar gelir. İşte o günlerde Dumanlıca tepesinden bir nur direklenir, ardı arkası kesilmeyen patlamalar olurdu. Duman Baba darda kalan askerlerimize yardım eder.[300]

I. Duman Baba/2:

Dumanlı Baba yatırı Koyulhisar ilçesinin kuzeyinde adı ile maruf Dumanlıca Tepesi'ndedir. Kayaların üzerinde, etrafı taş duvarlarla çevrili bir yerdedir. 1243 Kösedağ Savaşı'nda Selçuklu ordusu, Moğollara yenilince, geriye çekilen askerlerin kumandanı olan Duman Baba, türbesinin bulunduğu yerde şehit olmuştur.

Halk inanışı: Halk arasında yedi kardeş oldukları söylenir: Kösedağ'da Kösebaba, Kelkit çayı kenarında Dumancak, Şeyhler Mahallesinin mezarlığındaki Ahmet Abdal.....

Duman Baba'ya her yıl yaz aylarında çeşitli köy ve kasabalardan gelen vatandaşlar kurban kesmeye ve dua etmeye gelirler.

Söylenceler: Birinci Cihan Savaşı sırasında, evliyanın bulunduğu tepeden top sesleri geldiğini, tepenin eteğinde ikamet eden Çakıl Çiftliği sahipleri ile ilçenin yaşlı kişileri söylemektedir.

Söylenceler: "Bir yaz günü kayınpederim, kayınvalidem, ben ve eşim Duman Baba evliyasına kurban kesmeye gittik. Kurbanı kestik. Kadınlar etli pilav hazırlarken biz erkekler bir çam ağacının dibine oturduk. Hava çok güzel ve bulutsuzdu. Aniden gökten öylesine uçak gürültüleri geldi ki, kulaklarımızı patlatan bu sesten kurtulmak için

---

[300] Mehmet İpsileli, *Duman Baba*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 57, Ekim 1977, s.22

ellerimizle kulaklarımızı kapatarak başımızı kollarımızın arasına alıp yere yattık. Ömrümde böyle korkunç bir ses görmedim. Ses, beş dakika kadar devam etti. Yere kapanmış vaziyette kolumun altından etrafı gözetlemeye çalışıyordum; o ses küçük bir toz bulutu şeklinde evliyanın ihata duvarının içerisine girdi ve ses de kesildi." (Turhan Arslan'ın tespitleri)

Söylenceler: "Bir gece eşeğimiz akşam eve gelmedi. Babam, yatsı namazı sıralarında beni aramaya gönderdi. Köyün üzerinde, Duman Baba Tepesi tarafına doğru yürürken aniden önüme sakallı bir ihtiyar çıktı. Ben çok korktum. Bana "Korkma....Cebinden defter ve kalemini çıkar"'"dedi. Ben de küçük not defterimle kalemimi çıkardım. Bana, 'Yaz!...' dedi:

-Zina yapma, yalan söyleme, dedikodu yapma, haram yeme, bu sözlerime uy; korkma... Benim Duman Baba olduğumu unutma...

Bunları dedikten sonra kayboldu. "

Cumhuriyet'in ilk yıllarında İlçe Müftüsü Hıfzı Hoca öncülüğünde Duman Baba'ya yağmur duasına giden Koyulhisarlılar, Ayran Pınarı mevkiinde iki yaşlı insana rastlarlar. Kafileye onlar da katılır. Duman Baba da dualar edilir. Kurbanlar kesilir, yemekler hazırlanırken, yolda onlara iltihak eden yaşlı zatın birisi eline ibriği alarak ormana gider. Aradan çok zaman geçmesine rağmen adam gelmez. Millet onu aramaya koyulur. Bulamazlar, yemekler hazır ama onun gelmesini beklerler. Aradan iki saat geçtikten sonra adam elinde ibrikle görünür.

-Baba, neredeydin, diye sorduklarında:

-Efendiler, bu tepenin üstü şehit mezarıyla dolu...Şu yukardaki köyün yanına gitmek zorunda kaldım, der.

Yemekten sonra da rahmet yağmaya başladığından, bizimkiler sevine dursunlar, yaşlı adamların ikisi de kaybolurlar. Bunlar belki de ilçe halkının devamlı ziyarette bulunduğu, gittiği yer için mesajda bulundular. Etrafın kirletilmemesini istediler.[301] (Cevat Fırat'ın anlattıkları)

1. Duman Baba /3:

Duman Baba'nın mezarı, Koyulhisar'a bağlı Dumanlıca'da bulunmaktadır. Dumanlıca adak yeri olarak her sene Temmuz-Ağustos aylarında ziyaret edilir. Adaklar kesilir ve dualar edilir. Duman Baba hürmetine Allah'tan yardım istenir.

Fakat bazı cahil insanlar var. Bunlar Duman Baba'yı Tanrı gibi görmekten ve ondan yardım istemekten çekinmezler. Bazıları da bunların ikisini de yapmazlar, karınlarını doyurmak için gelirler.[302]

[301] M.Buket Helva, MYO İşletmecilik Bölümü.
[302] M.Ercan İlter Derlemesi, Zikri Karakullukçu

2. Gelin Taşı:

Koyulhisar ilçesinde, Mesudiye yolu üzerinde "Gelin Taşı" denilen bir kaya bulunmaktadır.

Efsane: Günün birinde efsanenin geçtiği yerde bir düğün olur. Bu düğün dillere destan bir düğündür. Ancak, gelin atının üstünde, düğün alayı arkada; herkes büyük bir mutluluk içinde gelini götürmektedirler.

Gelinin kaynanası da o sırada bir kadınla konuşmaktadır. Ve ona:

-Eğer bu gelin hayırlı ise evime götürmek nasıp olsun; hayırsızsa, şu anda taş kesilsin, der.

Kaynana bu sözü söyler söylemez orada bulunanlar taş olur....

Efsaneye göre burada bulunan bir kayanın gelin olduğu ve arkasındaki küçük taşların da düğün alayı olduğu söyleniyor.[303]

3. Harami Deresi:

Efsane: Koyulhisar'ın Akpınar isimli bölgesinde bir saray varmış. Bu sarayın Kralı'nın bir kızı bir de yeğeni varmış. Kızının ismi ***Sedef,*** yeğeninin ismi çobanların kahyalığını yaptığından dolayı ***Kahya*** imiş.

Sedef ile Kahya birbirlerini seviyorlarmış. Fakat bu sevgiden Kral'ın haberi yokmuş. Yazları sarayın hayvanları Dumanlıca yaylasına götürülürmüş. Hayvanlar orada iyice otlatılırmış. Yayladaki hayvanlardan sağılan sütler 4-5 km. bir mesafeden boru ile saraya akıtılırmış.

O zamanlarda dağlarda harami denilen vahşi dağ adamları yaşarmış. Bu vahşi dağ adamları bir gün Dumanlıca yaylasını basmışlar. Yayladaki çobanları öldürmüşler. Fakat Kahya'yı rehin almışlar. Kahya, Haramiler'e:

-Bana biraz müsaade edin, biraz kaval çalayım ve iki rekat namaz kılayım, demiş.

(Daha önceleri Kahya, dağların zirvesine çıkıp kaval çalar ve sevdiğine işaretler gönderirmiş. Sedef te sarayın balkonundan görebildiğince Kahya'yı gözler ve Kahya'nın söylediği türküleri ve kavalın sesini dinlermiş.)

Haramiler, Kahya'yı rehin aldıktan sonra keçi kılından örme iplerle sıkı şekilde bağlarlar. Kahya kavalını eline alıp çaldıktan sonra şunları söyler:

Kara kancık kanlar kustu
Kıl bağlar elimi kesti
Haramiler yaylayı bastı
Yetiş emmim kızı Sedef

[303] Sibel Başaran, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği

Sedef, her zamanki gibi balkona çıkar ve Kahya'nın sözlerini duyar. Derhal babasına haber verir. Kral, atlı askerlerini yaylaya gönderir. Fakat bu sırada Kahya, namazını da kılmıştır. Haramiler, Kahya'yı öldürürler. Askerler yaylaya geldiğinde iş işten geçmiştir. Haramilerin hepsini öldürürler; fakat Kahya'nın ölümüne engel olamazlar.

Sedef, Kahya ile arasındaki aşkı babasına anlatır. Babası da haramilerin öldürüldüğü bu yere "***Harami Deresi***" adını verir. O günden bu yana derenin ismi değişmez, Harami Deresi olarak kalır....[304]

4. Kör Olan Avcı:

Efsane: Attığını vuran bir avcı, ava çıkar. Koyulhisar'ın Kurt Kuyusu denilen bölgesinde bir geyik görür. Hemen pusuya yatarak ona ateş eder. Ancak söylendiğine göre evliya olan; ancak avcıya görünmeyen kadın geyikten süt sağmaktadır. Avcının silah sesine ürken geyik, sütü devirir. Evliya kadın da:

-Hay gözün kör olsun, der.

Avcının o anda gözleri kör olur.[305]

5. Kurdun Götürdüğü Çocuk:

Efsane: Eski zamanlarda Koyulhisar'a bağlı bir köyde bir çocuk annesi ile birlikte yaşamaktadır. Bu çocuk gece yarısı olduğunda kendiliğinden uyanır ve annesinin kendisini dışarı çıkarması için ısrar eder. Ancak gece yarısı çocuğunun bu ısrarını anlamayan kadın, onu bırakır ve içeri gider.

Anlatıldığına göre çocuk bir süre sonra yarı uyur vaziyette annesinin sırtına bindiğini zanneder. Ancak üzerine bindiği annesi değildir. Birden bire ortaya çıkan kurttur. Çocuk kurtun sırtında giderken başında bulunan bir nesne(anlatana göre şapka) yere düşer. Çocuk bunun üzerine:

-Anne şapkam yere düştü, der.

Ancak kurt onu karanlıkta dağa doğru götürür ve ikisi de gözden kaybolurlar.[306]

---

[304] M.Ercan İlter derlemesi, Zikri Karakullukçu, MYO Kontrol Sist.
[305] Sibel Başaran, Sınıf Öğretmenliği.
[306] Sibel Başaran, Sınıf Öğretmenliği.

Sivas Efsaneleri

(Merkez ilçe)

1. Abdülvehhab Gazi Yatırı
2. Akbaş Baba
3. Aziz Baba
4. Çal Çoban
5. Çeltek Babanın Kardeşi
6. Çifte Minare'nin Çinileri
7. Eğri Minare
8. Halfelik
9. Hızır Direği
10. Kadı Burhanettin Yatırı
11. Kardeşler Tepesi(1-2)
12. Kırk Kızlar(1-2-3)
13. Kırklar
14. Kızılırmak Efsanesi
15. Sarılık Tekkesi
16. Siyah Taşlar Efsanesi
17. Şahap Dede
18. Şehitler Mahallesi
19. Şemsettin Sivasi Yatırı
20. Şeyh Çoban Yatırı
21. Timur'un Kızı
22. Timur'un Zulmü.

1.Abdülvehhab Gazi Yatırı:

Abdülvehhab Gazi, Emeviler döneminde yaşamış ve İslam kuvvetleriyle Anadolu seferine katılmış ünlü bir ordu komutanıdır. Doğum tarihi belli değildir; Taberi ve İbnü'l Kesir, Abdülvehhab Gazi'nin H. 113(M.731) yılında şehit düştüğünü belirtir.

Abdülvehhab Gazi, Battal Gazi'nin ve Ahmet Turan Gazi'nin silah arkadaşıdır. Türbesi, Yukarı Tekke kayalıklarının üzerindedir. Abdülvehhab Gazi'nin Sivas'tan başka İznik, Elazığ ve Bayburt'ta da türbe ve makamları bulunmaktadır.

Menkıbe: Menkıbelere göre, Abdülvehhab Gazi, Hz. Peygamber'in sancaktarıdır. O'nun duası ile uzun bir ömür yaşamıştır. Hz.Peygamber'e ait mübarek emanetleri yıllarca sonra Malatya'ya gidip Battal Gazi'ye teslim etmiştir. Daha sonra Battal Gazi ve Ahmet Turan Gazi, Anadolu'yu İslamlaştırmak için birlikte hareket etmişlerdir. Abdülvehhab Gazi, Soğuk Ilıca yakınlarındaki bir savaş sırasında Ahmet Turan Gazi ile birlikte şehit düşmüş; sel sularına kapılan mübarek vücudu uzun müddet Yukarı Tekke kayalıklarının altından akan ırmağın altında kalmış, görülen bir rüyadan sonra mübarek cesedi buradan alınarak, Yukarı Tekke'deki kabrine nakledilmiştir.

Gelenek: Sivas halkının inancına göre Abdülvehhab Gazi Hazretleri Peygamberimizin bayraktarı sayılmakta ve bayraktarların piri kabul edilmektedir. İşte böyle bir inançtan doğan bir düğün geleneği vardır. Bu gelenek şöyledir:

Oğlan tarafı gelini almak için başlarında bayraktarları, bayrağı çekmiş halde kızın bulunduğu köye veya mahalleye yaklaşırlar. Bunları kız tarafı karşılar. Kız tarafının bayraktarı, oğlan tarafının bayraktarına şöyle seslenir:

Bayraktar, bayrağını kaldır
Yönünü kıbleye döndür
Pirine bir salâvat gönder
Verelim Muhammed'e selavat,
Sallu ala Muhammed

Herkes selavat-ı şerife getirir. Bu sefer oğlan tarafının bayraktarı, kız tarafının bayraktarına şöyle der:

Kitap üstünde yazı
Okurlar bazı bazı
Pirimiz Abdülvehhab Gazi

Verelim Muhammed'e selavat
Sallu ala Muhammed...

Yine herkes selavat-ı şerife getirir ve kız tarafının bayraktarı, oğlan tarafının bayraktarına maniler şeklinde bilmeceler sorar....[307]

2. Akbaş Baba:

Türbesi, Demircilerardı Mahallesi 8. Sokaktaki Eğri Köşe denilen yerdedir.

Halk inanışı: İnanışa göre Akbaş Baba, bir Arap Evliyası imiş. Peygamber Efendimizin sancaktarı olarak buraya gelmiş. Bir savaş sırasında şehit düşünce sancağı Abdülvehhab Gazi elinden almış. O da şehit düştüğü yere gömülmüş.

Halk inanışı: Aradan zaman geçmiş. Akbaş Baba'nın mezarı kaybolmuş. Bir gün, mahalle sakinlerinden birinin rüyasına girmiş. Adama:

-Benim mezarımın etrafını çevirin, demiş.

Adam da:

-Mezarının nerede olduğunu bilmiyorum ki, deyince:

-Ben tayin ederim, demiş.

Sabah bakmışlar ki Akbaş Baba'nın ve diğer dört mezarın etrafı taşlarla çevrilip belli edilmiş.

Rivayete göre diğer dört mezarda oğlu, hanımı, gelini ve torunu yatmaktadır.

Halk inanışı: Türbenin yanındaki çeşmenin suyu eskiden akarmış. Akbaş Baba da sandukasından kalkar, çeşmeden abdest alıp tekrar türbesine girermiş. Mahalle sakinleri bu hadiseye çok kez şahit olmuşlardır.

Bu türbeye üç-dört yaşına geldiği halde yürüyemeyen çocuklar getirilir. Bu yüzden Akbaş Baba'ya "Küt Evliyası" denilmektedir.[308]

3. Aziz Baba:

Aziz Baba sağlığında Çayırağzı'nda, 4 Eylül İlkokulunun ilerisindeki caminin karşısında otururmuş. Keramet sahibi olan bu insan, hayatı boyunca hiç evlenmemiş; geçimini ağızlık yaparak sağlamıştır. Bu yüzden adı "Çubukçu Aziz Baba" olarak kalmıştır.

Aziz Baba'nın, Müçteba Efendi adlı zengin bir dostu vardır. Aziz Baba, Mücteba Efendi'den aldığı yardımları fakirlere dağıtırmış.

---

[307] N.Demir-K.Özen, **Hz.Peygamber'in Sancaktarı Abdülvehhab Gazi Hazretleri ve Gaza Arkadaşları**, Sivas 1996

[308] Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar**, Sivas 1992, s.75-76

Bu iki yardımsever insanın mezarları Halifelik'tedir. Her ikisi de yan yana gömülüdür.

Menkıbe: "Benim dedem Molla Ali Efendi'nin Bünyan'da bir hamamı varmış. Oraya gitmek için bir yaylı(at arabası/fayton) tutmuş(kiralamış).

Bu sırada Aziz Baba da hana gidiyor. Hancıya "Kayseri'ye gidecek arabanız var mı?" diye soruyor. O da, "Molla Ali Efendi'nin arabası oraya gidecek" diyor.

Bunun haberini alan Aziz Baba, Molla'nın evine gidiyor.

-Siz, Kayseri'ye gidecekmişsiniz, beni de alır mısınız? diyor. Molla da:

-Hay hay..., diyor.

Aziz Baba:

-Öyleyse benim evimde bir yüküm var, onu buraya getireyim. Ben sizi sabah namazı Kayseri köprüsünde beklerim, diyor.

Molla da:

-Sen gitme, bizim Hafız Ahmet yükünü getirsin, diyor.

Hafız Ahmet, Aziz Baba'nın yapmış olduğu bir sandık dolusu ağızlığı getiriyor.

Sabahleyin Molla Ali Efendi ve Hafız Ahmet yola çıkıyorlar. Aziz Baba da köprüde onları bekliyor. Aziz Baba'yı arabaya bindiriyorlar. Kuşluk vakti gelince, Aziz Baba:

-Siz yolunuza devam edin, ben şurada namaz kılıp arkanızdan yetişirim, diyor.

Namazını bitirdikten sonra Aziz Baba arabaya yetişiyor. Yolda Molla Ali Efendi soruyor:

-Aziz Baba, yolculuğunuz nereye?

-Kimseye söyleme Hicaz'a gidiyorum....

Bu arada Bünyan'a varıyorlar. Aziz Baba, Bünyan'da on gün Ali Efendi'nin evinde misafir kalıyor. Molla Ali Efendi, oğlu Hafız Ahmet'e tembih ediyor:

-Oğlum, sen yatma. Aziz Baba'nın abdest ıbrığını tut, ona hizmet et, diyor.

Fakat, Hafız Ahmet o zamanlar çocuktur. Aziz Baba, "Yat!..." deyince yatıyor. Gece Hafız Ahmet, her uyandığında bakarmış ki Aziz Baba seccadenin başında, boynundan ayaklarını kement bağlamış bir halde ibadet etmektedir."[309]

---

[309]. Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar**, Sivas 1992, s.20-21.

4. Çal Çoban Çal:

Şifaiye Medresesi içinde bulunan kabirlerden birinin, Yıldırım'ın şehzadesi Ertuğrul'a ait olduğu ve onun Timur tarafından şehit edilerek buraya gömüldüğüne inanılıyor.

Efsane: Efsaneye göre, Sivas'ı ve oğlunu kaybeden Yıldırım Beyazıt, üzgün bir şekilde şehrin dışına çıkıyor. O sırada bir çoban da dertli dertli kaval çalıyormuş. Yıldırım, kaval çalan çobana:.

-Çal çoban çal!...Sivas gibi şehrin mi yandı? Ertuğrul gibi oğlun mu öldü? diye ağlamış.[310]

5. Çeltek Baba'nın Kardeşi:

Çeltek Baba'nın kardeşi Uluanak Mahallesindedir. Halkın inanışına göre bu zat, Çeltek köyündeki Çeltek Baba'nın ağabeyidir. Bu yörede yapılan bir savaşta şehit düşmüştür. Buraya daha çok ruh ve sinir hastaları getirilir.[311]

Söylence: "Benim Bey, hapis idi. Benim canım sıkılıyordu. Bu nedenle yatıra bakmıyordum. Bir gün yine evde canım sıkılırken dalmışım. Yarı uykulu yarı uyanıkken, rüyamda kısa boylu, beyaz cüppe ve beyaz sarık giymiş ihtiyar pir bana:

-Kalk kızım, kalk!...Ne yatıyorsun?...Ortalığı temizle. Korkma, ben sana bir şey yapmayacağım. Sıkıntın geçecek; iki rekat namaz kıl, etrafı temizle, dedi.

İşte bu rüyadan sonra sıkıntım geçti. Artık bundan sonra yatırın etrafını temizlemeye çalıştım."[312]

6. Çifte Minarenin Çinileri:

Efsane: Derler ki: Timur Çifte Minare Medresesinin önünden geçerken, çinilerin parlaklığı atının gözünü kamaştırmış. At, bir türlü yürümek istememiş. Bunun üzerine sinirlenen Timur, Medrese'nin duvarlarının dibine ot ve saman yaktırmak suretiyle çinilerin parlaklığını gidermiş. Ondan sonra yoluna devam etmiş.[313]

7. Eğri Minare/ Sivas Ulucamii

Efsane: Minare yapıldıktan sonra, yan tarafa eğilmeye başlamış. Yıkılmak üzereyken Hızır Aleyhisselam eliyle destek vererek yıkılmasına

---

[310] Ahmet Halil, *Sivas'ta Timurlenk Menkabeleri(1),* **Sivas Folkloru,** Sayı: 19, Ağustos 1974, s.7-8

[311] Musa Demirci, *Çeltek Baba'nın Kardeşi,* **Sivas Folkloru,** Sayı: 13, Şubat 1974, s. 13.

[312] Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar,** s. 25

[313] Muharrem Türkmen, *Sivas'ta Timurlenk Menkıbeleri*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 21, Ekim 1974. s.11)

engel olmuş. Fakat Hızır, minareyi tam olarak oturtamadığı için biraz eğri kalmış.[314]

8. Halfelik:

Sivas'ta yer alan Halfelik mezarlığının, Timur tarafından şehit edilen halifelere ait olduğuna inanılır.[315]

9. Hızır Direği:

Sivas Ulu Cami içindeki bir direk Hızır Direği diye anılırmış. Hızır aleyhisselamın bu cami içinde bulunduğunu, burada namaz kıldığını ve o direğe yaslanıp oturduğunu söylediler.

Halk inancı: Ulu Cami içinde kırk gün boyunca devamlı namaz kılan kişinin Hızır aleyhisselamı göreceği inancı hakimdir. Kırk gün boyunca namaz kılan her kişi Hızır Peygamber'i göremez. Onu görmek için kalbinin temiz olması gerektir. Söylentiye göre şimdiye kadar Hızır Peygamberi yalnız bir kişi görmüştür; o da İhramcızade İsmail Hakkı Toprak Efendi'dir.[316]

10. Kadı Burhanettin Yatırı:

Selçuklu İmparatorluğunun yıkılmasından sonra Orta Anadolu'da kurulan Ertana Emirliği'nde(1335-1381) vezirliğe kadar yükselen, bu devletin yıkılmasıyla idareyi ele alan ve aynı topraklar üzerinde kendi adıyla bir devlet kuran Kadı Burhanettin Ahmet, kudretli bir devlet adamı, alim ve şairdir. 8 Ocak 1345'te Kayseri'de doğmuştur. Akkoyunlu Beylerinden Kara Yölük Osman Bey'le girmiş olduğu bir çatışma sırasında 1398'de öldürülmüştür. Türbesi Kadı Burhanettin ilkokulu yanında olup, 1965 yılında Vali Vefik Kitapçıgil tarafından yaptırılmıştır.

Halk inanışı: Sivas halkının inancına göre Kadı Burhanettin bir velidir. Sivas halkı arasında en yaygın inanışa göre, evlilikte eşler arası geçimsizlikler için Kadı Burhanettin mezarında okunur.

Eski valilerden biri türbeyi kaldırarak yol geçirmek istemiş. Kadı Burhanettin valinin rüyasına girmiş. Valiyi uyarmış. O da yol geçirmekten vaz geçmiş.

Türbesi açıldığında cesedinin çürümemiş olduğu görülmüş. Eli de yumrukmuş.

Sivas'ın Zara ve Divriği ilçeleri arasındaki Karabel mevkii dağlık ve ormanlıktır. Yöre köyleri her yıl ilkbaharda . Kadı Burhanettin'in öldürüldüğüne inandıkları tepeyi ziyaret ederler. Karabel'deki o yöre

---

[314] M. Ercan İlter derlemesi, Mualla Yıldırım, İnönü Mah. Sivas

[315] Müjgan Üçer, *Sivas'ta Timur Efsaneleri,* **Sivas Kültür Sanat**, Sayı:3, Haziran 1988, s.15

[316] M. Ercan İlter derlemesi , Muala Yıldırım, İnönü Mah.,Sivas)

halkınca "Ho Canım" dedikleri tepeye gelerek kurban keser, pilav pişirir ve yerler. Mayıs başında yapılan bu törenlerde, o tepede tarla sürerken öküzleriyle birlikte taş kesildiğine inandıkları, taş adamın omuzundan öperler. Dilek dilerler. Kadı Burhanettin, düşmanları tarafından öldürülmesin diye Allah tarafından kağnısı ile taş kesilmiştir. Başka bir efsaneye göre de Kadı Burhanettin'i öldürmek isteyen kimse bu tepede taş kesilmiştir. Tepe , Zara'ya 30 km uzaklıktaki[317] Tuzlagözü köylüleri tarafından her yıl mayıs ayında ziyaret edilmektedir.[317]

11. Kardeşler Tepesi: 1

Üzerine efsane söylenen tepelerimiz pek çoktur. Tokat-Turhal yolu üzerindeki "*Dökmetepe*", Konya'nın merkezindeki "*Alaeddin Tepesi*" ...bunlardan bir kaçıdır. Sivas ilimizde de böyle bir tepe efsanesi anlatılır.

Anadolu'da eşkiyaların kol gezdiği devirlerde, can ve mal emniyetinin bulunmadığı yıllarda, insanlarımızın korkusu, her türlü tasavvurun üstündedir. Ana ile babanın evladından, kardeşin kardeşten, karının kocadan ayrı kalmasına sebep olan bu eşkıya baskınları çok ocakları yıkmış, pek çok ocaklarında da derin yaralar açmıştır.

Efsane: Sivas'ı Malatya'ya bağlayan yolun Kızılırmak nehrini geçtiği yerde "Kardeşler Tepesi" adı ile anılan bir yer vardır. Bu bölgede çiftçilik yapan iki kardeş bir eşkıya baskını sırasında birbirlerinden ayrılmak zorunda kalırlar. Her biri bir yana kaçmak, canlarını eşkiyaların şerrinden kurtarmak için uğraşır. Bunlar bir daha görüşmekten, belki de sağ kalmaktan o kadar umutsuzdurlar ki ayrılırlarken birbirlerine söz verirler:

-Bir daha buluşursak taş olalım

-Bir daha buluşursak taş olalım.

Aradan geçen zaman zarfında her ikisi de hayatlarını kurtarmayı başarırlar. Fakat bir birlerinden habersizdirler. Bir müddet ayrı ayrı yerlerde çalışırlar. İkisi de kendi işinde güçünde iken bir gün Kızılırmak'ın kenarında karşılaşırlar. Her ikisi de unutmuştur verdikleri sözü....Oracıkta her ikisi de taş olur.

Yakın zamanlara kadar tepelerin şekli insana benzermiş. Zamanla yağmur, rüzgar gibi tabiat hadiseleri sebebiyle bu şekil bozulmuş. Bugün bu tepelerin insana benzerliği kalmamıştır.[318]

11. Kardeşler Tepesi: 2

Cumhuriyet Üniversitesi'nin hemen üstündeki tepedir.

[317] Müjgan Üçer, *Kadı Burhaneddin Ahmed'in Ölümü ve Türbesiyle İlgili Menkıbe ve İnanışlar*, **Erciyes**, *Sayı:211, Temmuz 1995, s.13-16*
[318] Saim Sakaoğlu, *Kardeşler Tepesi*,**101 Anadolu Efsanesi**, Ankara 1989, s.19, Vahit Delice, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği, 97231035, Yeliz Güven,Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği 98231055

Efsane: Zamanında köyden şehire ya eşekle ya da yayan gelinirmiş. Kışın yolculuk yapan iki kardeş bu tepede donup kalmışlar. O yüzden bu tepeye Kardeşler Tepesi denilmektedir.[319]

12. Kırk Kızlar Efsanesi:1

Kırk Kızlar'ın türbesi, Sivas'taki Abdülvehhap Gazi Türbesi civarındadır.

Efsane: Efsaneye göre, küçük bir odada hepsi de 12 yaşında olan, 40 tane hafız kız , Kur'an okurken, birisi gelip hepsini kesip öldürüyor. Öldürdükten sonra bunları üst üste yığıp üstünü kapatıyor. Daha sonra bu hafız kızlar, "Biz 40 kız şehit edildik. Gelin bizi ziyaret edin!..." deyip birkaç kişinin rüyasına giriyor. Gelip bakıldığında yüksek bir taş çıkıntısı görünüyor.

12. Kırkkızlar:2

Kırk kızların türbesi, Abdülvehhap Gazi türbesinin yakınlarındaki, bir mağara içinde bulunmaktadır. Çocuğu olmayan kadınlar, sevdiklerinden ayrılanlar, mendil, çocuk çamaşırı gibi şeyler koymaktadırlar.

Efsane: Efsaneye göre, Sivas'ta yapılan bir savaşta, kırk haramiler kırk tane kızı öldürmüşler. Sonra kızları Sivas'ın doğusunda, Yukarı Tekke'deki Akkaya tepesine çıkarıp üst üste gömmüşler.[320]

12.Kırk Kızlar: 3

Yukarı Tekke'de Abdülvehhab Gazi Türbesi'nin sol alt tarafından aşağıya doğru inilince küçük bir Türbe daha vardır. Buranın da Kırk Kızlar Türbesi olduğu söylenir.

Efsane: Zamanın birinde Müslümanların fazla olmadığı bir yörede kırk tane kız Müslümanlığı kabul etmişler. Kızların Müslüman olması ve ibadetlerini yerine getirmeleri, etrafındaki insanları rahatsız etmiş. İnsanlar onları başlarında bulunan krala çeşitli uydurmalarla şikayet etmişler.

Kral da zaten Hıristiyan olduğundan ülkesinde Müslümanlığın yayılmasından korkmuş, askerlerine emir vererek kızları huzuruna çağırtmış. Onlara:

-Dininizden vaz geçin, yoksa başınıza geleceklerden ben sorumlu değilim, demiş.

Kızlar:

[319] M. E.İlter derlemesi, İdris Ekinli, İlahiyat Fak.
[320] ..Selter Ulusu, Biyoloji 2. Öğretim 1997/Birsen Acar Kılavuz mah.1979)

-Dinimizden vaz geçemeyiz; bu bizim canımıza mal olsa bile, demişler

Kral bunları serbest bırakmış. Fakat verdiği emirle kızları dinlerinden vaz geçirmek için her türlü eziyeti serbest bırakmış. Artık kraldan korkuları kalmayan Hıristiyan halk, kızlara her türlü eziyeti yapmaya başlamışlar.

Kızlar bu işkencelerden kurtulmak için bir gün, bir araya gelerek kaçmaya karar vermişler. Fakat bundan haberdar olan insanlar onları bir kaya kovuğunda sıkıştırmışlar. Dışarıdaki insanlar:

-Onlara her türlü eziyet edildi, yine de dinlerinden vaz geçmediler. O zaman onların ırzlarına geçelim" diye bağırıyorlarmış.

Bunun üzerine kızlar bir birlerine kenetlenircesine sarılarak:

-Allah'ım bizi onların ellerine düşürme, bizim canımızı al, diye yalvarmışlar.

Duaları kabul olmuş. Ve o anda ruhlarını Allah'a teslim etmişler.

Şimdi o kayanın içinde birbirlerine girmiş kırk tane mezar varmış. Bir rivayete göre buradaki kızlar kırk tane değil de yedi taneymiş.

Bu türbeyi ziyarete gelen insanlar dualar ederek Allah'tan onlar gibi dini bütün insanlar olmalarını isterler. Özellikle genç kızlar dualarında kaderlerinin açılmasını ve mutlu yuvalar kurmayı isterler.[321]

13.Kırklar:

Kırklar, Çayırağzı'nda, Kırklar Polis Karakolu'nun karşısındaki küçük bir çukurluktadır. Yakın zamanlara kadar burada küçük bir pınar vardı. Şimdi mahallenin çöplüğü haline geldi. Pınarın da suyu kesildi.

Efsane: Eskiden burada kırk mezarın olduğu söylenmektedir. Yine söylenceye göre burada kırk papaz barınırmış. Fakat bataklığa gömülerek ölmüşler. Yine halk arasında burada kırk kızın taş olduğu söylenmektedir.

Çocuğu durmayan kadınlar buraya getirilirler. Bunlara nevruzda dikilmiş bir gömlek giydirilir. Bu işlem çocuğu yaşayan bir kadın tarafından yapılır. İnanışa göre kırk kız, dikiş dikerken, cinler tarafından yok edilmiştir. Cinlerin şerrinden korunmak için böyle bir uygulama yapılır.[322]

14.Kızılırmak/Eğriköprü

Efsane: Yıllar önce Sivas'ın bir köyünden gelin almışlar. Köylerine gidebilmeleri için Kızılırmak'ı geçmeleri gerekiyormuş. Irmağın üzerinde

[321] M. Ercan İlter derlemesi , Mualla Yıldırım, İnönü Mah., Sivas
[322] Vehbi Cem Aşkun, **Sivas Folkloru**, Sivas 1940, s. 120

bulunan Eğriköprü'den geçerken ırmak dile gelmiş: düğün alayına şöyle seslenmiş:

-Gelini aldınız gidiyorsunuz, bedelini isterim, demiş.

Düğün alayından, kimseden ses çıkmamış. Kızılırmak bunu üç defa tekrarlamış. Yine kimseden ses çıkmayınca büyük bir sel gelmiş; Köprünün üzerinde bulunan gelinle beraber 300 atlıyı sel suları almış götürmüş.[323]

15. Sarılık Tekkesi(Emir Arif):

Sivas ili merkez Pulur Mahallesinde bir tepe üzerinde Sarılık Tekkesi bulunmaktadır. Türbe Emir Arif adlı bir sahabeye aittir. İstanbul'un fethine katılmak için Medine'den hareket etmiş ve Sivas'ta şehit düşmüştür. Sarılığa yakalanan hastalar tarafından ziyaret edilir.

Başka bir söylentiye göre Ahi Emir Ahmet'le, Emir Arif, ikisi bir kardeşmiş.[324]

Halk söylenceleri: Yıllar önce Emir Arif Hazretlerinin türbesinin içerisinde, mezarının başında her gün sepet içerisinde sıcak çörekler bulunur, ziyarete gelen herkese bu çöreklerden ikram edilirmiş. Bir gün sarılık hastası bir genç kadın, türbeyi ziyarete gelmiş, hastalığından dolayı üç gün gelmesi gerektiğinden her gelişinde bu çöreklerden ikram edilmiş. Kadın, her gelişinde bu çöreklerden sıcak sıcak ikram edilmesine şaşırmış ve türbedara:

-Her gün bu çörekleri nasıl hazırlıyorsunuz, bunca insana nasıl yetiştiriyorsunuz? Demiş.

Türbedar da Allah'ın bu sevgili kuluna ihsan ettiği bu kerameti saklaması, söylememesi gerekirken:

-Bu çörekleri biz yapmıyoruz. Her gün mezarın başında bulunuyor, demiş.

O günden sonra mezarın başında çörekleri bulamamışlar. Daha sonra ki yıllarda ziyarete gelenler, çöreklerini kendileri yapıp orada bulunanlara ikram etmeye başlamışlar. Çörek dağıtmak adeti de bu olaydan kalmış.[325]

16. Siyah Taşlar Efsanesi:

Efsane: Yıllarca önce Timur, Sivas'ı işgali sırasında Şifahiye Medresesi önünden geçiyormuş. Medrese'nin ön yüzündeki taşlar parlak olduğundan ışığı Timur'un atının gözlerine yansımış. Bunun üzerine at ürkerek Timur'u üzerinden düşürür.

[323] M. Ercan İlter derlemesi, , Veyis Sarı, MYO Makine Bölümü.
[324] Müjgan Üçer, *Sivas'ta Ahi Emir Ahmet Kümbeti ve Halk İnançlarındaki Yeri*, **Türk Folkloru Araştırmaları/86**, Ankara 1986, s.180
[325] Fatma Özkur, MYO, İnşaat Böl.

Timur bu olaya çok sinirlenir ve hemen orada bir ateş yakılmasını ister. Ateşin dumanı mermer işlemeleri karartır. Bugün o taşlar yağlı-siyah renktedir[326]

17. Şahap Dede:

Mezarı Çayyurt Mahallesinde 8. Sokakta, tatlı suyun başında bulunmaktadır.

Söylenceye göre Şahap Dede bir Mevlevi şeyhi imiş. Kunduracılar çarşısında otururmuş. Sıtma tutanlar gelip ona okunurlarmış. Şahap Dede'nin mezarının yeri eskiden ağaçlıkmış. Dede, bu ağaçlıkta yatıp kalkarmış. Ölünce de beni buraya gömün diye mezarını kendi eliyle eşmiş.

Menkıbe: Eskinin tarikat ehli zikir için Bekir Ağa'nın bahçesinde toplanırlarmış. Yine bir gün tarikat ehli zikir için toplanmış. Yemekler yapılmış, sıra sıra dizilmiş. Namaz vakti gelince dervişlerden biri Şahap Dede'ye:

-Sen yemeklere bak da biz namaz kılalım. Yemekleri kedi-köpek yemesin. Biz namazı bitirince sen de namaz kılarsın, demiş.

Tarikat ehli namaza durmuş. Bu arada kara bir köpek gelmiş, et yemeğinin bulunduğu tencerenin kapağını açmış, yemeye başlamış.

Şahap Dede köpeğe:

-Dur, yapma, terbiyesiz!....Yemeği bunlar yiyecek , deyince köpek dilini çıkarmış. Bunu gören Şahap Dede çok sinirlenmiş. "Beni oynatıyor" diye köpeğe küsmüş, arkasını dönmüş. Köpek, ona aldırmadan, yemeğe devam etmiş.

Tarikat ehli namazı bitirip de o hali görünce , demişler ki:

-Şahap, köpek yemeği yiyor sen niye bakmıyorsun?

Şahap Dede şöyle cevap vermiş:

-Ben ona kahrettim. Artık kıyamete kadar onunla konuşmayacağım....

İşte bu olaydan sonra insanlar birbirlerine kızıp küstüklerinde derlermiş ki:

-Sana öyle kahrederim ki Şahap Dedenin kara ite/köpeğe kahredip küstüğü gibi küserim. [327]

[326] Necati Demir derlemesi, Ramazan Şahin, Eğit. Fak. Mat.Öğret. Böl., , Em.Öğretmen Ali Çınar 53

[327] Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar**....., s.63-64

18. Şehitler Mahallesi:

Sivas'ta günümüzde de yer alan Şehitler mahallesinin Timur'un şehit ettiği kimseler yüzünden bu ismi aldığı söylenir.[328]

Söylence: Şehitlerin olduğu yeri ve çevresini bir şahıs satın almış. Amacı buraya dükkan yapmakmış. Fakat mahalleli bu şahsı uyarmışlar: Burada şehitler yatmaktadır, sen buraya inşaat yapmaktan vazgeç, demişler.

Adam aldırmamış. Bir süre sonra şehitler adamın rüyasına girmeye başlamışlar. Bir defasında: Buraya dokunma, bizi rahatsız etme, demişler.

Adam yine aldırmamış, inşaatın temelini kazdırmaya devam etmiş. Ama inşaatın temeli eşilirken tepesi üstü temel çukuruna düşmüş ve ölmüş.

İşte bu olaydan sonra şehitlerin mezarına dokunmamışlar. Etrafını çevirip, ağaç dikmişler. [329]

19. Şemsettin Sivasi:

Asıl adı Şemsettin Ahmet olan Şemsi Sivasi 1518 yılında Zile'de doğdu. Tahsilini Tokat ve Amasya'da yaptı. Şeyhinin emri ile Sivas'a yerleşti. Burada geniş bir üne kavuştu . Halveti tarikatının Şemsiye kolunu kurdu. Gençliğinde savaşlara katılıp gazi ünvanını aldı. Padişah tarafından İstanbul'a davet edildiyse de, yaşlılığını özür göstererek gidemedi. 1597 yılında vefat etti. Meydan camii avlusu içindeki türbesine gömüldü. 15 manzum, 15 mensur olmak üzere 30 eseri vardır.

Menkıbe: Şemsettin Sivasi Hazretleri Yukarı Tekke'yi ziyarete gitmiş. Bir ara yağmur yağmaya başlamış.. O arada mezarların arasından bir sarhoş gelip Şemsettin Sivasi Hazretlerinin yakasına yapışmış.:

-Tez....babama bir kuran oku! .....demiş.

Şemsettin Sivas Hazretleri de:

-Oğlum bak yağmur yağıyor, nasıl oturup da okuyayım, demiş.

Bunun üzerine sarhoş, ceketini çıkarmış ve Sivasi Hazretlerinin altına sermiş. Sivasi Hazretleri de ceketin üzerine oturup Kuran okumaya başlamış. Kuran'ı okuyup bitirince:

-Oğul olsun da meyhanede olsun....Babasına Kuran okuyandan sonra...[330]

[328] Müjgan Üçer, *Sivas'ta Timur Efsaneleri*, **Sivas Kültür Sanat**, Sayı:3, Haziran 1988, s.15

[329] Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar....**, s.66

[330] Saliha Çınargil, **Sivas'ta Yatırlar....**, s.74

20. Şeyh Çoban Yatırı:

Şeyh Çoban türbesi, Kaleardı Mahallesinde bulunmaktadır. Şeyh Hüseyin Rai diye bilinen Şeyh Çoban Veli'nin 14. yüzyılda yaşadığı tahmin edilmektedir. Türbe içindeki iki sandukadan hacet penceresi önündeki Şeyh Çoban Rai'ye aittir. Yandaki sanduka üzerinde ise Şeyh Taceddin Arifi yazısı okunmaktadır.

Menkıbe: Sivas halkının "Şıh Çoban" olarak söylediği bu türbede metfun olan şahsın çobanlık yaparken erişen bir kimse olduğuna inanılmaktadır. Evliyalar topluluğunda çobanların önemli bir yeri olup, çobanlık mesleği halk inançlarında efsaneleşmiştir. Yedi yıl hakkıyla çobanlık yapanların, ıssız yerlerde erişeceklerine inanılır.

Şeyh Çoban, Sivas halkının inancına göre evliyaların da çobanıdır. Çocukluğunda ve gençliğinde babasının sığırlarını otlattığı için, Arapça, otlatan, anlamına gelen Rai ünvanını almıştır. Hüseyin(Şeyh Çoban), sığır çobanı olunca sığırların bir tanesi olsun kaybolmaz; üstelik sayıları çoğalır; sürüye bereket gelir. Bu arada Hüseyin bir takım kerametler gösterir. Hüseyin Rai, bir müddet sonra çobanlığı bırakır ve Tacü'l-Arifin Ebul Vefa Hazretlerinden ders alır. Erenler yolunda öyle bir mertebeye ulaşır ki, bizzat Ebü'l Vefa tarafından başkalarına ders vermekle görevlendirilir.

Kaynak eserlerde Şeyh Çoban'dan Alp-Eren olarak bahsedilmektedir. Eskiden Şeyh Çoban Tekkesi'nde, Şeyh Çoban'ın ağaçtan bir topuzu, tesbihi ve sancağı varmış. Bu topuzla düşmanları öldürdüğüne inanılırmış. Tekkelerin kapatılmasıyla bu eşyalar müzeye kaldırılmıştır."[331]

Söylence: "1318(1902)'de Şeyh Çoban'ın türbesi yapılmak isteniyor. Bir zatı bu işe memur ediyorlar. Fakat müteşebbisler bu zatı kabul etmediğinden, tamirat Hıristiyanlara veriliyor. Bunun üzerine memuriyete layık görülmeyen zat:

-Burada Şeyh Çoban adında kimse yoktur. Boş yere bu parayı israf ediyorlar,

diye sağda solda konuşmaya başlıyor. Bu sırada kabir açılıyor ve, ayak tarafından bir taş çıkarıyorlar. Güzel bir koku yayılıyor. Nihayet kabri biraz daha genişlettiklerinde kefeni ile sap sarı görülüyor."[332]

21. Timur'un Kızı:

Efsane: Timur'un güzel bir kızı varmış; fakat kız, günden güne sararıp solmaya ve zayıflamaya başlamış. Gündüz yataktan çıkamıyor, bitkin ve halsiz öylece yatıyormuş. Babası bayağı merak etmiş. Bir gün huzuruna çağırtıp nedenini sormuş. Kız da:

-Baba, demiş; bana her gece sihir yapıyorlar. Yatağımdan kaldırıp uzak bir memlekete götürüyorlar. Orada delikanlılar sabaha kadar oturak

[331] Müjgan Üçer, *Sivas'ta Şeyh Çoban Türbesi ve Halk İnançlarındaki yeri*, **Erciyes,** Sayı:165, Eylül 1991, s.13-15

[332] Vehbi Cem, *Sivas Büyükleri:Şeyih Çoban*, **Yayla,** Ocak 1946, Sayı:36, s.9

alemleri düzenliyor, beni de zorla oynatıyorlar. Yine sihirle sabaha karşı getirip yatağıma bırakıyorlar. Aylardan beri bu böyle devam ediyor. Dayanamıyorum artık.

Meselenin iç yüzünü anlayan Timur, uzun uzun düşünmüş.

-Peki, demiş; bu memleket neresi?

-Bilmiyorum.

-İnsanlarından veya konuşmalarından bir şey anlamadın mı?

-Hayır, anlamadım.

Timur bakmış ki kendisi işin içinden çıkamayacak; vezirlerini ve akıldanelerini toplayıp onlara danışmış. Önce onlar da bir şey diyememişler. Neden sonra bir ak sakallı ihtiyar:

-Aklıma bir şey geliyor ama, bilmem nasıl olur? Demiş. O memlekette yetişen meyva ve sebzelerden birer tanesini onlara sezdirmeden koynuna sokup getirirse, belki bize bir ipucu verir.

Bu öneriye hepsi de peki, demişler. Ertesi gece kız, onların dediklerini aynen yapmış. Vezirler ve akıldaneler tekrar toplanıp gelenleri incelemişler. Bakmışlar ki: havuç, şalgam ve bir yaprak da lahana.

Bir vezir:

-Tamam, demiş, bunlar ancak Diyar-ı Rum(Anadolu)'da, Sivas memleketinde yetişir. Sultanımıza büyü yapanlar mutlaka Sivaslıdır.

Timur, öfkeyle ayağa kalkıp, şu emri vermiş:

-Tez, ordu hazırlansın!...Sivas üzerine seferim var.

İşte genç, yaşlı demeden bütün Sivas erkeklerini kılıçtan geçirmesinin nedenini bu efsaneye bağlarlar.[333]

22. Timur'un Zulmü:

Efsane: Timur, Sivas'ı aldığı gün şehri yakıp yıkmış. En bayındır cadde ve sokakları bile harabeye çevirmiş. Halk kendisine yapılan işkence karşısında ne yapacağını şaşırmış, perişan halde imiş.

Yaptığı zulmün halk üzerindeki etkisini öğrenmek isteyen bu zalim hükümdar, karanlık bastığı sırada şehire adam gönderip gizlice araştırma yaptırmış. Gelenler, durumu şöyle açıklamışlar:

-Sultanım, demişler; bacalardan duman tütmüyor, pencerelerde çıra yanmıyor. Her kapının ardından bir ah, her duvarın dibinde bir inilti duyuluyor. Bütün şehir kan ağlıyor.

Timur, hırsından küplere binmiş:

[333] (Muharem Türkmen, *Sivas'ta Timurlenk Menkıbeleri*, **Sivas Folkloru,** Sayı:21, Ekim 1974, s.11)

-Öyleyse yarın ezayı cefayı biraz daha artırın!

Ertesi akşam aynı adamları gene göndermiş. Gelenler:

-Halk artık evlerine de girmiyor. Ellerini göğüslerine vura vura, Sultanımıza beddua ediyorlar. Kimseden korktukları yok...diye rapor etmişler.

Timur, daha çok kızmış:

-Yarın, kadın erkek, yaşlı genç demeden zulmü biraz daha artırın. Hiç kimseye acımayın. Yumruğunuzun inmediği, kılıcınızın denemediği kimse kalmasın!...

Üçüncü gün akşam adamlarını erkenden göndermiş. Marifetinin sonucunu merakla bekliyormuş. Bugünkü rapor da şöyle iletilmiş:

-Herkes evine çekilmiş, boynunu eğmiş oturuyor. Kimseden ses çıkmıyor. Bir kısmı da işleriyle güçleriyle meşguller.

Zalim Sultan geniş bir nefes almış:

-Gördünüz mü ya, amaç şimdi yerini buldu. Bundan sonra kimse bana karşı gelemez. Her ne türlü zulüm yapılırsa yapılsın kimse umursamaz artık.[334]

---

18. [334] (Muharem Türkmen, *Sivas'ta Timurlenk Menkıbeleri*, **Sivas Folkloru**, Sayı:21, Ekim 1974, s.12

Sivas Efsaneleri

(Merkez Köyler)

1. Abdalın Taşı
2. Ağ Baba
3.Ahmet Turan Gazi Yatırı
4.Aygır Gölü
5.Çay Pınar
6 Çeltek Baba Yatırı
7.Çoban Efsanesi
8.Çökeliğin Ocağı
9. Çökelik Namazı
10 Damlı Ocağı
11.Dedeli/Mehmet Dede(1-2)
12. Dikili Taş
13. Dökmetaş
14.Düldül İzi Çeşmesi
15.Ejderha Efsanesi
16. Elbeyli Efsanesi
17. Eren Doğan
18. Eren Köy
19. Esen Yurt
20. Gelin-Güvey
21. Gelin Kaya
22. Gelin Uçuran
23.Göç Eli
24. Guzan Tepesi
25.Hafızın Pınarı
26 .Hanlı
27. Haydarlı Ocağı
28. Hıdır Nalı
29.Hüseyin Gazi(1-2-3)
30. İmamlı Çınar
31. İmaret Köyü
32.. Kaldı Köyü(1-2-3-4)
33..Kanlı Çördük
34.Kara Baba
35. Karaca Ahmet
36. Karacadağ Efsanesi
37. Karalı Ziyareti
38.Kaya Ziyareti
39. Keçili Baba

40. Kırk Gözeler
41. Kırklar Dağı
42. Kırklar Tepesi
43. Kız Kayası
44. Kız Kapan Dağı
45. Kızkapan
46. Kızılırmak Türküsü
47. Kocacık Kayası
48. Köroğlu Mağarası
49. Meletmez Efsanesi
50. Mortaş
51. Pisik Deresi/Zurnacı Deresi
52. Şahin Kayaları
53. Şeyh Dede
54. Taş Kesen Çoban
55. Törnüklü Şeyh İbrahim Yatırı
56. Yağmur Dede
57. Yatır Tepesi
58. Yıldırım Beyazıt.

1.Abdal'ın Taşı:

Abdal'ın Taşı, Sivas'a komşu Erzincan ilinin, Refahiye ilçesi, Gümüşakar nahiyesine bağlı Yaylapınar köyündedir.

Efsane: Efsaneye göre Yaylapınar köyünde yaşamış olan bir zat, un öğütmek için bölgede bulunan değirmenin birine gider. Değirmenci bunun ununu öğütmek istemez. Bu hareketin sebebi bilinmemektedir. O sırada aralarında bir tartışma olur ve Abdal sıfatıyla bilinen kişi, değirmenciye ununu öğütmezse, değirmenin harkını/su kanalını kapatacağını söyler. Değirmenci buna inanmaz. Abdal büyük bir taş parçasını alarak harkı kapatır. Değirmenin suyu kesilince taş da dönmez. Hatasını anlayan değirmenci, Abdal'dan özür diler. Abdal da, ununun öğütülmesi şartıyla razı olur. Daha sonra Abdal, birkaç ton ağırlığındaki taşı sırtlayarak harkın geçtiği tepenin yamacına çıkarır.

Bugün hala taşın üzerinde bir sırt izi, parmağını soktuğu bir delik bulunmaktadır. Abdal'ın taşı ve değirmen arazisi Yaylapınarı köyü sınırları içinde bulunmaktadır[335]

2.Ağ Baba:

Adak yerleri Sivas'a bağlı Karakaya köyündedir.

Efsane: Sivas'ın merkez köylerinden birinde temiz kalpli bir kimse yaşarmış. Bazen ırgatlık, bazen de çobanlık yaparak ailesini geçindirirmiş. Az kazanır, fakat çok şükredermiş.

Bunun üç oğlu varmış. Üçü de değişik karakterdeymiş. Kardeşlerden biri babasının değerini anladığı için onun gibi davranırmış. Zamanla bu delikanlı öyle iyi şeyler yapmaya başlamış ki her şeyi ona danışır olmuşlar. Ona ***Ağ Baba*** demeye başlamışlar.

Diğer kardeşlerden biri ise haraç kesen, zalimin biri olmuş ona da ***Kara Baba*** demişler. Son kardeş de kendini dünya işlerine adamış. O da "Allah'ım böyle olacağıma kulaklarım duymasın, gözlerim görmesin" demiş. Ona da ***Köre Baba*** demişler.

Yaşlı adamın, oğullarının davranışlarına dayanacak hali kalmamış. "Allah'ım onlara öyle bir şey yap ki kardeşliğin değerini anlasınlar" demiş. Rabbimiz de onları üç köy arasında birer dağa çevirmiş.

Ağ Baba, Karakaya köyünde; Karababa, Kale köyünde; Köre Baba ise Hocabey köyünde bulunmaktadır.[336]

---

[335] Mehmet Emren, Fen-Ed. Biyoloji Böl.
[336] Hasan Can Beldek, MYO İşletme(N.Demir derlemesi)

3.Ahmet Turan Gazi:

Sivas'taki en önemli adak yerlerinden birisi de Soğuk Ilıca kayalıklarındaki Ahmet Turan Gazi yatırıdır. Abdülvehhab Gazi'nin ve Battal Gazi'nin silah arkadaşıdır.

Ahmet Turan Gazi'nin mezarı yakın yıllarda onarılmıştır. Yine bu civarda Ahmet Turan Gazi ile birlikte savaşa girip şehit düşen iki yatır daha vardır. Bunlardan biri Kızılcaköy girişindeki Çevgan Dede, diğeri köy karşısındaki Çavuş Dede'dir.

Asıl adı Ahmer Tarran olan Ahmet Turan Gazi bir Rum asılzadesidir. Battal Gazi'nin gücü karşısında Müslümanlığı kabul etmiş ve Battal Gazi'nin en yakın silah arkadaşlarından biri olmuştur.

Efsane: Sivas halkı, onun Soğuk Ilıca yakınlarındaki bir savaş sırasında şehit düştüğüne inanmaktadır. Bu savaşta Abdülvehhab Gazi de bulunmaktadır. Her ikisi de diğer gazilerle birlikte akşama kadar savaşırlar. Rum kuvvetleri üstün geldiği için arkadaşlarını teker teker yitirirler. Sonra kendileri de şehit düşerler. Savaştan sonra şiddetli bir yağmur başlar. Ahmet Turan Gazi'nin cesedini bulup tanırlar. Bugünkü yerine defnederler. Abdülvehhab Gazi'nin vücudunu sel suları sürükleyip götürdüğü için bulamazlar.

Efsane: Ahmet Turan Gazi, Beypınar köyü yakınlarında yaralanır. Kelle koltuğunda, atıyla beraber, Soğuk Ilıca kayalıklarına atlar. Atının ayakları kayalıklara gömülür. Mezarının ilerisinde ayak izlerine benzeyen çukurlar vardır. Bunlar inanışa göre Ahmet Turan'ın atının ayak izleridir. Aynı izler, karşı kayalıklarda da bulunmaktadır. Çukurbelen Köyü kayalıklarındaki izler iki tanedir. At şaha kalktığı sırada oluşmuştur.[337]

Efsane: (...) O yüce yiğit koca Bizans ordusuyla vuruşmaya başlamıştır. Döğüşe döğüşe ; vuruşa vuruşa bugünkü Soğuk Çermik mevkiine varmıştır. Yanındaki askerleri hep şehit düştüğünden, atını tek başına Kelime-i Şehadet getirerek Bizans ordusunun üstüne sürmüştür. O anda Allah, onun atını kanatlandırıp bir tepeden öbürüne uçurmuştur. Bizans askerleri şaşırmış, korkudan onu takip edememişlerdir. Müslüman olmak için Ahmet Turan Gazi'ye yaklaşanlar, atın ön ayaklarının yere saplanmış olduğunu görmüşlerdir. Yerdeki kan izlerini takip etmişler ve izlerin bittiği yerde Ahmet Turan'ı bulamamışlardır. Bu gördüklerini Sivas kalesine gelip, Bizans komutanına anlatmışlardır.[338]

Halk inanışı: İnanışa göre Ahmet Turan Gazi, sabahleyin erken saatlerde Çermik havuzunda abdest alırmış. Abdest alırken ya kolu veya bütün vücudu görünürmüş. Ahmet Turan Gazi'nin abdest aldığını gören kişi, daha sonraki zamanlarda bir günah işlerse veya olmayacak bir şey yaparsa, Ahmet Turan Gazi tarafından ikaz edilirmiş.

---

[337] Dr.Necati Demir-Kutlu Özen, **Hz.Peygamber'in Sancaktarı Abdülvehhab Gazi Hazretleri ve Gaza Arkadaşları,** Sivas 1996, s.105-109

[338] Dilber Altınöz Ercanlı, Sınıf Öğretmenliği, 98231105

Ahmet Turan Gazi yatırı daha çocuk sahibi olmak isteyen kadınlar tarafından ziyaret edilir. Doğan çocuğa yatırın ismi verilir.[339]

4.Aygır Gölü Efsanesi:

Efsane: Koyuncu köyünden biri Aygır Gölü'nün kenarına atını örkeleyip, kendisi tarlada çalışırken bir aygır çıkmış ve köylünün dalap olan atıyla çiftleşmiş. Bir sene sonra bu kısrak güzel bir tay meydana getirmiş.

Aynı köylü, aynı mevsim bu kısrağı alarak aynı gölün kıyısına gitmiş. Yine kendi işine dalmış. Kısrak ve yavrusu gölün kenarında otluyormuş. Bu sırada suyun içerisinden aynı aygır çıkmış. İlk önce kısrağı tuttuğu gibi göle çekmiş ve suyun içinde öldürmüş. Daha sonra yavrusunu alarak gölün derin suları içinde kaybolmuş. Rivayete göre gölde öldürülen kısrağın puhağısı(bukağısı) *"Kör Kazıklı"* denilen yerden yıllar sonra çıkmış ve o günden sonra bu göle Aygır Gölü denilmiş.[340]

5.Çaypınar:

Adak yeri Kızılcakışla(Çaypınar) köyündedir. Çamdere denilen bir mevkidedir. Burada kutsallığına inanılan iki armut ağacı ile bir de çam ağacı vardır. Armutlarından kimse yiyemez.

Efsane: Efsaneye göre eskiden burada bir ejderha yaşarmış.

Halk inanışı: Adamın birinin inekleri uyuz olur. Bu adam da ziyarete gider, çam ağacının dallarından kesip getirir. Hayvanların sırtına sürmek ister. Buna fırsat kalmadan ineğin birinin dört ayağı birden kırılır; inek ölür. Gece rüyasında kestiği yeri görür, gaipten bir ses:

-Götürdüğün şeyleri getirmezsen, sıra oğlunda, der.

Sabah olunca, bunları aldığı yere götürür.[341]

6.Çeltek Baba:

Sivas merkez Çeltek köyündeki caminin yanında Çeltek Baba Yatırı bulunmaktadır. Bu zat, Tacikistan/Buhara'dan üç kardeş olarak gelmişlerdir. Kardeşinin birinin kim olduğu bilinmiyor. Diğer kardeşinin yatırının Zile'de olduğu söyleniyor. Çeltek Baba'nın yanında sancaktarı Saadettin Efendi'nin kabristanı bulunmaktadır.

Bu yörede derleme yapan Musa Demirci, Çeltek Baba hakkında şu bilgileri vermektedir:

---

[339] N.Demir-K.Özen, a.g.e., s.110

[340] PÜRLÜ, Kadir. Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler. **Revak/98,** Sivas 1998, 56

[341] Salim Şahin, İlahiyat Fak./Yıldızeli Sarıkaya

Çeltek Baba, Karaçayır Nahiyesine bağlı Çeltek köyündedir. Köyün, nahiye merkezine uzaklığı 5-6 km'dir. Mezarı köyün üst başındaki caminin avlusundadır. Çeltek Baba'nın bitişiğinde sancaktarının mezarı vardır. Buradan 50-60 metre uzakta-eskiden göze olan- Hacet Pınarı akar. Yanındaki banyo hastaların yıkanmasına mahsustur. Demirci'nin tesbitlerine göre, bu zat, Selçuklular döneminde Horasan'ın Ağıbalı köyünden gelmiştir. Buralar o zamanlar Rum diyarı imiş. Emrindeki askerlerle savaşa savaşa çevreyi düşmandan temizlemiş. Sonunda bu köye yerleşmiş. Cumhuriyetten önce Yıldızeli ilçesinin Kan köyünden, bu köye kadar olan tüm havalinin öşürü bu tekkeye verilirmiş. Ayrıca Sivas'tan da her yıl 9.000 kuruş gönderilirmiş.[342]

*Halk inanışı:*Bundan uzun yıllar önce Kayseri'den bir zat Çeltek Baba'nın ziyaretine gelmiş. Yatırın yanında biraz kalmış. Daha sonra köy halkından birini sesleyerek:

-Bu yatırlardan hangisi Çeltek Baba'nın yatırı, diye sormuş.

Köy halkından hiç biri cevap verememiş.

Bu zat, ikisinden kıble tarafında yatanın Çeltek Baba, poyraz tarafında yatanın Saadettin Efendi olduğunu söylemiş gitmiş.

Söylence: Tekkeler kapandığı zaman nahiye müdürü Çeltek köyüne geliyor. Muhtar'a Çeltek Baba Yatırı'nın kapatılmasını, söylüyor. Muhtar, böyle bir şey yapamayacağını söylüyor. Nahiye müdürü tekrar "bu yatırı kapatacaksın" diye emir veriyor ve Hıdırnalı köyüne gidiyor. Fakat geceyi yapamıyor, tekrar Çeltek köyüne dönüyor. Muhtarı sesliyor:

-Bana bir kurban bul, diyor.

Kurbanı kesiyor. Köylülere gece çok korkutulduğunu anlatıyor.

-Ben bu tekkeye bir daha karışmam, diyerek köyden uzaklaşıyor.

Söylence: Çocuklar, yatırın üstündeki çiçekleri toplamak istiyorlar. Bunlar çiçekleri toplarken kendilerini yere fırlatılmış olarak buluyorlar. Bu olayı yaşayan kişi hala hayattaymış.

Söylence: Söylenenlere göre vaktinde yatıra ait koyun sürüsü varmış. Dergahtaki kişiler bu koyunları güdermiş. Ve her gelene bir koyun keserlermiş. Gelen misafirlerini bununla ağırlarlarmış. Çevre köylerden de öşürler gelirmiş. Gelen buğdaylar öğütülürmüş. Gelenlere bunlardan pişirilerek yedirilirmiş.

Uygulama: Buraya korkup felç olanlar, sara geçirenler, herhangi bir yeri ağrıyanlar gelirler. Yatırın yakınındaki soğuk suda yıkanıp, abdest alırlar. Türbe civarındaki camide uykuya yatırılırlar. Uyuyanlardan kimisi rüya görüp:

-Çeltek Baba geldi, sırtımı sıvazladı, "Derdin iyi olacak" dedi ve gitti, diye gördüklerini anlatmaktadırlar.

[342] Musa Demirci, *Çeltek Baba,* **Sivas Folkloru**, Sayı:2, Mart 1973, s.14

Felçli kişiler, bu rüyadan iki-üç hafta sonra ayakta yürüyerek, türbeyi ziyarete geliyorlarmış.

7.Çoban Baba Efsanesi:

Anlatacağımız bu efsane Sivas merkez köylerinden eski adı Ebuen, yeni adı Dedeli köyünde geçmiştir. Bu köy Sivas-Kayseri yolunun 30. Km'sindedir. Efsanenin konusu şöyledir:

Efsane: Zamanın birinde Dedeli köyünde bir çoban yaşarmış. Çok fakir ama temiz kalpli ve namuslu biriymiş. Geçimini köyün keçilerini ve koyunlarını otlatarak sağlıyormuş. Çobanın hiç hayvanı olmamasına rağmen evinde süt, peynir, yoğurt hiç eksik olmazmış. Bu yüzden köylüler, çobanın köyün hayvanlarını gizli gizli sağdığını düşünüyorlarmış. Köyün hayvanlarının yavaş yavaş sütten kesilir olması köylüleri iyice şüphelendirmiş. Çobana hırsız gözüyle bakmaya başlamışlar. Bunu çobana söylediklerinde çoban dayanamayarak:

-Sabah namazında köyün üstünde toplanın, sütü, peyniri, yoğurdu nereden aldığımı görün, demiş.

Ertesi gün köylüler, çobanın söylediği yere gelmişler. Çoban, orada onları bekliyormuş. Biraz bekledikten sonra, Allah tarafından çobana verilen geyikler gelmiş. Çoban, köylülere dönerek:

-Ben işte bunları sağıyorum; sütü, peyniri bunlardan elde ediyorum, demiş.

Allah tarafından gönderilen geyikler, köylüler tarafından bilinince oldukları yerde taş kesilmişler. Bu taşlar halen mevcuttur. Bunu gören çoban, köylülere beddua etmiş:

-Keçileriniz çoğalmaya, aksakallınız olmaya, demiş.

Bu köyde hala keçi nesli yaşamaz, 60 yaşın üstünde ak sakallı ihtiyar bulunmaz.

Çoban Baba'nın mezarı Dedeli köyünün güneyinde bulunur. Bu mezar, **"Ebuhan Tekkesi"** olarak bilinir. Ruh hastası olanların bu tekkede bir gece kaldıktan sonra iyileştikleri söylenir.[343]

8.Çökeliğin Ocağı:

Ocak, Sivas merkeze bağlı Akkuzulu köyündedir. Köyün doğusuna düşer. Güzü oynayanlar, gözü ağrıyanlar burayı ziyaret eder. Belirli bir semt olduğu için halk arasında çok kullanılan tabirler oluşmuştur; *Çökeliğin ocağı kadar var, yağmur Çökeliğin ocağını sardı geliyor....vb.*[344]

[343] Ahu Alper, Fen-Ed.Matmatik Böl.

[344] Salim Şahin, İlahiyat Fak., Yıldızeli Sarıkaya

9. Çökelik Namazı:

Efsane: Sivas'ın Karlı köyünde fakir bir çoban varmış. Bu çoban her gün sabah erkenden sığırlarını toplar gidermiş. Gittiği bayırlarda çoğu zaman su bulamazmış. Abdest alıp namazını kılamazmış. Akşam eve dönünce abdest alıp kazaya kalan namazların hepsini bir kılarmış. Köyde çökelik çökerttikleri için, köy halkı bu çobanı "'çökelik gibi namaz kılıyorsun" diye oynatırlarmış.

Fakir çoban bir gün rüyasında bir şehit görür. Ona, "Ben Karalı'daki bir dağın tepesinde yatıyorum. Eğer etrafımı taşlarla çevirirsen, başıma da bir ağaç dikersen büyük bir sevap işlersin. Eğer beni ziyarete gelenler diktiğin ağacın gölgesinden yararlanırlarsa sevaba girersin. Ben, gözlere şifayım. Ayrıca sana küçük bir demir parçası vereceğim. Beni ziyarete gelip, bana dua edenler senin yanına gelsinler. İşte o zaman bu demir parçasını gözlerine sür, böylece kör gözler görür, sakat gözler iyileşir." demiş. Fakir çoban, şehidin dediklerini hemen yapmış. O günden sonra burayı ziyaret etmeye başlamışlar.[345]

10. Damılı Ocağı:

Ocak, Sivas merkeze bağlı Damılı köyündedir. Ayağında, kolunda şişmeler, sızlamalar olanlar bu ziyarete giderler. Kurban kesilmez.[346]

11. Dedeli(1):

Sivas'a bağlı Ebugen(Dedeli) köyünde şöyle bir efsane anlatılmaktadır:

Efsane: Ebugen köyünün koyunlarını yayan çoban, süt içmeyi çok severmiş. Kaynağı belli olmayan bir yerden süt sağarmış.. Ama ne sağdığını, ne zaman sağdığını gören yokmuş.

Köy halkı bir beklemiş, iki beklemiş; fakat bu işin sırrını çözememiş. Sonunda çobanla konuşmaya karar vermişler:

-Sen, bizim koyunlarımızın sütünü bizim rızamız olmadan sağıp içiyorsun, demişler.

Çoban, cevap vermemiş.....Bir gün değil, beş gün değil...her gün aynı iftira.

Çoban bakmış ki sabredilir gibi değil:

-Sabah namazı gözeye gelin, koyunlarınızın sütünü sağıp içmediğimi orada göstereceğim, demiş.

Köy halkı, seher vakti, köyün yakınındaki gözede toplanmışlar.....Bakmışlar ki bir geyik sürüsü toplanmış geliyor..... O zaman, çobanın kerametine inanmışlar, iftira ettikleri için de utanmışlar.

[345] Ruhşan Hasdemir, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği(Necati Demir derlemesi)
[346] Salim Şahin, İlahiyat Fak.

Bütün bunlara rağmen, çoban, kendisine yapılan iftirayı hazmedememiş....Kendisine iftira atanlara :

-Köyünüzde sakallı yaşlı olmaya...Dilleriniz lal ola!.. demiş.

Köylüler, çobanın bedduasından sonra korkularından sakal bırakmamaya başlamışlar; konuşmaları da değişmiş...[347]

11. Dedeli/Mehmet Dede(2):

Mehmet Dede, Sivas'a bağlı Ebuhan(Dedeli) köyünde yatmaktadır. Kaynak şahısların ifadesine göre 1870'li yıllarda yaşamıştır.

Efsane: Efsaneye göre Mehmet Dede, köyün koyunlarını güderek geçimini sağlamaktadır. Fakat köylüler onu rahat bırakmamaktadırlar. Devamlı alay eder, dalga geçer, ona iftira edip horlarlarmış.

Mehmet Dede'nin evinde hayvansal ürünler bolca bulunurmuş. Sütü, yoğurdu, peyniri, yağını gören köylüler, "Mehmet Dede bizim hayvanlarımızı sağıyor" diyerek ona iftira atmışlar. Mehmet Dede, "Yapmayın, etmeyin" demişse de köy halkı onu dinlemeyip daha da üzerine gitmişler.

Bunun üzerine Mehmet Dede, köy halkını şimdi köy mezarlığı olan yere toplayıp gökten geyiklerini çağırıp, onları sağmış.

-İşte benim hayvanlarım, demiş.

Bu olaya çok şaşıran köylülere Mehmet Dede beddua etmiş:

-Ak sakallınız töremesin, körpe kuzunuz büyümesin, demiş.

O günden sonra kuzulayan koyunların dörte biri ölmeye başlamış. Kimsenin yaşı erkeklerde 72-73' ü geçmemiş.Mehmet Dedenin vefatından sonra mezarı türbe haline getirilmiştir. Konuşamayan, gözü görmeyen, felçli hastalar buraya getirilir.

Mehmet Dede'nin kardeşinin olduğu söylenen bir göze vardır. Bu göze, tarımsal amaçlarla kullanılır. Bu gözeye boy abdesti almak için girenler olursa, gözenin suyu çekilerek kurur. Cünüp olanlar bu gözede yıkanamazlar. Gözenin suyu bu nedenle kuruyunca kurbanlar kesilir, dualar edilir.

Bir söylentiye göre, köy halkı yağmur duasına çıkar. İçlerinden biri:

-Senin bize bir faydan olmadıktan sonra burada ne yatıyorsun? diyerek mezar taşını tekmeler.

Bu olaydan hemen sonra çok şiddetli bir yağmur yağar; mezarı tekmeleyen kişini hayvanları sele kapılarak boğulur....[348]

[347] Hilal Tutar, Eğitim Fakültesi, 98231009
[348] Fatih Sabah, SMYO, Elektrik Böl., 99332038

12.Dikili Taş Efsanesi:

Sivas'a bağlı Çelebiler köyünde şöyle bir efsane anlatılmaktadır:

Efsane: "Bir zamanlar bu civarda yaşayan ve birbirini çok seven iki aşık varmış. Ancak oğlanın bütün uğraşılarına rağmen kız tarafı kabul etmeyip bu evliliğe karşı çıkmış. Oğlan, son çare olarak kızı kaçırmaya karar vermiş. Kız da kaçmaya razı olunca bir gün sabaha doğru alaca karanlıkta bir yolunu bulup birlikte kaçmışlar. Kız tarafı bu durumu öğrenince, kalabalık bir gurup halinde oğlanın evini basmışlar. Daha sonra kaçanların arkasına düşüp aramaya başlamışlar. Sonunda Çelebiler köyü sınırları içinde Dikili Taş adlı mevkide iki sevgiliyi yakalamışlar.

Bütün ümitleri kaybolan bu iki sevgili son çare olarak, ellerini göğe kaldırıp, bütün kalpleriyle yalvarmışlar:

-Allah'ım, sen büyüksün. Sana yalvarıyoruz... Bizi bu insanların eline bırakma...Ya bizi bunların elinden kurtar; ya da şuracıkta taş eyle!.....

İşte o anda, herkesin gözü önünde her ikisi de taş oluyorlar; yan yana duran iki kaya oluyorlar "

Günümüzde çocuğu durmayan kadınları buraya getiriyorlar, taşın etrafında döndürüyorlar.[349]

13.Dökmetaş Efsanesi:

Efsane: Çok eski zamanlarda Karalar köyünde bir çoban varmış. Gözü gibi koruduğu sürüsünü "*Şu dağ senin, bu yayla benim*" gezdirir durumuş. Mevsimin çok kurak geçtiği bir yıl susuzluktan yanan sürüsüne sulak bulamayınca, çaresiz Sarıtepe'nin ardındaki Dökmetaş denilen yere gelmiş. Susuzluktan inleyen koyunların haline dayanamamış ve ellerini göğe kaldırarak:

-Allah'ım şu koyunlarıma, şuralardan bir su çıkarsan sana kara koçla ak koçu kurban keseceğim, demiş.

Birden yerler titremeye başlamış. Bir su peydah olmuş ki billur gibi....Sarı çiçekli yaylanın ortasında çağıl çağıl akmaya başlamış. Buz gibi sudan çoban ve sürüsü kana kana içmiş.

İçmesine içmişler ama birden çobanın yüreği "*Cızzz!...*" etmiş. Sürünün en gözde iki koçuna bakıp:

-Aman ben ne yaptım da size adak adadım. Şimdi ben sizi nasıl kurban edeyim?

Diyerek dövünmeye başlamış. Koçlarına kıyamayan çobanın aklına ilginç bir fikir gelmiş. Hemen koynundan bir kara, bir de ak bit çıkararak:

-Ne yapayım, ben de bunları kurban ediyorum,

[349] Ahmet Altun, İktisat Fak., Kamu, 95219032

diyerek bitleri iki tırnağı arasına alıp öldürmüş. Bu olayın ardından bir gök gürlemiş, bir gök gürlemiş ki yer gök titremiş....Sözünde durmayan çoban ve sürüsü oracıkta taş kesilmiş...[350]

Not: Dökmetaş; Karalar köyünde bir yer adı.

14.Düldül İzi Çeşmesi:

Çeşme, Hanzar köyü toprakları içinde yer alır. Ahmet Turan Gazi'nin atının bastığı yerde olup, bu çeşme o zamanlar atın izinin olduğu yerden çıkmakta imiş. Taşların arasından çıkmakta olan bu çeşmenin suyu tatlıdır.[351]

15. Ejderha Efsanesi:

Sivas' 25 km uzaklıkta merkeze bağlı Çaygören köyünün çıkışı, Küpecik köyünün girişine yakın bir mevkide, yoldan sağ tarafa baktığımızda, orada bulunan tepeciklerden birinin üzerinde "*aşağıya doğru inen bir ejderha*"nın taştan oluşmuş şekli bulunmaktadır. Efsanenin konusu şöyledir:

Efsane: Çok eskiden bu köyde yaşayan kadın ve kocası tarlada bir çift öküzleri ile saban sürerken, tepeden inen ejderhayı görürler. Kadın ve kocası çok korkarlar. O esnada kadının kocası, "Allah'tan bu musibeti bertaraf etmesini ve bunun karşılığında öküzlerden birini kurban edeceğini" söyler. Allah tarafından ejderha taşa dönüşür. Bu köylü çift evlerine gider ve öküzün birini kurban etmeden ertesi gün öküzleri ile tarlaya gelirler. Tarlaya geldiklerinde yeniden işlerine başlarlar. Bu arada bir gürültü duyarlar ve o tarafa baktıklarında, dünkü taş olan ejderha canlanmış ve üzerlerine gelmektedir. Kadın kocasına sinirlenerek, "Dün, sen öküzün birini kurban edeceğim dedin; ama kurban etmedin. Ben şimdi öküzün birini burada kurban edeceğim ve köye dağıtacağım" der. Öküzün birini kadın tarlada kurban eder. Ejderha ikinci kez taşa dönüşür.

Rivayete göre taş olan ejderhanın burun deliklerinin birinden su, diğerinden ise bir zaman irin sızdığı söylenir. İrinin nedeni ise ilk anda adadıkları kurbanı kesmediklerine yorumlanır. Köyde irinin sızdığını gören olmamıştır. Suyun aktığını ise yaşayan insanlardan gören çoktur. Zamanla ejderhanın baş kısmında tahribat meydana gelmiştir. Burnundan sızan su kaybolarak tepenin eteklerinde incecik bir dere halinde akmaktadır.[352]

16. Elbeyli Efsenesi:

Sivas'ın batı-güneyindeki Elbeyli köylerinde yaşayan yörüklerden bazılarının omuzlarının düşük, başlarının öne eğik olduğu söylenir. Sebebi sorulunca da şu efsane anlatılır:

[350] PÜRLÜ, Kadir, *Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler* s.54
[351] Doğan Dumlu, Hanzar köyü.
[352] Saliha Aktaş, MYO, İnşaat Böl.

Efsane: Yıldırım Beyazıt, Timur'la çarpışmaya giderken, Sivas'ın Elbeyli bölgesindeki Çallı köyünde otağını kurmuş; bir süre konaklamış. O sırada, bu çevrede yaşayan yörüklerden bir miktar da asker almış. Bu askerler bir gece Çallı köyünde Güllü Hatun adında bir kadının evinde toplanarak konuşmaya başlamışlar. İçlerinden birisi:

-Arkadaşlar, Timur hem Türk, hem de Müslüman. Sonra büyük bir ordusu var. Bizim padişahımız da cesur ama genç ve tecrübesiz. Korkarım ki yenileceğiz. Neden boş yere kan dökülsün? Hiç olmazsa bu savaşa girmeyelim. Tarafsız kalalım. Belki ilerde bizi affeder.

Hepsi, bu fikri kabul edip dağılmışlar. Bütün bu sözleri işiten Güllü Hatun, bir avuç kireç alıp suya karıştırmış. Bir bakraca koyarak doğru padişahın yanına gelmiş, nöbetçilere:

-Sultanıma bir bakraç süt getirdim, bırakınız vereyim, demiş.

Nöbetçiler izin vermemişler, kadın ısrar etmiş...Gürültüyü, konuşmaları duyan Yıldırım, çadırından çıkmış. Kendisine vaziyeti anlatmışlar. Yıldırım, "Bunda bir sebep vardır" diye düşünmüş, kadını bırakmalarını emretmiş.

Güllü Hatun, bakracıyla çadıra gelmiş. Padişah, ne istediğini sormuş. Kadın:

-Devletlim, sağlığınızı dilerim, şu bakracımdaki sütten bir yudum içmeniz dileğimdir.

Padişah, merakla bakraçtan bir yudum almış; almasıyla yere tükürmesi bir olmuş.

-Hatun, bu süt değil ki....

Güllü Hatun o zaman:

-Senin başına topladığın askerler de gerçekten asker değil. Beylerine, askerlerine pek inanma.... diyerek çadırdan dışarı çıkmış.

Yıldırım, kadının ne demek istediğini anlamış. Askerlerini toplamış:

-İçinizden bazılarının savaşmak istemediğini biliyorum. Yiğit er kişiler benimle gelir; istemeyenler evlerine dönerler; karılar gibi yaşarlar, demiş.

Bu sözlerden utananlar, başlarını önlerine eğmiş, omuzlarını düşürmüşler.

Olayın bundan sonrası malum...Timur, Sivas'ı yakıp yıkıp gider. Yıldırım, gerek gururunun, gerekse kendine ihanet eden beylerinin kurbanı olur.

Bugün Sivas'ın Çallı köyünde bu efsane anlatılır.[353]

[353] Müjgan Üçer, *Sivas'ta Timur Efsaneleri*, **Sivas Kültür Sanat**, Sayı:3, Haziran 1988, s.14

17.Eren Doğan Efsanesi:

Efsane: Eski zamanların birinde, Koyuncu köyünde Şeyh Dede isminde bir çoban varmış. Temiz ve dürüst bir insanmış. Çobanın sürüsünde *"Tosun Koç"* isminde bir koç varmış. Bu koç, çobanın olmayıp aynı köyden başka birinin imiş.

Şeyh, dağda koyun güderken yedi-sekiz atlı gelmiş ve çobandan tosun koçu istemişler. Çoban bakmış ki bunlar çevrenin adamlarına hiç benzemiyor. Giyimleri kuşamları çok farklı; hele yüzlerindeki nur ise bambaşka....Bunların iyilerden olduğunu sezmiş ve hiç tereddüt etmeden Tosun Koç'u onlara vermiş.

Akşam olunca çoban köye dönmüş ve herkesin koyunlarını ağıla dağıtmış. Ancak biraz sonra Tosun Koç'un sahibi gelmiş ve koçun ağıla gelmediğini, onu çok merak ettiğini söylemiş. Çoban da *"Merak etme, Tosun Koç gelir"* demiş.

Aradan günler geçmiş, ne tosun geliyor ne de çoban bir açıklama yapıyormuş. Nihayet *koç katım* zamanı gelmiş. Herkes koçunu süslemiş, dualarla sürüye katmış. Ancak, Tosun Koç'un sahibi büyük bir üzüntü içinde imiş. Çoban, her zamanki gibi yine sürüsünü almış ve araziye çıkmış. Onun da içinde büyük bir burukluk varmış. Gece gündüz Tosun Koç'u düşünüp duruyormuş.

Birden gördüğü manzarayla irkilmiş, gözlerine inanamamış. Tosun Koç, allı yeşilli boyanmış ve süslenmiş bir halde sürüye doğru koşarak geliyormuş. Koç, anlamlı anlamlı çobanı süzdükten sonra koşup sürüye katılmış. Çoban ise şaşkın bir halde olanları düşünüyormuş.

Çoban bu vaziyette düşünürken bir de bakmış ki uzaktan birileri kendisine doğru yaklaşıyor. Dikkatlice bakınca bunların ilk gördüğü atlılar olduğunu anlamış ve onları heyecanla beklemeye başlamış. Atlılar yanına gelmiş ve içlerinden biri:

-Selamün aleyküm Çoban Dede

-Aleykümselam ağalar!

-Dile bizden ne dilersen

-Duanızı dilerim...

-Sana zaten dua edeceğiz, dile bizden ne dilersen...

Çoban birden atın dizginlerine yapışmış ve sıkıca tutmuş. Tam o anda atlılar, çoban için bir dua etmişler. Çoban tam o anda erişmiş.

İşte bu olaydan sonra Koyuncu köyündeki bu araziye *"Eren Doğan"* adı verilmiş ve bu ad günümüze kadar gelmiş.[354]

[354] PÜRLÜ, Kadir, *Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, s.54

18. Eren Köy:

Kurtuluş Savaşı'nda ülkenin farklı köylerinde şehit düşen yedi kardeşten biri de Sivas'ın yakın köylerinden birindedir. Köy halkı bu şehit düşen kişinin mezarını tekke haline getirmişlerdir. Tekke, köyün üst kısmında bulunan yüksek bir tepenin üzerindedir. Zaten köyün üst tarafı yüksek dağlarla çevrilidir.

Eskiden şiddetli yağmur olduğunda küçük çapta sel olduğu söylenmektedir. Tekke'den sonra şiddetli yağmurlardan sonra köye sel gelmemektedir. Bu keramet Tekke'deki şehide bağlanmaktadır. Hatta geceleri mum ışığı şiddetinde bir ışık tepede yanmaktadır. Tekke'nin bulunduğu köy de bu olaydan sonra ismini Erenköy olarak almıştır.[355]

19. Esenyurt:

Sivas'ın merkezinde bulunan Esenyurt mahallesi, altı yıl önce köydü. Daha önceki ismi Şimkürek'ti. Bu ismin yıllarca önce Ermenilerce konulduğu söylenir. Ermeniler bu mevkide yaşarlarken, işgal sebebiyle kaçmak zorunda kalıyorlar. Kaçarlarken altınlarını, değerli eşyalarını saklıyorlar. Sakladıkları yeri de tekrar bulabilmek için iki işaret seçiyorlar. Bunlardan birisi **çim**, diğeri **kürek** oluyor. Dahasonra buranın ismi **Çimkürek** olarak kalıyor. Zamanla **Şimkürek**'e dönüşüyor.

Diğer ismi olan **Esenyurt** ise, Atatürk tarafından konuluyor. Atatürk'e Sivas Kongresi'nde bulunurken su ikram ediyorlar. Atatürk, suyu çok beğeniyor ve suyu yerinde içmek istiyor. Hemen O'nu Şimkürek'e götürüyorlar. Burada da suyu içtikten sonra, şehir buradan kuşbakışı gözüktüğü için, Sivas'ı seyretmeye dalıyor. Tam o anda hafif bir rüzgar esiyor. Bunun üzerine Atatürk şunu söylüyor:

-Bu yurdun rüzgarı ne güzel esiyor.

Bunun üzerine 1960 yılında Şimkürek ismi Esenyurt'a dönüşüyor.[356]

20. Gelin-Güvey Efsanesi:

Bu efsane Sivas'ın Bademkaya(Nadirik) köyünde anlatılmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre bulundukları köyden, Kızılcaköy'e gelin ve güvey yol alırken Ermenilerle karşılaşırlar. Ermenilerin eline düşmemek için, gelin ellerini havaya kaldırıp,"Yarabbi, bizi düşman eline düşürme; ya bizi taş eyle, ya bizi kuş eyle!..." deyip Allah'a yalvarır. O anda dilek kapıları açıktır. Allah dileklerini kabul edip gelin ve damadı taş eyler.

Bir başka rivayete göre, çok uzun zaman önce, köydeki iki genç birbirine deli gibi aşıktır. Fakat aileleri bu iki gencin evlenmelerine kesinlikle karşı çıkarlar. Ne yapsalar ne etseler gönüllerini edemezler. İki

[355] Ahmet Öztürk, Tıp Fak.,(Ercan İlter derlemesi)
[356] Ramazan Şahin, Eğitim Matematik Böl.,(Necati Demir derlemesi)

sevdalı daha fazla hasret çekmeye dayanamaz ve birlikte kaçmaya karar verirler. Aileleri kaçtıklarını anlayınca; kızın annesi ellerini havaya kaldırıp her ikisine de beddua etmeye başlar, "Yollarında taş eyle!..." deyip ahlar... Köyün çıkışında her ikisi de taş kesilir.[357]

21. Gelin Kaya:

Gelin Kaya, Karayün yolu üzerindeki Eğribucak köyü yakınlarındadır. Birbirlerine sarılmış iki insan görünümündedir.

Efsane: Yıllarca önce Karayün yöresinde dillere destan bir kız yaşıyormuş. Bu kıza bütün köyün delikanlıları aşıkmış. Ama bu kız hiç kimseye kalbini vermiyormuş. Bu kızın o köyde annesinden başka kimsesi yokmuş. Anne ve kız birbirlerini çok seviyorlarmış.

Anne-kız her gün tarlaya çalışmaya giderlermiş. Bir gün yine tarlada çalışırken güzel kız pınara su içmeye gitmiş. O sırada pınarın başında su içmekte olan bir delikanlı varmış. Bu delikanlıya kız, bir görüşte aşık olmuş. Ama konuşma fırsatları olmadığından kız hemen annesinin yanına dönmüş. Aradan günler geçmesine rağmen delikanlı, kızın aklından çıkmıyormuş.

Yine bir gün aynı pınarın başında tekrar karşılaşmışlar. Bu sefer konuşmaya fırsatları olmuş. Bir anda aşkları kara sevdaya dönüşmüş. Sevdaları tüm köyü sarmış.

Delikanlı ve kız, dedikoduları ortadan kaldırmak için evlenmeye karar vermişler. Fakat ortada büyük bir sorun varmış: Kız Müslüman, delikanlı Hıristiyanmış. Bu, kız ve oğlan için önemli bir sorun değilmiş; fakat köylülere ve kızın annesine bu durumu nasıl açıklayacaklarını bilemiyorlarmış. Dedikodular artınca, kız annesine, sevdiği gencin Hıristiyan olduğunu söylemek zorunda kalmış. Fakat annesi bu evliliğe itiraz etmiş. Kızının bir Hıristiyan delikanlıyla evlenmesine razı olmamış.

Gençler, ne olursa olsun kaçmaya karar vermişler. Pınarın başında buluşup kaçacaklarmış. Kaçacakları gün kızın annesi bunların yolunu kesmiş. Onları ikna etmeye çalışmış....Fakat nafile....Gençler kaçmakta ısrar etmişler. Onları ikna edemeyeceğini anlayan anne, Allah'a yalvarmaya başlamış:

-Allah'ım ya bu ikisini taş kes, ya da bu acıyı bana gösterme!...

Bir anda kızın annesinin duası kabul olmuş; kız da delikanlı da bir anda taş kesilmişler. Bu olaydan sonra o kayalara "Gelin Kaya" adı verilmiş.[358]

[357] Yelda Çubuk, MYO İşletmecilik Böl.
[358] Hasan Hüseyin Mert, SMYO Maliye Bölümü, derleme 04. O4. 20001

22. Gelin Uçuran:

Efsane: Halepaltı'ndan göç edip Sivas yöresine kırk pare olarak yerleşen Türkmen boyunun oluşturduğu Elbeyli'de , iki komşu köy arasında derin bir uçurum varmış. Buranın yolu zamanın şartlarında patika olmasından, sarp kayalıklardan oluşmasından ve elverişsiz hava şartlarından dolayı çok tehlikeli imiş.

Hocabey ile komşu köyün aileleri arasında dünürlük olmuş. Komşu köyden kızı istemeye gelmişler. Hayırlı işleri olmuş.

Gel zaman git zaman, düğün günü de yaklaşmış. Hazırlıklar yapılmış, yemekler yedirilmiş ve düğün alayı oluşturulmuş. Oğlan tarafı gelini almak için davul zurna ile yola çıkmışlar. Uzun bir yolculuktan sonra Hocabey'e ulaşmışlar.

Gelin, ailesi ile helallaştıktan sonra alı ile ata bindirilmiş. Düğün alayı gelini alıp davulla, zurnayla; çala oynaya düşmüş yola...Arazi dağlık olduğu için, davulun sesi yankı yapıyormuş...At, gürültüden ürkmüş ve gelini sırtından uçuruma fırlatmış. Kendisi de uçurumdan aşağı düşmüş.

Uçurumun dibinden geçen derenin coşkun zamanı imiş...Sulara kapılan atın ve gelinin arkasından koşmuşlar; fakat gelini kurtaramamışlar...Düğün alayı, cenaze alayı olarak gözü yaşlı, feryat figan içinde köylerine dönmüşler.....Bu olaydan sonra uçurumun adı "Gelin Uçuran" kalmış. Bugün bile Hocabey köyünün en zor aşılan yeri burasıdır. Fazla yağmur ve selde yol kayar, heyelan olur; ulaşım zorlukla sağlanır.[359]

23.Göç-eli:

Göçeli, Sivas'a bağlı Hanlı köyünün 2 km batısında bulunan bir arazinin adıdır. Burası ulaşımın kolay ve arazinin sulu olması nedeniyle göç bölgesi ve yerleşim yeri olmuştur. Göçlerin farklı zamanlarda yapılması, göç edenlerin arasındaki anlaşmazlıklar nedeniyle sürekli bir yerleşim yeri olmamıştır.

Efsane: Nasip isimli bir kişi, köy ağasının kızı Fadime'ye aşık olur. Fakirliği yüzünden kızı vermezler. O da köyden ayrılıp Göçeli'ne yerleşmek zorunda kalır. Babasının yardımıyla buraya bir ev yaptırır. Üç yıl sonra tekrar Hanlı'ya döner. Ayrıca çevre köylerden göçenlerin buraya yerleşmesi sebebiyle buraya Göç-eli(Göç yurdu) denilmiştir.[360]

24.Guzan Tepesi:

Burası Sivas'ın Direkli nahiyesi ile Dereköy sınırları içerisindeki kutsal bir tepedir. Tepede, toplama taşlardan ibaret sembolik mezarlar bulunmaktadır.*Efsaneye göre on iki kardeş burada şehit düşmüştür.* Buraya sonradan ahraz olanlar, dili tutulanlar götürülür.

[359] Hilal Tutar, Eğitim Fak., 98231009

[360] Gazi Acıgöz, Eğitim Fak., Matematik Böl.(Necati Demir derlemesi)

Efsane: Dereköy'den birisi malları yayarken ziyaretlerin bulunduğu yere gider. Alay vari(alay ederek) elindeki zurnasını çalmaya başlar. Bu arada ziyaretlere dönerek:

-Kalkın da sizinle bir fasıl edelim, der.

Bunun üzerine ağzı eğilir.[361]

25.Hafızın pınarı:

Hafız'ın Pınarı, Hanlı köyündedir. Söylenceye göre 1950'li yıllara kadar, Hanlı köyünde pınar yokmuş. Köylü, ihtiyacı olan suyu dereden sağlıyormuş.

Söylence: Bu sırada köyde imam olarak Hasan Han adında bir hafız varmış. Hafız, bir gün rüyasında ak sakallı birinin kendine yaklaşarak, köyün 5 km yakınlarındaki Kara Dikme mevkiinde suyun bulunduğunu söylemiş.

Başlangıçta bu rüyaya inanmayan hafız, rüyanın birkaç defa daha tekrarlanması üzerine köylüleri toplayarak Kara Dikme mevkiine gitmiş. Toprağı 4 metre kadar kazmışlar; su çıkmayınca geri dönmek istemişler. Hafız ağlamış, Allah'a dua etmiş; bir taşın arasından su fışkırmaya başlamış. Bu yüzden suyun çıktığı pınara "Hafız'ın Pınarı" demişler.[362]

26.Hanlı:

Hanlı Sivas'ın merkez köylerinden biridir. Hanlı, konumu itibariyle *İpek Yolu* üzerinde olduğu için Üsgülüç çayının yanına bir han yapılmış, adını da bu handan almıştır.

Efsane: Yavuz Sultan Selim zamanında bu yörede zenginliğiyle tanınan **Elbeyli/İlbeyli** adında bir şahıs yaşarmış. Bu kişinin büyük toprakları ve kalabalık bir ailesi varmış. Bu aile zamanla genişleyerek kırk köy kurmuş.[363]

27.Haydarlı Ocağı:

Ocak, Sivas merkeze bağlı Haydarlı köyündedir. Başı ağrıyanlar bu ocağa getirilir. Kurban kesilmez.

Efsane: Efsaneye göre bir kadın, köyün karşısındaki tepeye madımak toplamaya gitmiş. Madımak topladığı yerde dikili taşlara rastlamış. Bunların ne olduğunu merak etmiş. Taşlardan birinin üzerine oturmuş; düşünmeye başlamış. Bu haldeyken bir ses duymuş; etrafına bakınmış, kimseyi görememiş. Korkarak kendi köyüne dönmüş.

[361] Salim Şahin, İlahiyat Fak.

[362] Güleser Göztepe, Eğitim Fak, 98231100

[363] Gazi Acıgöz, Eğitim Fak, Matematik Böl., (Necati Demir delemesi)

Köyün hocasına başına gelenleri anlatmış. Hoca da, o kadına "Burada bir şehidin yattığını" söylemiş.

Hoca, bu hadiseyi camide anlatmış. Köylülerden biri, hocanın anlattıklarına inanmamış. Evine gidip yatmış. Rüyasında "Orada bir şehidin yattığını ve adının da Haydar olduğu" söylenmiş. Adam uykudan uyanınca, çok korkmuş. Hemen hocaya gitmiş. Kısa bir sürede şehidin yattığı yere bir mezar yaptırmış.

Bu hadiseden sonra köye "Haydarlı" ismi verilmiş.[364]

28. Hıdırnalı:

Adak yeri Karaçayır Bucağına bağlı Hıdırnalı köyündedir. Daha önceleri burası küçük bir çiftlikmiş.

Köy, adını Hıdır Baba yatırından almıştır. Yatırın olduğu yer, köyün girişinde ve kayalıklar üzerindedir. Kayabaşı adı verilen mevkidedir. Mezarın etrafı karamuk ağaçları ile kaplıdır.

Ciciğin Tekkesi denilen adak yeri de buraya yakındır. Kara Çamurlu denilen mevkidedir. Her iki adak yeri de Mereküm denilen yayla üzerindedir.

Sultan Nevruz(12 Mart) ile döl ayı arasında köylüler buraya gelirler. Yumurta pişirirler; oyun oynarlar. Nevruz törenleri sırasında kurban kesilmez, pilav pişirilir.[365]

29.Hüseyin Gazi Türbesi/1

Sivas'a bağlı merkez Seyfik(Doğanca) köyünde, köyün batısındaki bir tepe üzerinde bir şehide ait mezar bulunmaktadır.

Köy halkınca Hüseyin Gazi olarak bilinen şehit, yüzyıllar önce bir savaşta, köyün doğusunda bulunan ve "Ziyaret Deresi" olarak adlandırılan yerde düşman askerleri tarafından kafasının bedeninden ayrıldığı, kafasını koltuğunun altına alarak bu şekilde köyün batısına, şimdiki mezarının bulunduğu yere kadar yürüdüğü, köy halkından bir kadının görüp de hayretler içinde kalması sonucunda olduğu yere devrildiği ve şehit olduğu, aynı yere defnedildiği söylenmektedir.

Söylence: Söylenceye göre bundan 50-60 yıl önce köy halkından olan ve yatırın bulunduğu mezar bitişiğinde tarlası bulunan Hüseyin isimli bir şahıs tarlasını sürmektedir. Kendi tarlasına bir miktar daha yer ilave etmek amacıyla her geçen gün mezar topraklarına biraz daha yaklaşmaktadır.

Köylü, bir gece Hüseyin Gazi'yi rüyasında görür. Kendisine "Bu günlerde beni çok rahatsız ediyorsun , bir daha beni rahatsız etme" diye

[364] Hatice Kübra Çiftçi, İlahiyat Fakültesi, 1.B, 96.....64
[365] Hüseyin Öz, SMYO, İnşaat, 97304036

ikazda bulunur. Hüseyin isimli çiftçi gördüğü rüyaya pek aldırmaz, sabah olunca yine mezar toprağını sürmeye başlar. Tarlasını sürerken mezara çok yaklaşmış olacak ki sabanı topraktan çıkarttığında, uçlarına kan bulaşmış olduğunu görür. Aynı gün felç olur ve bir daha da ayağa kalkamaz.

Yatırın bulunduğu yerde, köy halkından birkaç kişi tarafından geceleri bir ışık görüldüğü, bunun nur olduğu; bazı günler de bu mübarek zatın abdest almak için mezarından çıktığı söylenmektedir.[366]

29.Hüseyin Gazi/2

Efsane: Sivas'ın merkez Seyfik köyü yakınlarında Hüseyin Gazi adında bir adam yaşarmış. Bu adam kimseye zararı olmayan, herkesin yardımına koşan ve boş zamanlarını Allah'a şükür ve ibadetle geçiren bir kişiymiş.

Bir gün bu köyde bir çocuk hastalanmış. Doktorlar derdine çare bulamamışlar. Bu adam bir gün bu çocuğun yanına gelerek bir kaç bitkinin köklerini kaynatıp içeceğini ve kendisinin üç gün üzerine okuyunca iyileşeceğini söylemiş. Sonuçta çocuk iyi olmuş.

Şimdi ise o adamın türbesine hastaların gidip kurban kesip dua ettiklerinde dualarının kabul olacağı söylenmektedir.[367]

29.Hüseyin Gazi Türbesi/3

Hüseyin Gazi'nin türbesi, Sivas'a 30 km uzaklıktaki merkez Doğanca(Seyfik) köyündedir. Köyün batısındaki bir tepe üzerindedir.

Halk inanışı: Köy halkınca Hüseyin Gazi olarak bilinen bu şehit hakkında kesin bir bilgi olmamasına rağmen, yüzyıllar önce bir savaşta, köyün doğusunda bulunan "Ziyaret Deresi" olarak adlandırılan yerde düşman askerleri tarafından kafasının bedeninden ayrıldığı, kafasını koltuğunun altına alarak bu şekilde köyün batısına, şimdiki mezarının bulunduğu yere kadar yürüdüğü, köy halkından bir kadının görüp de hayretler içinde kalması sonucunda olduğu yere devrildiği ve şehit olduğu; aynı yere defnedildiği söylenmektedir.

Söylence: Bundan 50-60 sene önce köy halkından olan ve yatırın bulunduğu mezar bitişiğinde tarlası bulunan Hüseyin isimli bir şahıs tarlasını sürmektedir. Kendi tarlasına bir miktar daha yer katmak amacıyla her geçen gün mezar topraklarına biraz daha yaklaşmaktadır.

Bir gece Hüseyin Gazi Hazretlerini rüyasında görür; Hüseyin Gazi kendisine:

Bugünlerde beni çok rahatsız ediyorsun, bir daha beni rahatsız etme, diye ikazda bulunur.

[366] Fadime Özkır, SMYO İnşaat, 99336009
[367] Murat Erzen, MYO, Makine Böl., (Ercan İlter derlemesi)

Hüseyin adlı bu çiftçi, gördüğü bu rüyaya aldırmayarak ertesi günü yine tarlasını sürerken, mezara çok yaklaşmış olacak ki, sabanı topraktan çıkardığında, uçlarına kan bulaşmış olduğunu görür. Aynı gün felç olur ve bir daha da yatağından kalkamaz.

Yatırın bulunduğu yerde, köy halkından birkaç kişi tarafından geceleri bir ışık görüldüğü, bunun nur olduğu, bazı günlerde bu mübarek zatın abdest almak için mezarından çıktığı söylenmektedir.[368]

30. İmamlı Çınar Efsanesi:

Efsane: Zamanın birinde Sivas yakınlarındaki Hayırbey köyünde bir imam yaşarmış. İmam bir gün komşu köyden evine giderken aniden yağmur bastırmış. Saklanacak, korunacak kuytu bir yer ararken gözü bir ağaca ilişmiş. Bu ağacın gövdesinin içi oyulmuş, sadece kabuğunun üzerinde durmaktaymış. Bunu fırsat bilip ağacın kovuğunun içine girmiş. Yağmur dininceye kadar beklemiş. Fakat yağmur şiddetini artırmış; ağaca yıldırım düşmüş. Ağacın içinde bulunan imam ölmüş; fakat ağacın iç yüzeyinde insanı andıran, sarığa benzer, insan yüzüne benzer işaretler kalmış. O günden sonra bu ağaç kutsal sayılmaya başlanmış.[369]

31. İmaret Köyü:

Efsane: Padişah'ın biri savaşa giderken Kızılırmak üzerinde bulunan Eğriköprü'den ordusunu geçirmiş. Yorgun ve aç orduyla bu köyde bir süre mola vermiş. Köylüler bundan çok mutlu olmuşlar. Hemen padişahın yanına gitmişler; ihtiyaçlarını sormuşlar. Padişah da ordusunun aç ve yorgun olduğunu söylemiş.

Bunun üzerine köylüler evlerine dağılmışlar, orduya yetecek kadar çorba hazırlamışlar. Bu çorbayı bütün orduya dağıtmışlar. Padişah bu durumdan memnun olmuş. Dinlenen ve karnını doyuran ordu tekrar yola koyulmuş.

Aradan epey bir zaman geçmiş. Padişahın yolu gene bu köye düşmüş. Köylüler padişahı yine heyecanla karşılamışlar. Onlara karınlarının aç olup olmadığını sormuşlar. Padişah da daha önce içmiş olduğu çorbayı çok beğenmiş olmalı ki;

-Bana imaret çorbası getirin, demiş.

Böylece köyün adı "İmaret" olarak kalmış. Bugün Cumhuriyet Üniversitesi arazisi içinde kalan köy; istimlakten sonra Üniversite Lojmanları'nın karşısına taşınmıştır.[370]

[368] Fatma Özkur, İnşaat 99336009
[369] Orhan Taş, Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği,(Necati Demir derlemesi)
[370] Cengizhan Uludağ, Eğitim Fak, Matematik Böl., (Necati Demir derlemesi)

32. Kaldı Köyü Efsanesi/ 1:

Kaldı, Sivas'a 5 km uzaklıkta ve Cumhuriyet Üniversitesi arazisi içinde bulunan bir köydür. Yakın yıllarda, Üniversite'nin dışına ve Kampüs girişinin karşısına iskan edilmiştir.

Efsane: Çok uzun zaman önce bir padişah varmış. Bu padişahın gözü hiç doymazmış. Sürekli köyleri yakar yıkar topraklarına katarmış. Sıra bugünkü ismiyle **Kaldı köyü**'ne gelmiş. Köyü eline geçirmek için hazırlıklar yapıp yola çıkmış.

Bu köyde bir baba oğul yaşarmış. Çocuk babasını hiç sevmezmiş, her zaman onu öldürmek istermiş. Babasını köyün güneyindeki tepeden aşağıya yuvarlayarak öldürmeye karar vermiş. Babasını tepeden aşağıya itmiş; fakat babası ölmemiş, sadece ayakları kırılmış, yürüyemez hale gelmiş. Delikanlı da babasını sırtlayıp eve getirmiş.

Bu günlerde padişah köye gelmiş. Köylüyü meydana toplamış ve onlara "köyü veriyor musunuz, vermiyor musunuz?" diye sormuş. Köylünün içinden bir delikanlı çıkmış ve "vermiyoruz, kolaysa al" diye cevap vermiş. Delikanlının bu hareketi padişahın hoşuna gitmiş. Bugüne kadar direnen olmuş; ama kendisinden bu kadar emin konuşan ilk defa karşısına çıkmış.

Delikanlıya sana bir soru soracağım, bilirsen köyün kalacak, demiş. Ve bana çamurdan ip ör getir, demiş.

Delikanlı düşünmek için zaman istemiş ve bir gün müsaade almış; eve gelmiş. Babası onun bu düşünceli halini görünce meraklanmış ve sebebini sormuş. Padişahın sorduğunu da babasına anlatmış. Babası da "padişaha söyle, ilk ilmeği kendisi atsın, devamını biz getiririz" demiş.

Bunun üzerine ertesi gün delikanlı padişaha bu cevabı vermiş. Cevap padişahın çok hoşuna gitmiş ve köyü ele geçirmekten vazgeçmiş.

Delikanlı hiç sevmediği babası sayesinde hayatını ve köyünü kurtarmış. O günden sonra köyün ismi Kaldı köyü olarak kalmış.[371]

32. Kaldı Köyü Efsanesi/2

Efsane: Bir zamanlar Timur Anadolu'yu yakıp yıkıyor, bütün kentleri zorla işgal edip ele geçiriyordu. Halk ondan çok korkuyordu.

Timur Sivas'a kadar ilerlemişti. Her seferinde yaptığı gibi masum insanlara işkence ediyor, kafalarını kestiriyordu. Sivas'ın merkezindeki bir köye geldiğinde yine zalimce işgallerinden birini yapacaktı. Herkes köşe bucak kaçıyordu. Fakat o sırada yaşlı bir adam olanları cesaretli bir şekilde seyrediyordu. Bunu gören Timur, onu yanına çağırtıp:

-Herkes benden korkuyor, sen niye korkmuyorsun? diye sorar.

Yaşlı adam da:

[371] Muzaffer Taylan, Eğitim Fak, Matematik Böl.,(Necati Demir derlemesi)

-Allah senin gibi bir musibeti başımıza verdiyse, elbet bir gün senin başına da bir bela gelir. Alsan alsan en fazla canımızı alırsın, der.

Bu söz karşısında Timur çok etkilenir ve askerlerine:

-İşgalimiz burada kalıyor...Toplanın geri dönüyoruz, der.

Köylü sevinir. Diğer köyler yakılıp yıkıldı ama bizim köy kaldı, derler.Köyün ismi Kaldı olur.[372]

32.Kaldı Köyü Efsanesi/3

Efsane: Sivas'ı kuşatan Timur, Sivas'ı bir türlü ele geçiremeyince bir hileye başvurur. "Kimsenin kanını akıtmayacağına" söz verir. Gerçekten de Sivas'ı ele geçirince, bir çok masum insanı diri diri toprağa gömer.

Timur, Kızılırmak kıyısında bulunan Kaldı köyüne de uğrar. Köy halkını meydana toplayıp onlara sorar:

-Ben zalim miyim? Yoksa Allah'ın gönderdiği bir zulüm müyüm?

Köy halkından biri cevap verir:

-Biz mazlum olsaydık, sen zalim olmazdın.

Bu söz Timur'un çok hoşuna gider; köye bir şey yapmadan yoluna devam eder. Köyden ayrılırken:

-Burası kaldı, der. Köyün adı da "Kaldı" olur.[373]

32. Kaldı Köyü Efsanesi/4

Efsane: Timur, Sivas'ı ve etrafını yakıp yıkıyor. Bu köyün halkı korku içindedir. Kendilerine merhamet etmesini zalim hükümdardan diliyorlar. Hükümdar bu ricanın kendisine köyün en ihtiyarı tarafından yapılmasını şart koşuyor. Köylüler, sakalı yerinde, oldukça yaşlı ve görkemli bir keçiyi kendi namlarına Timur'a gönderiyorlar. Bundan çok hoşlanan topal padişah, köyü keçiye bağışlıyor. Bu haber köylüler arasında:

-Kaldı, kaldı!...sözleriyle, büyük bir sevinç gösterisi yapıyorlar. Ve köy, tahrip edilmekten, yağmalanmadan kurtuluyor. Zulüm görmeyen, yıkılmayan, ayakta kalan tek köy burası oluyor.[374]

33. Kanlı Çördo/Çördük:

Efsane: Eskiden Kahyalı köyünde çok yaramaz bir çocuk varmış. Bu çocuk köylerde **Tarçık** denilen mevsimde koşu hayvanlarını otlatmaya

[372] Serkan Dericioğlu, Eğitim Fak, Matematik Öğretmenliği, (Necati Demir Derlemesi)
[373] Cengizhan Uludağ, Eğitim Fak, Matematik Öğretim.(Necati Demir derlemesi)
[374]. Ahmet Halil, *Sivas'ta Timurlenk Menkabeleri*(1), **Sivas Folkloru**, Sayı:19, Ağustos 1974, s.7

çıkarırmış. O mevsimde mallar köye getirilmez, dağların rüzgarlardan dulda yerlerinde yatırılırmış. Sabah erkenden kaldırılıp sıcak basmadan karınlarını doyururlarmış. Daha sonra otlu yerlerde malları yayarak sulayıp rüzgarın eseceği yüksek yerlere çıkartıp yatırırlarmış.

İşte bu aylarda, bir yaramaz çocuk "Benim yaydığım mallar iyi olsun, diğer köylülerin malları zayıf düşsün" diye herkesten önce malını sulamak için getirir, sular ve suladıktan sonra su göletlerini bulandırır veya göletlerin kenarlarını eşerek suyu boşa verirmiş.

Bu çocuğu bu huyundan vazgeçmesi için senelerdir söylenmiş. Uyarıda bulunulmuş; fakat çocuk yaramazlığa devam etmiş.

Günün birinde yine kendi malını sulamış, daha sonra göletleri bozup köyün yüzlerce koşu malını susuz bırakmış. Öfkeye kapılan diğer çocuklar hepsi bir araya gelerek çocuğu cezalandırmak için bir mahkeme kurmuşlar. O zamanda kimler mahkeme kuruyorsa, onların adlarıyla her biri bir vazife almışlar.

Kimi jandarma, kimi savcı, kimi davacı, kimi şahit olarak herkes görevine başlamış. Hakim olanın önüne kapak taş koyarak masa haline getirmişler. Jandarmalar o yaramaz çocuğu yakalayarak mahkeme huzuruna getirmişler. Bu çocuğa sormuşlar:

-Neden bu yaramazlığı yapıyorsun?

-Siz benim babam mısınız, beni terbiye ediyorsunuz?

Hakim şahitlere sormuş. Şahitler de bu çocuğun suçlu olduğunu ifade etmişler.

Hakim ayağa kalkarak:

-Bu çocuk tüm köyün mallarının su göletlerini boşaltıp kasten susuz bırakmasıyla, koşu mallarını ölüme götürmesiyle, ziraatımızı engelleyip köy halkını açlığa mahkum etmesiyle...Nice insanın ölümüne sebep olacağından, bir kişinin ölümü ile bir toplumun kurtulacağından...Bu çocuğa idam emrini veriyorum, diyor.

Hakimin kararı üzerine çocuğu boş arazideki çördo/çördük ağacının dalına asarak idam ediyorlar.

Daha sonra çocuğun anası ve babası Sivas'a gelerek durumu bildiriyorlar. Yetkililer durumu inceledikten sonra:

-Bizim yapabileceğimiz bir şey yoktur, diyorlar.

O tarihten bu zamana kadar o ağaç Kanlı Çördo/Çördük olarak anılmaktadır.[375]

[375] Şule Nilhan Yıldız, MYO, End.Elektronik., (Ercan İlter derlemesi)

34. Karababa:

Kara Baba'nın mezarı Sivas'a bağlı Kale köyündeki bir tepe üzerindedir. Buraya gece uykusu arasında ağlayan çocuklar götürülür.

Efsane: Çobanlık yapan birisi "Burada ne ziyareti olacak!..." diye, başını ziyaretin üzerine koyup yatarmış. İki üç gün yattıktan sonra buradaki zat, çobanın rüyasına girmiş. Rüyasında:

-Sana öyle bir sille vururum ki, bir daha gözünü açamazsın, demiş.[376]

Menkıbe: Sivas'ın merkez köylerinden birinde temiz kalpli bir kimse yaşarmış. Bazen ırgatlık, bazen de çobanlık yaparak ailesini geçindirirmiş. Az kazanır, fakat çok şükredermiş.

Bunun üç oğlu varmış. Üçü de değişik karakterdeymiş. Kardeşlerden biri babasının değerini anladığı için onun gibi davranırmış. Zamanla bu delikanlı öyle iyi şeyler yapmaya başlamış ki her şeyi ona danışır olmuşlar. Ona **Ağ Baba** demeye başlamışlar. Diğer kardeşlerden biri ise haraç kesen, zalimin biri olmuş ona da **Kara Baba** demişler. Son kardeş de kendini dünya işlerine adamış. O da "Allah'ım böyle olacağıma kulaklarım duymasın, gözlerim görmesin" demiş. Ona da **Köre Baba** demişler.

Yaşlı adamın, oğullarının davranışlarına dayanacak hali kalmamış. "Allah'ım onlara öyle bir şey yap ki kardeşliğin değerini anlasınlar" demiş. Rabbimiz de onları üç köy arasında birer dağa çevirmiş.

Ağ Baba, Karakaya köyünde; Karababa, Kale köyünde; Köre Baba ise Hocabey köyünde bulunmaktadır.[377]

35. Karaca Ahmet:

Adak yeri merkeze bağlı Herekli köyündedir. Yele sızıya iyi gelir. Ziyaretin alt tarafında üç tane göze vardır. Adak yerinde bir de armut ağacı vardır.

Efsane: Bu ağaçtan, çevre köylerden biri bir miktar keser; bunun üzerine iki oğlu birden ölür.[378]

36. Karacadağ Efsanesi:

Karacadağ, Sivas'ın Elbeyli yöresinin en ünlü dağlarından birisidir. Yöre halkınca kutsal sayılır. Ruh ve sinir hastaları tarafından ziyaret edilmektedir. Yağmur duası için de bu dağa çıkılır. Çocuğu olmayanlar da bu dağı ziyaret etmektedirler.[379]

---

[376] Salim Şahin, İlahiyat Fak..
[377] Hasan Can Beldek, İşletme Böl., (Necati Demir derlemesi)
[378] Salim Şahin, İlahiyat Fak.
[379] Orhan Taş, Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği, (Necati Demir derlemesi)

37. Karalı Ziyareti:

Sivas'ın, Bedirli bucağına bağlı Karalı köyünde, Karalı dağı vardır.

Efsane: Efsaneye göre, Karalı köyünde fakir bir çoban varmış. Bu çoban her gün, sabah erkenden sığırlarını toplar gidermiş. Gittiği bayırlarda çoğu zaman su bulamazmış, bu yüzden abdest alıp namaz kılamazmış. Akşam olunca , namazların tümünü birden kılar, yorgunluktan namaz sırasında olduğu yerde uyuya kalırmış...Köyde "çökelik çökerttikleri" için köy halkı bu çobanı "Çökelik gibi namaz kılıyorsun" diye oynatırmış...Yani alaya alırmış.

Fakir çoban bir gün rüyasında bir şehit görür. Ona:

-Ben, Karalı'nın bir dağının tepesinde yatıyorum. Eğer etrafımı taşlarla çevirirsen, başıma da ağaç dikersen, büyük sevap işlersin. Eğer beni ziyarete gelenler diktiğin ağacın gölgesinden yararlanırlarsa sevaba girersin. Ben gözlere şifayım. Ayrıca sana küçük bir demir parçası vereceğim. Beni ziyarete gelip, bana dua edenler senin yanına gelsinler. İşte o zaman bu demir parçasını onların gözlerine sür. Böylece kör gözler görür, hasta, sakat gözler iyileşir, demiş.

Fakir çoban, şehidin dediklerini hemen yapmış. O günden beri burayı ziyaret edenler eksik olmamış...[380]

38. Kaya Ziyareti:

Adak yeri Yaramış köyündedir. Köy yakınlarındaki büyücek bir kayadır. Çocuğu durmayanlar/düşük yapanlar veya olup da yaşamayanlar, çocuk daha ana rahmine düşer düşmez buraya getirilirler. Çocuğu durmayan kadının yakasından tutarak bu taşın etrafında üç kere dolandırılır. Dolandıran kadın şöyle der:

-Bir atım var atarım, ardıma kulun katarım.

Bu şekilde elinde buğdayla üç defa döndürülür. Çocuğu olmayan kadın taşa yaklaştığında çiviyle eteğinden taşa çakarlar. Çivi eğilmeden taşa giderse, çocuğunun yaşayacağına inanılır. Eğilirse durmayacağına işarettir. Çivi çakıldıktan sonra kadın kendini çeker. Eteği yırtılır. Bu yırtık çocuk doğuncaya kadar dikilmez. Çocuk olunca dikilir. Oğlan olursa Saffet, kız olursa Satı konur.

Söylence: Kadının biri buraya gelirken büyük İngiliz çivilerinden bir tane getirmiş. Çivi çakılırken eğilmiş. Eğildiğini gören kadın:

-Vah yavrum, yine mi durmayacan? Koca İngiliz mıhı getirdim, demiş.[381]

---

[380] Ruhşan Hasdemir, C.Ü.Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği, 98231032
[381] Salim Şahin, İlahiyat Fak.

39.Keçili Baba Efsanesi:

Efsane: Keçili Baba, Keçili köyünden fakir bir çobanmış. Ancak evinden süt, yoğurt eksik olmazmış. Komşuları şüphelenip onu sıkıştırıyorlar.

-Çaldın mı yoksa?...Bizim keçileri koyunları mı sağıyorsun?...

Keçili Baba bu olaya çok üzülmüş ve yüksek bir yere çıkarak bağarmaya başlamış:

-Hay hey hey!.... -Hay hey hey!.... -Hay hey hey!....

Bu sesi duyan binlerce dağ keçisi, Keçili Baba'ya doğru koşmaya başlamış ve onun başında toplanmış. Bu olayı gören köylüler de merakla oraya koşmuşlar. Bir de bakmışlar ki keçileri göğsü süt dolu. Meğerse Keçili Baba onları sağarak sütünü içiyormuş.Köylüler hatalarını anlayıp Keçili Baba'dan özür dilemişler. Ancak bu olaydan sonra o hastalanmış ve bir kaç gün sonra da ölmüş. Keçili Baba'nın bulunduğu yere de *"Keçili Baba"* adı verilmiş.[382]

40.Kırk Gözeler Efsanesi:

Efsane, Sivas'ın Mereküm çevre köylerinden biri olan Aydoğmuş köyünde anlatılmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre köyde hastalanan kişiyi Sivas'a getirmek için yola çıkarlar. Konaklama yeri olarak **Kırk Gözeler** veya **Kırk Pınarlar** yerinde konaklarlar. Hastaya gözenin birinden su içirirler. Bir müddet sonra hastada bir rahatlama olduğu görülür. Hastayı götüren kişiler, her gözeden birer gün süre ile su içirirler. 40 gün sonunda hasta, iyileşmiş olarak köyüne geri döner.

Bir başka rivayete göre, seyyah olan bir kimse tesadüfen Kırk Gözeler'de konaklar. Gözelerin birinden bir yudum su içer. Böyle devam ede ede kırk gün boyunca, kırk gözeden su içer. Bu süre içinde hiç yiyecek ağzına koymaz. Kırk yudum su ile konakladığı yerden ayrılır. Bu kimse, hiç kimseye nasip olmayacak kadar uzun bir ömür sürer. .[383]

41.Kırklar Dağı:

Kırklar, halk inancına göre Horasan'dan gelen 40 kişidir. Kırk evliya, Anadolu'nun tüm yörelerine dağılmıştır. Bunlar Türklüğü ve Müslümanlığı yayıp savaşmışlardır.

Halk inanışı: Bir inanışa göre Kırklardan bir tanesi Sivas ili merkez Tokuş köyünde yaşamış ve burada ölmüştür. Türbesi Kırklar dağının üstündedir. O civardaki köyler her yıl Kırklar dağına çıkar, adak adayıp kurban keserler.

[382] PÜRLÜ, Kadir. Sivas-Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,s.57
[383] Yelda Çubuk, MYO, İşletmecilik Böl.

Kırklar dağının karşısında bir su kaynağı vardır. İnanışa göre bu su, mart ayının 9'uncu günü patlar(gözeye su gelir). Bu suyun Kırklardan atılan bir topla patladığını, köylüler duyarmış. Yüksek dağ tepelerindeki yatırların, kudret topu denilen ışık saçan bir topla manevi güçlerini gösterdiklerine inanılır.

42.Kırklar Tepesi:

Sivas'a bağlı Hocabey köyünün arazisi içinde Kırklar Tepesi vardır. Burada kırk şehit yatmaktadır. Mezar kalıntıları hala mevcuttur. Kırklar Tepesi'in tam karşısındaki tepede "Ziyaret Dede" yatırı bulunmaktadır.

Halk inanışı: Bu zatın Mevlana Celalettin Rumi'nin dervişlerinden olduğu söylenmektedir. Köylüler her iki tepeye de çıkarak dua ederler, dilek dilerler.[384]

43.Kız Kayası:

Kızılırmak yatağını takip ederek gidersek Boğazköy civarında insan şeklini andıran bir kaya görürüz. Köylüler bu kayaya Kız Kayası diyorlar.

Efsanesi: Çok eski zamanlarda yörede güzelliğiyle dillere destan olan bir kız yaşarmış. Bir gün etrafta kimseler yokken yıkanmak için ırmağa girmiş. Fakat biraz sonra ne görsün karşıdan bir grup erkek geliyormuş. Utanmış....Hem de çok utanmış....Aceleyle kıyıya çıkmaya ve kayanın dibine saklanmaya çalışmış. Ancak hala tedirgin, endişeli ve yerin dibine geçecek haldeymiş. Çaresizlik içinde avuçlarını gökyüzüne çevirerek:

-Büyük Allah'ım, ne olur beni görmesinler; eğer göreceklerse beni o anda taş yap, daha iyi..., der.

44.Kızkapan Dağı:

Efsane Sivas'ın Dört Eylül Beldesi'nde(?) anlatılmaktadır.

Efsaneye göre, derede çamaşır yıkayan bir genç kız, gelen heyelanın altında kalarak can verir. Kızın annesi, "Kızımı kaptın!... Kızımı kaptın!..." deyip feryat ederek başını taşlara vurur. Bu hadiseden sonra bu dağa "Kızkapan" adı verilir.[385]

45.Kız Kapan:

Efsane: Serpincik köyü yakınlarında birbirini seven iki genç vardır. Bir süre sonra evlenmeye karar verirler. Düğün günü kız, oğlan evine getirilirken Ermeniler atın önünü keserek elleri kınalı gelini kaçırırlar. Bir

[384] Hilal Tutar, Eğitim Fakültesi, 98231009
[385] Yelda Çubuk, MYO, İşletmecilik Böl.

dağın tepesine, mağaraya götürürler. Bir müddet orada saklarlar. Daha sonra kızın kınalı ellerini keserek, kızı parçalarlar. Bir iki gün sonra oradan geçen çoban köpekleri, kızın parçalanmış vücudunu bulur. Daha sonra Kakik köyü yakınlarındaki bu dağın adı halk arasında Kız Kapan Dağı olur. Bu dağın ismi bu köydeki bir sülale tarafından soyad olarak kullanılmaktadır.[386]

46.Kızılırmak Türküsü/1:

Efsane: Esatmüminli köyünden Hacılar köyüne gelin götürülmektedir. Düğün töreninde gelin alayı, gelini götürürken Kızılırmak üzerindeki tahta köprüden geçecektir. Düğün alayı köprüden geçmek üzeredir. Gelin, atın üzerindedir. Tam gelin köprüden geçerken bir kartal atı ürkütür. Gelin attan suya düşer. Kızılırmak, gelini alır götürür. Bütün çabalara rağmen kurtulamaz.

Gelini bindirdik bir beyaz ata
Emmili, dayılı sevk ettik öte
Köprüye çıkınca vardı bir hata
Nettin Kızılırmak allı gelini....

Tüfek getirin şu kartalı vuralım
Dalgıç getirin bu gelini bulalım
Gelinsiz köylere nasıl varalım
Nettin Kızılırmak allı gelini

Kaynanası der ki gelin gelmedi
Kaynatası der gelecek olmadı
Çeyizi bol geldi evler almadı
Nettin Kızılırmak allı gelini[387]

46.Kızılırmak Efsanesi/2:

Kızılırmak'ın bir tarafından diğer tarafına bir gelin gidecekmiş. Gelin, yedi kardeşten tek kız imiş. Kızı ailesi ata bindirmiş. Kızılırmak'ın öbür tarafından gelen gelin alayı, gelini alıp yola çıkmışlar. Gelin alayı Kızılırmak'ın üzerinden geçerken köprü olayın ağırlığına dayanamayıp çökmüş. Gelin ve gelin alayına katılanların çoğu boğularak ölmüş. Kurtulanlar her iki aileye haber getirmişler. Bu haberi duyup köprünün başına gelen gelinin kardeşi şu ağıtı söylemiş:

[386] Şule Arı, C.Ü.Eğitim Fak, Sınıf Öğretmenliği, 98231102, Mayıs 2000
[387] Demir derlemesi, Hatice Güneşli, C.Ü.MYO, Halıcılık bölümü.

Yedi kardeşdik de bindirdik ata
Köprünün başında oldu bir hata
Aldırdık gelini Kızılırmak'a

Ne yaptın Kızılırmak, ne yaptın allı gelini?
Gelini gelini de Türkmen torunu

Köprüden geçerken köprü bükülüp çöktü
Bütün seymen Kızılırmak'a düştü
Bu hali görenin hep aklı kaçtı

Ne yaptın......
Gelini gelini....

Davulcusu kaya başı dolaşır
Seymeni koyun gibi meleşir
Damat beye kara haber ulaşır

Ne yaptın.................
Gelini gelini...............

Haber, damat tarafına ulaşınca, damat koşarak gelip, köprünün başında şunları söyler:

Bileydim de nazlı yare varaydım
Atının başından tutup yedeydim
Düşüyorum, dedikçe de sıkı sıkı tutaydım

Ne yaptın Kızılırmak, ne yaptın allı gelini
Gerdanı beş karış benim yarimi

Damat bir süre sonra kendinden geçip sersemleşir ve şunları söyler:

Avcıyı getirin de şu kartalı vursun
Dalgıcı getirin de gelini bulsun
Cerrahı getirin de damat beyin halinden bilsin

Ne yaptın Kızılırmak.......
Gerdanı beş karış....

Bir süre sonra düğün alayında ölenleri bulmak için bir çok kişi Kızılırmak boyunca dizilip ölenleri aramışlar. Bulunanları köylüler kendi köylerine götürüp toprağa gömmüşler. Sonra da bu efsane günümüze kadar gelmiş.[388]

[388] Ali Okçu/ Fuat Doğan, C.Ü.Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenliği, (Necati Demir derlemesi)

46. Kızılırmak/Eğriköprü/3

Efsane: Yıllar önce Sivas'ın bir köyünden gelin almışlar. Köylerine gidebilmeleri için Kızılırmak'ı geçmeleri gerekiyormuş. Irmağın üzerinde bulunan Eğriköprü'den geçerken ırmak dile gelmiş; düğün alayına şöyle seslenmiş:

-Gelini aldınız gidiyorsunuz, bedelini isterim, demiş.

Düğün alayından, kimseden ses çıkmamış. Kızılırmak bunu üç defa tekrarlamış. Yine kimseden ses çıkmayınca büyük bir sel gelmiş; Köprünün üzerinde bulunan gelinle beraber 300 atlıyı sel suları almış götürmüş.[389]

47. Kocacık Kayası:

Kaya, Esen Çay ile İslim köyü arasındadır. Efsaneye göre Köroğlu, Kocacık Kayası'ndan Sivas'tan gelen kervanları dürbünle izlermiş.

Yine birgün Sivas'tan bir kervan çıkar; kervancı da Köroğlu'nun kervanı izlediğini hisseder. Soyulmamak için Yıldızeli yoluna döner. Köroğlu bakıyor ki kervan Yıldızeli yoluna dönmüş. Yoğurt torbasını hemen taşın üzerine döker, paltosunu da kayalıklardan aşağı bırakır. Palto, Akbaba gibi süzülerek kayalıklardan aşağı iner...Kervancı, kayalıklardan parlayan iki gözün Köroğlu'nun dürbünü değil de kuşun gözleri olduğuna inanır. Kuş süzülerek inmeden önce kayaların üzerine beyaz renkteki pisliğini bırakmıştır...şeklinde düşünür. Köroğlu'nun bulunduğu kayaya doğru kervanını yöneltir. Kocacık Kayası'nın dibine geldiğinde Köroğlu, kervanın yolunu keser. Kervancı, Köroğlu'na "Köroğlu beni aldattın" der...Kocacık kayasının üzerinde çok uzaklardan görülen oldukça beyaz bir bölüm vardır. Burası, Köroğlu'nun yoğurt döktüğü yer olarak bilinir.

Kocacık Kayası'nda Köroğlu Mağarası vardır. 1996 yılında çobanlar mağaranın zeminini kazarken zırh yelek bulmuşlardır.Çakmak Beleni aşılınca İslim köyüne gelinir.

Çamlıbel yakınlarında Balıbey köyü vardır. 1970'li yıllarda burada 15-20 hanelik bir köy halkı yaşardı. Şimdilerde köy tamamen terk edilmiştir. Balıbey, Bolubey'i çağrıştırmaktadır. Ümit Kaftancıoğlu'nun sözünü ettiği Bolu Bey, acaba bu köyde mi yaşadı? Bilemiyoruz. Kocacık Kayası civarında ayrıca Tanışmant köyü de bulunmaktadır.[390]

48. Köroğlu Mağarası:

Köroğlu Mağarası, Sivas'a 6 km. uzaklıktaki Paşa Fabrikası yakınlarında bulunmaktadır. Burası Sivas halkının günübirlik gittiği bir mesire/piknik yeridir. Yakın yıllara kadar Sivas'ın içme suyu Paşa Fabrikası'ndaki gözelerden sağlanmaktaydı.

---

[389] M.Ercan İlter derlemesi, Veyis Sarı, MYO, Makine I.B

[390] Ali Özel, Kulak köyü muhtarı, 1936 doğumlu

Efsaneye göre Köroğlu ile annesi Mihr-i Vefa bu mağarada yaşarlarmış. Bu kadın, Köroğlu Mağarası yakınlarına kendi adını taşıyan bir çeşme yaptırır. Bugün de Sivas'ın tatlı suyu Mihrivefa gözesinden getirilmektedir.

Köroğlu Mağarası, Köroğlu kayalıklarının oyulmasıyla meydana gelmiştir. Kayalıklarda birbirine yakın iki oda bulunmaktadır. Bunlardan biri ocaklık olarak olarak kullanılmıştır. Burayı taşlara oyulmuş dört küçük pencere aydınlatır.Ocaklık olarak kullanılan mağaranın duvarları islerle kaplanmıştır. Ahır olarak kullanılan mağaranın tavanı daha temizdir.

Mağaraya 30 basamaklı bir taş merdivenle inilip çıkılmaktadır.

Efsaneye göre Bolu Beyi'nden öcünü alan Köroğlu, annesiyle birlikte Sivas'a gelir ve gözlerden uzak bu mağaraya yerleşir. Köroğlu'nun ününü duyan çevre köyler de her yıl Köroğlu'na koyun, kuzu gibi hediyeler getirirler. Köroğlu da bunları mağarasında pişirir ve çağlayanın başında yermiş.391

Yine halk inanışına göre bu çağlayandan ölümsüzlük suyu akarmış. Köroğlu'nun Kırat'ı çağlayandan akan suyu içtiği için ölümsüzleşmiştir. Atının ölümsüzleştiğini gören Köroğlu çağlayanın dibine gelir. Eğilip su içmek isterken, ak sakallı bir derviş buna mani olur. Köroğlu ürpererek çağlayandan uzaklaşır. Daha sonra geldiğinde çağlayanın suyunun kuruduğunu görür.392

49.Meletmez Efsanesi:

Meletmez, Güney köyünde bir yer adıdır.

Efsane: Efsaneye göre, burada bir koyun sürüsüne kırk tane kurt saldırmış ve bütün sürüyü kırmış. Sürüdeki koyunlardan hiç biri melemeye fırsat bulamamış. Bu yüzden bu mevkiye "*Meletmez*" adı verilmiş.[393]

50.Mortaş:

Sivas'a bağlı Herekli köyünde Mortaş isimli bir ziyaret tekkesi vardır. Ziyaret yerindeki mor taşlardan ötürü Tekke'ye Mortaş denilmiştir.

Menkıbe: Menkıbeye göre Ahmet Dede isimli bir asker Mortaş mevkiinde şehit düşer. Şehit düştüğü Mortaş da köylüler tarafından ziyaret tekkesi haline getirilir.

Söyence: Ahmet Dede'nin kabri hazine arayıcıları tarafından tahrip edilince, Dede de mezarını yüz metre kadar uzağa taşır. Köylüler zaman zaman Ahmet Dede'yi asker elbisesi içinde görürlermiş. Ziyaret bölgesine yakın yerde uygunsuz konuşmalar geçince üst taraftan taşlar düşmeye başlarmış. Ahmet Dede, tarlaların da koruyucusudur. Geceleyin tarlaya

---

391 Mehmet Angı, Sivas merkez 1967 doğumlu

392 Fatih Karaoğlu, Sivas Merkez 1980 doğumlu

[393] PÜRLÜ, Kadir, Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler s.55

giren, ekinleri yiyen sürüleri Dede tarladan uzaklaştırırmış. Mezarın başındaki taşlar ziyarete gelenler tarafından tahrip edilince ertesi gün eski haline gelirmiş. Köylüler yağmur duası için Mortaş'a çıkarlar. Ziyaret yerinden inmeden yağmur yağmaya başlar.

Efsane: Efsaneye göre Ahmet Dede'nin altı kardeşi varmış. Bilinen mezarlar Savcun, Ulaş ve Aptallı köyünde bulunuyormuş.[394]

51. Pisik Deresi(Zurnacı) Efsanesi:

Pisik Deresi(Zurnacı), Sivas Merkez Güney köyünde bir yer adıdır. Bu yerin bu adı almasıyla ilgili şöyle bir efsane anlatılır:

Efsane: Adamın biri yaylaya çıkmış ve yanında siyah bir kedisi varmış. Bu kişi nasıl olmuşsa, bir gece ecinnilerin eğlencesinin içine düşmüş. Kendi kedisinin de etrafta dolaştığını görünce biraz cesaretlenerek bu eğlenceyi seyretmeye başlamış.

Ecinniler bu şekilde eğlenirken adam, kedisini merak edip sağı solu araştırırken birden gördüğü olayın etkisiyle irkilmiş. Tam o anda siyah kedi birden şekil değiştirerek, insan kılığına girmiş. Diğerleri ona *"Oooo....Hoş geldin zurnacı!"* diye iltifat ediyorlarmış.

Adamın kedisi sabaha kadar zurna çalmış ve diğer ecinniler eğlenmişler. Sabaha karşı eğlence bitmiş. Ve adam kan ter içinde yayla evine dönmüş. Bir de bakmış ki kara kedi hiç bir şey olmamış gibi yayla evinin köşesinde mışıl mışıl uyuyor. Adam ona:

-Kara kedi, bu evden ya sen gideceksin ya da ben" demiş.

Kedi bu sözleri duyar duymaz, sahibine kötü kötü bakmış ve birden bire yerinden sıçrayarak koşmaya başlamış. Hemen yakındaki dereye girerek gözden kaybolmuş ve onu bir daha da gören olmamış. O günden sonra bu dereye *"Pisik Deresi"* adı verilmiş.[395]

Not: Pisik, bu yörede kedi anlamında kullanılmaktadır.

52. Şahin Kayaları:

Nakledilen olaylar Sıcak Çermik ve Kalın köyü civarında yaşanmış olaylardır. Sıcak Çermik altındaki sıcak ve kükürtlü su o çevrede geniş bir kayalık oluşturmuştur. Bu alanın büyük bir bölümü Kalın köyü sınırları içindedir.

Kayaların bir bölümünden geçen ırmak orada derin bir vadi oluşturmuştur. Burası 1 km uzunluğunda ve yüz metre yüksekliğinde derin bir yardır. Zamanında burada yaşayan Ermeniler bu kayalığın orta noktasını oyarak buraya geniş bir mağara yapmışlardır. Girişi Haç şeklinde

[394] Veli Tokgöz, Herekli.
[395] PÜRLÜ, Kadir, Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,s.54.

olan mağarayı kilise olarak kullanmışlardır. Bu kilisenin 2 km uzağında Ermeni yerleşim yeri vardır.

Efsane: Efsaneye göre bu mağaraya çıkmak için karşı yardan bir asma köprü ile geçtikleri söylenir. Bugün ise kayaları yontarak yapılmış yarı bozuk bir merdiven vardır. Bu merdiven mağaraya on-on beş metre kadar yaklaşmaktadır.

Burada yaşayan Ermeniler çevre köylerdeki Türklere büyük zulüm yapar; mallarını gasb eder; mahsullerini hayvanları ile otlatır, yalnız dolaşan Türkleri yakalayıp işkence yaparlarmış. O zaman Türkler Anadolu'ya yeni yerleşiyorlarmış.

Ermenilere yakın bir Türk köyünde, Şahin diye bir gencin ailesi tarlaya çalışmaya gider. Tarla Ermenilerin sınırı ile yan yanadır. O gün çevrede Türk olarak sadece onlar vardır. Bunları yalnız gören Ermeniler etraflarını sarar ve hepsini yakalarlar. Şahin'in babası, annesi ve küçük kardeşini işkence yaparak öldürürler. Bunun üzerine Şahin intikam almaya karar verir. Ailesini katledenleri teker teker öldürür. Civardaki Ermeniler'e kan kusturmaya başlar; onları sindirmeyi başarır. Bir çok kahramanlıklar yapar, civardaki Türkler huzura kavuşur. Şahin kayalıktaki kilise civarını kendisine mesken tutar.

Şahin, bir gün kayalıklarda namaz kılarken Ermeniler etrafını çevirirler. Şahin, kayalıklardan atlasa parça parça olacak. Ermenilerle savaşmaya karar verir. O esnada büyük kayalıkta bir delik açılır. Şahin deliğe girer. O deliğe girdikçe delik açılmaya başlar. Daha ileride delik bir çok kollara ayrılır ve uçurumun yüzünden dışarı çıkar. Ermeniler Şahin'i bulamazlar. Şahin kurtulur.

Günümüzde o deliklerde şahin yuvaları vardır ve kimse tünel şeklindeki o deliğe giremez.[396]

53. Şeyh Dede:

Sivas'ın Koyuncu köyünde Şeyh Dede isimli biri yaşamaktadır. Sürekli ibadet ederek ve köyde çobanlık yaparak hayatını devam ettirir.

Efsane: Şeyh Dede'nin otlattığı sürüde bir koç vardır. Dede bu koçu çok sevmektedir. Köy halkının anlattığına göre bir gün bu koç kaybolur. Aradan bir hafta geçer. Dede, Düğün Deresi adı verilen yerde sürüsünü otlatırken üç atlı adam ve arkalarında kaybolan koç gelir. Adamlar Dede'ye selam verdikten sonra, hiçbir şey söylemeden çekip giderler.

Buna benzer birkaç olay daha olur. Bunun üzerine köylüler Şeyh Dede'den şüphelenmeye başlarlar. Onun olağanüstü özellikleri olduğunu düşünürler.

Menkıbe: Bir Cuma günü Şeyh Dede namazını Koyuncu köyünde kılar. Koyuncu köyüne de Keçili köyünden bir misafir gelir. O dönemde

[396] Necati Demir derlemesi, Eftal Deveci, Eğitim Fak., Matematik Öğretmenliği

Keçili köyünün cami hocası olmadığı için köylüler misafire Cuma namazını kimin kıldırdığını sorarlar. O da "Şeyh Dede kıldırıyor" diye cevap verir. Köylüler çok şaşırırlar.

Menkıbe: Şeyh Dede'nin yaşadığı dönemde Mekke'ye deveyle gidilirmiş. Koyuncu köyüne bitişik Ekincioğlu köyünden üç kişi Hacca gider. Hac dönüşü Şeyh Dede'nin yaşadığı köyden bir kaç kişi Hac'dan gelenleri ziyarete giderler. Hacca gidenler ise onlara Şeyh Dede'nin Mekke'de olduğunu, onlara kılavuzluk ettiğini anlatırlar.

Şeyh Dede oldukça yaşlanır. Yıldız Dağı'nın hemen dibinde kurulmuş olan Kuruöz/Kuruören köyünden bir bayanla evlenir. Ölene kadar o köyde yaşar. Şimdi ise onun mezarının olduğu yer Sıtma Tekkesi olarak anılmakta ve ziyaretçi akınına uğramaktadır.

54.Taş Kesen Çoban :

Sivas merkez Karalar köyünde şöyle bir efsane anlatılır.

Efsane: Çobanın biri her zaman olduğu gibi koyunları önüne katar ve yaymaya götürür. Sürüşüyle birlikte yüksek bir tepeye çıkar. Tepenin yamaçlarında çok ot vardır, koyunlarını doyurur. Koyunların su vakti gelir. Koyunları bol otlaktan götürmek istemeyen çoban:

-Keşke bir de su olsaydı da buradan hiç gitmeseydim, der. Sonra Allah'a yalvarır:

-Allah'ım şuradan bir su çıkarsa, sana kara koçla, ala koçu kurban edeceğim, der.

Bunun üstüne Allah tarafından hemen oradan bir su fışkırır. Buna çok sevinen çoban koyunları sular. Ettiği yemini unutur. Bir bitle, bir de pire yakalar ve gülerek:

-Allah'ım işte kurban, diye bitle pireyi öldürür. Bu, Allah'ın gücüne gider çoban, koyunları ve köpeği taş keser. Yüksek bir dağın üstünde uzaktan bakıldığında koyun sürüsü biçiminde taşlar görülür. Diğer bir önemli kanıt ise dağın zirvesindeki su kaynağıdır.[397]

55. Törnüklü Şeyh İbrahim Yatırı:

Törnüklü Şeyh İbrahim yatırı Karayün bucağına bağlı Törnük(Gözeli) köyünde bulunmaktadır. Şeyh İbrahim 1842 yılında Törnük'te doğmuş ve 1927 yılında vefat etmiştir. Hakkında bir takım menkıbeler oluşmuştur.

Menkıbe: İbrahim Efendi 12-13 yaşlarında iken, çobanlık yapıyormuş. Yine bir gün çobanlık yaparken dört kişi İbrahim'i alarak Hz.Peygamber'in huzuruna götürürler. Hz.Peygamber'in huzuruna getirilen bu kişiye gusul abdesti alıp tekrar aynı yere gelmesini söylerler.

[397] Hayrettin Kızıl, Biyoloji Bölümü.

Çoban, akşamleyin eve dönünce, gusul abdestini bilmediği için ailesine sorar. Daha sonra gusul abdesti alarak koyunlarıyla birlikte aynı yere döner. İlk seferinde gelen dört kişi tekrar gelip İbrahim'i Hz.Peygamber'in huzuruna götürürler. Hz.Peygamber, İbrahim'in kalbini çıkararak temizler. Tekrar eski yerine koyar. İbrahim'e:

-Zara'da Hacı Şakir Efendi var, ona git ve ders al, der.

İbrahim, Zara'ya gider. Üstü başı yırtık bu çocukla kimse ilgilenmez. Hacı Şakir Efendi, Zara'ya gelmiş olan bu çocuğu görünce kim olduğunu sorar. O da kendisinin Hz.Peygamber'in huzurundan geldiğini, ders almak istediğini söyleyince, Hacı Şakir Efendi onu kucaklar. "Senin ders almana gerek yok, senin kalbin temizlenmiş" der.

Bütün bu olaylar olurken çoban İbrahim, koyunlarını otlakta bıraktığı için köyün ekinlerine zarar verir. Zara'dan köyüne dönünce köylüler kendisinden ekinlerin zararını ödemesini isterler. Ertesi gün bütün ekinler eski haline döner. Köylüler bunu görünce İbrahim'in ermiş olduğuna inanırlar.

İbrahim Efendi, Osmanlı-Rus Savaşına(93 Harbi) manevi olarak katılır. Rus Çarı, Osmanlı orduları karşısında çaresiz kalınca bu duruma şaşırır. "Türkler bu gücü nereden alıyor, bu imkansız bir şey" der.

İbrahim Efendi tarlada çift sürerken öküzlerinden biri ölür. Bunun üzerine Hafik'e öküz almaya gider. Hafik Kaymakamı ve Kadı, İbrahim Efendi'yi tanıdıkları için çok hürmet ederler. Bu durum karşısında kaymakamın yanında duran komutan kendi kendine " Üstü başı dağınık bu adama Kaymakam ve Kadı niçin bu kadar hürmet ediyor" der. İbrahim Efendi'de Komutan'a savaşa katılıp katılmadığını, yaralanınca kendisini hastaneye kimin getirdiğini sorar. O da biraz dikkatli bakınca kendisine yardım eden İbrahim Efendi'yi hatırlar. Ona sarılıp kucaklar. Evine götürüp en iyi şekilde ağırlar. Ona bir de öküz alır. Askerlere İbrahim Efendi'yi köyüne kadar götürmelerini söyler. Askerlerden biri uçuruma yuvarlanır. Atı öldüğü halde askere hiçbir şey olmaz. Bu İbrahim Efendinin kerametidir.

İbrahim Efendi'nin kerametlerinden biri de Atatürk'ün geleceğini işaret etmesidir. Bir soru üzerine İbrahim Efendi: "Sarı benizli, çakır gözlü, ismi Kemal olan birisi gelecek, bu kişi büyük bir komutan ve devlet adamıdır. Onun kılıcının hem arkası hem önü kesecek; yani hem içte, hem dışta etkili olacak. Ona uyun ve yardımcı olun, verginizi verin" diyor.[398]

56. Yağmur Dede Tekkesi:

Beypınar köyü Sivas merkeze bağlı bir köy olup, Sivas'ın doğusundadır. Doğusunda Hanzar köyü, batısında Soğuk Çermik,

[398] Ercan İlter derlemesi, Bekir Bizet, İlahiyat Fak.
4. Ercan İlter derlemesi , Mualla Yıldırım
5. Necati Demir derlemesi, Burcu Arslan, Eğitim Fak. Matematik Öğretmenliği

kuzeyinde Venk köyü ve güneyinde Seyfebeli bulunmaktadır. Yağmur Dede Tekkesi, Beypınar'dan 7 km. uzaklıktadır.

Halk inanışı: Burada bir tane mezar vardır. Etrafı taşla çevrili bu mezarda yatan zatın Abdülvehhab Gazi zamanındaki mübarek kişilerden biri olduğuna inanılmaktadır. Buraya yağmur duası için çıkılmaktadır. Yağmur duası için buraya gidildiğinden adak yerine Yağmur Dede denilir.[399]

57. Yatır Tepesi:

Sivas merkez ilçeye bağlı Hayırbey köyünde, kutsallığına inanılan bir tepe vardır. Yatır, bir köy evi içindedir. Yatırın bulunduğu yer devamlı rutubetlidir. Evin içinden su, hiç eksik olmaz. Oraya konulan kap-kacak ya kırılır ya da dışarı atılır. Kaynak şahsın ifadesine göre, babaannesi bir gün bir rüya görmüş. Rüyasında kocası yatırdan ibrikle su alıp bu kadına veriyormuş. Bu rüya üzerine yatırın bulunduğu ev boşaltılmış, adak yeri haline getirilmiş. Ev halkı da başka bir yere taşınmış.[400]

58. Yıldırım Bayezit Efsanesi:

Efsane: Bir halk efsanesine göre Yıldırım Bayezit, Timur'la karşılaşmak üzere Sivas dolaylarına gittiğinde **İlbeyli** denilen yerde çadır kurar. Oradan asker toplar. Askerler bir akşam kendi aralarında:

-Timur da Müslüman ve Türk, Yıldırım ise çok genç ve tecrübesiz. Yenilgiye uğramaktan korkuyorum...diye konuşuyorlarmış.

Bu sözleri işiten yaşlı kadın, ertesi sabah bir bakraca su doldurur, içine biraz kireç atıp karıştırır. Sonra Yıldırım'ın çadırına gider. Çadır koruyucularına, Sultan'a süt getirdiğini söyleyerek, çadıra girmek ister. Koruyucular bırakmazlar. Kadın direnir; gürültü çıkarır. Gürültüyü işitince Yıldırım ilgilenir; kadının yanına gelmesine izin verir. Kadın:

-Sultanım, size süt getirdim, bir tadına bakın...

Yıldırım, bakracı alır tadına bakar.

-Kadın, süt değil bu, der.

Kadın hemen karşılık verir:

-Sultanım, bu süt değilse, senin askerin de asker değildir...

dedikten sonra, çıkıp gider.

Yıldırım, durumu anlayınca askerlerini toplar:

-Yiğitçe savaşmak isteyenler benimle kalsın; savaşmaktan korkanlar karılarının koyununa gitsin, der. Askerler utanarak söylediklerinden pişman olurlar.[401]

---

[399] Doğan Dumlu, MYO Elektrik Bölümü

[400] Ergin Avcı, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği

[401] Uğur Güler, ZMYO, Arıcılık Bölümü.

Suşehri Efsaneleri

1. İztaş Efsanesi:

Karadeniz dağlarının hem denize bakan, hem de beri yüzlerindeki yüksek tepelerde Ceneviz devrinden kalma büyüklü, küçüklü kale kalıntıları vardır. Buraları eskiden ulu ve sık ağaçlarla kaplı büyük ormanlarmış. Seyfe, Kabaktepe, Mamucan, Göldağı ve Zorbahan tepelerinde gözetleme kuleleri bulunurmuş.

Efsane: Zorbahan kalesinde oturan kafir çok zenginmiş. Kabaktepe şimdiki gibi kıraç değilmiş ya...Yemyeşil adeta zümrüt gibiymiş. Tepenin başındaki kalede bir Ceneviz Beyi otururmuş. Askeri, halayıkları, atları, ahırları, ambarları hep kalenin içindeymiş.

Seyfe'deki Bey'e gelince; onun işi önemliymiş. İç ve Doğu Anadolu'ya bakan kalelerde düşman gözetlenirmiş. Bir kalabalık görüldüğü vakit ateş yakılarak haber verilirmiş. Gerekirse düşmanı oyalamak için savaş da yapılırmış. Her gün böyle olacak değil ya; diğer günlerde zevk ve sefa içinde yaşanırmış.

İşte o sefalı günlerden birinde Bey, adamlarını çağırıp emir vermiş:

-Yarın Başgözelere eğlenmeye gideceğiz.

Bu bölge çayırlık çimenliktir. Ertesi gün inilmiş düzlüğe, çadırlar kurulmuş. yemekler pişirilmiş.

Beyin çok güzel bir hanımı, iki yaşında bir de oğlu varmış. Kadın yapılan hazırlıkları izlerken, hamur yumakları hoşuna gitmiş. Bir yumaklara, bir de oğlunun tombul ayaklarına bakmış. Çocuğun ayak izini yumakta görmek amacıyla, sol ayağından tutup yumağın üzerine bastırmış. Ne olduysa işte o anda olmuş. Hamur bir anda taş kesilmiş. Gökten şimşekler çakmış. Birbiri ardından düşen yıldırımlar alemi yakıp kavururken bir de yağmur başlamış. Ama ne yağmur. Ova sele gitmiş. Ne Bey kalmış, ne karısı, ne de adamları. Hepsi helak olmuşlar. Yalnız çocuk sağ kalmış. Onun da ne olduğu, nereye gittiği bilinememiş.

Bu olaydan sonra Seyfe'nin çevresindeki ağaçlar da yanmış. Koca dağ, bir kül yığını haline gelmiş. Beş gözelerden ötelerde, yedi göze daha peydahlanmış. Oraya sonradan Yedi Pınar denmiş.

Beş Gözelerin en büyüğünün yanında 20x20 cm boyutundaki bir taş hala durmaktaymış. Ortasındaki çocuğun ayak izi ayan beyan belli imiş. O taşa kimse dokunmaz. Çocuğu olmayan veya olup da hastalıklı büyüyen kadınlar burayı ziyaret ederler. Adak adayıp, dileklerinin kabul olması için dua ederler.[402]

---

[402] Hüseyin Candan, *İztaş*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 28, Mayıs 1975, s.10.

2. Kösedağı:

Sivas'ın 80 km kadar doğusunda, Suşehri ovasında sıralanan dağlar içinde, diğerlerinden sıyrılan Kösedağ, 1246 yılında yapılan savaşın izlerini taşır. Kösedağı'na adını veren şahsın efsanesi şöyledir:

Efsane: Suşehri'nde çok zengin bir çiftlik ağası kendisine kahya aramaya başlamış. Kahyası olacak insanın zeki bir kişi olmasını istiyormuş. Zeki olup olmadıklarını sınava tabi tutarak anlayacakmış. Etrafa tellalar çıkararak kahya olma isteyenlerin belirli bir günde çiftliğe toplanmaları gerektiğini duyurmuş. Bir çok insan o gün çiftliğe gelmiş. Ağanın yanına girenler hep kafası önde, düşünceli olarak dışarı çıkıyormuş. En son olarak 40-50 yaşlarında, perişan giyimli bir köse içeri girmiş. Ağa:

-Ben sana bir tane koyun vereceğim; ama etinden et, sütünden süt, derisinden de başıma börk isterim. Aynı zamanda bu işten sen nasıl kârlı çıkarsın?

Köse düşünmüş, sorunun cevabını bulamamış. Ama bu işe çok ihtiyacı olduğu için:

-Sizden bir hafta mühlet istiyorum; bir hafta sonra bu işi nasıl yapacağımı size anlatacağım, demiş.

Kimse soruyu cevaplayamadığı için ağa, köseye bir hafta izin vermiş.

Köse, dışarı çıktıktan sonra düşünceli düşünceli köyüne doğru yola çıkmış. Yolda pazardan dönmekte olan yaşlı bir adama rastlamış. Ve yol arkadaşı olmuşlar. Adamın köyü dağın arkasında imiş. Aşmaları gereken yüksek bir dağ varmış. Yaşlı adam sıcaktan bunalmış ve yol yürümekten yorulmuş bir halde:

-Bu dağı nasıl aşacağımı bilmiyorum, demiş.

Köse:

-Ya ne olacak, dağın yarısına kadar ben seni sırtıma alırım, yarısından sonra da sen beni sırtına alırsın geçer gideriz, demiş.

Yaşlı adam, "Köse benimle dalga geçiyor herhalde" diye düşünmüş. Ben kendimi taşıyamıyorum, onu nasıl taşıyayım diye hayıflanmış. Konuşa konuşa yollarına devam etmişler.

Dağın yarısına kadar gelince ihtiyar adam, köseyi sırtına almamak için iyice suratını asmış. Kösenin de zaten ihtiyar adamın sırtına binmeye hiç niyeti yokmuş. Sonunda dağın zirvesine çıkmışlar. Her taraf yemyeşilmiş....Buğdaylar daha yeni başağa durmaya başlamış...

İhtiyar adam, Köse'ye dönmüş:

-Bu tarlalar hep bizim köyün, demiş. Kendi tarlalarını göstermiş.

Biraz yürüdükten sonra Köse sormuş:

-Bu tarlaların hepsi sizin mi?

İhtiyar adam cevap vermemiş. Biraz daha yürümüşler. İhtiyar adam mezarlığı göstererek:

-Bak köye iyice yaklaştık, şu mezarlık bizim köyün mezarlığı, demiş.

Köse sormuş:

-Bu mezarlıkta yatanların hiçbiri yaşıyor mu?

Bu soru üzerine ihtiyar adam iyice sinirlenmiş. Köseyi evine misafir etmek istememiş. Ama Köse, ihtiyarın peşine takılıp evine gitmiş.

Evin kapısını güzel bir kız açmış. Köse ve ihtiyar adam içeri girmişler. Kız, Kösenin elini öpmüş, babasından eşyaları alarak içeri götürmüş. Hemen ayran yapıp getirmiş. Köseye ve babasına ikram etmiş. Bakmış babası, Köseye soğuk davranıyor, Köseyle konuşmuyor...

Babasını diğer odaya çağırıp sormuş:

-Seninle birlikte evine gelen misafire neden böyle soğuk davranıyorsun?

Kızın babası, Köseyle yolda karşılaştıkları andan itibaren olan olayları anlatmaya başlamış. Köse meraklanmış, kapıyı dinlemeye başlamış. Adamın içerden sesi geliyormuş:

-Ben o sıcakta dağı aşmanın zor olduğunu söyledim. Köse bana, "dağın yarısına kadar ben seni taşırım, yarısından sonra da sen beni taşırsın" dedi. Utanmadı mı benim gibi yaşlı bir adamın sırtına binmeyi düşünmeye?....

Kız:

-Baba ne var bunda kızacak? Sen yanlış anlamışsın. Adam, "Biraz sen konuşursun, biraz ben konuşurum, yol çabuk biter" demek istemiş.

İhtiyar adam:

-Peki, ben ona bizim tarlaları gösterdim. O, bana "Bu tarlaların hepsi sizin mi?" diye sordu.

Kız:

-Bunda kızacak ne var? Tarlaların ortakları, yarıcısı var mı? Hasatın hepsini siz mi alıyorsunuz, yoksa yarısını Ağa'ya mı veriyorsunuz? Diye sormuş.

Yaşlı adam yavaş yavaş sakinleşmeye başlamış. Kızına tekrar sormuş:

-Peki, mezarlığı gösterdim, "Burada yatanların içinde yaşayan var mı?" diye sordu, demiş.

Kız:

-Babacığım, Köse Emmi sana ölen insanların içinde ölmeden önce hayrına köprü, yol gibi şeyler yaptırıp adını yaşatan var mı? diye sormuş.

Yaşlı adam bunu duyunca hemen Köse'nin boynuna sarılıp af dilemiş.

Köse, kızın bilgisine hayran kalmış ve Ağa'nın kendisine sorduğu soruyu kıza sormuş.

Kız:

-Bu çok kolay. Git, Ağa'ndan iyi cins bir koyun iste. Koyun ikiz doğurur. Koyunun sütünden Ağa'ya verirsin. Kuzunun birini keser etini Ağa'ya verirsin. Diğerini de keser Ağa'nın başına börk yaparsın. Koyun da sana kar kalır, demiş.

Köse, ertesi sabah Ağa'nın yanına gitmiş. Kızın söylediği şeyleri söylemiş. Ağa bunu kimden öğrendiğini sormuş. Köse, başından geçenleri anlatmış.

Ağa hemen atları hazırlatıp Köse'yle birlikte o kızın evine gitmişler. Kızı kendi oğluna almış. Köse'ye yüklüce para vermiş. Karşıdaki dağa bakarak:

-Bu dağın adı, benim evime böyle bir gelin gelmesini sağlayan adamın adı olsun. Bundan böyle bu dağın adı ***Köse Dağı'***dır, demiş.[403]

3. Kösedağı ve Köse Baba:

Sivas'ın 80 km kadar doğusunda, Suşehri ovasında sıralanan dağlar içinde, diğerlerinden sıyrılan Kösedağ, 1246 yılında yapılan savaşın izlerini taşır. Selçuklu Sultanı II. Gıyasettin Keyhüsrev, Moğollarla yapılan Kösedağı Savaşı sonunda, Baycu Noyan komutasındaki Moğol Ordusu'na yenilir.

*Halk inanışı:*Halk inanışına göre bu savaşta şehit düşen Köse Süleyman, Selçuklu komutanıdır ve Kösedağ'ın zirvesinde yatmaktadır. Yığma taşlardan yapılmış abartılı bir mezarı vardır.

Her sene temmuz ayının üçüncü cumartesi günü, Kösedağındaki Köse Baba'nın türbesi ziyaret edilir. Dilek dileyenler, dağın yamaçlarındaki uzun taşları, arkasına ikinci bir taşı destek vererek dikerler. Tepesine de bir yassı taş koyarak "Benim yerime asker ol." derler. Bilhassa dağın zirvesine yaklaştıkça bu taştan askerlerin çoğaldıkları görülür.

Halkın inanışına göre, I. Dünya Savaşı'nda Ruslar, Çardaklı'ya geldiklerinde, zirveden topların patladığı, Kore Savaşı ve Kıbrıs Barış Harekatı sırasında dağdan seslerin geldiği, akşamları ışıkların saçıldığı söylenmektedir.[404]

---

[403] Necati Demir derlemesi , Özkan Karanfil, Eğitim Fak., Sınıf Öğretmenl [illegible]

[404] Müjgan Üçer, *Kösedağ Savaşının 750. Yılında da Dikilen Askerler*, **Türk Kültürü**, Aralık 1994, Sayı:380, s.761-763

Şarkışla Efsaneleri

1.Abdal Baba

2.Alamanın Ocağı

3. Ali Baba

4.Arap Dede(1-2)

5.Aysel Kız Efsanesi

6.Bereket Deresi

7.Beserek ve Güldede

8.Beş Kardeşler(1-2)

9.Beşparmak Dağı

10. Can Abdal

11. Colü Dede(1-2-3)

12.Çanakçı'nın Koyun Terletmesi

13.Çongar/Karafakı

14.Döllük Köyü

15.Gelin Efsanesi

16.Gelin Kayalar

17.Gülnez Baba(Şeyh Ziya)

18.Haydarlı

19.Hayriye'nin Ocağı

20.İkiz Oluk

21.Kamer Han

22.Kara Baba

23.Kara Baba Ocağı

24.Kara Ziyaret

25.Kazancığın Karababa(1-2)

26.Kız Kayası

27. Kızyandı Efsanesi

28.Kız-Oğlan Mezarı
29Kız Yandı Yaylası(1-2)
30.Koyun Baba
31.Küre Baba
32.Muhtar Abdal
33.Sarı Kaya
34.Selman Baba
35.Su Batan
36.Sultan Gölü
37.Süt Oluk
38.Şarkışla'nın Kuruluşu
39.Şeme Dağı(1-2)
40.Taş Dam/Taş Ev
41.Taş Kesilen Çoban(1-2-3)
42/Döğnük Kaya
43.Tekke
44.Tülüce Baba
45.Ziraat Baba
46.Ziyaret
47.Ziyaret Taşı

1. Abdal Baba:

Türbesi Şarkışla'nın Abdallı köyündedir. Köyün girişindeki mezarlığın içindedir. Buraya siğilliler ve felçliler getirilir Hasta yakınları, ocaklıdan Abdal Baba'nın "çırakman" denilen bakır tasını alırlar. Yanlarında getirmiş oldukları suyu, şifalı tasa doldurduktan sonra hastaya içirirler. Eğer felç geçiren kişi türbeye gelemeyecek durumda ise, hastanın elbisesini getirirler. Sanduka üzerine sererler. Türbe toprağından bir miktar yerler. Burası aynı zamanda ocaktır.

Abdal Baba'nın türbesini görmek için Yapracık, Arıklar, Akören, Kazancık köyleri ile Akçakışla beldesinden ve diğer ilçelerden ziyaretçiler gelmektedir.

Efsane: Abdal Baba'nın dört kardeşi olduğu ve bunların değişik yerlerde yattığı söylenmektedir. Akdağmadeni civarında ***Gül Ali Baba,*** Şarkışla'ya bağlı Sultan köyünde ***Zıraat Baba,*** Yunusören köyündeki ***Karababa.***

Abdal Baba'ya ait olan taşın birkaç defa çalındığı, fakat her defasında yerine geldiği söylenmektedir. [405]

2. Alama'nın Ocağı:

Ocak, Şarkışla'ya bağlı Elmalı köyündedir. Bu kelime "Alma/elma'nın ocağı " iken zamanla "Alama'nın ocağı" olmuştur. Buraya felç olup bir tarafı tutmayanlar, halk arasında uğrak'a uğrayanlar gider. Ocakta su vardır. Çocuğu durmayanlar bu ocağa gider, suyundan içer. Abdest alıp, namaz kılar dua eder. Suyuyla banyo yapar. *"Çocuğum durursa, kurban keseceğim"* diye adakta bulunur. Çocuğun durmasından kasıt sağ doğan çocuklar kırk gün geçmeden ölürler. Doğup da yaşamayan çocuklar için adakta bulunulur . [406]

3. Ali Baba:

Türbesi, Şarkışla'ya 30 km uzaklıktaki Çiçekli(Çakal) köyündedir. 1980 yılına kadar Ali Baba'nın türbesi açık bir mezar yeri iken, toprak damlı bir mekan içine alınmıştır. Tamirat sırasında duvarları yapılırken, duvarların kan rengini aldığı söylenir.

Sandukanın üzeri yeşil bir bezle örtülüdür. Üzerinde iki makas bulunmaktadır. Buraya gelen hastalar veya ziyaretçiler Ali Baba'nın

[405] Sait Şen, Biyoloji Böl, 97161038, derleme 2000
[406] Salim Şahin, İlahiyat Fak.I.A/Yıldızeli Sarıkaya.

sandukasında bulunan yeşil örtüden bir parça keserek yanlarında götürürler. Kesilen bu bez, hastalık süresince taşınır. Burası Alaçayır, İlyashacı, Ortaköy ve Hardal köylüleri tarafından ziyaret edilmektedir.[407]

4. Arap Dede:

Arap Dede türbesi Kaleköy yakınlarında, Şarkışla'ya 20 km uzaklıktadır. Radar tepesindedir

Şarkışla'da her biri ayrı bir köyün yüksek bir tepesinde bulunan ve sağlıklarında bu tepelerden birbirlerini görerek haberleştikleri söylenen, her biri de veli olan yedi kardeşin türbelerinden biri de Arap Dede türbesidir.

Efsane: Halk arasındaki söylentiye göre Arap Dede, Arabistan'dan gelen yedi kardeşten birisidir. Bunların yedisinin de Allah dostu ve veli olduğu söylenmektedir. Her biri farklı bir tepenin başına gömülmüştür. Şarkışla'da sadece üç tanesinin adı bilinir ve anılır.

Yedi kardeş/dede, yaşadıkları zamanda istihbarat görevlileri olup, birbirlerine ışıkla haber vermek üzere, İpek yolu ve çevrenin güvenliğini sağlamak için zamanın hükümdarları tarafından görevlendirilen alp erenlermiş.[408]

Söylence: Hava radar istasyonuna ayrılan alan içinde kalan Arap Dede türbesini yıkması için, bir binbaşı; yüzbaşı ve emrindeki askerlerine emir verir. Yüzbaşı ve askerleri türbeyi yıkmak için giderler ve oraya bir çadır kurarlar. Akşam olunca yüzbaşı ve askerler çadıra girdiklerinde *Yedi Kardeşler* gelir ve çadırı taşlamaya başlarlar. Kazma, kürek ne bulurlarsa sabaha kadar çadıra yağdırırlar. Sabah olunca yüzbaşı askerlerini de alarak yeniden Şarkışla'ya döner. Olanları binbaşıya anlatır. Binbaşı inanmaz , bu sefer kendisi de gider.

Akşam olduğunda *Yedi Kardeşler* gelerek çadırı taşlamaya başlarlar. Binbaşı, sabaha kadar uyumaz. Sabah olunca türbeyi yıktırmaktan vaz geçer.

Arap Dede türbesi, bugün, radarın sınırları içinde, halka açık bir ziyaret yeridir. Ayrıca binbaşı tarafından yeniden onarılmış ve yanına bir de küçük cami yaptırılmıştır.[409]

Söylence: Şarkışla'da olayı yaşayan bir astsubayın anlattığına göre, radara yeni gelen bir binbaşı, radarın yeşile boyalı yerlerini kırmızıya boyatır. Boyama işlemi, bitince radardaki cihazlar çalışmaz. Avrupa ve Amerika'dan getirilen teknisyenler arıza olmadığını tesbit ederler. Ancak cihazların çalışmamasına bir anlam veremezler. Daha sonra bir askerin teklifi ile radarın kırmızı yerleri yeniden yeşile boyanır. Boyama biter bitmez cihazlar çalışmaya başlar.

---

[407] Yakup Göker, **Şarkışla'nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme, C.Ü., Yüksek Lisans Tezi,** Sivas 1998, s. 157-158
[408] Yakup Göker, **Şarkışla'nın...,**s. 158-159
[409] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** (Fırat Üniversitesi, Türk Dili Böl. Bitirme Tezi), Elazığ 1994, s. 21

5. Aysel Kız Efsanesi:

Şarkışla ilçesine bağlı Akçakışla köyünde anlatılan efsane şöyledir:

Efsane: Aysel, köyün en güzel kızıdır. Güzelliği dillere destan olmuştur. Aysel'in güzelliği yörenin Başgediklisi(Astsubay)'nin kulağına kadar gitmiş; çok geçmeden köye gelerek Aysel'in evine misafir olmuştur. Çok geçmeden Aysel ile Başgedikli'nin sözü kesilmiş ve düğün kurulmuştur.

Aradan zaman geçer, Başgedikli Aysel'den ayrılmak zorunda kalır. Aysel'i çekemeyenler ona iftira atarlar. Başgedikli görevden döndüğünde iftiralara inanır. Bir gece dayanamayarak Aysel'i öldürmeye karar verir. Aysel, yalvarır ve suçsuz olduğunu tekrarlarsa da Başgedikli kararından vaz geçmez. Aysel'e, "Eğer yaptın ise lanet olsun, yoksa mezarın aydınlık olsun" der ve Aysel'i öldürür.

Aysel'in mezarı her yıl, o gün ışıklarla dolar.... Ve çocuğu olmayanlar Aysel'in mezarına giderek, çocuk sahibi olmak için dua ederler.[410]

6. Bereket Deresi:

Anlatacağımız olay Sivas-Şarkışla karayolu üzerindeki Ebugen/Dedeli köyünde meydana gelmiştir.

Efsane: Dedeli, çevre köylere nazaran çok zengin ve bol su kaynaklarına sahip bir köymüş. Çevre köylerin kıskançlığından mı, yoksa birkaç kişinin uğursuzluğundan mı sular azalmış, arazi kurumuş, hayvanlar telef olmuş, çocuklar ölmeye başlamış. Köylüler ata yurtlarını terk etmek için hazırlık yapmaya başlamışlar. Fakat Hasan Dede adlı bir ihtiyar:

-Allah'tan ümit kesilmez, hep birlikte bir yağmur duasına çıkalım, demiş.

Köylü, Hasan Dede'nin bu isteğini yerine getirmiş. Toplnca yağmur duasına çıkılmış, kurbanlar kesilmiş ve adaklar adanmış....

Fakat gökyüzünden bir tek damla bile yağmur düşmemiş.

Yağmur duasının ardından tam iki hafta geçmiş. Köye, sakalı kar beyaz, oldukça yaşlı, elinde asası olan bir pir çıkagelmiş. Nereden geldiğini ve kimin nesi olduğunu hiç kimse bilmiyormuş. Köy halkından Hasan Dede'nin evini sormuş. İhtiyarı Hasan Dede'nin evine götürmüşler.

Hasan Dede misafirini karşılar. Gece yarısına kadar köylüyü ve köyün durumunu konuşurlar. Daha sonra evden çıkarlar ve Bereket deresinin çıktığı kayanın dibine kadar gelirler. Şafak sökene kadar dua ederler. Daha sonra ihtiyar derviş toprağı eşelemeye başlar. Eşeledikçe toprak nemlenir ve bir müddet sonra da su kaynamaya, kaynak olup akmaya başlar.

İhtiyar derviş yani pir hiçbir şey söylemeden Hasan Dede'nin yanından ayrılır. Hasan Dede'nin şaşkınlıktan dili tutulur... Derviş'e teşekkür

---

[410] Necati Demir derlemesi, Mehtap Gez, Tarih Böl.

bile edemez. Hasan Dede kendine geldiğinde hemen koşarak köye döner; olan bitenleri köy halkına anlatır. Kaynağın başına gelen köylüler şaşkınlıklarını gizleyemezler. Eğilip kana kana su içerler....

Bu olaydan sonra tarlalar bereket fışkırmaya başlar. Köyü terk edip gidenler geri dönerler.

Bu mübarek/kutsal derenin asıl özelliği dereye bilerek veya bilmeyerek bir şahıs küçük veya büyük abdestini yapmaya kalkarsa derenin suyu bir gün veya birkaç gün kesilir ve sonra tekrar akmaya başlarmış. Derenin diğer bir özelliği de şifa dağıtmasıdır. Çeşitli hastalıklara yakalananlar bu derede yıkandıktan sonra dertlerine derman bulurlar.

Dere, köye bolluk ve bereket getirdiğinden "Bereket Deresi" adı verilmiştir.[411]

7. Beserek ve Gül Dede:

Beserek ve Gül Dede , Aşık Veysel'in doğum yeri olan Sivrialan köyünün 10 km kuzey batı tarafında bulunan, birbirine sınır olan iki ayrı yer ismidir. Beserek 20-30 m genişliğinde bir gölün adıdır. Eskiden suyu olan bu köyün günümüzde suyu yoktur.

Efsane: Efsaneye göre Veysel Karani, bu yöreden geçerken develerini kaybeder. Develerin izini takip ederek onları Beserek gölünde bulur. Bir de bakar ki, uyuz olan develerinin hastalığından hiç bir iz kalmamış. İşte o günden itibaren buraya, uyuz hastalığına şifa anlamına gelen "Beserek" denmiştir.

Beserek, hem dağ için, hem göl için kullanılmaktadır.

Gül Dede, Beserek gölü yanında bulunan bir ziyarettir. Gül Dede hakkında kesin bir bilgi olmamakla birlikte onun bir veli, bir derviş olduğu söylenmektedir. Bugün mezarının olduğu yerde taş yığınları bulunmaktadır.

Söylence: Söylenceye göre; Aşık Veysel, gözünü kaybettiğinde babası telaşlanır:

-Gül Dede'ye gidip kurban adayacağım. Hızır gelip gözünü açacak,

der.

Veysel'in babası, oğlu Veysel ve yakınları ile birlikte Beserek ve Gül Dede'ye gider. Veysel'in babası adağını keserken yedi deve ile birlikte bir kervan gelir. Sofra hazırlanıp, "Buyurun yemeğe" denildiğinde bakarlar ki ne kervan var, ne de kervancılar...Anlaşılır ki gelen Hızır'dır.

Beserek ve Gül Dede; Ortaköy, Sivrialan, Mescit ve Hüyük köylüleri tarafından ziyaret edilmektedir.[412]

---

411 Necati Demir derlemesi, Mustafa Şimşek, İktisat Fak.
412 Kutlu Özen. **Aşık Veysel**, Sivas 1998, s. 41

Beş Kardeşler(1):

Bazı rivayetlere göre yedi kardeş olan bu evliyalar büyük ihtimal *Kara Baba, Kepenek Dede, Abdallı, Beşparmak ve Arap Dede* olmak üzere beş kardeştir.

Çok önceleri Horasan'dan gelip Şarkışla'ya yerleşmişlerdir. Timur'un Sivas'a ve çevresine saldırması üzerine Beş Kardeşler Şarkışla'nın yakın köylerine önderlik etmek amacıyla gitmişlerdir. Fakat önce aralarında kararlaştırarak birbirlerini görebilecekleri yerlere gitmişlerdir. Savaşta hepsi şehit düşmüş ve şehit düştükleri yerlere gömülmüşlerdir. Şu anda hepsinin mezarı birbirini görmektedir.

Günümüzde insanlar hastalandıkları zaman şifa bulmak amacıyla ya da adaklarını gerçekleştirmek için bu evliyaları ziyaret etmektedirler.[413]

8. Beş Kardeşler(2): Türbe, Şarkışla ilçesinin Kızılcakışla kasabasında bulunmaktadır. Kasabanın sol tarafına düşen tepenin yamacındaki mahallede küçük, köhne bir binada Beş Kardeşlerden birinin mezarı vardır.

Türbede yatan kişinin kim olduğu ve hangi devirde yaşadığı bilinmemektedir. Bazıları onun Anadolu'nun fethi sırasında buraya gelip şehit düştüğü ve Kara Baba ile Ak Baba'nın kardeşi olduğu söylenmektedir. Bazıları ise onun bir kadın olduğunu belirtmektedirler.

Söylence: Söylenceye göre, türbenin yeri önceden ahırmış. Buranın sahibinin rüyasına giren biri:

-Evladım, ben burada hayvanların ayağının altında ve suyun içinde kaldım....Beni kurtar...Yoksa sizi rahatsız ederim, demiş.

Bunun üzerine mezarının yeri tespit edilmiş ve daha sonra bugünkü haline getirilmiştir. Buraya genelde felçli hastalar, ağzı eğilenler ve çocuğu olmayanlar getirilmektedir. Anlatıldığına göre ziyarete gelenler ibrik ve bardağı bırakırlar, ertesi gün boş olan ibrik dolar, bu su ile abdest alırlarmış. Geceleyin ortalık karardığında orada yeşil bir ışık da yanarmış.[414]

9. Beşparmak Dağı:

Şarkışla yöresinde kutsal olarak bilinen yedi kardeşlerden biri Beşparmak dağında yatmaktadır. Beşparmak dağı Şarkışla ilçesine bağlı Osmanpınarı köyü yakınlarındadır.

Efsane: Bir gün Şarkışla'da kuraklık olur. Bir türlü yağmur yağmaz. Küçük bir kız çocuğu bir rüya görür. Rüyasında cüppeli, ak sakallı bir ihtiyar gelerek türbesinin bulunduğu yeri söyleyip, kendisini ziyaret etmelerini ister. Ancak bu şekilde yağmurun yağacağını söyler.

---

413 Necati Demir derlemesi, ; Hatice Soysal, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği.
414 Yakup Göker. **Şarkışla'nın...**, s. 160-161

Küçük kız bunu büyüklerine anlatır. Önce kimseler inanmak istemez; fakat daha sonra birkaç kişi daha aynı rüyayı görerek küçük kızın dediklerinin doğru olduğunu söylerler.

Yağmur duasına o türbeye giderek, çıkmaya karar verirler. Halk toplanır ve yağmur duasına çıkılır. Gerçekten de, küçük kızın ve aynı rüyayı görenlerin dedikleri gibi yağmur yağar.

Bu olaydan sonra ne zaman yağmur yağması istenirse, Osmanpınarı'ndaki türbeye gitmek adet haline gelmiştir.[415]

10. Can Abdal:

Adak yeri Şarkışla'ya bağlı Can Abdal köyündedir. Sembolik mezarı köy camisinin yanındadır. Kardeşi Sarı Tekke köyünde bulunan Muhtar Abdal'dır.

Söylence: Söylenceye göre eskiden bir aile Can Abdal'ın bulunduğu yeri temizler, bakımını yaparmış. O zamanlar bu hizmeti yapan ailenin evi bolluk ve bereket içindeymiş. Daha sonra bu aile bu görevi terk edince fakir ve yoksul bir hale gelmiş.

Yine söylenceye göre köylünün biri küçükken, köyde oynarken Can Abdal'ın yattığı yer diye inanılan yerde ak sakallı, nur yüzlü birinin namaz kıldığını görmüş. Bu olayı hemen babasına anlatmış.[416]

11. Colü Dede:

Şarkışla'ya bağlı Kale boğazı ile Yahyalı deresinin birleştiği yerde ve Alaman çermiğinin tam karşısında küçük bir mezra vardır. Bu mezra, Alaman köyü muhtarlığına bağlıdır. İlçeye 35 km uzaklıktadır. Orada bir yatır vardır ki "Co Dede" diye de anılır. Yatır, Colülü Halil Ağa'nın evindedir. Buraya felçliler, çocuk sahibi olmak isteyenler, cilt hastaları.....gelirler. Halil Ağa'nın evinde pişen ekmeği yerler, buna "yatır ekmeği" denir.

Sandukanın üstüne serilmiş atlas örtünün üzerinde Arap harfleriyle yazılmış işleme vardır. Bu örtü eskiden yatırın bayrağı olarak kullanılırmış. Odayı bir teber, bir kırık kılıç ve kalkan süsler.

Efsane: Colü Baba, buraya yedi kardeşi ile birlikte gelmiştir. İnanışa göre Yedi Kardeşler, Müslümanların katıldığı savaşlara giderek onlara yardım etmektedirler.[417]

Ayrıca Yedi Kardeşler'in türbelerinden zaman zaman bir ışık çıktığı ve bu ışıkların bir noktada toplanarak gökyüzüne yükseldiği, daha sonra herhangi bir tarafa giderek kaybolduğu söylenmektedir. Yedi Kardeşler'in

[415] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** s.24
[416] Yakup Göker, **Şarkışla'nın**.....derlemesi, s.161-162
[417] Emin Kuzucular, *Cölü Dede*, **Sivas Folkloru,** Sayı: 25, Şubat 1975, s.15-18

sonuncusu Şarkışla'nın kuzeyinde bulunan Savran köyü yakınlarındaki Colü Türbesi'dir.

Efsane: Efsaneye göre bu zat, Danişmentler zamanında çok ünlü bir komutanmış. Asıl adını bilen pek yok: "Seyyid Hüseyin bin Co....."

Bazıları da ona Cafer Gazi, derler. Ama şurası bir gerçek ki bu yatır Battal Gazi'nin çok yakın bir akrabasıdır.

Cenevizlilerle Danişmendler burada büyük bir muharebeye tutuşurlar. Kendileri bir avuçken, düşmanları tabur taburmuş. Günlerce vuruşmuşlar...Kanlar sel suyu gibi akmış. Colü yaralanmış ama aldırmamış. Kolu kesilmiş, kılıcı sol eline alarak devam etmiş. Arkadaşlarını çağırmış, kimseler yok...Bunun üzerine Ya Allah, diye gürlemiş. Gaipten bir ses:

-İlerle!....

diye emir vermiş. Co, yarım kılıcı almış eline, dalmış düşmanın içine, savaşmaya devam etmiş. Sonra bir kılıç gelmiş, uçurmuş mübareğin başını. Yere düşen baş "Allah Allah...." diye yuvarlanmış. Tam bu sırada doğudan Müslüman askerleri gelmiş. Düşmanı taaa...Amasya'ya kadar kovalamış.

Düşman çekildikten sonra ceset ayaklanmış; başını koltuğunun altına almış; yürümüş, yürümüş Alaman çermiğine gelmiş:

-Beni buraya gömün!...

demiş. Olduğu yere düşmüş. Hafif yaralılar, sonradan gelenler, cenazeyi yıkamak için hazırlık yapmaya başlamışlar. Başını doğrultmuş:

-Boşuna uğraşmayın!....

demiş.

-Şuradaki taşı kaldırın, altından sıcak su çıkacak....

Taşı kaldırmışlar, altından gürül gürül bir su akmaya başlamış. Bugünkü Alaman çermiği o günden beri böylece akıp duruyor.[418]

Söylence: Şarkışla'da bir düğün alayının yolu o türbenin yakınından geçiyorsa, mutlaka gelinle damat ve diğer düğün alayının tamamının bu türbeyi ziyaret etmeleri gerektiği söylenir. Bu geleneğe uymayanların başlarına büyük kazalar geldiği anlatılmaktadır.

Söylence: Bir gün, bir düğünde bütün sarhoşlar bir kamyona doluşurlar. Vur patlasın, çal oynasın Colü türbesinin önünden geçerler. İçlerinden biri:

-Yahu durun; şurayı bir ziyaret edelim, yoksa başımıza bir musibet gelir, der.

Kamyon şoförü ve diğer sarhoşlar:

-Bunun adı bile gavur adı. Ne diye ziyaret edecekmişiz,

[418] Yakup Göker, a.g.e., s. 162-164

diyerek ana-avrat küfrederler. Aradan bir -iki dakika geçmeden kamyon devrilir ve on üç kişiden sadece orayı ziyaret etmeyi teklif eden kişi kurtulur.

12. Çanakçı'nın Koyun Terletmesi:

Şarkışla'nın Çanakçı köyünde ünlü bir tabir vardır: "Çanakçı'nın koyun terletmesi gibi"...

Efsane: Efsaneye göre Çanakçı köyünde bir çoban vardır. Sabahtan akşama kadar koyunlarıyla uğraşır. Bu çoban nişanlıdır. Bir gün akşam olunca davarları ağıla kilitler. O gün hava yağmurludur ve koyunlar ıslaktır. Ağlın bacasını kurt girmesin diye sıkı sıkıya kapatır. Kapının kırıklarını da iyice kapar. Nişanlısının yanına gider. Sabah ezanına kadar orada kalır. Sabah koyunları ağıldan çıkarmak için geldiğinde bacayı açar ve yüzüne doğru bir duman yükselir. Kapıyı açtığında koyunların hepsinin sıcaktan yanarak öldüğünü görür. Yanan koyunların rengi değişik bir sarı olmuştur.[419]

13. Çongar/Karafakı Efsanesi:

Efsane: Kara Fakı, Şarkışla'nın Harın köyünde azapmış. Hayvanların yatmasına yakın ahır temizliğini yaparken soyunur, malın yatacağı yere yatar, sırtına batanları alırmış. Böylece kendine zarar verecek şeylerin hayvanlara da zarar verebileceğini düşünürmüş. Çok dürüst ve çalışkan bir dervişmiş.

Kara Fakı'nın Ağası hacca gitmiş. Bir akşam hac'da canı helva çekmiş. Bu, Kara Fakı'ya ayan olmuş. Evin hanımına:

-Güzel bir helva yap da efendime götüreyim, demiş.

Kadın:

-Bu saf dervişin canı helva çekmiş, diyerek ona helva yapmış.

Kara Fakı, hacdaki ağasına, bir tasla helvayı ulaştırmış. Ağa, hacdan dönüşünde, kendisini karşılamaya gelenlere helva tasını göstererek:

-Benim yanıma gelmeyin, bende bir şey yok, ne var ise Kara Fakı'da, onu görün,demiş.[420]

14. Döllük Köyü Efsanesi:

Şarkışla efsanelerinde adı geçen ***Koyunbaba'***nın, Şarkışla'nın 5 km kadar doğusunda bulunan Döllük köyü ile bağlantısı vardır.

Efsane: Yedi Kardeşler olarak bilinen Yedi Kardeşler'den biri olan Koyun Baba'nın koyunları ve koçları çok ünlü imiş. Koçları, aynı zamanda

[419] Şule Arı, Eğitim Fakültesi, Sınıf Öğretmenliği, derleme, Mayıs 2000

[420] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak/98**, Sivas 1998, s.57-58

damızlık olarak kullanılırmış. Çevre köylerin hemen tamamından döl almak için Koyunbaba'nın oturduğu Döllük köyüne gelinirmiş. Buraya gelenlere:

-Nereye gidiyorsun?

Şeklinde sorulan sorulara:

-Döllük'e gidiyorum...,

şeklinde cevap alınırmış. Böylece Koyunbaba'nın oturduğu köyün adı zaman içinde "Döllük" olarak kalmış. Bu isim günümüze kadar gelmiş.[421]

15. Gelin Efsanesi:

Efsane: Bundan yıllarca önce köyde bir Ağa yaşarmış. Ağa demek, köyün sahibi demekmiş. Köyde her şey ondan sorulurmuş. Köydeki tarlalar, evler, hayvanlar Ağa'ya aitmiş.

Ağa'nın hayvanlarını otlatan çoban çok yakışıklı, çok yiğit bir gençmiş. Köyde de canı kadar sevdiği güzel bir kız varmış. Sık sık buluşup konuşurlarmış. Yalnız kızın ailesinin bu aşktan haberleri yokmuş. Ağa'nın da çoban yaşıtlarında bir oğlu varmış.

Ağa'nın oğlu bir gün köyde dolaşırken kızı görmüş ve birden bire kıza aşık olmuş. Babasının yanına varmış, durumu anlatmış. Babası da oğlunun bir dediğini iki etmediği için gidip ailesinden kızı istemiş. Kızın babası da bu olaya çok sevinmiş, kızını hemen Ağa'nın oğluna vermiş.

Hemen düğün hazırlıkları başlamış. Çoban da -zavallı- ne yapayım, ne edeyim, derken kızı kaçırmaya karar vermiş.

Bu arada düğün de başlamış. Çoban, kararını kıza iletmiş. Tam gerdek gecesi kızı alıp kaçırmış.

Ağa olayı duyunca, adamlarını peşinden göndermiş. Bana ikisinin de ölüsünü getirin, demiş. Ağa'nın adamları çoban'la kızı tam yakalayacakları sırada bir şimşek çakmış. Gelin ve çoban ortadan kaybolmuşlar.

Şimdi Şarkışla'ya bağlı Gücük köyünde, şimşeğin çaktığı yerde gelinlik gibi bembeyaz bir toprak vardır. Köylüler buraya "Ağ topraklık" derler. Bu toprakla evlerinin duvarlarını sıvarlar.[422]

16. Gelin Kayalar:

Şarkışla'nın kuzeyinde bulunan Faraşderesi köyü yakınlarındaki kayalar, şekil bakımından bir geline, atlara ve düğün alayına benzemektedir. Engin bir hayal gücüne sahip olan halkımız bu benzerliği bir efsaneye dayandırmıştır.

[421] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri**, s.58

[422] Necati Demir derlemesi, Oğuzhan Yılmaz, Mat Öğr., Mustafa Yılmaz, Şarkışla,Gücük, 67), derleme 1998

Köroğlu'nun yiğitlerinden biri *Faraşderesi*'nde bir kıza aşık olur. Kızla evlenmek ister. Gerekli olan bütün hazırlıklar tamamlanır. Düğün alayı Faraş deresine gider. Gelini getirirlerken *"Kırk Haramiler"*e rastlarlar. Haramilerin bütün düğün alayını öldürerek ganimetleri alıp, kendisini kaçıracaklarını anlayan gelin, orada:

-Allah'ım ya bizi kuş et, uçup kaçalım; ya da taş et de bunlara nasip olmayalım,

diyerek dua eder.

Bu dua üzerine bütün düğün alayı oracıkta taş kesilir.

Bu efsanenin farklı bir anlatışı da iki düğün alayının karşılaşmasının uğursuzluk getirdiği inanışıyla yakından ilgilidir. Buna göre, iki düğün alayı yolda karşılaşır ve o anda her şey taş kesilir.[423]

17. Gülmez Baba(Şeyh Ziya):

Gülmez Baba'nın türbesi Şarkışla'nın Dikili köyü yakınlarındaki bir tepenin üzerindedir.

Efsane: Malazgirt zaferinden sonra Şeyh Ziya adlı bir Türk dervişi Şarkışla'nın Dikili köyüne gelip yerleşir. Şeyh Ziya türbesi köyün kuzeydoğu tarafındaki küçük bir tepenin üzerindedir. Kabir iki metre eninde, yedi metre boyundadır.

Şeyh Ziya'nın Şarkışla'daki Kara Baba ile Gemerek'teki Ali Baba'nın, kardeşi olduğu söylenmektedir.

Şeyh Ziyanın türbesi her yıl Çatalyol, Sağır, Gürçayır, Elmalı köylüleri tarafından ziyaret edilmektedir. Kurak olan yıllarda türbesi ziyaret edilerek yağmur duası yapılır.[424]

18. Haydarlı:

Efsane: Haydar, Şarkışla'da varlıklı bir ailenin tek çocuğudur. Tek çocuk olduğu için ailesi Haydar'ın üzerine titrer. Aradan yıllar geçer ve Haydar delikanlı çağına gelir. Artık evlenmesinin zamanı geldiğini düşünen ailesi Haydar'a akrabalarından birinin kızıyla söz keserler. Birkaç ay sonra düğün olur. Haydar evlendikten iki yıl sonra askere gider.

Askere giden Haydar, bilinmez hasretten mi, üzüntüden mi, yoksa vücudundan gelen bir dertten mi hastalanır. Asker ocağından izin alıp ailesinin yanına döner. Baba ocağına dönmesiyle Haydar'ın yatağa düşmesi bir olur.

Aradan günler, aylar geçer fakat Haydar iyileşmez. Ailesi gitmedik doktor, hoca; çalmadık kapı bırakmaz. Ne var ki Haydar eriyip gitmektedir. Sonunda Haydar ölür. Artık Haydar'ın çektiği acılar son bulmuştur.

423 Zekeriya M...n. **Şarkışla Efsaneleri**, s.1
424 Yakup Göker, a.g.e., s.173

Haydar öldükten sonra halk onun yaşadığı mahallenin çeşmesine ve çevresine Haydarlı ismini vermiştir.

Erisin dağların karı erisin
Sel yürüsün Şarkışla'yı sürüsün
Sürahiler dolsun, bade yürüsün

Kapımızın önü sıra sıra çınarlar
İçer içer Haydar anarlar
Askere gideni ölü sayarlar

Kapıdan geçerken salladı fistanı
Sıktı elimi, büktü belimi
Uyandım ki ağ bebeğim ağlıyor

Ağlıyor da ciğerimi dağlıyor
Anam altından göğnü aylıyor
Nideyim altını başını yesin anam[425]

19. Hayriye'nin Ocağı:

Adak yeri Şarkışla'ya bağlı Sultan köyünde bulunmaktadır. Adı bilinmeyen zatın mezarı daha önce bir akarsuyun kenarında iken daha sonra yukarıya çıkarılmıştır. Burası yel, sızı ve bel ağrısına iyi gelmektedir

Efsane: Efsaneye göre köyde oturmakta olan Hayriye adlı bir kadın, gece bir rüya görür. Rüyasında bir ihtiyar, buna "mezar toprağını suların götürdüğünü, bundan da kendisinin rahatsız olduğunu; mezarının kazılarak naşının tarlanın biraz yukarısına gömülmesini" ister. Bu rüyayı gören kadın, sabah olunca rüyasını babasına anlatır. Bu rüyadan sonra mezar kazılır ve naşı biraz yukarıya defnedilir.[426]

20. İkiz Oluk:

İkiz Oluk, Şarkışla yöresindeki bir adak yeridir. Kutsallığına inanılan bir su kaynağıdır...

Efsane: Yemen harbi başlayınca eli silah tutan gençler Yemen çöllerine gönderilir. Gidenlerin hemen hemen hiç biri bir daha da geri dönmez.....Yemen üzerine türküler söylenir...

Kocalarını Yemene gönderen kadınlar kıtlık çekmeye başlar...Asker kaçakları eşkıyalığa başlar...Dağ taş, asker kaçaklarıyla, eşkıyalarla dolar...

Zeliha, kocasını Yemen'e gönderen bir asker karısıdır. İki de çocuğu vardır...Kıtlık kıtlık üstüne....Tek yapılacak iş, dağa çıkıp ot toplamaktır..

425 Necati Demir,derlemesi. Hatice Soysal, Ahmet Soysal.
426 Sait Şen, Biyoloji Böl.

Zeliha, iki oğlunu odun toplamak için dağa gönderir. O tarihlerde buralar tek tük ağaçlık değilmiş....Göz alabildiğine orman. Fakat Zelihanın çocukları yaş ağaca kıyamazlar.Hep kuru aramışlar. Hangi ağaca balta vurmuşlarsa, suyu çıkmış... Yaş ahlatları bir türlü kesmeye kıyamamışlar. Sonra ora senin, bura benim derken gün akşam olmuş. Kar sepelemeye başlamış. Bakmışlar ki olacak gibi değil:

-Şunu keselim, deyip vurmuşlar baltayı.

Gel gelelim o ağaç da ahlatların sultanıymış. Ona balta vuran asla onmazmış....Kim o sülaledeki ağacı keser devirirse, boyu devrilir; kim dalını kırarsa, kolu kırılırmış... Ama çocuk kısmı bunu ne bilsin?

Bir balta vurmuşlar bir meyve düşmüş; almış yemişler...Cennet meyvesi gibi tatlı. Bir daha vurmuşlar bir meyve daha düşmüş...Çocuklar karınlarını iyice doyurmuşlar. Derken kar tipiye dönmüş....Vakit geçirmeden köyün yolunu tutmak istemişlerse de yol nerede? İz nerede?

Bir ağacın kovuğuna sığınmışlar...Gece iyice çökünce çocuklar tir tir titremişler; birbirlerine sarılmışlar; sonra titreyen vücutlarını tatlı bir uyku sarmış... Ağacın kovuğunda donup kalmışlar....

Zeliha kadın çocuklarının dönmediğini görünce ormana dalmış... Onun feryadını duyanlar da ellerine birer çıra alıp peşine takılmışlar... Bağırmışlar çağırmışlar ama iki çocuğa seslerini duyuramamışlar. Ne yapsınlar; donacaklarını anlayınca geri dönmüşler....

O günün üstünden bir çok günler geçmiş....Her gün aynı şey...Umutsuz bir bekleyiş...

Nihayet asırlık bir ağacın kovuğunda iki canı bulmuşlar...Zeliha param parça olmuş. Ağlamaktan gözlerinin pınarı kurumuş. Saçlarını lime lime yolmuş...Ahiri düşmüş dağlara...Yastığı taşlar, yorganı kış kıyamet olmuş. Dağlarda çocuklarının adını bağıra bağıra dolaşmış.. Ne kimsenin yanına varmış, ne kimseyi yanına koymuş.Issız dağlar durağı olmuş...Yanmış; kavrulmuş. Arada sırada oğullarının mezarına varmış, dolanmış çevrilmiş, gene dönmüş gitmiş geriye.

Bir gün mezardan dönerken eve uğramış, köşeyi bucağı atese verip kaybolmuş ortadan. Ne çoban, ne çoluk çocuk izini bulamamışlar bir daha...

Aradan yıllar geçmiş. Çocuklarının başına diktiği ahlat ağaçları meyveler vermiş. Yemen'e gidenler dönmüşler. Zeliha'nın kocası da gelmiş; ama Zeliha gelmemiş.

Yavrularının mezarını ziyaret eden adam, karısını aramaya koyulmuş. Fakat bulamamış...

Zeliha bir gün, bir adamın rüyasına girmiş:

-Ben filan yerdeyim; mezarımı aç, beni yavrularımın yanına defnet, demiş.

Adam yanına arkadaşlarını alıp, rüyasında tarif edilen yere gelmiş. Toprağı kazmaya başlamışlar. Önce kadının ayaklarını, sonra gövdesini, arkasından da başını bulmuşlar. Kadın taş kesilmiş , öyle yatıyormuş. Yüzü

gözü toprakla örtülüymüş. Yavaş yavaş temizlemişler. Sıra gözlerine gelmiş. Onu da temizleyince bakmışlar ki damla damla yaş akıyor. Kurulamışlar....Daha da çoğalmış....Ölü, durmadan ağlıyormuş. Sildikçe çoğalmış, sildikçe çoğalmış... Gözler berraklaşmış, sular büngürdemiş. Adeta fışkırıyormuş....Soğuk mu soğuk, güzel mi güzel bir su.

Kadının bedenini götürüp çocuklarının yanına gömmüşler. Ama başı burda kalmış. İki göze...İki oluk yapmışlar....Olmuş bir pınar. Adına da "İkiz Oluk" demişler....

O günden bu yana yaz demez, kış demez akar da akar....Gelene su verir, geçene su verir...

İkiz Oluktan geçenler, Zeliha'nın ruhuna bir Fatiha okumadan geçemezler....[427]

21. Kamerhan:

Akçakışla'dan 3 km ötede, Böhrenk denilen derenin ağzında, çok eski yıllardan kalma bir mezarlık vardır. Buraya her yıl define arayıcıları gelir. Birkaç mezar açar, usanır giderler.

Efsane: Efsaneye göre orada bulunan kocaman bir kayanın altında büyük bir şehir varmış. Şehrin adı Alameri imiş. Burada Emirhan adlı çok zengin bir adam yaşarmış. Bütün zenginliğine rağmen düzlükte kurulmuş olan şehirde oturmaz, kayalara oyulmuş bir mağaranın içinde yaşarmış.....

Emirhan'ın dünya güzeli bir kızı varmış. İsmi de Kamerhan...

Bu kıza Çapanoğlu/Yozgat Beyliğinden, Gayseri Urumundan. Bolu Beyi'nden dünürler gelmiş; fakat kız hiç birine "He...." dememiş.

Kızın ünü uzamış gitmiş. Acem'e, Urum'a, Yemen'e kadar...

Kızı, bir defa gören aşık olurmuş.... Aşk denilen o sevda bir defa gönüllerine düştü mü, bir daha kurtulamazlarmış. Bu yüzden, o yörenin gençleri, Kamerhan geçince evlerine saklanırlarmış; görüp de aşık olmayalım, diye.

Urum tekfurunun oğlu:

-Ben gider, bakarım, demiş.

Çıkmış yola. Meranın önüne kadar gelmiş. Kamerhan, dışarıda güneşlenirmiş. Kız bir bakmış gelenler var...Oğlan bir bakmış Kamerhan orada....Bir daha bakmış bakmasına amma hemen orada kuruyup kalmış, taş kesilmiş!....

Akçakışla'daki bu kayaya ***Adam Kaya*** derler. Tekfurun oğlu demişler önceleri, daha sonra kayanın adını Kerimoğlu diye değiştirmişler.... Belki de taş kesen Kerim adlı bir delikanlıydı....

[427] Emin Kuzucular, *İkiziOluk*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 36, Ocak 1976, s:19-21

Kız günden güne güzelleşmiş.... Güzelliğinin yanı sıra ata binmede, ok atmada, kılıç kullanmada çok ustaymış. Her kara şalvarlı yiğit onunla başa çıkamazmış.

Kamarehan, bulutlu bir gece, rüyasında iki piri fani ile karşılaşmış. Ak sakallılar kıza demişler ki:

-Al, bu şerbeti iç....

Kız içmiş şerbeti. Meğer şerbet değil aşk suyu imiş. Sonra kendisine bir delikanlı göstermişler:

-Biz helalladık, sen de onu bulasın demişler.

O günden sonra kızın yüreğine bir sızı düşmüş; kızı yakmış, kavurmuş. Kız, düşüne düşüne kehribara dönmüş.

Kız, derdini demiş demesine; fakat oğlan nerede? İn mi? Cin mi?....Hint de mi? Çin-i Maçin'de mi? Kimi bilir nerede?

Emirhan'ın Başkışla diye bir yurdu daha varmış. Orada keleş/delikanlı bir oğlan yetişir olmuş. Adını pek bilen yokmuş. Başçıağa derlermiş. Yiğit pehlivanmış....Eli silahlıymış..... Yol keser, adam soyarmış... Zenginden aldığını fakirlere dağıtırmış...

Bu oğlanın ününü Emirhan'da, Gamher Han da bilirmiş. Başçıağa şahin bezlermiş...

Bir gün Başçıağa'nın şahini, Emirhan'ın oturduğu mağaranın üstüne konmuş....Emirhan'ın, okçuları bu şahini vurup yaralamışlar. Başçıağa mağaranın önüne vardığında şahinini kayaların üzerinde yatarken görmüş... Atından inip kayalıklara doğru koşmuş... Bu şamata, gürültü sırasında Kamerhan da dışarı çıkmış. Başçıağa ile Kamerhan göz göze gelmişler....İkisi de o anda birbirlerine aşık olmuşlar.... Öylece yığılıp kalmışlar....Baygınlıkları uzun sürünce, bu işten anlayan bir yaşlı kadını mağaranın önüne çağırmışlar. Yaşlı kadın, Kamer Han'ın saçlarından üç tel koparıp tütsü vermiş...Her ikisi de uyanmışlar..

Sonra bu hadise bütün obaya yayılmış..."Kamerhan, Başçığa'ya vurgun" demişler. Başçıağa, Emirhan'dan kızını istemiş.... Babası vermemiş. Kız bakmış ki olacak gibi değil, bir gece çoban urbası giyip yollara düşmüş... Fakat, Başçıağa'yı bulamamış; evine dönmüş.

Kız, Başçığa'yı bulması için adamlarından birine yiğit bir at ve bol para vermiş... Adam bunları alıp gitmiş...Bir pınarın başında üstü başı perişan, bir dilenci görmüş. Oradan buradan konuşurken, bu zavallının Başçıağa olduğunu anlamış.

Adam, yanında getirdiği atı ve paraları Başçıağa'ya teslim etmiş... "Kızı bununla kaçıracaksın" demiş...

Aradan aylar geçmiş... Kız, karşı dağlardan gelecek yiğidi beklemeye başlamış....Bir gün pencereden dışarı bakarken, bir ateş görmüş, bir de at kişnemesi duymuş. "Yiğidim geldi" diye....Üstünü başını giyip kayalıklara doğru koşmuş.. Gök gürlüyor, şimşekler çakıyor, yıldırımlar yere iniyormuş.

Oğlanın gözcüleri, kızın yanına kadar yaklaşmışlar....Tam kızı yakalayacakları sırada, kız, kayalardan aşağı yuvarlanıp param parça olmuş.

Kızın düşüp öldüğünü gören gözcüler hemen gelip Başçıağa'ya haber vermişler. Başçı Ağa hırsından ve üzüntüsünden atını Şarlakkaya'da bir mahmızlamış, at bir saatlık yolu havada uçarak Sarıkaya'nın üzerine konmuş...Atının ayak izleri hala kayalar üzerinde durmaktaymış.

Kız, Başçıağa'nın kollarında can vermiş....

Başçıağa, adamlarıyla Emirhan'a saldırmış....Ovada yedi gün, yedi gece harp olmuş... Etraftan duyup gelenler, iki taraf arasındaki savaşı tepelerin ardından seyrederlermiş. Onun için buraya "Bakacak" derler.

Savaş bitince Başçıağa, Kamerhan'ı sırtına almış, Kaldırak Çayı'nın sazlık ve bataklıkları içine dalmış.... Sultan Gölü civarındaki iki selvinin onların cesetlerinden meydana geldiğine inanılır... İnanışa göre her yıl her iki selvinin dalları birbirine sarılır, sonra tekrar ayrılır....Allahın bu sırrına kimsenin aklı ermez.....Onun için buradan geçen yolcular, bu kavakları kutsal bilip Fatiha okurlar......[428]

22. Kara Baba:

Kara Baba'nın mezarı, Şarkışla'ya bağlı Elmalı köyü yakınındaki Kara Baba Tepesi üzerindedir. Kara Baba, Arabistan'dan geldiği söylenen yedi kardeşten birisidir.

Ziyaret yerinin güney batısında bir taş üzerinde at nalı izi bulunmaktadır. Bunun efsanesi şöyledir:

Ahmet Yesevi'nin yedi öğrencisi fetih için buraya gelmişler. Bizanslılarla yapılan bir savaşta öğrencilerden biri zor durumda kalınca arkadaşlarından birini çağırmış, o da "Allah Allah!..." diyerek atını şahlandırmış Bu atlama sırasında atın nal izi taşın üzerine geçmiş...[429].

23. Kara Baba Ocağı:

Adak yeri, Şarkışla'ya bağlı Ali Ören mezrasındadır.

Efsaneye göre Kara Baba, Abdallı'daki Abdal Baba'nın kardeşidir. Buraya felç geçiren hastalarla, çocuk sahibi olmak isteyenler gelirler.[430]

24. Karaziyaret Türbeleri:

Yedi Kardeşler'in beşincisi, Şarkışla'nın kuzeybatısında bulunan ve Şarkışla'ya yaklaşık 30 km uzaklıkta bulunan Abdallı köyündeki, *Abdalbaba*'dır. Altıncısı ise Konalga-Oluktaş köyleri arasındaki

---

[428] Emin Kuzucular, *Kamerhan*, **Sivas Folkloru,** Say:17, Haziran 1974. s.10-12
[429] Yakup Göker , **a.g.e.,** s. 166
[430] Sait Şen, Biyoloji Böl., 2000

Karaziyaret'tir. Zaman zaman bu iki türbe hakkında aynı efsaneler anlatılmaktadır.

Her iki türbeye de çocukları olmayanlar gitmektedir.

1993 yılının ortalarında gerçekleşen bir olay/efsane, halkımızın türbelere yapılan saygısız hareketlerin cezasız kalmayacağını anlatması bakımından önemlidir.

Söylence: Bir gün adamın biri uygunsuz bir kadınla Abdalbaba türbesinin altında zina yapmak ister. Uygunsuz kadının itirazına aldırmayan sarhoş adam, oracıkta uygunsuz kadına tecavüz etmeye kalkar. Uygunsuz kadın bağırmaya başlar. Bir başka kadın bunları görür:

-İnşallah, Allah canını alır; İnşallah şişip geberirsin, der.

Türbenin altında olanları gören diğer köylüler de o tarafa doğru koşmaya başlarlar.

Sarhoş adam vaz geçerek arabasına binip uzaklaşmak ister. Arabaya biner binmez kalp krizi geçirerek ölür. Köylüler geldiklerinde adamın ölmüş olduğunu görürler.[431]

25. Kazancığın Karababa:

Yedi Kardeşler'den ikincisinin türbesi, Şarkışla'nın kuzeyine düşen *Turna Dağı'nda* bulunmaktadır. Dağın yamaçlarında Kazancık köyü yer alır.

Aynı isimle bilinen Karababa ziyaretleri çok olduğundan burası Kazancığın Karababa olarak bilinir. Buraya bayılanlar, cin tutanlar/ çarpanlar getirilir. Ziyaretin yanında armut ve çam ağaçları vardır. Bu ağaçlardan kesilmez; alet yapılmaz, yakacak olarak kullanılmaz. Ziyaretin yanından su akar. Bu suyla abdest alınır, banyo yapılır. Hasta olup da buraya gelemeyenlere, adak yerinin kutsal suyu şifa niyetine hastalara götürülür. Hasta olarak gelenlerin yatması için bir yer yapılmıştır. Hasta burada yatırılır. Uyanıncaya kadar kendi haline bırakılır. Rüyasında buradaki zatı görür. Şifa bulur.

Efsane: Efsaneye göre savaş sırasında buradaki ağaçlar devrilmiş, taşlar derelere dolmuştur. Savaştan sonra bu ağaçlar ve taşlar eski halini almıştır.[432]

Yakınlarında hiç bir ardıç ağacı olmamasına rağmen Karababa türbesinin etrafı ardıç ağaçlarıyla doludur. Bu ağaçları Karababa'nın bizzat dikmiş olduğu söylenmekte, ağaçlardan bir dal dahi koparanların başlarına büyük musibetler geldiği anlatılmaktadır.

Söylence: Bununla birlikte türbede altın olduğunu söyleyenler vardır. Birkaç sefer altın aramak amacıyla türbenin etrafındaki kaya parçalarını uçurumdan aşağı yuvarlayarak kazı yapanlar, kaya parçacıklarını aşağı yuvarladıkları gibi toprağı da uçurumdan aşağı atarlar. Bu şekilde akşama

[431] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri**, s.25
[432] Salim Şahin, İlahiyat Fak./Yıldızeli Sarıkaya

kadar çalıştıktan sonra yorulup ertesi gün devam etmek üzere giderler. Sabah geldiklerinde kazdıkları çukurun kapandığını, aşağı attıkları kaya parçalarının tekrar eski yerlerinde olduklarını görürler.

Bir gece yine kazı yaptıktan sonra arkadaşlarından birini orada bırakan altın arayıcıları, arkadaşlarının anlattıklarıyla dehşete düşerler. Çünkü yedi kişi gelerek attıkları kaya parçacıklarını eski yerlerine koyarak, kazdıkları çukuru aynı toprakla yeniden kapatmışlardır.[433]

26. Kız Kayası:

Kız Kayası, Şarkışla yöresindedir...Yalçın bir kayalık tepedir.

Efsane: Bilinmeyen bir tarihte, Kız Kayası'nın eteklerindeki düzlüğe düşman askerleri çadırlarını açarlar. Buralardaki erkekleri esir alırlar, karılarını da cariye gibi kullanırlar.

Erkekleri zorla çalıştırırlar, az çalışanları, yorulanları kamçılarla döverlermiş. Kadınlara olmadık şeyleri yaparlarmış. Bu acıklı durumu herkes biliyormuş. İşte bu yüzden kadınların çoğu dağlarda gizlenirlermiş.

Senem adlı bir kadın bu işkencelere dayanamadığı için dağlara kaçmış..., kayalıklarda saklanmış, mağaralarda gizlenmiş.

Senem çok zorluk çekmiş. Ot yemiş, kuşburun toplamış, karamuk yapraklarıyla nefsini köreltmiş...Kısaca ölmeden yaşamayı bilmiş.

Nasıl olduysa düşman askerlerinden birisi bunu bulup çıkarmış. Karnına bıçağı dayayıp:

- Sen benim olacaksın, demiş.

Senem, bu adamla baş edemeyeceğini anlayınca aklına bir kurnazlık gelmiş:

-Sen benim hoşuma gittin...Burada olmaz, herkes görür. Gel seninle şu kayalıklara çıkalım, orada kimsenin bulamayacağı bir yer biliyorum,

deyip adamı oraya sürüklemiş.

Ha şöyledir, ha böyledir derken bir fırsatını bulup, askeri kayalardan aşağı itmiş. Adam dana gibi böğüre böğüre gitmiş....En büyük parça olarak sadece bir kulağı kalmış.

Senem işin kolayını öğrendi ya, her gece çadırlara yaklaşıyor, bir askeri kandırıp kayalıklara sürüklüyormuş. Orada şöyle sevişelim, böyle soyunalım diyerek gafil avlayıp kayalardan aşağı yuvarlıyormuş....

Aradan zaman geçince, kumandan düşünmeye başlamış: Her gün bir asker kayboluyor....Parçası bile bulunmuyor.

Bir gün hem bunu düşünür, hem çadırlardaki sarhoş insanların sesini dinlerken, kızı çadırlardan uzakta görmüş. Kız da kızmış ha....Yaklaşmış kıza, bileğinden tutup çadıra sokmak istemiş. Çadırlardan gelen kadın

[433] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri**, s.22

sesleri adamı biraz daha kamçılamış. Sürüklemiş kızı çadırına doğru. Kız direnmiş, sağır ve dilsiz numarası yapmış, işaretle aç olduğunu söylemiş. Eliyle kayalıkları işaret etmiş... Orada daha iyi sevişeceklerini anlatmış.

Kumandan dışarı çıkmış...Biraz sonra yiyecek sepetiyle geri dönmüş. Kız hemen getirilen yiyeceklere saldırmış; açlık numarası yapmış. Kız, hem yiyor, hem kayalıklara doğru ilerliyormuş. Kumandan nefes nefese onu takip ediyormuş.

Nihayet kayalıklara çıkmışlar. Kız, yaşlı kumandanın bir yandan soyunmasına yardım ediyor, bir yandan da içki içmesini teşvik ediyormuş. Kız sırtını kayalara dayamak bahanesiyle kumandanı uçurumdan yana çekmiş. Adam eğilip de kızın şalvarını çıkarmaya yeltenirken, kız öyle bir tekme atmış ki, ihtiyar uçurumun dibini bulmuş...

Senem, kayalıklardan aşağı uçar gibi inmiş... Köyde, çalılıklarda, şurada burada ne kadar saklı erkek ve kadın varsa, sabaha kadar hepsini toplamış. Sabaha yakın çadırlara saldırmışlar. Bir kısmını yaralayıp bir kısmını öldürmüşler.

Kadın kısmı ne yapsın?...Düşman askerleri ayılınca, kadın dememiş, kız dememiş hepsini kılıçtan geçirmişler...Senem'in arkadaşlarını da öldürmek istemişler ama onları sağ bulamamışlar. Hepsi kendini kayalıklardan aşağı atmışlar.

Böylece koca köyden kimseler kalmamış.....Kala kala ören bir yer kalmış...Köylüler oraya Ören Köy derler....Kayalara da Kız Kayası.....[434]

27. Kızyandı Efsanesi:

Çok seneler önce Şarkışla, üç-beş evlik bir kışlak iken, Türkmen oymakları çevre yaylalarda yaylacılık yapar, kış gelince de ovada kışlarlardı. Mayıs başlarında, Türkmen çadırları dağların yamaçlarını süslerdi.

Konup göçmeyenlerden bir beyzade bu ovadan hiç çıkmaz, yazı da, kışı da burada geçirirdi. Şarbey, hem zengindi, hem asılzade idi. Şarbey'in hatunu, oğlu, uşağı sayısızdı. Bir de kızı vardı. Babası Şarkışla'nın kuzey taraflarındaki ötlakları bu kızına vermişti. İşte bu dağların adı, ta o zamandan kalmadır. O yüzden buralara ***Durna Dağı*** derler. Durna, ata binmeyi, hayvan gütmeyi, kurtlardan ve vahşi hayvanlardan sürülerini korumayı bilirdi. Değme erkeklerden daha yiğit ve gözü pek bir kızdı. Rüyalarını bir Türkmen yiğidi ile süslerdi. Belki böyle bir yiğit, bir gün çıkagelir, diye düşünürdü.

İşte Durna'nın gönlüne aşkların en tatlısı da bu ayda çöreklenіverdi birden....

Bir gün Alper akşama kadar at koşturmuştu. Azgın mandasının peşine düşmüştü. Akşama kadar dolaştığı halde bulamamıştı. Halbuki

[434] Emin Kuzucular. *Kız Kayası*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 33, Ekim 1975, s.17-19

azgın manda Şarbey'in kızı Durna'nın sürüsüne dalmış, hayvanları boynuz darbeleriyle harap ediyordu.

Durna, hayvanların telef olduğunu görünce atını o yana sürdü, iki vuruşta başını gövdesinden ayırdı.

Delikanlının atı terlemişti. O da şaşkın şaşkın kıza bakıyordu. Hayret içindeydi. Nasıl olurda bir kız, bu azılı mandayı devirirdi?

Sonra toparlandı, fısıldar gibi bir sesle:

-Benimdi, diyebildi.

Ve arkasından ekledi:

-Azmıştı....Size bir zarar yaptı mı?

Alper atından indi; kılıcı ile mandanın karnını yardı, içini boşalttı....Atını yedekledi, mandayı sırtına aldı; yürüdü sessizce.

Kız, bakakaldı ardından. İçinden:

-Yiğitmiş, dedi.....

Durna, atına binmek için yürüdü; at yattığı yerde çırpınıyordu. İki ayağı birden kırılmıştı, kalkamazdı. Acı çekmesin diye başını kesti. Bir şey yokmuş gibi yürüdü, gidenlerin ardından.

Sonra, Alper'in peşi sıra bağırdı. Oğlan durdu, kız ona yetişti. Kız sırtladı mandayı... Alper hayretle baktı. Götürüyordu...Götürüyordu koca mandayı....

Biraz ilerleyince oğlan da kıza acıdı. Bir kaynağın başında mola verdiler. Gözlerinin içi güldü birden; sevdalı sevdalı bakıştılar. Güneş tepeleri aşmıştı. Her gün pınarın başında buluşacaklarına yemin ettiler. İkisi de ayrı yollardan uzaklaşıp, güneşle birlikte kaybolup gittiler....

Aradan ne kadar zaman geçti bilinmez. Bilinen bir şey varsa o da oğlanın attan düşüp Kanak'ın sellerinde; Karataş'ta boğulup ölmesi...

Kara haber, karayel gibi hızla ulaştı. Önce kızın kulaklarına çarptı, sonra yüreğine indi. Koskoca bir çınar gibi devrildi olduğu yere.

İhtiyar ve bitkin birisi gibi yürüdü genç kız. Karataş'tan yana içli içli baktı. Çırpındı yüreği:

Mezarı orada, dedi.

Aradan bir zaman daha geçti. Herkes tarlasında, ekindeydi. Olan olmuş; ölen ölmüş. Birçoklarınca unutulmuştu bile. Unutmayan yalnız Durna idi.

Durna bir al kısrağa bindi. Atını Cemel köyünün öte sırtlarına doğru sürdü. Her rastladığına Alper'in mezarını sordu:

-Bel üstünde, dediler...

At sanki biliyordu orayı. Yorgun yorgun yürüdü. İleride biçilmiş bir ekin tarlasının başında bir çift taş vardı. Mezarın etrafına irili ufaklı birkaç taş dizmişlerdi.

Şarbey'in kızı Durna yavaşça attan indi. Sonra derin bir huşu içinde taşa sarıldı; toprağı yaladı...Bir ara avuçları ile toprağı yararak cesedi çıkarmağa uğraştı. Taşları ötelere attı...Kan ter içinde kalmıştı. Her yanı çürümüş bir küf kokusu sardı. Aldırmadı....Onu mutlaka görmeli idi. Çürümüş bez parçalarını avuçladı. Oğlanın başını buldu. Birden kafayı bağrına bastı. Sevdi, okşadı...Kan ter içinde kalmıştı....Elindeki baş, yere düştü, tarlaya aşağı yuvarlandı. Kız ardından koştu...Tarla ateş püskürüyordu....Düşe kalka yığının dibine vardı. Üstü başı parçalanmıştı. Durdu!...Derinden bir "Of!..." çekti. Ağzından alevler fışkırdı. Gitti gitti, ekin yığınını tutuşturdu. Ekin yığınına doğru koştu ve kendini alevler içine attı.

Önce saçları, sonra yırtık entarisi tutuştu. Arkasından bütün vücudunu alevler sardı. Ih...bile demedi.....

Aramaya gelenler iki kavrulmuş baş buldular. Ağız ağıza vermişler, öylece duruyorlardı.

O günden sonra buranın adı değişti. Herkes:

-Kız yandı, dedi.

Yangın küllerinin ortasından bir ağaç fışkırıp çıktı...

Bu ağaç şimdi kutsaldır.....Adak yerine gelenler iki sevgiliye Fatiha okurlar:...[435]

28. Kız-Oğlan Mezarı:

Efsane: Bedir, Şarkışla'nın varlıklı ailelerinden birinin genç ve güzel kızıdır. Bedir'i, evlilik çağına gelince garibin birine isterler. Bedir'in annesi Gürcü Hanım, kızını bu delikanlıya vermek istemez.

Bedir, delikanlıyı görür ve ona aşık olur. Fakat anasına, atasına karşı gelip bir şey söyleyemez. Delikanlı birkaç sefer gelerek pencereden Bedir'e seslenir. Onunla konuşup görüşmek ister. Bedir, delikanlıyı çok sevmesine rağmen korkar. Bir gören ya da duyan olur, diye içi içini yer.

Aradan bir zaman geçer. Bedir bir sabah çeşmeye gider. Çeşmeye yaklaştığı sırada bir atlının hızla üzerine geldiğini görür. Bedir, daha ne olup bittiğini anlayamadan bir tokatla bayılır. Delikanlı, Bedir'i atın terkisine atıp oradan uzaklaştırır.

Bu durumu görenler olayı Bedir'in babasına anlatırlar. Babası, amcası, dayısı derken bütün akrabaları yola düşer. Bedir, bir süre sonra kendine gelir; geri dönmek ister. Fakat kaçırılmıştır, artık geriye dönemez. Bunun üzerine delikanlı yola devam eder.

[435] Emin Kuzucular. *Kızyandı*, **Sivas Folkloru,** Sayı: 31, Ağustos 1975, s. 13-16

Bir süre sonra Bedir'in babası ve diğerleri iki gence yetişirler. İki aşık hemen oradaki ekin yığınlarının arasına gizlenirler. Bu durumu fark eden babası yanındakilere ekin yığınlarını aramalarını söyler. Bulamayınca ekin yığınlarını ateşe verirler. Yangın kısa sürede yayılır ve yığınları kaplar. İki aşık haykırarak orada can verir.

Babası kızının yanmış cesediyle karşılaşınca yaptıklarından pişmanlık duyar. Duyduğu vicdan azabıyla oraya kızına ve delikanlıya mezar yaptırır. O günden sonra halk oraya **Kız-Oğlan Mezarı** demiştir.

Bu olaydan günümüze kalan ise, kız-oğlan mezarı ve Bedir'e söylenen ağıttır.

Uğrini uğrini gelir dereden
Benlerini sayamadım gareden
Sevdiğimi bana yazsın yaradan
Şenol yaylam şen ol Bedir geliyor,
Elleri kınalı yarim geliyor.

Boğazında lira, boynunda altın
Bedir'i vermiyor şu Gürcü Hatun
Param çok değil ki alayım satın
Şen ol yaylam....
Elleri kınalı....

Konak Boğazı'nda ardından yetti
Kız Yandı'ya kadar beraber gitti
Bedir'i yaylaya emanet etti
Şenol yaylam....
Elleri kınalı.....

Allım Pınarı'na kurmuş çadırı
Engini yüksekli, düzmüş taburu
Hiç kalmamış Bedir Kız'ın sabırı
Şenol yaylam...
Elleri kınalı.....[436]

29. Kızyandı Yaylası Efsanesi

Şarkışla'ya bağlı Cemel beldesinin güneyinde, Kışla köyü ile sınır teşkil eden 200 dönümlük yaylanın adı bir efsaneye dayanmaktadır:

Kayseri'nin Sarız kasabasında bir çoban, ağasının kızına aşik olur. Kız da çobanı sevmektedir. Çoban ile ağanın kızı birbirleriyle evlenmek isterler. Çoban, annesini zorlayarak ağanın kızını istemeye ikna eder. Kadın gidip kızı ister; fakat ağa:

[436] Emin Kuzucular. *Kız-Oğlan Mezarı*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 24, Ocak 1975, s.10-11 ve 32

-Sırtındaki çul benim çulum, yediği yal benim yalım; ben olmasam, ne yal ne de çul bulabilir. Utanmadan bir de kızımla evlenmek istiyor, diyerek anasını kovar.

Babasının vermemesi halinde kaçmaya razı olacağına dair sevdiğinden söz alan çoban, o gece ağanın atlarından biriyle kızı kaçırır.

Bir süre sonra kızının çobana kaçtığını anlayan ağa, adamlarını toplayarak kaçak aşıkların peşine düşer.

İki aşık, sabaha karşı yorgunluktan bugün Cemel beldesi yakınlarında bulunan yayladaki haymalardan birinin dibinde uykuya dalarlar.

Ağa ve adamları, iki aşığı orada yakalar.

Ağa:

-Kızımı bu çobana versem, "Koskoca ağa, utanmadan kızını çulsuz bir çobana verdi" derler. Alsam götürsem, "Utanmadan kocaya kaçan kızını, kocasının koynundan alıp getirdi; şimdi de verebileceği bir enayi arıyor" derler....

diye düşünerek, adamlarına kızını ve çobanı oracıkta yakmalarını söyler. Ağanın adamları, kızı ve çobanı orada diri diri yakarlar.

Bu olaydan sonra o yaylanın ismi "*Kızyandı*" olarak kalır. Yaylanın ismi bazı Şarkışla türkülerinde de geçmektedir[437]

Not: Hayma; saman yapılmak üzere büyük yığın haline getirilmiş ot yığını.

"Şen ol yaylam(Bedir Türküsü) " bu olay üzerine bestelenmiştir.

30. *Koyun Baba:*

Yedi kardeşlerden üçüncüsü Koyun Baba, Şarkışla'ya bağlı Döllük köyü yakınlarındaki Karatepe'de yatmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre, Kara Baba'nın kardeşlerinden biridir. 15.yüzyılda yaşadığı , yaylada koyun otlatarak hayatını kazandığı ve bundan dolayı Koyun Baba adıyla anıldığı anlatılmaktadır.

Koyunbaba'nın dertlilere deva, hastalara şifa dağıttığı söylenmektedir.

Bir gün küçük bir kızın yanına bir yıldırım düşer. Kız, çok korkar ve eli ayağı tutmaz olur. Bir türlü konuşamaz. Doktor doktor gezdirirler; fakat bir türlü iyileştiremezler. Sonradan Koyunbaba'nın methini duyarlar ve Koyunbaba'nın türbesine getirirler.

Kız, gece boyunca kafasını türbeye yaslayarak uyur. Kızın anne ve babası dua ederler:

[437] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** s.57

-Seninse, senin olsun; bizimse, bize ver,

derler. Sabah olunca kız uyanır, koşup oynamaya ve konuşmaya başlar.[438]

Ziyarete gelenler duaları kabul olması için kabre küçük taşlar atmışlar. Bu atılan taşlar kabri doldurmuştur .[439]

31. *Küre Baba:*

Küre Baba'nın mezarı, Şarkışla'ya bağlı Yalani ile Canabdal köyleri arasındaki dağlık bir yerdedir. Hayatı hakkında bilgi yoktur. Kara Baba'nın kardeşi olduğu söylenmektedir.

Halk inanışı: Küre Baba'nın mezarının yanında "Süt Oluk" adı verilen bir de çeşme bulunmaktadır. Yalani köylüleri, eskiden Cuma akşamları bu çeşmeden süt aktığına inanmaktadır[440]

32. *Muhtar Abdal:*

Muhtar Abdal'ın tekkesi, Şarkışla'ya bağlı Sarıtekke köyündedir. Köyün ilk kurucusudur.

Efsane: Efsaneye göre, Muhtar Abdal, Hacı Bektaş Veli soyundan gelen bir velidir.

Köyün içindeki kabri, kubbeli olup türbe halindedir. Türbede ağaçtan yapılmış bir topuz, ziyaret taşı olan yuvarlak bir taş ve "*kiiher*" ismi verilen elenmiş toprak bulunmaktadır.[441]

33. *Sarı Kaya:*

Şarkışla'nın doğusunda bulunan ve halk tarafından "*Garipler Mezarlığı*" diye anılan mezarlıkta, bugün mezar taşı olmayan bir mezar bulunmaktadır. Taşı olmayan bu mezar hakkında anlatılan bir de efsane vardır.

Taşın olması gereken yerde büyükçe bir çukur gören halk, o mezarın unutulmamasını sağlamak amacıyla engin hayal gücünü kullanarak efsaneleştirmiştir.

Menkıbe: Bir evliya, ölmeden önce Allah'a dua ederek mezarının taşının altın olmasını; uzaktan bakıldığında altın olduğunun fark edilmesini, yaklaştıkça o altın taşın kaya gibi görülmesini; ancak ve ancak zor durumda olan Müslümanlara yardım etmek isteyen biri tarafından söküldüğü taktirde kayanın, altına dönüşmesini ister.

[438] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** s.23
[439] Yakup Göker, a.g.e., s. 167-168
[440] Yakup Göker, a.g.e., 168
[441] Yakup Göker , a.g.e., s.169

Aradan zaman geçer, evliya ölür. Mezarına büyükçe bir kaya dikerler. Bu kaya uzaktan bakıldığında altın, yaklaştıkça kaya gibi görünmektedir.

Bir gün, zor durumda kalan Müslümanlara yardım etmek isteyen bir kişi Şarkışla'ya gelir; uzaktan altın olarak görünen mezar taşını görür. Mezara yaklaşır, sıradan insanlara kaya gibi görünen mezar taşı, o adama altın olarak görünür. Altın mezar taşını yerinden sökerek götürür.

Halkımız, o temiz kalpli insanın söktüğü mezar taşını, gerçekten de zor durumda olan Müslümanlara dağıttığına inanmaktadır.[442]

34. Selman Baba:

Türbesi, Şarkışla'nın Ortaköy beldesine bağlı Mescit köyündedir. 21 Mart Nevruz Bayramı'nda Emlek yöresi köylülerince ziyaret edilir.

Efsane: Efsaneye göre, Selman Baba bir Bektaşi dervişidir. Hacı Bektaş'ta yaşayan Selman Baba irşat göreviyle Anadolu'ya çıkar. Birçok yer gezdikten sonra Şarkışla'nın Kale köyüne gelir. Daha sonra Hardal köyüne geçer. Bir müddet sonra da Mescit köyüne gelip yerleşir ve burada vefat eder. Selman Baba mücerret(bekar) olarak yaşamıştır.

Selman Baba hakkında anlatılan diğer bir efsane de şöyledir:

Efsane: Sürü sahibi olan Selman Baba, keçilerini otlatmak için çoban tutar. Bir gün çobanlar bir araya gelip Selman Baba'nın keçilerinden birini kesip yemek isterler. Tam keçiyi yatırıp kesecekleri zaman şimşek çıkar; çobanlar korkup keçiyi kesemezler. Bir kaç defa aynı işi yapmayı denerlerse de muvaffak olamazlar.

Akşamleyin çoban, hayvanları getirdiğinde Selman Baba:

-Keçiyi kesip yemek istediniz ama kesemediniz, der.[443]

Selman Baba Tekkesi Hakkında Açıklama: Türbesi, Şarkışla'nın Ortaköy beldesine bağlı Mescit köyündedir. 21 Mart Nevruz Bayramı'nda Emlek yöresi köylülerince ziyaret edilir. Gülağ Öz'ün verdiği bilgilere göre 1925 yılında Hacı Bektaş Dergahı'nın kapanmasından sonra Hakkı Baba, Muhtar Baba ve Selman Baba Şarkışla'nın Emlek yöresine gelir. Sivrialan'a yakın Mescit köyüne yerleşir. 1944 yılında bu köyde Hakk'a yürür. Selman Baba'nın Aşık Veysel üzerindeki etkisi büyüktür.[444] Selman Baba mücerret olarak yaşamıştır.

Görüldüğü gibi Cumhuriyet döneminde yaşayan bu zat hakkında kısa zamanda menkıbeler oluşmuştur.

---

[442] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri**, s.70

[443] Yakup Göker, a.g.e., s. 170-171.

[444] Gülağ Öz, Aşık Veysel'in Bektaşiliği ve Mürşidi Salman Baba, **Yol/1**, Ağustos 1999, s.57-61

35. Subatan:

Şarkışla yöresinde Çanakçı köyüne yakın Subatan adlı bir çukur vardır. Dağlardan, ovalardan gelen kar ve yağmur suları bu delikten içeri girer. Subatan çukuru bütün bu suları yutar,gider... Suların nereden çıktığı bilinmez...

Efsane: Çanakçı köyü kurulduğu zaman buralarda hiç köy yoktu. Köyü kuranlara Bozoklular denirdi. Bozoklulardan Lutuf Han ünlü bir kişi idi. Yedi oğlu, bir kızı olduğu söylenir. Lutuf Han, evlatlarının içinde en çok nazlı kızını severdi. Bu yüzden kızın adını Nazlı anlamında "Nazo" koymuşlardı. Nazo, büyüdü serpildi. Evlenme vakti geldi. Fakat bugüne kadar aşkın'ne olduğunu bilmedi. Lakin her şeyin günü saati vardır, derler. Yaşı on beşini aşınca o da içinde ürpertiler duymağa başladı. Yine bir gündü. Çoban Emo(Emin) davarı karşı yamaca sürüyordu. Yağız delikanlıydı Emo. İri kıllı kolları vardı. Nazo, pencereden ona bakıyordu. Emo kan ter içinde kaldı. Kız, bir an yardım etmeyi düşündü, sonra vaz geçti. Sonra daldı daldı...Emo, gözünde yavaş yavaş büyüdü, güzelleşti, ilahileşti. Aşk bu muydu yoksa? Birden silkindi. Hayır bu aşk olamazdı. Aşkın da ötesinde bir şeydi galiba. Kız iliklerine kadar titredi. Bu bir delilikti. Nasıl olur da Lutuf Han'ın kızı bir çobana gelin giderdi.

Fakat, Nazo ile Emo, gönül ferman dinlemez derler ya, tenhalarda buluştular...Aşklarına yemin ettiler. Aşkları dilden dile dolaştı. Bu yüzden mutlulukları çok sürmedi. Babası duyunca, gazaba gelip kızını hemen zindana attırdı. Oğlan da korkusundan dağa kaçıp saklandı.

Böylece aradan seneler geçti. Çepni Beylerinden biri kıza görücü gönderdi. Babası nazlanmadan verdi. Başı bağlandı, oğlan da çoktan görünmüyor diye kızı serbest bıraktı.

Birgün Nazo, arkadaşlarıyla kırlara çıktı. Şu dağ senin, bu dağ benim deyip gezerlerken mağaraya rastladı. İçine bir merak düştü. Arkadaşları, mağaraya girmekten korktular. Nazo içeri girdi. Bir de ne görsün Emo orda değil mi? Yarı ölü, yarı diri bir halde uyuyor. Yapmacık bir heyecanla dışarı çıktı. "Kızlar durmayın, mağarada yılan var" diyerek kaçtı. Gece olunca, güvendiği azaplardan birinin eline bir çıkın azık verip Emo'ya gönderdi. Emo, gün geçtikçe kanlandı, canlandı.

Düğün günü gelip çattı. Düğüncüler konağın önüne indiler. Nazo, Emo'ya haber gönderdi. "Gayri gidiyorum. Düğüncüler geçerken Alıçlı'ya gel de yüzüne doya doya bakayım. Ondan sonrası Mevla kerimdir..." Oğlan bu haberi alır almaz beyninden vurulmuşa döndü. Düğün yerine geldi. Kimse Emo'dan şüphelenmedi. Düğüncüler varmadan gitti, atını ormana sakladı. Kendi de çıkıp yol üstünde bekledi. Amacı Nazo'yu bir defa görmekti. Ama içinden dua üstüne dua okuyor, düğüncüleri telef etmesi için Allah'a yalvarıyordu.

Bu arada düğüncüler de dönemeci dönüp geldiler. Ne olduysa işte o zaman oldu. Gökyüzü birden bire karardı. Sanki ikinci bir Nuh Tufanı koptu. Ovanın yüzü koskoca bir deniz oldu. Gelinin çelgesi devrildi. Kız nerede ise boğuldu boğulacak. Emo, hemen yerinden fırladı. Nazo'nun şalından, önlüğünden yakalayıp yüzünü kendinden yana dönderdi. Her ikisi

de birbirlerinin yüzüne baka baka suyun ortasında dönüp duruyorlardı. İki sevgili kendilerini bir ağacın dalında oturur buldular. Gök gürler gibi bir ses duydular. Ovanın karnı ortadan yarılıp suları bir hortum gibi içine çekti. Düğüncüler bu yarıktan içeri doldular. Güneş tekrar gülümsediğinde, ağaçtan aşağı indiler. El ele tutuşup çamurlu bayırlarda bata çıka, bir erkek, bir kadın izi bırakarak bilinmeyen yere gittiler...

Bilinen bir şey varsa, halen Subatan diye anılan bu yerden dağlardan, ovalardan gelen kar ve yağmur suları bu delikten girer. Nereye gittiği, nereden çıktığı bilinmez...[445]

36. Sultan Gölü:

Şarkışla yöresinde Kaldırak çayı ile Kızılırmak'ın birleştiği yerde büyük bir uçurum vardır. Uçurumun eteğinde Kızılırmak döner, burgaçlanır. Buraya yörede *Sultan Gölü* denir. Kaldırak çayı üzerinde, Karlıözü'nde, İğdişözü'nde ve Kızılırmak kıvrımlarında bu adda başka göller de vardır. Yörede Sultan Gölü'ne ait şu efsane anlatılır:

Efsane: Bir zamanlar Şarkışla'da oturan Ağca Bey adlı zengin bir kişi yaşamaktadır. Yazları Sultan Gölü'nün üst yanındaki Akdağ tepelerinde geçirmektedir. Çok istediği halde bir erkek çocuğu olmamıştır. Bir kızı vardır, kızın adı Sultan'dır. Yörenin en güzel kızıdır. Yöredeki tüm beylerin gözü Sultan'dadır.

Babası bakar ki beyler, ağalar güzel kızını alıp kaçıracak, kuş yuvadan uçacak, kızını erkek kılığına sokmaya, karısıyla kendisi ölünceye kadar onu evlendirmemeye karar verir. Cirit atmada, güreş tutmada, at koşturmada kızın üstüne yoktur. Kızı tanınmasın diye tamamen Akdağ tepesine yerleşir; **Akçakışla** isimli bir köy kurar.

Bahar gelince Kayseri'den, Karaman'dan Avşarlar yöreye gelirler. Akdağ'ın üstünü mesken tutarlar. Günün birinde sürülerini Akdağ'a çıkaran Avşarlar, Akçakışla'ya yakın bir yerde gecelerler. Gece indikçe insanlar işlerinden el ayak keser, uykuya dalar. Çobanlardan Külahçıoğlu, kavalını öyle bir üfler ki, dağ taş kulak kesilir. Sultan da sese uyanmış, kendinden geçmiştir. Hemen atına atlayıp sesten yana sürer. Çobanı bulur. Bir süre konuşurlar. Ağca Bey'in kızı Sultan, çobana sevdalanmıştır. Çobanın adını sorar. Çoban:

-Adımıza Külahçıoğlu derler, Avşardanız, der. Kız:

-Bu tepenin adını Külahçıoğlu koydum. Her bahar burada bir gece kal ve kaval çal. Al şu çevre(yazma), sana armağanım olsun. Beni andıkça kokla. Ben kızım; adım da Sultan... Gönlümün ağası oldun. Sen de beni gönlüne sultan et, der.

Atına atlayıp bayır aşağı sürer.

Çoban ardından seslenip dağı taşı inletse de cevap alamaz. Yoksul bir çoban olduğu için Sultan'ın kendisine yar olmayacağı düşüncesiyle gün

[445] Emin kuzucular, *Subatan*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 29, Haziran 1975, s.11-14

geçtikçe erir....Diyar diyar dolaşır....Derdini kimseye söyleyemez, kavalını dillendirir.

Ertesi yıl yine Akdağ'a gelir.

Sultan, Külahçıoğlu'nun kavalını duyar duymaz atına atlayıp çobanın yanına varır. Söyleşir, koklaşırlar. Bu böyle sürüp giderken Bey, durumu öğrenir. Celallenir; küplere biner. Kızını en güvendiği kadınlardan biriyle odaya kapatır.

Külahçıoğlu, Sultan'ın gelmediğini görünce yanar, yakınır; ama nereden soracağını, derdini kime anlatacağını bilmez. Sonunda yaşlı bir kadınla karşılaşır, derdini söyler. Sultan'ın yerini söylemesi için yalvarır. Kadın, Sultan'ın bekçisidir. Delikanlının yakarışına dayanamaz, onu Sultan'a götürür. İki sevdalı kavuşur, hasret giderirler.

"Akdağlar'ın namlı karı erirse, Kızılırmak boz bulanık akarsa, kekiklerin, yavşanların kokmaya başladığı zaman kaçalım" diye kavilleşirler.

Sonunda bekledikleri gün gelir. Sultan'ın kulağı kaval sesindedir. Fırtınalı ve yağmurlu bir günde kaval sesini duyar. Kavlini tutmak için sabırsızlanır. Atına atladığı gibi sese doğru sürer; ama ses her defasında değişik yerlerden gelmektedir. Rüzgarın oyunundan şaşıran, ne yapacağını bilmeyen Sultan, atını bir o yana, bir bu yana sürmeye başlar. Sonunda sesin **Turna dağı'**ndan geldiğine karar verir, o yana gider. Dağa ulaşmak için Kızılırmak'ı geçmek gerekmektedir. Oysa, Kızılırmak coşmuş, kabarmış boz bulanık akmaktadır.

Sultan çekinmez, atını sürer. Sulara kapılır bir türlü karşıya varamaz. Sonunda atı şahlanır, nasıl olursa olur, kızı karşı yakaya atar. At sakatlanmıştır; kaval sesi uzaklaşmaktadır. Sultan deliye döner. Turna dağına yönelir. Bir uçurumun başına varır. Aşağıda da ırmak çağıldamaktadır. Ses uzaklaştıkça Sultan unutsuzluğa, kapılır. Otlardan tutuna tutuna ilerlemeye çalışır. Artık takati kalmamıştır. Tam yaklaştığında ayağı kayar, Kızılırmak'ın sellerine kapılır.... Ertesi gün buralarda dolaşan avcılar, bir buz salının üstünde dönüp duran Sultan'ın cesedini bulurlar. Bey'e götürürler. Bey, kahrından perişan olur.....

Külahçıoğlu da yiter gider; bir daha kimse ondan haber alamaz. Bu olaydan sonra Sultan'ın düştüğü su, **Sultan Gölü;** yar(uçurum) da **Sultan Yarı** olarak anılmaya başlar.

İnanışa göre her bahar Sultan'ın düştüğü yere bir çift keklik gelir, gün boyu eğleşip koklaştıktan sonra uçup giderler. Halka göre bunlar Sultan'la, Külahçıoğlu'ndan başkası değildir.[446]

37. Süt Oluk:

Şarkışla'nın Akçakışla bucağına bağlı, Yalanı köyü sınırları içindeki bir vadide kutsallığına inanılan bir pınar vardır. Adına Süt Oluk derler.

[446] Emin Kuzucular, *Sultan Gölü*, **Sivas Folkloru**, Sayı:23, Aralık 1974, s.12-15

Daha çok yaylacıların uğrak yeri olan bu pınardan, çevre halkı Besmelesiz su içmezler. Suyundan abdest alıp, iki rekat nafile namaz kılmadan geçmezler. Bu suya adak adayanlar, kurban kesenler oldukça çoktur. Süt Oluk, Türklerdeki Yer-Su kültüne bağlı bir adak yeri olmakla kalmamış, geyik motifine bağlı bir efsane ile de bütünleşmiştir.

Efsane: "...Dünyanın neresinde olduğunu bilmem; çok seneler önce bir harp olmuş. Ordularımızla birlikte bizim köyden de Ali Osman adında yiğit bir delikanlı bu harbe gitmiş. Ali Osman harbe giderken geride iki çocuk ile bir genç kadın bırakmış. Çocuklar ikizmiş...Nur topu gibi iki oğlan çocuğu...

Babalarının askere gidişi, o gidiş olmuş. Bir daha haber ucar alınamamış. Çocuklar küçük, kadın yoksul, ortalık kıtlık...Kadın, çocuklarının yaşaması için Allah'a yalvarmış. Ot yemişler, yosun yemişler, kıtlık aşı içmişler, sabretmişler.

Kadın bir gece Ali Osman'ı rüyasında görmüş. Başı gemsiz kır bir ata binmiş. Başında yemyeşil bir sarık, ayağında al al çizmeler. Ali Osman attan inip çocuklarının yanaklarını okşamış; sonra çocuklarının gözünden öpmüş. Karısına dönerek şunları söylemiş:

-Bunlar şehit evladıdır. Allah nasiplerini gönderdi. Yarın falanca dağa git, orada bir çift geyik çocuklarıma süt verecek. Sen de iç, sakın kimseye bir şey söyleme.

Bunu demesiyle at kanatlanıp gökyüzüne doğru uçup gitmiş. Ertesi mübarek Cuma günü kadınla çocukları, yalınayak taşlardan sekerek yola çıkmışlar. Uzun bir yolculuktan sonra rüyada gösterilen dağa varmışlar. Gelen yok, giden yok...Dağlar ıssız ve korkunç. Çocuklar açlıktan, yorgunluktan analarının kucağında uyuya kalmışlar. Sabah olunca ağaçların arasından bir çift geyik çıka gelmiş. Kadın geyikleri sağmaya başlamış; ama sütü nereye koyacak? Kap yok ki...Hemen içi oyuk bir ağaç kütüğü bulup sütü buraya sağmış. Geyikler tamamen sağıldıktan sonra geldikleri gibi geçip gitmişler. Kadın, süt dolu kütüğü pınarın gözesine koymuş. Soğutup içirmiş. Kalanını da kendisi içmiş.

Her gün köyden gelir, geyikleri sağar, çocuklarını doyurur, akşam karanlığı çökmeden köye dönermiş.

Kadıncağız gide gele usandığı için Gökçebel'in kayalıkları üzerindeki bir mağarayı ev haline getirmiş. Her kuşluk vakti geyikler mağaranın önüne gelirmiş, kadın da bunları sağarmış.

Aradan bir hayli zaman geçince ve çocuklar da büyüyünce geyikler de artık gelmez olmuşlar. İşte o günlerde bu mübarek çeşme süt akıtmaya başlamış..

Ertesi yaz yaylacılar gelip buraları yurt tutmuşlar. Hepsi de keskin nişancı ve avcı imiş. Bu avcılardan biri nasılsa geyiği sezmiş. Düşmüş bu hayvanların peşine. Ok atmış vuramamış. Sonra aklına ucu mıhlı ok atmak gelmiş ve geyiklerden birini bu okla vurmuş. Yaralı geyik mağaraya kadar yaralı gelmiş. Kadın, vurulan geyiği mağaraya saklamış. Avcılara da "Ok mıhına gelesiniz" diye beddua etmiş. Yaralı geyik biraz dolanmış,

mağaranın tam karşısına "Geyik Tepesi" denilen yere gelip ölmüş. Öteki geyik de iki gün sonra gelip eceliyle ölmüş. Kadın geyiklere birer mezar yapmış. Oraya şimdi "Mıhlıca" derler.

Geyiklerin öldüğü yer ziyaretgahtır. Orada bulunan iki ulu çam ağacı onlardan bir hatıradır. O çamları kimse kesmez; çünkü geyiklerin ruhları onları besleyip büyütmüştür. Ziyaretgahın olduğu diğer yerdeki ağaçlar da kutsaldır."[447]

38. Şarkışla'nın Kuruluşu:

Şarkışla'ya ilk yerleşenlerin Niyazi Efendiler ile Hacı Ali Efendiler olduğu söylenmektedir. Bu iki aile yerleştikleri bu topraklara Engürü ismini vermişlerdir. Daha sonra Şarkışla, **Gedikcik** ismini alarak Tonus(Altunyayla)'a bağlanmıştır.

Efsane: Efsaneye göre Şarkışla'da yaşayan İbni Sina, cinlerle konuşan iyi bir cindardır. **İbni Sina**, her gece cinlerine **Timur**'un kızını getirttirir ve kızı sabaha kadar oynatırmış. Timur'un kızı, her gece sabaha kadar dans etmeye daha fazla dayanamayarak hastalanmış. Timur, kızına hastalığının sebebini sorduğunda kızı bütün olanları anlatmış. Timur, kızına nereye götürüldüğünü sormuş; fakat kız nereye götürüldüğünü bilmediğini söylemiş. Bu duruma oldukça sinirlenen Timur, kızının götürüldüğü yeri bulmak için çeşitli çareler aramış. Sonunda kızından götürüldüğü yerden orada yetişen bazı bitkilerden getirmesini istemiş. Timur'un kızı yine cinler tarafından Şarkışla'ya getirildiği bir gece giderken yanında şalgam, turp ve pancar götürmüş. Timur, bu bitkilere bakarak kızının Sivas'a ya da yakın bir çevresine götürüldüğünü anlamış. Bunun üzerine büyük bir ordu hazırlamış ve Sivas'ın üzerine saldırmış. Sivas'a saldırınca İbni Sina'nın Şarkışla'da yaşadığını öğrenen Timur, Şarkışla'yı da yakıp yıkmış, halkının çoğunu öldürmüş ve Şarkışla ismini vererek buraya kendi soyundan gelenleri yerleştirmiş. Bu olaydan sonra büyük bir göç alan Şarkışla gelişerek Tonus'u kendine bağlamıştır.[448]

39. Şeme Dağı:

Şeme dağı, Şarkışla ilçesi, Saraç köyü yakınlarında bulunan yüksekçe bir dağdır. Dağın zirvesinde Şeme Baba'nın mezarı bulunmaktadır. Küçük kardeşinin de mezarı köyün kenarında bulunmaktadır. Toplama taşlardan ibaret sembolik bir mezar yeridir.

Söylence: Şama/Şeme Baba hakkında yazılı bir kaynak yoktur. Sözlü geleneklere göre Türklerin Anadolu'ya ilk gelişlerinde bu kardeşlerin öncü kuvvet komutanlarından olduğu; şimdiki anılan yerlerde şehit düştükleri söylencesi yaygındır.

---

[447] Emin Kuzucular, *Bir Şarkışla Efsanesi: Süt Oluk*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 27, Nisan 1975, s.9-11
[448] Necati Demir derlemesi, Hatice Soysal Eğitim Fak.., derleme 1998.

Fakat bazı araştırmacılara göre yüksek yerlerin kutsallığı eski Türk Şamanizminden kaynaklanmaktadır. Şeme dağının kutsallığı da bu inançtan ileri gelmektedir.

Şeme dağı bilhassa Saraç köylülerince çok kutsal bir yer olarak kabul edilir. Şeme Baba, darda kalanların imdadına yetişen bir Alp-Eren'dir.[449]

Sarıkaya, Çepni, Orta Topaç, Ortaköy, Hüyük, Sivrialan, Hardal köylüleri Şeme dağına gelerek kurbanlar keserler Alevi/Bektaşi geleneğine uygun törenler yaparlar.

Bu tören, Aşık Veysel'i anma törenlerinden sonra çevrede düzenlenen en büyük törenlerden birisidir.[450]

40. Taş Dam/ Taş Ev:

Yahyalı köyünün yolu üzerindeki Sarıtekke köyü yakınlarında, hayli emekle oyulmuş taştan bir ev vardır. Bugün bile bütün haşmet ve heybeti ile hatıraların saygı nöbetini tutar.

Efsane: Bilinmeyen bir tarihte Erzurum'dan mı, yoksa Horasan'dan mı, kesin bilmiyorum ama işte oralardan birinden bir delikanlı, pir elinden bade içer. Kendisine rüyasında "Sündüs"ü gösterirler. Lakin kimin nesi olduğunu ve mekanını söylemezler. Ne bilsin garip? Erzurum neresi, Şarkışla neresi? Delikanlının adı Abdürrezzak'mış. Aslan gibi bir genç. Hem de hali vakti yerinde bir Bey oğlu.

Bade içtikten sonra sararıp solmağa, ahlayıp oflamağa başlamış. Zavallıcık bir kumaşa damlayan kezzap gibi uğrun uğrun yanıp gidermiş. Babası oğlunun bu durumuna bir mana verememiş. Aşk derdi bu...Vakit geçirmeden oğlanı konuşturmuşlar. Bade içtiğini, güneşin battığı yerde Sündüs adında bir kıza aşık olduğunu, o günden beri yanıp tutuştuğunu bir bir anlatmış.

İşin içyüzünü öğrenen hanımla bey, baş başa verip düşünmüşler. Bir çıkar yol aramışlar. En sonunda kızı araması için oğlanı yola vurmağa karar vermişler. Altına at vermiş, cebine para koymuş, yanına da bir arkadaş katmışlar. Ve düşmüşler yollara...

Haftalarca, aylarca yol koşturmuşlar. O hale gelmişler ki, hayvanlar yorgunluktan zor adım atıyormuş. Bir gün arkadaşı ile dalgın dalgın giderlerken ansızın Sündüs karşılarına çıkmış. Delikanlı birden bağırmış:

-Sündüs...Aha Sündüs!...

Arkadaşı da bakmış, evet o...Tam Abdürrezzak'ın anlattığı gibi. Yorgun, bitkin ve düşünceli bir halde "Sündüs..." diye bağırmışlar, ses vermemiş. Yakalamak için sürmüşler atlarını, onlar yaklaştıkça kız gerisin geri uzaklaşıyormuş. Yönü onlara dönük, sırtı gideceği yönde, gülüyor,

[449] Enver Cemal Şahin, Saraç Köyü, 27 Nisan 2000 tarihli derleme.
[450] Yakup Göker, a.g.e., s. 172-173

gülüyor, kaçıyormuş kız. Atlar kan ter içinde kalmış; ama nafile. Aralarındaki mesafe bir türlü kapanmıyormuş.

Bu koşuya dayanamayan atlar çatlamış...Yayan yapıldak kendileri düşmüşler yola. Böylece akşam olmuş. İki arkadaşın da içine bir şüphe düşmüş: Karanlık basınca ya kızı kaybedersek?...Onlar bu düşüncede iken yanıbaşlarında bir akarsu görmüşler. Hemen oldukları yerde durmuşlar. Kız da durmuş. Su içmeğe koyulmuşlar. Kız bir türkü tutturmuş. Arkadaşı öyle içlenmiş ki oracıkta ölüp gitmiş.

Tamamen yalnız kalan Abdürrezzak arkadaşının üzerine kapanıp saatlerce ağlamış. Kız da ağlamış onunla birlikte. Gece iyice bastırmış. Karşıya geçip seslenmiş:

- Beni başka yerde arama; her zaman burada bulacaksın. Şu karşıdaki kayaları oy, orada bize bir ev yap, ikimiz orada yaşayalım....

Delikanlı, yorgunluktan uyuyup gitmiş...Sabahleyin uyandığı zaman ne kızı görmüş, ne kızın izini...Bir hayal peşinde koşup durduğunu o zaman anlamış.

Biz gelelim gerçek Sündüs'e. O günlerde Sündüs de bir rüya görmüş. Bir güvercin kızın karşısına geçip ötmeğe başlamış. Ötmüş ötmüş, yorulunca kanatlarını kızın yüzüne gözüne sürüp kaybolmuş. Başka bir gün de kuş, kıza bade sunmuş. Kız badeyi içince, kuş silkinmiş tığ gibi delikanlı olmuş. Oturmuşlar, konuşup sevişmişler. Ayrılırken:

-Beni bekle. Elbet bir gün kavuşacağız, deyip; tekrar kuş olup uçup gitmiş.

Sündüs önceleri bu rüyalara pek aldırmamış. Ama aradan bir zaman geçince onun da içine bir acı çökmüş. Köye her giren atlı ve yaya delikanlılara dikkat ediyormuş.

Abdürrezzak, hayalindeki sevgilinin sözlerini hatırlamış. Rüya da olsa Sündüs'ün isteğini yerine getirmeli, demiş. Kayaları oymağa koyulmuş. Bu iş haftalarca, aylarca, yıllarca sürmüş. Sonunda içine girip yaşayabilecekleri küçük bir taş tam meydana getirmiş.

O böyle perişan ve üzgün bekler dururken, ilkbaharın ilk günlerinin birinde karşı belden Türkmen kadınları sökün etmiş. Farkında olmadan o yana doğru yürümüş gitmiş. Kadınlar onu görünce duraklamışlar. Abdürrezzak da durmuş. Durmuş ama gözleri bir noktaya çakılmış kalmış. Evet, o....Yıllarca hasretini çektiği, peşinden koştuğu, uğruna kayalar delip damlar yaptığı Sündüs!....

Kız da tanımış onu.. Heyecandan ne yapacaklarını ne diyeceklerini şaşırmışlar. Ayıldıkları zaman önce gözleri konuşmuş, sonra dilleri çözülmüş.Diğer kızlar acımışlar bunların haline. Biraz bakmış, sonra çekip gitmişler. Abdürrezzak da düşmüş onların peşine. Bir çadıra konuk etmişler onu. Hoş beşten sonra, Abdürrezzak halini onlara anlatmış. Kızın annesi ve kardeşleri, Abdürrezzak'ın üzerine yürümüşler. Bereket merhameti eksik olmayanlar girmiş araya, kaçırmışlar aşığı. Neylesin Abdürrezzak? Girmiş taş evine. Sündüs'ün kardeşleri bulmuşlar izini,

Ama Sündüs onlardan evvel erişmiş aşığın yanına. Olacakları bir bir anlatmış ona. Arkasından da:

-Allah'ım bizi kardaşlarıma teslim etme, istersen taş kes! Diye yalvarmış.

Tam bu sırada kardaşları yalın kılıç dalmışlar içeri. Karartıya kılıç sallıyorlarmış. Sabaha kadar kılıç sallamışlar. Sabahleyin bir de bakmışlar ki ne bacıları var ne de Abdürrezzak...Damın bir köşesinde yığıntı gibi, birbirine sarılmış iki taş parçası duruyor!...[451]

41. Taş Kesilen Çoban(1):

Mevsimin yaz olduğu bir zamanda , ortalık sıcaktan kavrulmaktaymış. İnsanlar içmeye su bulamıyormuş. İnsanları bırakın hayvanlara bile verecek su kalmamış. Dereler kurumuş, otlar sararıp solmuş...Sürüleri otlatan çobanlar çaresiz kalmışlar.

Çobanın birisi de kendine ait olan koyunları otlatıyormuş. Çoban zengin olmasına rağmen, pasaklı, üstü başı yırtık birisiymiş. Birgün bakmış hayvanları hep ölecek, ellerini açıp Allah'a dua etmeye başlamış:

-Allah'ım, hayvanlarımız susuzluktan, açlıktan kırılıyor. Bir yağmur yağsın da ortalık suyla dolsun, dereler dolup taşsın...Sana en iyi koyunu'mu kurban edeyim, demiş.

Ve çobanın duası kabul olmuş. Çok şiddetli bir yağmur başlamış. Dereler dolup taşmış. İnsanlar mutluluktan uçuyorlarmış.

Ertesi gün çoban koyunları tekrar yaylıma çıkartmış. Koyunları iyice otladıktan sonra sırt üstü yatmış. Sonra aklına ettiği dua gelmiş. Koyunlardan bir tanesini tutmuş, kuyruğundaki keneleri avcuna toplamış; yere bağdaş kurup oturmuş, elindeki keneleri teker teker öldürmeye başlamış; içinden "bu birinci kurban, şu ikinci kurban..." diye mırıldanıyormuş. Aradan zaman geçmemiş ki bir anda çoban ve koyunları orada taş kesilmişler...

Şimdilerde Şarkışla'ın Baltalar köyünde çoban ile koyunlarını hatırlatan irili ufaklı kayalar dizisi vardır.[452]

41. Taş Kesilen Çoban(2):

Şarkışla, Deliilyas(?):Çobanın biri koyunları köyden alarak yaymaya gitmiş. Bayıra varmış. Koyunları yaymaya başlamış. Koyunları yaya yaya bir dağın arkasına varmış. Bura çok otlak bir yermiş. Fakat hiç su yokmuş. Çoban sonunda çok susamış. Allah'a yalvarmaya başlamış. Şöyle demiş:

-Allah'ım, şuradan bir su çıkar, sana ala koçla, gara koyunu kurban keseceğim, demiş.

---

[451] Emin Kuzucular. *Taş Dam*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 39, Nisan 1976, s.17-20

[452] Necati Demir derlemesi, Oğuzhan Yılmaz, Mat.Öğ. 018, Mustafa Yılmaz, 67, Şarkışla, Baltalar köyü, 1998

Allah, çobanın bu isteğini kabul ederek yağmur yağdırmış. Çoban bir güzel testisini doldurmuş. Koyunları da sulamış. Fakat sözünde durmamış. Koyunların üzerinden bir bit, bir de pire yakalayarak kurban diye öldürmüş. Böyle yapar yapmaz taş keslmiş. Çobanla koyunlar köyün bir km uzağında hala dururlar.

42. Taş Kesilen Çoban)/Düğnük Kaya:

Düğnük kaya Deliilyas kasabası ile Karalar köyü arazisi içindedir.

Efsane: Bir gün çoban sürüsünü alır, otlatmaya çıkar. Koyunlarını doyurmak için çok otlu olan; ancak suyun bulunmadığı Düğnük Kaya mevkiine götürür. Sürüsünü doyurduktan sonra, su içirmek için gideceği yer çok uzak olduğundan çoban, Allah'a dua eder. "Allah'ım şuradan bir su çıkarırsan kara koyun ile ak koçu sana kurban edeceğim" der. Çobanın duası kabul olur. Çobanın bulunduğu yerden su çıkar. Koyun sürüsü de gözeden su içer. Fakat çoban, bir müddet sonra verdiği sözü yerine getirmez. Üzerindeki bitlerden ikisini parmağı arasında tutarak, " Şu bit kara koyunun yerine, şu bit de ak koçun yerine" diyerek bitleri öldürür. Yapılan bu davranış Allah'ın gücüne gider. Çoban, sürüsüyle birlikte taş kesilir.

Şimdi yörede çobana ve koyunlara benzeyen taşlar bulunmaktadır.[453]

43. Tekke:

Tekke, Şarkışla'ya bağlı Elmalı köyü mezarlığında, etrafı taş duvarla çevrili 70 metrekarelik bir alandır. Burada bir türbe yıkıntısı olup, türbede altı tane mezar bulunmaktadır.

Tekke olarak bilinen yatırın hayatı ve kişiliği hakkında bilgi yoktur.

Efsane: Efsaneye göre bölgenin ilk fethi sırasında şehit düşen bir Horasan Eri olduğu ve burada şehit düştüğü söylenmektedir.

Söylentiye göre ziyaretin bulunduğu yer bir koyun ağılıymış. Bir gün, Harun köyünden Kürt Mehmet isminde bir çoban, koyunlarını buraya getirip yatırmış.

Bu zat, çobanın rüyasına girer ve ona:

-Burayı çevir, seni ihya(zengin) edeyim, der.

Çoban buna iltifat etmez. Üç defa rüyasına giren Tekke, üçüncü defa:

-Niçin sözüme önem vermiyorsun? Buranın etrafını çevir, seni ihya edeceğim,

---

[453] Necati Demir derlemesi, Gazi Acıgöz, Eğitim Fak., derleme 1998

deyince; çoban, rüyanın gerçekliğine inanır. Bugünkü tekke olan yeri çevirir.

Daha sonra bu veli zat sözünü tutarak kerametini izhar eder. Çoban Mehmet, Harun köyünde çok zengin olur. [454].

44. Tülice Baba:

Adak yeri, Şarkışla'nın Hardal köyü yakınlarındadır. Bir yamaç üzerindedir. Türbenin etrafı beton ile çevrilmiştir ve üzeri açıktır. Türbede bir kaç kişi metfundur.

Tülice Baba'nın kimliği ve yaşadığı zaman hakkında bir bilgi yoktur [455]

45. Zıraat Baba:

Adak yeri ,Şarkışla'ya bağlı Sultan köyü arazisi içinde bulunan Zıraat dağındadır. Zıraat Baba için halk, **düşek** demektedir. Düşek, savaştan dönerken yolda ölene denmektedir. Burası aynı zamanda ocaktır. Düşük yapan, çocuğu durmayan kadınlar getirilir.

Efsane: Efsaneye göre savaştan dönen Zıraat Baba, Sultan köyü yakınlarında hastalanıp vefat eder. Ölümünden önce köylülere, beni kardeşlerimi görebileceğim tepeye defnedin, der. Zıraat Baba'yı vasiyetine uyarak Zıraat Dağı'na defnederler. Dağın tepesine kadar çıkamayanlar, Zıraat Baba'nın kanının damladığı çalılığa kadar gelerek onu ziyaret ederler. Kutsal çalılık köy içindeki bir evin yanındadır.

Efsane: Bir çoban, sürüsünü Zıraat dağına doğru götürür. Koyunlarını otlatırken ak sakallı, nur yüzlü iki ihtiyar görür. Bu iki ihtiyar, çobana selam verdikten sonra "koyunları mezara fazla yaklaştırmamasını, mezarı çiğnemenin günah olduğunu" söylerler. Çobandan abdest almak için -eğer yanında varsa- su isterler. Çoban, suyun olmadığını, eğer isterlerse tepeden aşağı inip getirebileceğini, söyler. Bidonun yanına vardığında, ihtiyarları görmeden önce suyun bitmesine rağmen, şimdi dolu olduğunu hayretle görür. Bidonu aldığı gibi ihtiyarların yanına varır; fakat onları yerinde bulamaz. [456]

46. Ziyaret:

Ziyaret, Şarkışla'ya bağlı Konalga köyünün güneybatı tarafındaki yüksek bir tepe üzerindedir. Adak yerinde üç mezar daha vardır.

Ziyaretin hemen dışarısında delik bir taş bulunmaktadır. Bu taşın içinden geçilerek üç taş atılır ve dilek tutulur. Bununla birlikte yerden küçük taşlar alınarak mezar taşının üzerine bırakılır. Taş düşmezse

[454] Yakup Göker, a.g.e., s.175
[455] Yakup Göker, a.g.e., s.176
[456] Sait Şen, Biyoloji Böl.97161038, 1998 derlemesi

dileklerin kabul edileceğine inanılır. Çocuğu durmayan kadınlar oraya giderek beşik yapıp sallar ve çalılara çaput bağlarlar.

Söylence: Söylenceye göre adak yeri altın arayıcıları tarafından kazılmış, kabir kazılırken, kabre her kazma vuruşta etraftan inilti sesleri gelmiş, ortalık bu iniltiyle çınlamıştır [457]

47. Ziyaret Taşı:

Adak yeri, Şarkışla'ya bağlı Ortatopaç köyündedir. Küçük bir evin içindedir. Mermerden yapılmış silindirik bir taştır. Taşın üzeri yeşil bir örtü ile örtülmüş ve taşın yanına bir sedir konulmuştur.

Söylence: Söylenceye göre o köyden biri, taşı yerinden alıp başka bir yere atar. Rüyasında taş ona:

-Beni yerime götür, yoksa sana zarar veririm, der.

Kendisine bir kaç defa rüyada bu şekilde söylenerek korkutulur. O günden sonra da adı geçen şahıs hasta olur. Hayatının sonuna kadar da hasta ve sefil bir şekilde yaşar.

Yine anlatıldığına göre buraya bağlanan hayvanın ağzından köpük gelir ve şişerek ölürmüş. [458]

[457] Yakup Göker, a.g.e., s.176
[458] Yakup Göker, a.g.e. s. 177-178 12.

Ulaş Efsaneleri

1. Gez Bel
2. İn Konak/Gürpınar
3. İreyse Pınarı
4. Kaplı Kaya
5. Karacalar Tekkesi/Mehmet Dede(1-2)
6. Küpeli Baba ve Kardeşleri
7. Tatlıcak
8. Tecer Dağları
9. Üç Göz Köprü

1. Gez Bel/Tecer Dağları/1

Tecer dağları, Orta Anadolu'nun sarp ve geçit vermeyen dağlarından biridir. Doğudan batıya doğru mavi bir şerit gibi uzanır. Vaktiyle bu dağda ceylanlar, geyikler küme küme gezerlermiş. Bugün artık ne ceylan var ne de geyik kaldı.

Daha elli - altmış yıl önce dağın her tarafı meşe ağaçları ile örtülü imiş. Artık o meşeler, o ardıçlar bir masal olmuş...Şimdi yerinde yeller esiyor.

Tecer dağının Kesme köyü yakınında **"Gez Bel"** isimli bir geçit vardır. Sivas'a gitmek isteyenler bu geçitten geçmek zorundadırlar. Uzaktan baktığımız zaman bu kısım bıçakla kesilmiş gibi dümdüz görünür. Bunun bir efsanesi vardır:

Efsane: "Hz.Ali Efendimiz, Tecer dağına ata biner gibi binmiş. Tecer, doğudan batıya doğru son süratle gidiyormuş. Hz.Ali kamasıyla dağa şöyle bir vuru vermiş, Tecer yine durmamış. Bu sefer kılıcıyla öyle bir vurmuş ki dağı ikiye bölmüş. Tecer duru vermiş.

Orada yüzlerce insanın geçeceği büyüklükte bir yarık açılmış. İşte bundan dolayı bu geçitin adına "**Kes Bel...**", **"Gez Bel..."** demişler.[459]

1. Gez Bel/2:

Tecer dağları uzun bir dağ silsilesidir. Sert Mahmut yakınlarındaki "Gez Bel"in dışında geçit vermez. Eskiden Sivas-Halep yolu Gezbel'den geçerdi. Tataryolu, Taht Yurdu, Halep Köprüsü, Gürün, Malatya...üzerinden mukaddes topraklara kadar giderdi. Şimdi bu geçitin tam üstünde bir ziyaret yeri vardır.

Efsane: Burada yatan zat, Anadolu'yu fethetmeye gelen Horasan Erenleri'ndenmiş. Hak sesine uymuş, aşılmaz dağları aşmış, geçilmez ırmakları geçmiş, varılmaza varmış....Tecer dağının eteklerine geldiğinde dağ geçit vermemiş. Günlerce, aylarca uğraşmış dağı bir türlü aşamamış. Anlamış burada kalmalı. Garip derviş abasını yere sermiş, uyumuş. Uyandığı zaman dağ ikiye ayrılıp geçit olmuş. Erenler orada mekan tutup gelip geçene yol göstermiş. Derler ki iki Müslüman ordunun savaşını görmemek için gözlerini kapamış, bir daha da açamamış. Ağladığı yerden sel basacak kadar su çıkmış. Binlerce koyunun kirli yününü tıkayarak suyu ancak durdurmuşlar.[460]

---

459 M.Ercanİlter derlemesi, Mualla Yıldırım

460 Necati Demir derlemesi, Burcu Aslan, Eğitim Fak. Mat.

2. İnkonak/Gürpınar:

En eski adı Mağara olan bu köye İnkonak denilmiş, bu isim de değiştirilerek Gürpınar olmuştur. Bu ismin veriliş sebebi bu köyde bir oda genişliğinde mağaranın bulunmasıdır.[461]

3. İreyse Pınarı:

İreyse pınarı, Tecer dağlarından çıkan kutsal bir su gözesidir.

Efsane: Horasan Erenlerinden biri Tecer dağlarına kadar gelir. Fakat Tecer dağlarını bir türlü yol bulup da aşamaz.. Demek ki benim yolculuğum buraya kadar, der. Uykuya yatar. Uyanınca dağın ortadan yarılıp geçit verdiğini görür. Kendisi de geçit yerinde bir tekke açar. Eren Baba bir gün iki Müslüman ordusunun savaşmakta olduğunu görür. Bu hadiseyi görmemek için gözlerini kapar; bir daha da açmaz. Ağladığı yerden sel basacak kadar su çıkar. Tecer'in ucundan çıkan suyu durdurmak için gözeyi binlerce koyunun kirli yünüyle tıkarlar. Su, bu kez de Tecer'in öte yanından/Dutmaç köyünden çıkar. Dutmaç köyünden çıkan suyun kutsallığına inanılır. İreyse Pınarı bu suyun devamıdır. Bu suya giren çocukların yaraları, sivilceleri, çıbanları yok olur. Eren Baba'nın göz yaşlarından hasıl olan İreyse Pınarı, günümüzde de bir çok insanın umut pınarıdır.

Bu suyun çıktığı mağaranın içine girip kulağınızı verdiğiniz zaman çağıl çağıl su sesi gelir. Bu mağaranın adı Damla Mağarası'dır. Eren Baba'nın göz yaşları, mağaranın duvarından damla damla dökülür.[462]

4. Kaplı Kaya:

Ulaş'ta Devlet Üretme Çiftliği arazisi içinde bulunan tepenin adıdır. Burada bir at nalı izi ile bir de tas izi bulunmaktadır. Bu tepede **Köroğlu'**nun bir gece konakladığı ve bu izlerin Köroğlu'nun atına ve tasına ait olduğuna inanılmaktadır.[463]

5. Şeyh Mehmet/1:

Eski adı *Şeyh Derdiyar,* şimdiki adı *Gümüşpınar* olan köyde türbesi bulunan Mehmet Dede'nin halk arasında söylenen menkıbesi şöyledir:

Menkıbe: "Şeyh Mehmet Dede, Horasan evliyalarındandır. Yedi kardeş oldukları ve bunların farklı yere göç ettikleri söylenmektedir. Bu kardeşlerin türbelerinin bulunduğu yerler şunlardır: Tokat, Sivas Sigortalar Hastanesi Bahçesi, Tecer Dağı eteklerinin güney yamacı, Yeni Karahisar beldesi Çam Dede mevkii, Küpeli köyü, Altınyayla ve Gümüşpınar köyüdür.

[461] Necati Demir derlemesi, Nuray Koçak, Tarih Bölümü
[462] Necati Demir derlemesi, , Burcu Aslan, Eğitim Fak. Matematik Böl.
[463] Necati Demir derlemesi, Nuray Koçak, Tarih Bölümü

Mehmet Dede tek başına Gümüşpınar'a gelmiş ve çiftçilik yaparak geçimini sağlamıştır. Devrin Padişahı Mısır Seferi'ne çıkmış, otağını şimdiki Devlet Üretme Çiftliği'nin arazisi içinde kalan suyun üst mevkiinde kurmuştur.

Yöre halkının şikayetlerini dinleyen padişaha Şeyh'in kerametlerinden bahsedilmiştir. Anlatılanlar padişahın dikkatini çekmiştir. Şeyhi huzuruna çağırtmak için bir elçi göndermiştir. Elçiye üç altın vererek bunları Mehmet Dede'ye vermesini emretmiştir.

Elçi, Mehmet Dede'yi şimdiki türbesinin bulunduğu yerde bahçesini bellerken görmüş. Mehmet Dede'nin bellediği topraklar elçiye altın görünmüş. Elçi, Padişahın verdiği altınların bu altınlar yanında hiçbir değeri olmadığını düşünerek, altınları vermemiş. Mehmet Dede'ye Padişahın fermanını ilettikten sonra geri dönmüş.

Elçi, gördüklerini Padişaha anlatmak için huzura çıktığında Şeyhi, Padişahla sohbet ederken görmüş. Hayretler içinde kalan elçi söze başlamadan, Mehmet Dede, atılmış ve Padişaha:

-Elçiniz bana geldi. Fermanınızı iletti. Gönderdiğiniz üç altını da elçinizin Yeniçeri Ocağında okuyan üç oğluna bağışladım, demiş.

Elçi, Şeyhin evliya olduğunu anlayarak otağı terk etmiş.

Padişah da Şeyhin keramet sahibi olduğunu anlayarak:

-Ya Şeyh, gel seninle şuraya dörder tane salatalık çekirdeği ekelim. Hangimiz Yüce Allah'ın katında iyi bir kul ise onun ektiği çekirdek meyvesini önce versin.

Çekirdekleri şimdiki Kızılpınar çeşmesinin yanına ekmişler. Başına iki nöbetçi bırakmışlar. Bir zaman geçtikten sonra Mehmet Dedenin ektiği çekirdekler meyve verirken, Padişahınkiler yeni çiçek açmış. Bu olay Mısır Seferi'ndeki Padişaha iletilmiş. Bu olaydan sekiz ay sonra Şeyh Hazretleri vefat etmiştir.

Padişah, Mısır'ı fethedip İstanbul'a dönerken aynı yere otağını kurmuş. Fakat, Mehmet Dede'nin öldüğünü öğrenmiştir. Emir vererek Şeyhin türbesini bulunduğu yere 40 odalı, 400 yataklı bir medrese yaptırmıştır. Bu medrese 1. Dünya Savaşı sırasında yıkılmıştır.

Şeyh Mehmet Dede'nin türbesi halk tarafından ziyaret edilmektedir. Akıl hastaları, dili tutulanlar, felç olanlar burayı ziyaret etmektedir.[464]

5. Şeyh Mehmet/2:

Menkıbe: Şeyh Mehmet, Horasan evliyalarındandır. 4.Murat zamanında yaşamıştır. **Tekkeşinler**, **Karacalar** köyünde otururken bu köye gelmiş ve burada davar yaymış. Burada geçinememiş, göçüp **Tekke** köyü'ne yerleşmiş. O zaman bu köye **Dericik Ağalı** derlermiş. Caminin

[464] Tahsin Temel Üçer, *Karacalar Tekkesi(Türbesi)*, **Türk Folkloru**, Sayı:82-83, Mayıs-Haziran 1986, s.19-20; ve ayrıca Necati Demir derlemesi,Nuray Koçak, Tarih Bölümü

olduğu yere tek gözlü bir odacık yapmış ve burada bostan çalıştırmış/bostancılık etmiş.

Bezirganlar Bağdat'a giderken **Tecer**'de Ermeni **Korgözel** adlı birinin hanı varmış. Tekkeşinlerden bir zat o handa yatmış ve orada vadetmiş: "Sağ selamet dönersem, altımdaki bu deveyi **Şeyh Mehmet'e** kurban edeceım."

Bağdat'tan sağ selamet dönmüş. Ermenilerin hanına gelmiş. Orada yatmış. Ertesi sabah yüklü develere "Kalk..." demiş. Develerin hepsi kalkmış, fakat kurban vadettiği deve kalkmamış. Tekkeşinli tüccar "Acaba bu deve yerinden niçin kalkmıyor?" diye düşünmüş. Birden Şeyh Mehmet'e kurban adadığını hatırlamış. Hatırlayınca da deve sıçrayıp kalkmış.

Arkadaşlarına, "Bu devenin yükünü diğerlerine taksim edin" demiş. Onlar da taksim etmişler. Daha sonra da "Körtuzla'ya gidin...." demiş.

Kendisi vadettiği deveyle **Dericik Ağalı"** köyüne gelmiş. Burada Şeyh Mehmet'i görmüş. Görmüş ki Şeyh Mehmet bostan suluyor. Tekkeşinli bezirgan:

-Şeyh Baba, bu deveyi sana kurban adadım, demiş. Şeyh de:

-Kula kurban kesilmez. Kurban Allah rızası için kesilir. Sen bu deveyi al götür; kalabalık bir yerde Allah rızası için kes. Eğer bu deveyi burada kesersen benim yiyeceğim bir parça et...Kalabalık yerde kesersen herkes faydalanır.

Bezirgan deveyi Sivas'a götürmüş, Meydan Camii'nin poyraz tarafında kesmiş.

Tekkeşinler bundan sonra Karacalar'dan göçüp Tekke'ye gelmişler. Burayı köy yapmışlar. O zamanlar burada üç ev varmış. Tekkeşinler, Kamberler, Hamzalar.

Şeyh Mehmet, bu köyde dünyasını değiştirir.

Efsane: Şeyh Mehmet vefat edince bu köye elinde berat ile bir adam gelmiş.

-Ben Mehmet adlı şeyhi arıyorum, demiş.

Tekkeşinli **Hacı İbrahim Efendi** bunun berat kağıdına bakmış:

-Senin aradığın Şeyh Mehmet, burada yatan zat, demiş.

Adam da:

-Öyleyse ben onun sahibiyim, demiş.

Orada kalmış. Tekkeşinlerin davarını yaymış. Adamı sürekli izleyen Tekkeşinler, adamın penceresinden bakmışlar. İki kapta süt olduğunu görmüşler. Çoban davarımızı sağıyor, diye laf etmişler. Akşam olunca erkekler görmüşler ki Tecer dağından aşağı geyik katarı geliyor. Adam da bunları sağıyor. Süt geyik sütü...

Halk bu kerameti görünce artık geyikler gelmez olmuş. Çoban da hastalanmış. Hastalanınca buyrultu kağıdını çalmışlar. Adam/çoban ölmemiş, iyi olmuş; berat kağıdını aramış fakat bulamamış. Adamı köyden kovmuşlar:

-Sen bu ziyaretin sahibi değilsin, git..., demişler.

Adam değneğini eline almış, İstanbul'a kadar yürümüş. İstanbul'a varıp Padişah'a yalvarmış. Padişah da "Bunu yapan kim?" demiş. O da: "Tekkeşinler'den Hacı İbrahim Efendi" demiş.

Padişah, ona bir name yazmış "Ben oraya/tekkeye 15 köy bağışladım. Bu köylerin yarısı sana, yarısı çoban'a. Çoban'ın evi yok. Gelen misafiri sen kondur." Demiş. Çobanın İstanbul'a gidişi-gelişi altı ay sürmüş. Sonuçta bu şahıs da vefat etmiş. Ziyaret **Tekke** köyünde kalmış. Odur budur bütün köy halkı burayı ziyaret ediyor.

Menkıbe: 4.Murat, Tecer Hanı'na evliyayı ziyarete geliyor. Zabıtalar, şeyh Mehmet'in yanına gidip, "Seni 4. Murat istiyor", diyorlar. Maksat, şeyhin kerametini ölçmektir. Şeyh de: "Siz varın oğlum, ben varırım" diyor.

4. Murat, Şeyh Mehmet'e, "Seninle bir bahçe edelim" diyor. Salatalık ekiyorlar. Kısa bir süre içinde 4.Murat'ınki yeni yeşerirken, Şeyh Mehmet'inki tam olarak olgunlaşmış oluyor. Şeyh'in kerametine inanıyor.

Söylence: Rüştü Bey'in babası **Mihrali Bey**, adamlarını Tekke köyüne salarmış. Köyün koyunlarını çaldırırmış. Hırsızlara davarlar çobanla beraber taş gibi görünürmüş.Hırsızlar davarlardan uzaklaşınca aynen eskisi gibi yayılıyor görünürmüş.

Mihrali Bey'e durumu anlatan adamları hayretler içinde kalıyorlar. Mihrali Bey onlara inanmıyor. "Siz yalan söylüyorsunuz" diyor. Adamlarıyla bu köye geliyor. Aynı olay onun da gözü önünde cereyan ediyor. Mihrali Bey adamlarına "Siz bu köye dokunmayın" diyor.

Halk inanışı: 64 hanelik Tekke köyünde geçmişten bu güne kadar adam öldürme yok, geçim sıkıntısı yok, hırsızlık olayı yok.... Halk bütün bu köyün lehinde gelişmelerin evliyanın kerametinden kaynaklandığına inanıyor. Ayrıca buraya gelenlerin itikadı tamsa, iyileşeceklerine inanıyorlar. [465]

5. Karacalar Tekkesi/Mehmet Dede/3:

Halk inancı: Köyümüzdeki yatırın ismi Mehmet'tir. Üç kardeş veya yedi kardeş oldukları sanılıyor. İsimleri ve yerleri bilinen üç kardeşten birisinin Sivas'a bağlı Karacalar köyünde, diğerinin Sivas merkeze bağlı Savcun köyünde, üçüncüsünün Sivas merkez Dedeli köyünde yattığı biliniyor. Diğeri ise................arazisi içinde.

Bizim köyümüzde yatırın mesleğinin çobanlık olduğu, kendisi erişkin olduğu için geyiklerin gelip sağıldığı, bu yüzden evinde süt ve

[465] Necati Demir derlemesi, Ahsen Özdemir, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği,

yoğurdun çok olduğu, çobanı olduğu sürünün sahibi tarafından iftira edildiği ve iftirada sürü sahibine ait koyunların sağıldığı; yapılan bu iftira üzerine çobanın:

-Sakalınız ağarmaya, görpeniz töremeye:....,diye beddua ettiği anlatılır.

Büyüklerin söylediğine göre bu olaydan sonra köydeki genç yaştaki insanların ve yeni doğan kuzuların çok öldüğü söylenmektedir.

Yatırın mezarı köyün yamacındaki bir sırtın ucundadır. Baş ucu ve ayak ucunda yüksekliği ı.5 m. olan, bir insanın kavuşamayacağı taşlar vardır. Mehmet Dede'nin bu taşları koltuğunda taşıyıp getirdiği söyleniyor. Taşları dikip yatmış ve o şekilde ruhunu Allah'a teslim etmiş.

Taşların üzeri tas şeklindedir. İçerisi küçük taşlarla doludur. Tekkeye gelip dilek tutanlar oradan bir taş alır. Taşlara sürer. Eğer taşı tutacak olursa dileğinin yerine geleceğine inanır.

Yatırın mezarının, oda içine alındığı fakat ertesi günü üzerinin tekrar açılmış olduğu söylenir. Mezar taşlarını söküp götürmüşler, fakat ertesi günü yerine gelmiş.

Tekkede hazine olduğunu sanan iki hırsız , tekkeyi kazımaya gelirler. Tekke'ye yaklaştıklarında ortalığın zifiri karanlık olduğunu görürler.

Yakın zamanlarda benim de tanıdığım bir çoban tekkeyi denemek için silah ile üzerine ateş etmiş ve silah açılmamıştır. Silahın yönünü değiştirdikten sonra silah açılmıştır.

Amcamın söylediğine göre, kendisi sırtında götürdüğü konuşmayan bir hasta, yarım saat tekkede yattıktan sonra konuşmaya başlamıştır.

Kuraklık bir zamanda yağmur duasına çıkılıyor. Havanın yağmur havası olup bizim köye yağmur yağmadığında ise köylülerden biri yatırın mezarını tekmeleyerek :

-Hey vefasız, sen burada ne yapıyorsun? Bizim yağmurumuz başka yerlere yağıyor, diyor.

Yatır, köylünün bu küstahlığına kızıyor. Olaydan hemen sonra havanın yönü tekrar bizim köye dönüyor; feci şekilde dolu yağıyor ve ekinleri mahvediyor.[466]

6. Küpeli Baba ve Kardeşleri:

Sivas'tan Acıyurt'a gidenler, Küpeli köyünü geçtikten sonra tepeyi aşarken, mezar kalıntılarına ve bir çite /çalı duvara rastlarlar. İşte Küpeli baba, yolun yanıbaşındaki bu çeperin içinde yatmaktadır. Halk burayı kutsal sayar, dilek diler, ziyarette bulunur.

Küpeli Baba ile kardeşlerinin efsanesi şöyledir:

[466] M.Ercan İlter, Hakan Karahan, SMYO, Tıb.Dök.Sek.

Efsane: Horasan'da keramet sahibi üç kardeş varmış. Bunlardan biri kardeşlerini yanına çağırıp:

-Gelin biz bu yürüyen dağları takip edelim; dağ nerede durursa, orada eğleşip ömrümüzün kalanını orada geçirelim, demiş.

Kardeşleri kabul etmiş. Yola çıkmışlar; yürüyen dağı takip ederek, Anadolu içlerine kadar gelmişler. Geldikleri yerler de Sivas'ın Tecer Dağı'ın uzantısı olan bölgelermiş. Bunlar Tecer dağına geldiklerinde dağın durduğunu\bittiğini görmüşler. (Gerçekten de Tecer dağını görenler onun kesik bir dağ olduğuna şahit olmuşlardır.)

Üç kardeş dağın zirvesine çıkmışlar. Bakmışlar ki her taraf ayak altında. Görülmedik yer yok. O vakit demişler ki

-Yahu bu nasıl teccal dağmış...Bize her tarafı gösteriyor.

Zamanla teccal kelimesi tecer'e dönüşmüş. Yüce ,ulu, yüksek anlamında kullanılıyor.

Yine üç kardeşten biri:

-Biz buradan ayrılalım. Her birimiz bir yöne taş atalım. Taşlarımız nereye düşerse orada yaşayalım, demiş, diğerleri de kabul etmiş.

Yüz-iki yüz kilo gram gelen taşları, kilometrelerce uzaklara atmışlar Biri Tekke köyü yakınlarına, biri Acıyurt köyüne, diğeri ise Küpeli köyü sınırları içine düşmüş.

Tekke köyü yakınlarındaki tekkeye şimdi **Karacalar Tekkesi** deniliyor... Acıyurt küyündeki yatıra **Çam Dede,** Küpeli köyündeki yatıra da **Küpeli Baba** denilmektedir.

Çam Dedede bir ulu çam ağacı bulunmaktadır. Gelinin ayağı açılması için Çamdede'ye götürülür. Küpeli Baba'nın attığı taş,Küpeli köyünde "At Oluğu" isimli çeşmenin karşısında ve yolun bitişiğindedir. Taş üzerinde normal el büyüklüğünde izler vardır. Parmaklar gergin vaziyette ve belirgindir. Yakın zamanlarda taşın üzerindeki parmak izleri saygısız insanlar tarafından tahrip edilmiştir.

Taşın 100 m ilerisinde **Küpeli Baba**, yatmaktadır.Mezar harap haldedir.

Buraya her türlü dilekler için gelinir. Ayrıca Çam Dede ziyaretinde olduğu gibi gelinlerin ayağı açılması için de getirilir.

Not: Dr.Doğan Kaya ve İbrahim Aslanoğlu, Kul Himmet'in bir şiirinden yola çıkarak XVI asırda veya daha önce yaşadığı hükmüne varabiliriz, demektedirler. Küpeli Baba'yı bir Bektaşi dervişi olarak düşünmektedirler.[467]

[467] Doğan Kaya, *Küpeli Baba ve Kardeşleri*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 10, Kasım 1973, s.13-14

7. Tatlıcak:

Tatlıcak gözesi, Tecer dağının eteğinde bulunmaktadır. Orada bulunan türbenin bu suyun sahibi olduğu söylenmektedir. Bu gözeye Tatlıcak denmesinin sebebi suyunun çok lezzetli ve serin olmasındandır. Bu suyun başında bir de dilek ağacı bulunmaktadır. Dileklerinin gerçekleşmesini isteyenler bu ağaca bez bağlarlar.[468]

8. Tecer Dağı:

Sivas'ın Ulaş ilçesinde Toros dağları'nın devamı olan Tecer Dağı bulunur.

Efsane: Efsaneye göre Hz.Peygamberimiz zamanında Kabe onarılır. Onarım sırasında tellal çıkaran Hz.Peygamber, "Eli tutan, gözü gören herkes Kabe'ye gelsin" diye, dağlara taşlara tellal çıkarır. Tecer dağının uykuda olduğu bir zamanda bütün dağlar Kabe'ye gitmiştir.

Tecer dağı uyandığında bir topal karga ve yürüyen bir dağ görür. Dağa, "Nereye gidiyorsunuz?" diye sorar. Onlar da "Kabe'ye..." diye cevap verir. Bu cevap Tecer dağını yıkmıştır. Üzüntüsünden ikiye ayrılır. Ben niye gidemedim,diye ağlar. Ortasından bir su çıkar. Çıkan su, Tecer'in göz yaşlarıdır. Hz.Muhammet, Tecer dağını teselli etmek için Tecer'e gelir. Ve der ki: "Senin suyun öyle tatlı olacak ki insan içtikçe içesi gelecek..."

O gün, bu gün bu su hala çıkar. Tarla ve insanlar bu sudan çok yarar görmüştür.[469]

9. Üçgöz Köprü:

Ulaş yakınlarında Üçgöz Köprü adı verilen bir köprü ve başında her gece mum yanan bir mezar vardır. Bu köprü ve mezara ait olan efsane halen anlatılmaktadır.

Ulaş yöresinde birbirini seven iki genç vardır. Bu iki genç her gün Üçgöz Köprü'de buluşurlar. Ve bu köprü o günden sonra tüm aşıkların buluşma yeri olur. Oğlan fakir bir ailenin çocuğuyken, kız, ağa kızıdır.

O zamanın törelerine göre bir ağanın kızının kendi dengine verilmesi uygundur. Buna rağmen, ne kız oğlandan, ne de oğlan kızdan vazgeçer.

Oğlunun her geçen gün acısının arttığını gören baba, tüm imkansızlıklara rağmen, ağa evine kız istemeye gider. "Allah'ın emri, Peygamber kavli"yle söze başlayan baba; daha sözünü bitirmeden sille tokat evden kovulur.....Bunu duyan oğlan ve kız çok üzülürler.

Oğlan, üzüntüsünden hastalanır. Her geçen gün mum gibi erir; çok geçmeden ölür.... Tek çocuğunun bu acı sonuna çok üzülen baba, oğlunu evinin bahçesine gömer. O günden sonra kız, her gün bu mezarın başına

[468] Necati Demir derlemesi, Nuray Koçak, Tarih Bölümü
[469] Necati Demir derlemesi, Ahu Çamlıbel, Eğitim Fak. Matematik Böl.

gelerek bir mum yakar. Ve yine efsaneye göre, kız öldükten sonra da her gün ruh halinde gelerek mumları yakmaya devam eder.

Bugün o yörede oğlanın odasının penceresinden bakıldığında, halen ışığın yandığını görenler vardır.....[470]

[470] Türkan Zorlu, Eğitim Fak. Sınıf Öğretmenliği

Yıldızeli Efsaneleri

1. *Akçakoca Sultan(1-2-3-4*
2. *Hz.Ali'nin Atladığı Tepe*
3. *Büyük Karamuk*
4. *Cin Girmez Koruluğu*
5. *Colü Baba*
6. *Çal, Öksüz ve Sırıklı Baba*
7. *Çamlıbel*
8. *Çaşkur Baba*
9. *Çaypınar*
10. *Çığıştak Taşları*
11. *Çomak Dede*
12. *Delikil Taş*
13. *Er Aslan Yatırı*
14. *Erikli*
15. *Gelin Kayası*
16. *Gelin Kayası*
17. *Gel Muat Ovası*
18. *Guguk Baba*
19. *Kamber Dede Tekkesi*
20. *Karadede*
21. *Kayapınar*
22. *Kevgir Baba(1-2)*
23. *Koç Kayası*
24. *Kozaklı Pınar*
25. *Kömüşölen*
26. *Kurban Kayası*

27. *Kurt Çamı*
28. *Malum Seyyit Efendi*
29. *Öksüz Baba*
30. *Pir Sultan*
31. *Sarıçiçekli*
32. *Selavat Köyü*
33. *Selamet Köyü*
34. *Sırıklı Baba*
35. *Süt Oluk*
36. *Şeyh Halil Yatırı*
37. *Şeyh Hasan ve Şeyh Ömer(Karalar Tekkesi)*
38. *Şeyh İsmail Zebihullah Yatırı*
39. *Taşlaşan Gelin Alayı*
40. *Taş Kesilen Ejderha*
41. *Üyük Köyü*
42. *Yağırşak Baba*
43. *Yeşil Direk*
44. *Yılanlı Kaya Köyü*
45. *Yıldız Dağı*

1.Akçakoca Sultan/1:

Akçakoca Sultan, Akçakoca köyüne ismini veren ermiş bir kişidir. Türbesi Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Akçakoca köyündedir.

Menkıbe: Akçakoca, köyün ileri gelen insanlarından biriymiş. Herkes onun ermiş olduğunu düşünürmüş. Akçakoca, köyde tarım ve hayvancılıkla uğraşırmış. Akçakoca'nın karısı asık suratlı, aksi, çok inatçı, misafirden hoşlanmayan bir kadınmış.

Akçakoca bir gün tarlaya burçak yolmaya gitmiş. O sırada Hacı Bektaş Veli müritleri ile o köyün yakınlarından geçmekte imiş. Akçakoca Sultan'ı ziyaret etmek istediğini söylemiş.

Müritleri, Akçakoca Sultan'ın evine bir kişi göndermişler. Eve giden derviş, Akçakoca Sultan'ın karısına durumu anlatmış. Akçakoca Sultan'ın karısı eve misafir istemediği için, Akçakoca'nın tarlada olduğunu söylemiş. "Gidin, orada görün..." demiş.

Hacı Bektaş Veli, Akçakoca'nın çalıştığı tarlaya gitmiş. Onu burçak yolarken görmüş. Sohbete başlamışlar.

Hacı Bektaş Veli:

-Bu kadar burçağı yolmak sana zor gelir. Ben bir dua edeyim, siz amin deyin. Burçaklar yolunur, toplanır, yığılır, demiş.

Hacı Bektaş Veli dua etmiş, yanındakiler amin demiş; burçaklar yolunmuş, toplanmış, yığın olmuş.

Biraz daha konuşmuşlar. Akçakoca mahcup olmuş:

-Pirim, ben alnımın teri ile çalışayım, burçakları yolayım, demiş.

Hacı Bektaş Veli tekrar dua etmiş. Yanındakiler de amin demişler. Tarla eski haline gelmiş.

Akçakoca, misafirleri evine götürmüş. Karısı misafirlere saygısız davranmış, onları içeri almamış. Akçakoca Sultan'a:

-Eğer beni sırtına alıp evi süpürttürürsen, konukları eve alırım, demiş.

Akçakoca Sultan mecburen kabul etmiş. Kadını sırtına almış. Tam bu sırada evin penceresine bir güvercin konmuş. Ve aşağı inip dile gelmiş.Bu durumu sormuş. Adam, olanı biteni anlatmış. O anda güvercin kanatlarını sallamış ve Hacı Bektaşı Veli'ye dönüşmüş. Hacı Bektaşı Veli, kadına:

-Hay, taş kesilesin demiş.

Kadın simsiyah bir taş halini almış

Akçakoca köyünde Akçakoca Sultan'ın türbesinde bir de karısının sandukası vardır. Sanduka biraz tahrip edilmiş olsa da kadın şekline benzeyen bir taş vardır.[471]

1.Akhoca Sultan/2:

Adak yeri ,Yıldızeli ilçesi Yavu beldesinin Şeyh Halil köyüne yakındır. Köye 5 km kadar uzaklıktadır. Akhoca Sultan,Hazreti Peygamberimizin soyundan gelen bir seyyittir.

Orhan Gazi tarafından verilen ferman özetle şöyledir:

Hz. Peygamberimizin torunu, Kerbela'da İmam Hüseyin'in torunlarından, Bağdat'ta yatan Musa-i Kazım evlatlarından Hüseyin ibni Seyyit Ahmet, el-Hac Hamza Mustafa, el-Hac Muhammed Sıddık, el-Hac Osman ibni Mustafa, Veli ibni Seyfullah ibni Hüdaverdi, Hanefi ibni Abdülfettah....

1.Akkoca Sultan/3:

Akkoca Sultan, Yıldızeli ilçesinde kendi ismi ile anılan köyde yatmaktadır.

Efsane: Akkoca Sultan, Horasan'dan üç kardeşi ile beraber gelmişler. Yanlarında bir de arkadaşları varmış. Kendisi Akkoca'da yerleşmiş. Kardeşlerinden birine Zile'ye, diğerine de Sapoğul'a gitmelerini söylemiş. Bir diğerine de "Sen burada çötele" demiş. Bu kardeşin kaldığı köy sonradan "Çötele" olmuş. Arkadaşına da "Karalar" köyünde mekan kurmasını işaret etmiş.

Efsane: Türbenin kapısının önünde taş kesilmiş bir kadın vardır. Akkoca'nın hanımı imiş; öyle duyduk. Bunun dışarıda kalmasını uygun görmeyen komşular, küçük bir yer yapıp içeri aldılar. Gelenler orayı da ziyaret ederler. Kadın, Akkoca Sultan'ın misafirlerine iyi davranmamış. Bunun üzerine Hoca beddua etmiş, kadın da taş kesilmiş.[472]

Açıklama: Musa Demirci, Şeyh Halil adlı makalesinde şu ifadeleri kullanmaktadır:"(...) Akkoca köyünde kadına benzer bir taş bulunduğu da söylendi. Köye gittiğimde taşı göremedim. Köylüler bir evin içindeki mezar göstererek "Buraya koyduk" dediler.[473]

1.Akkoca Sultan(4):

Efsane: Bir gün Yıldızeli'nin Akkoca köyüne, yaşlı bir gezgin gelir. Köy halkı o yıllarda kan davası yüzünden birbirleriyle kavgalıdır. Akkoca Sultan, bunları barıştırmaya; kan davasını sona erdirmeye çalışır. Köyde bu yaşlı ihtiyarı çekemeyen insanlar onu köyün ortasında öldürmeye

[471] Özkan Karanfil, C.Ü. Eğitim Fak, Sınıf.Öğrt, 1998

[472] Musa Demirci, *Akkoca Sultan*, **Sivas Folkloru**, Sayı:7, Ağustos 1973, s.6 ve 22

[473] Musa Demirci, *Şeyh Halil Tekkesi*, **Sivas Folkloru**, Sayı:6, Temmuz 1973, s.11

kalkışırlar. Arkadan bir kişi kılıçla boynunu kesmeye çalışır. Fakat o anda taş kesilir. Bu kaya köyün ortasında durmaktadır.

Köy halkı bu hadiseden sonra Akkoca Sultan'a saygı duymaya başlarlar. Ölümünden sonra da ona türbe yaparlar. Türbenin içinde bir kabir vardır. Kabrin baş tarafında iki metre boyunda dikili bir taş bulunmaktadır. Buraya şifa bulması için kötürüm hastalar getirilmektedir.

Halkın inancına göre türbenin boyundan daha yüksek yapılan yapılar, bir gece içinde çökermiş. İbret olsun diye çöken binaların enkazı kaldırılmamıştır.

Her yıl türbenin bahçesinde kurbanlar kesilir, dilekler dilenir.[474]

Not: Akkoca Sultan'ın Horasan'dan geldiği rivayet edilmektedir. Ayrıca Hz.Ali'den bugüne dek süre gelen Kadiri tarikatının şeyhlerindendir.[475]

2. Hz.Ali'nin Atladığı Tepe:

Adak yeri Yıldızeli'ne bağlı Üyük köyü arazisi içindedir.

Efsane: Savaşarak buraya kadar gelen Hz.Ali, atının terkisine bir kadını alır. Daha sonra yüksek bir tepeden atıyla vadiye atlar. Düştüğü yerde atının ayak izleri ile, atın terkisindeki kadının etek izleri kalır.[476]

3.Büyük Karamuk:

Adak yeri Yıldızeli'ne bağlı Üyük köyündedir.

Halk inanışı: Köyde iki büyük aile yaşar. Birisi köyün yerlileri, diğeri Ağılkayalılardır. Ağılkayalılar köyün içinden geçen ırmağı sınır tanımışlardır. Büyük Karamuk'un olduğu taraftan ağaç kesmezler. Çünkü o taraftan kesilen ağaç başına aileden bir ferdin öleceğine inanırlar. Köyün yerlileri de diğer taraftan ağaç kesmezler.[477]

4.Cin Girmez Koruluğu:

Koruluk, Yıldızeli'ne bağlı Kümbet köyündedir.

Efsane: Yıllar önce burası çok sık ağaçlarla kaplıymış. Korulukta bir de evliya mezarı varmış. Sarmaşıklar, dallar, sık ağaçlar öylesine iç içe girmiş ki köylüler burasının mübarek bir yer olduğuna ve oraya cin, şeytan gibi kötü yaratıkların girmeyeceğine inanırmış.[478]

[474] İbrahim Zeki Aydoğdu,

[475] İhsan Elçi, İşletme, 97218001

[476] Çiğdem Özsoy, C.Ü. MYO, Elektrik1

[477] Çiğdem Özsoy, C.Ü. MYO, Elektrik 1

[478] Ercan İlter derlemesi, İdris Ekinli, İlahiyat Fak.

5. Colü Baba:

Colü Baba'nın doğum yeri hakkında bilgimiz yoktur. Ömrünün son yıllarını Yıldızeli'nin Sarıkaya köyünde geçirmiş 60 yaşlarında iken 1940 yılında vefat etmiştir. Hayatta olan iki oğlu vardır: Gazi Ağa, Halil Ağa.

Söylence: Colü Baba, her gün atıyla köye hakim bir tepeye çıkar, orada oturur düşünürmüş. Yine bir gün tepeye çıkar, etrafı temizler; yumruk büyüklüğündeki taşlarla mezar yerini belirler. Sonra köye gelir. Muhtara'a, "Yarın ben öleceğim, beni bu tepeye gömünüz" der. Colü Baba o gece Hakk'ın rahmetine kavuşur. Colü Baba'yı vasiyet ettiği tepeye gömerler. İnanışa göre Colü Baba, ölümünden sonra da tepeyi süpürmeye devam etmiştir. Atının ayak izleri yine her sabah mezarının başında görülmektedir.[479]

6. Çal Baba:

Yıldızeli sınırları içerisinde "Üç Kardeşler" efsanesi söylenir. Bunlardan biri Tokat'a bağlı Kad beldesindeki Kad Baba, ikincisi Yıldızeli'nin güneyindeki Çal Dağı'na adını veren Çal Baba, üçüncüsü Yıldızeli'nin Pamukpınar mevkiinde bulunan Sırıklı Baba'dır.

Çal Baba'nın mezarı, Yıldızeli'nin güneyindeki Çal dağı üzerindedir.

Başka bir halk inanışına göre de Çal, Öksüz ve Sırıklı üç kardeştir. Bu üç evliya kendi adlarını taşıyan üç dağda yatmaktadırlar.

Efsane: Birbirlerinden yaş farkı olan üç kardeş, harp dolayısıyla askere çağrılmışlar. Askerden dönüşte buluşmak üzere helalleşen kardeşler Yıldızeli'nden ayrılmışlar.

Bu üç kardeş savaşın bitiminde Yıldızeli'ne dönerlerken sıcaktan, açlıktan, susuzluktan vefat etmişler. Vefat ettikleri yere gömülmüşler. O günden sonra bu üç kardeşin mezarları adak yeri haline getirilerek ziyaret edilmeye başlanmıştır. Baş ağrısı çekenler, derdine derman arayanlar, aşıklar, sevdalılar birbirlerine kavuşamayan aşıklar bu üç kardeşi ziyaret ederler.[480]

Çocukların konuşması gecikirse, tepenin başındaki çeşmeden su içirirler.

7. Çamlıbel:

Sivas Çamlıbeli, Yıldızeli ilçesine 10 km. uzaklıktaki Ilıca köyünden başlar, Tokat sınırları içinde devam eder. Köroğlu Destanı'nda geçen Çamlıbel de Sivas/Tokat Çamlıbeli olarak düşünülür. Çamlıbel, Sivas-Tokat karayolu güzergahında yer alır.

[479] Ercan İlter derlemesi 1998
[480] Bilge Yıldız, C.Ü. Eğitim Fak, Sınıf Öğretmenliği, Derleme , Mayıs 2000

Efsaneye göre Köroğlu kışları Bolu Çamlıbeli'nde, yaz mevsimini Sivas/Tokat Çamlıbeli'nde geçirirmiş.[481]

Ümit Kafancıoğlu, Köroğlu Kol Destanları'nda Çamlıbel için şöyle demektedir: " Sivas'ın batısında, Çamlıbel denen yerde yurt-yuva kuran Köroğlu'nun, Bolu kentiyle hemen hemen hiç bir ilgisi yoktur. Bolu çevresinde Köroğlu adını duyanlara bile rastlanmaz. Sivas çevresinden devşirme olarak götürülen, sonra Enderun'da paşalık rütbesine ulaşan Bolu adındaki birinin Köroğlu'yla uzun boylu savaşı olduğu akla daha yatkın geliyor. Kaynak kişiler bu doğrultuda söz ettiler."[482]

8. Çaşkur Baba Tekkesi/Çaşkur Köyü :

Efsane: Efsaneye göre Çaşkur Baba Tekkesi'nde yatan şahıs, Osmanlı İmparatorluğu zamanında iki kardeşiyle birlikte savaşa gider. Çaşkur Baba ve kardeşleri şehit olurlar. Bu üç kardeşi Yıldızeli'nde çeşitli yerlere gömerler. Kardeşlerden biri olan **Çaşkur'u** , Çetindere denilen yerin yakınına gömerler. Bu mezar etrafında insanlar toplanır, orada bir köy oluştururlar.

Çaşkur Baba Tekkesi köyde yaşıyan insanları kötülükten korur. Köyün yamaçta olması nedeniyle çığ düşmesini de önlediği söylenir.[483]

9. Çaypınar:

Adak yeri Kızılcakışla(Çaypınar) köyündedir. Çamdere denilen bir mevkidedir. Burada kutsallığına inanılan iki armut ağacı ile bir de çam ağacı vardır. Armutlarından kimse yiyemez. İnanışa göre eskiden burada bir ejderha yaşarmış.

Efsane: Adamın birinin inekleri uyuz olur. Bu adam da ziyarete gider, çam ağacının dallarından kesip getirir. Hayvanların sırtına sürmek ister. Buna fırsat kalmadan ineğin birinin dört ayağı birden kırılır; inek ölür. Gece rüyasında kestiği yeri görür, gaiptan bir ses:

-Götürdüğün şeyleri getirmezsen, sıra oğlunda, der.

Sabah olunca, bunları aldığı yere götürür.[484]

10. Cığıştak Taşları:

Yıldızeli'ne bağlı Bayat köyünde ***"Cığıştak'ın Aralık"*** adıyla bilinen bir yer vardır. Burada ***Cığıştak taşları*** denen elma büyüklüğünde, sallandığı zaman "Çığış,çığış..."sesi çıkaran taşlar vardır. Bu taşlar için şu efsane anlatılır:

[481] M.Necati Sepetçioğlu, **Türk Destanları,** s.171
[482] Ümit Kaftancıoğlu, **Köroğlu Kol Destanları,**, İstanbul 1979, s.9-10.
[483] Necati Demir derlemesi, Mücahit Akgül, Matematik Öğretmenliği
[484] Salim Şahin, C.Ü.İlahiyat Fakültesi, Yıldızeli Sarıköy , derleme Mayıs 2000

Efsane: Köyden bir kişi köyün dışında bulunan ağaçlardan elma toplar ve atının heybesine doldurur. Köye doğru hareket eder. Köyün doğusunda, adımı daha sonra alacak olan yere,yani Cığıştak'ın Aralık'a gelir. Burada yaşlı bir adamla karşılaşır. Bu adam Hızır'dır; ama köylü, bu yaşlı adamın Hızır olduğunu bilmez. Hızır, köylüye dönerek şöyle der:

-Atının yükü nedir?

Bunun üzerine adam, elma vermek istemediğinden, atının yükünün elma olduğunu söylemez:

-Keş....,der.

Hızır, heybedekinin elma olduğunu bilmektedir; fakat maksadı adamın cömert olup olmadığını ölçmektir. Adamın yalancı ve cimri olduğunu öğrenen Hızır, adama dönerek :

-Keş'in, taş ola, der.

Bunun üzerine heybedeki elmalar bir anda taş olur ve at taşıyamaz.. Adam, heybesini açıp baktığında elmaların taş olduğunu görür ve oraya döker.

İşte bu taşlar, yöresel söyleyişle "cığış...cığış..." diye ses çıkardığı için bu taşlara "Cığıştak taşları", bu yere de Cığıştakın Aralık ismi verilmiştir. Taş olan elmanın içindeki çekirdekler, birbirlerine değdikleri için bu sesi çıkarmaktadırlar.[485]

11.Çomak Dede:

Güney Kaya'nın batı güneyinde, tepe üzerinde, yol kenarındadır.

12.Delikli Taş:

Adak yeri Yıldızeli'ne bağlı Üyük köyündedir.

Efsane: Efsaneye göre **Hz.Ali**, atıyla bu yöreden geçerken, atının ayakları kaya üzerinde büyük bir delik açmıştır. Kayadaki oyuk kutsaldır. Günahı olanların bu delikten/oyuktan geçemediği inancı vardır. Delikte sıkışanlar, kurban adağı adarlarsa, oyuk genişlermiş.[486]

13.Er Aslan Tekkesi:

Tekke, Yıldızeli'ne bağlı Güneykaya köyündedir. Türbede biri Er Aslan'a, diğeri Hanımına(?) ait olmak üzere iki kabir bulunmaktadır.

Menkıbe: Menkıbeye göre Er Aslan, Hacı Bektaş Veli'yi ziyarete giderken bir aslana biner, yılanı kamçı olarak kullanır. Hacı Bektaş Veli de kuru bir duvara binerek Er Aslan'ın önünü keser. Hatasını anlayan Er

[485] Selim Ağkaya, C.Ü.Eğitim Fak., derleme Mayıs 2000.

[486] Çiğdem Özsoy, C.Ü. MYO Elektrik I.B, derleme 1999

Aslan, Hünkar'dan özür diler. Hacı Bektaş Veli de Er Aslan'a nasip vererek onu Çorum yöresine gönderir. Er Aslan bir müddet sonra buradan ayrılır. Sivas topraklarına geçer, Yıldızeli'nin Aslandoğmuş köyüne gelir. Bu köyde fazla kalmaz, Güneykaya köyüne gelip yerleşir. Burada bir tekke açar. Kendisinin ölümünden sonra oğlu Seyyit Halil, onun ölümünden sonra Seyyit İbrahim ve Seyyit Ali tekkeye hizmet ederler.

Menkıbe: Yöre halkının inancına göre Er Aslan'ın asıl adı Seyyit Mahmut Hayrani'dir. Ehli Beyt soyundan gelmektedir. Babasının adı Mesut'tur. Eğitimini Horasan'da bitirdikten sonra Anadolu'ya gelmiştir. İlk zamanlar Tunceli civarına yerleşmiştir.

Menkıbe: Hacı Bektaş Veli'yi ziyarete giderken aslana binmiş, yılanı kamçı olarak kullanmıştır. Sivas'ın Seyfe Beli'nden geçerek Suluca Karaca Höyük'e geldiğinde Hacı Bektaş Veli'nin gözeticilerinden Karaca Kul Ahmet, birinin gelmekte olduğunu görerek:

-Pir'im, bir er geliyor...Aslana binmiş, yılanı kamçı olarak kullanıyor...Ne yapalım?

Bunun üzerine Hacı Bektaş Veli şöyle cevap vermiş:

-Canlıyı herkes yürütür, iş cansızı yürütmek....

deyip bir duvara binip Seyyit Mahmut Hayrani'nin önünü kesiyor. Kabahatini anlayan Seyyit Mahmut Hayrani, aslandan inip, yılanı serbest bırakıyor. Hacı Bektaş Veli'den af dileyerek onun müridi olmayı kabul ediyor. Hacı Bektaş Veli, bu davranışından dolayı ona ***Er Aslan*** adını veriyor.[487] Er Aslan, Hacı Bektaş Veli'den nasip istiyor. Hacı Bektaş da:

Dervişlerini çağırıyor.

[487] **Vilayetnaine**'de Hacı Bektaş Veli ile Seyyid Mahmut Hayrani'nin hikâyesi şöyle anlatılır:
"Hacı Bektaş'ın ünü her yana yayılmıştı, her taraftan erenleri görmeye geliyorlardı. Akşehir'de bir er vardı, adına Seyyit Mahmut-ı Hayrani derlerdi. Bu er, bir arslana bindi, bir yılanı da kamçı yaptı, üç yüz Mevlevi dervişiyle, Hünkar'ı görmek için yola çıktı. Sulucakarahöyük'e yaklaşınca, bu hali Hünkar'a haber verdiler, "Aliler Sırtı"na yaklaştı dediler.
Hünkar, o gelen kimse dedi, canlıya binmiş, gelmiş; biz cansıza binelim. "Kızılca Halvet" yakınında bir kızıl kaya vardı, bir dam duvarı kadar büyüktü. Hemen o kayanın üstüne bindi; "Ey kayacık" dedi, "Tanrı'nın izniyle o gelen erenlerden yana yürü. Kaya, hemencecik kuş uçar gibi gürleyip Aliler Sırtı'na doğru yürümeye başladı. O kayanın şimdiki halde başı, tıpkı bir kuşa benzer.
Öte yandan Seyyid-i Mahmut Hayrani de arslan üstünde, elinde yılan, gelirken bir de baktı ki Hünkar, cansız bir kayaya binmiş, yürütüp gelmede. "Er nazarında küstahlık, edepsizlik etmişiz" deyip arşlandan indi; yılanı da elinden attı. Hünkar'a karşı vardı. Hünkar da kayaya dur, dedi; kaya durdu. Seyyid Mahmut'la dervişler, Hünkar'ın eline ayağına düştüler. O, Tekkaya'nın dibinde oturdular. Tam bir hafta sohbet ettiler. Bir hafta sonra Seyyid-i Mahmut Hayrani, peymençe durdu, izin istedi. Hünkar:"Hayranım" dedi. "Yürü, seni o bulunduğun yere saldık. Orası ekmeğin olsun. Hayrani, vedalaşıp Akşehir'e doğru yürüdü gitti.", Vilayetname, Hazırlayan: Abdülbaki Gölpınarlı, İnkılap Kitabevi, İstanbul-1958, s.49-5o. Görüldüğü gibi, yöre halkı Er Aslan'ı, Seyyit Mahmut Hayrani olarak bilmektedir. Aynı menkıbeyi anlatmaktadır. Bunlar ayrı ayrı kişilerdir(K.Ö.)

-Herkesin öksösünü/kösevisini atacam, diyor.

-Herkes ordakileri irşat etsin, diyor.

Horasan pirleri düşen yere gidiyor. Er Aslan devletli buraya düşüyor.

-Nasibini verdim, git onu bul ve orada devranını sürdür, diyor.

Çorum'a gelmesi: Er Aslan ilk önce Çorum yöresine geliyor. Alaca ilçesinin Küre köyünde misafir iken, onun gitmesini engellemek isteyen bir kadın çizmesinin içini çivi ile dolduruyor. Fakat Er Aslan buradan ayrılıyor. Tokat'ın Artova yöresinden geçip Sivas'a geliyor.

*Sivas'a gelmesi:*Sivas yöresine gelinceye kadar bu durumu hissetmiyor. Sivas topraklarına geçince ayaklarındaki acıyı hissediyor. Çizmesine baktığı zaman içinin kanla dolduğunu görüyor. Sonra çizmelerini çıkarıp 12 adım yürüyor. Adımını attığı yerlerde akan kanlar taş oluyor. Günümüzde bu taşlar Yıldızeli'nin Aslandoğmuş köyü yakınlarındaki "Adımlar" bölgesindedir.

*Aslandoğmuş köyüne gelmesi:*Er Aslan köyün girişine geldiğinde dinlenmek için oturuyor. Oturduğu yerden, asasıyla vurduğu yerden bir su çıkarıyor. Buğle adı verilen bu suyun özelliği dört mevsim çok gür akmasıdır. Buna rağmen, kaynaktan 15 metre kadar uzaklaşınca azalıp kaybolmasıdır. Zamanın birinde bir adam bu su ile yıkanmış, adamın evi yanmış ve sülale dağılmış.

Zamanın köy ağalarından biri bu suyu köye indirmeye çalışmış; fakat bu su köyün içinde yok olmuştur. Köye kadar inmemiştir.

Buğle'nin bulunduğu yerde kutsal çamlar vardır. Kimse bu ağaçlardan bir dal bile koparamaz. Adamın biri oradaki çamlardan birini kesmiş; evi yanmış, canını zor kurtarmış. Başı ağrıyanlar çama ip bağlıyorlar, saçlarının bir telini bağlıyorlar.

Er Aslan, kısa bir süre bu köyde kaldığından dolayı bu köye Aslandoğmuş köyü adı verilmiştir.

Asası ile bir taş getirmiş. Kaya parçası en az yarım ton ağırlığındadır. Çevrede buna benzer bir taş yoktur. Bu kaya parçası Aslandoğmuş köyündedir.

Güneykaya köyüne gelmesi: Oradan geçerek Bidohtun(Güneykaya) köyünde aradığı "Öksük"ünü buluyor. Bu öksük, 1.5 metre uzunluğunda, 0.5 metre çapında silindire benzeyen bir taştır. Bu taş, Hacı Bektaş Veli tarafından atılan nasiptir. Söylenceye göre bu taş zamanın Sivas Valisi tarafından Sivas'a getirilmiş, getirildiği gece eski yerine dönmüştür. Kutsal taş ile Er Aslan türbesi arasında 150 metrelik bir mesafe vardır. Köylüler bu taşı türbenin yanına getiriyorlar; fakat taş eski yerine dönüyor.

Çok bir sel oluyor. Mucizatını gösteriyor. Sancağını asıyor. Seli önlüyor.Er Aslan'ın sancağının ve kılıcının Sivas müzesinde olduğu söylenmektedir.

Er Aslan, bilinmeyen bir tarihte Güneykaya köyünde vefat etmiştir.

Türbe, erkek çocuk isteyenlerle baş ağrısı çekenler tarafından ziyaret edilmektedir.[488]

14.Erikli:

Adak yeri Yıldızeli ilçesine bağlı Direkli nahiyesi ile Demircilik köyü sınırları içerisindedir.

Halk inanışı: Burada yatan zatın Yıldızeli, Guzan tepesinde yatan şehitlerle kardeş oldukları söylenir.[489]

15.Gelin Kayası:

Gelin Kayası , Yıldızeli ilçesine bağlı Yılanlı Kaya köyünde bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre bir gelin, düğün alayıyla giderken, "Allah'ım beni ya kuş, ya da taş yap" diye dua ediyor. Duası kabul oluyor ve düğüncülerle birlikte taş oluyor. Uzaktan bakıldığında bu taşlar düğün alayındaki insanların görünüşünü yansıtıyormuş[490].

16.Gelin Kayası:

Gelin kayası, Yıldızeli'ne bağlı Akveren köyünde bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre bir yaşlı kadınla bir de gelini varmış. Kadın, gelinine çok sert davranır ve her yaptığı işe bir kusur bulurmuş. Gelin, kaynanasından çok korkarmış. Gelin bir gün koyunları otlatmaya gitmiş. Koyunları otlatırken çok uykusu gelmiş ve bir ağacın altına yatmış uyumuş. Uyandığı zaman bir de bakmış ki sürü kaybolmuş. Aramış taramış; fakat sürüyü bulamamış. Eve gelmiş, kaynanasına olanı biteni anlatmış. Kaynanası o kadar sinirlenmiş ki, gelinine:

-Git, sakın sürüyü bulmadan eve gelme, demiş.

Gelin gitmiş; fakat aramasına rağmen sürüyü bulamamış. Kaynanasından korktuğu için eve de gidemiyormuş.

Allah'a öyle yalvarmış ki:

-Allah'ım tek şu sürüyü bulayım, bulduğum an beni taş kes!.... demiş.

Bir süre sonra sürüyü bulmuş; fakat sürüyü bulur bulmaz da taş kesilmiş....Yıldızeli'nin Büyük Akveren civarındaki kayaya bu yüzden Gelin Kayası demişler.[491]

---

[488] Eraslan Yılmaz, Aslandoğmuş köyü doğumlu. MYO'da öğrenci
[489] Salim Şahin, İlahiyat Fak.1.A/Yıldızeli Sarıkaya , derleme 1998
[490] Necati Demir derlemesi, Leyla Topçu, Tarih Böl.., derleme 1998
[491] Hatice Arslan, İşletmecilik,

17.Gel Muat Ovası:

Menkıbe: Akkoca Sultan çiftçilik ve hayvancılıkla uğraşırmış. Günün birinde Akkoca, Şeyh Halil köyünün Büklüce tepesine çıkıyor. Şimdiki ismi Yağlıdere'dir. Bu mevki o zamanlar ormanlıkmış. Ormanlık olduğu için çok geyik yaşarmış.

Akkoca tepenin başına çıkıp, geyiklere:

-Gel buam....Gel buam....., diye seslenirmiş.

Geyikler hemen Akkoca'nın etrafına toplanırlarmış.

Akkoca'nın geyiklere "gel buam..." diye hitap etmesi zamanla "gel muat" şekline dönüşmüştür. Günümüzde o bölgede yer alan ovaya çevre sakinleri tarafından Gel Muat ovası denilmektedir.[492]

18.Guguk Baba/1:

Söylence: Söylenceye göre Kurtuluş Savaşı öncesinde tahminen elli yaşlarında olan ve adı bilinmeyen bir kişi ilçeye konuk olarak gelmiş. İsmi bilinmediği ve herkese "Guguk!..." diye seslendiği için kendisine bu isim verilmiştir.

Guguk Baba'nın sağlığında Yıldızeli ilçesi halkı ihtiyaçlarını çevre köylerden sağlarmış. Özellikle Sivas ve Tokat'tan gelen kervanlardan ihtiyaçlar sağlanırmış. İhtiyaçlar tam olarak karşılanmadığı günlerde güç durumda kalan insanların yardımına o koşar ve gerekli olağanüstü kerametler yaratarak ihtiyaçları karşılarmış.

Menkıbe: Anlatıldığına göre birgün aydınlatma aracı olarak kullanılan lambanın gazı bitmiş. Guguk Baba da:

-Verin Guguk, ben gaz doldurayım, demiş.

Çeşmeden lambaya gaz doldurmuş ve getirip yaktığında lamba içindeki gaz, su gibi yanmış.

Bu kişi öldükten sonra kerametlerinin daha da arttığına inanılmış ve türbesi/kabri çeşitli dertlerin şifası için ziyaret edilmiş.[493]

18.Guguk Baba/2: Bu zat, Yıldızeli mezarlığında yatmaktadır. Bu zatın evliya olduğu ile ilgili herhangi bir rivayet yoktur. Bu kişiye niçin hürmet edildiği ve bu kişinin nereden geldiği bilinmemektedir. Sadece Guguk Baba'nın çok eskiden Yıldızeli ilçesinde bir handa konakladığı ve geceleri "Guguk...guguk...." diye ses çıkardığı söylenmektedir.[494]

---

[492] İhsan Elçi, İşletme,
[493] Necati Demir, derlemesi. 1998
[494] Mehmet Şahin, MYO, İşletme, İkinci Öğ., 1998

19. Kamber Dede Tekkesi :

Menkıbe: Yıllar önce Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin köylerinde dolaşan yaşlı bir adam varmış. Bu ihtiyar adam o yöredeki bütün köyleri gezip o köylerdeki insanlara yardım edermiş. İnsanların hastalığına bakar, fakir olanlara bir şeyler verirmiş. Onlarla dertleşir, onların sorunlarını çözmeye çalışırmış. Tüm o yöredeki köylüler tarafından seviliyormuş. Köylüler de ellerinden geldiği kadar ona yardım etmeğe çalışırlarmış. Köylerine geldiği zaman karnı açsa doyurur, yatacak yer verirlermiş.

Yine bir gün yaşlı adam köylerden birisindeymiş. Köylülerle otururken aniden rahatsızlanmış ve vefat etmiş. Çevre köylüler de toplanıp ona büyük bir cenaze töreni düzenlemişler. Ona olan sevgilerini göstermek için öldüğü yere Kamber Dede Tekkesi demişler. Şimdilerde adak adayıp giderler. Adaklarının kabul edilmesini beklerler.[495]

20.Karadede:

Mezarı, Yıldızeli'nin Yağmurcuk mevkiindedir. Bu zatın mezarını çevreleyen büyük meşe ağaçları vardır. Yıllardır kimse bu ağaçlara dokunmamaktadır.

Efsane: Bir gün adamın biri bu ağaçlardan birini kesmeye kalkışır. Ağaca baltasını üç kere vurduktan sonra Kara Dede, bu adamı oraya biraz uzak olan İsmail Pınarı mevkiine kadar fırlatır. Bu olaydan sonra kimse ağaçlara zarar vermeye kalkışmaz.

Karadede'yi ziyaret edenler kurban keser ve oradan gelip geçenlerin faydalanması için oraya bırakır. Kurban kesilirken oradan geçenlere kurban verme zorunluğu vardır.

Genelde başı ağrıyanlar ve çocuğu olmayanlar ziyarete gelirler. Karadede'nin türbesi yapılı değildir. Sadece mezarı vardır.[496]

Karalar Tekkesi: Bakınız, Şeyh Hasan ve Şeyh Ömer

21.Kayapınar:

Kayapınar, Sivas'a bağlı Yıldızeli ilçesinin Yakup köyü sınırları içindedir.

Kayapınar, bir adak yeridir. İnsanlar daha önce adadıkları adakları burada keserler. Kendi köylerini, çevre köydeki insanları çağırırlar. Pilavlar yapılır, etler pişirilir, tatlılar yapılır, sonra ayrı ayrı yerlerde sofralar kurulur, yemekler yenir.

Çocuğu olmayan kadınlar, erkek çocuğu isteyen ana babalar, buraya adak adarlar. Dileklerinin isteklerinin gerçekleşmesi için....

---

[495] Necati Demir derlemesi,Ali Şahin, Eğitim Fakültesi,, Matematik Böl.
[496] Mehmet Şahin, İktisat Fak., *İşletme* Böl., 2000

Çocuğunu askere gönderenler , çocuğunun sağlıklı olması için, sağlıklı bir şekilde geri dönmeleri için adakta bulunurlar.

Kayapınar, adından da anlaşılacağı gibi kayadan oluşmaktadır. Büyük bir kayanın önünde su akmaktadır. Buz gibi soğuk suyu vardır .Günümüzde suyun önü tutulmuştur. Tabii biraz akıyor ama eskisi gibi değil. Su içmek için yapılan küçük bir havuz bulunmaktadır.

İnsanlar Kayapınar'dan su içmek için uzak yolları tepip buraya su almaya gelmektedirler. Tarlaya gidenler, sırf buranın suyunu içmek için buradan su alıp öyle giderler.

Halk, buranın suyunun sağlıklı olduğunu düşünür.

Burası aynı zamanda gençlerin dilek taşıdır. Sevdiği kız için erkekler, sevdiği erkek için kızlar taşa taş yapıştırmaya çalışırlar. Taşı yapıştıran kişinin dileği gerçekleşir, düşüncesi hakimdir.[497]

22.Kevgir Baba/1:

Şarkışla'nın Akçakışla yaylasına yaklaşık 35 km uzaklıkta, Çahraz köyü karşısında bir ziyaret yeridir. Hayatı ve kimliği hakkında kesin bir bilgi yoktur. Yalnız Yedi Kardeşler'den birisi olarak bilinmektedir.

Efsane: Efsaneye göre, Tokatlı bir köylünün rüyasına girerek:

-Ben, Yıldızeli'nin Çahraz köyünün kıblesinde, su içinde yatıyorum. Gel beni suyun içinden kaldır. Beni suyun üzerine çıkarın ve mezarımı yaptırın, der.

Köylüler, Kevgir Baba'yı, çeşmenin yalağında eli kılıçlı bir şekilde yatıyor bulurlar. Kılıcı elinden almak isteseler de alamazlar. Daha sonra:

-Ey mübarek, kılıcını tekrar vereceğiz!...,

deyince bırakır. Eski yerine yakın bir yere kılıcı ile birlikte defnederler.

Söylence: Kazılar neticesinde Kevgir Baba diye bilinen evliyanın taput şeklindeki muhafazası bulunmuş. Bulunan bu muhafaza açıldığında taze kanın aktığı ve cesedin hala taze bir insan ölüsü şeklinde olduğu görülmüştür.

Günümüzde ise, üzeri örtülü küçük bir oda içinde yatmaktadır. Sandukasının üzerinde bir kılıç bulunmaktadır. Ziyarete çocuğu durmayanlar, çocuk sahibi olmak isteyenler gelirler.

Söylence: Kevgir Baba'ya bir kadın gitmiş. Poşetin içine pekmez koymuş. Adak taşına taş yapıştırmak için pekmez sürmüş. Taş yapışmış ama kadının çocuğu olmamış.[498]

[497] Ali Şahin, Eğitim Fak, Matematik Öğretmenliği, Mayıs 2000
[498] Salim Şahin, İlahiyat Fak.1.A/Yıldızeli Sarıkaya.

22.Kevgir Baba/2

Kevgir Baba, Yıldızeli ilçesinin Yolkaya(Çakraz/Çarkaz) köyünde, orman içerisinde metfundur.

Söylence: Kevgir Baba'nın yedi kardeşi olduğu söylenmektedir. İsimleri bilinmemekte ancak sonradan yöre halkı tarafından çeşitli isimler verilmiştir.

Kevgir Baba, geçmiş tarihte, bulunduğu köyü düşmana karşı koruyan bir askermiş. Düşmanla uzun müddet mücadele etmiş; fakat sonunda şehit düşmüş. Köy halkının bundan haberi olmamış.

Söylence: Tokat'ın Zile ilçesinde ikamet eden Mustafa Efendi rüyasında sık sık Kevgir Baba'yı görüyor. Kevgir Baba bu zata:

-Ben Yıldızeli'nin Çakrazlı köyünde, Göllük Gediği mevkiinde bir bataklığın içinde yatıyorum. Gel beni bu bataklıktan kurtar, der.

Bu rüya yaklaşık 15 gün sürer. Rüyayı gören vatandaş, sonunda dayanamaz ve Çakrazlı(Yolkaya) köyüne gitmeye karar verir.

Hemen yola çıkar. Yıldızeli'ne gelir; daha sonra Yolkaya köyünü bulur. Ordaki köylülere:

-Burada bataklık var mı? diye sorar.

Köylüler:

-Var, diye cevap verirler.

Ayrıca rüyasını Velilerden Hacı Mehmet Efendi'ye de anlatır.

Mustafa Efendi, kendisini bataklığın olduğu yere götürmelerini ister. Köylüler yanlarına kazma-kürek alarak, bataklığa giderler. Mustafa Efendi'nin rüyasında görmüş olduğu yeri kazmaya başlarlar. Kevgir Baba'yı bataklıktan çıkarırlar. Çıkarttıklarında Kevgir Baba askeri elbisesiyle, bir elinde kılıcı, sağ gözünden ok değmiş, sarı sakallı bir muhterem zat olarak elinde kalkanı ile yatmaktadır.

Mustafa Efendi'nin kılıç –kalkanı almak istediğini ancak yüce zatın vermek istemediğini; bunun üzerine Kevgir Baba ile Mustafa Efendi arasında kısa bir konuşma geçtiğini; daha sonra kılıcını verdiğini köy halkı söylemektedir.[499]

Daha sonra Kevgir Baba o bataklıktan alınır ve üst taraflarda uygun bir mezar yeri açılarak defnedilir. Daha sonra bir türbe yapılır.[500]

[499] Musa Demirci, *Yatırlar ve Ziyaretler*, **Sivas Folkloru**, Sayı:1, Şubat 1973, s.8, İbrahim Polat, MYO, Maliye Böl.
[500] İlhan Elçi, MYO, İşletmecilik Böl.

23. Koç Kayası:

Er Aslan devletlinin kendi nutku ile oluyor. Kurban gider. Niyaz edilir. Taşın etrafını dolanırlar, aşağı inip türbede kurban keserler.

24. Kozaklı Pınar:

Kozaklı Pınar; Yıldızeli'nin Karalar köyündedir. Köyün güneyinde Akdağlar olarak bilinen ve Yozgat'ın Akdağmadeni'ne kadar uzanan çam ormanları vardır. Bu ormanlar içerisinde diğer tepelerden daha yüksek, tepesinde kuyu deliği olan, farklı bir tepe vardır. Buraya " *Tepesi Delik*" denilir. Bu tepeden aşağıya basamaklar halinde inilir. Mağaranın çıkışında ırmak vardır. Bu ırmağa bırakılan boyalı bir kozak(çam tohumu)'ın köyün kuzeyindeki bir çayırlıkta, göze olarak bilinen bir pınardan çıktığı anlatılır. Tepe ile pınar arasında 9-10 km bir mesafe vardır. Boyalı kozak buraya kadar nasıl gelmiştir? Buna akıl sır ermez. Bugün bile suyunu içtiğimiz pınar, bu hadiseden sonra Kozaklı Pınar adını almıştır.[501]

25. Kömüşölen:

Efsanesi: Yıllarca önce Sivas'ın Yıldızeli ilçesine bağlı Yakup köyünün dışında bataklık bir köy varmış. Bu bataklık yer geniş ve derin bir yermiş. Bu bataklığa giren her şey o anda kayboluyormuş.

Bu bataklığın yanında küçük bir ev ve bu evde yaşayan küçük bir aile varmış. Bir kadın ve kadının iki oğlu varmış. Bu ailenin durumları iyi değilmiş. Sadece bir çift kömüş(manda)leri varmış. Kömüşün sütünü içer, küçük tarlalarını bunlarla sürerlermiş.

Bir gün çocuklar kömüşleri otlatmaya çıkarmışlar. Bir yaz günüymüş. Hava sıcak ve bunaltıcıymış. Çocuklar bu sıcak havada gölge bir yerde dinlenip ondan sonra tekrar kömüşleri otlatmaya çıkarız düşüncesiyle gölge yere yatmışlar. Kömüşler ise yollarına devam edip bataklığa doğru ilerlemişler. Bataklığa girmişler ve bataklıkta kaybolmuşlar. Bu olaydan sonra o bataklığın adı Kömüşölen olmuş. Şimdi o bataklık bir tarla haline getirilmiş. Yoncalar, ekinler ekiliyor o tarlaya. Etrafında kavak ağaçları var. Yaz ayları o bölge çok güzel oluyor.[502]

26. Kurban Kayası:

Bu kaya, Yıldızeli'nin Kavak köyü sınırlarında, Yayla denilen mevkidedir. Kaya toprak seviyesinden biraz yüksek, ve bir halı büyüklüğündedir. Kayanın üzerinde bir insan ayağı izi, bir at ayağı izi, bir koç ayağı izi, bir ibrik altı izi ve kesilmiş hayvanın kan izleri mevcuttur.

[501] Necati Demir Derlemesi, 1998

[502] Necati Demir derlemesi, Ali Şahin, Eğitim Fak., Matematik Böl., 1998

Efsane: Efsaneye göre Tokat'ın Turhal ilçesi civarında bir dev yaşarmış. Bu dev, Şeyh Abdullah isminde bir dervişin oğlunu yemiş, şeyhi de derin bir kuyuya atmış. Şeyhin hanımını da kendi mağarasına getirmiş.

Bir gün Peygamberimiz, sahabeleri ile otururken bir kesik baş içeri girmiş. Durumu Peygamberimize anlatmış. "Helalimi geri almazsan kıyamette senden davacı olurum" demiş.

Hz.Ali, Peygamberimizden izin isteyip Kesikbaş'ın helalini kurtarmak için yola çıkmış. Devin mağarasına varmışlar. Mağarada Kesikbaş'ın karısı ile birçok Müslümanın da bulunduğunu görmüş. Devle karşılaşınca onu Allah'a itaat etmeye çağırmış. Ama dev bunu kabul etmeyip ona saldırmış. Bunun üzerine devi öldüren Hz.Ali, Kesikbaş'ın karısı ile mağarada bulunan Müslümanları kurtarmış.

Bu yolculuk esnasında Kurban Kayası adı verilen yerden geçerken bu kaya üzerinde kurban kesilmiş. Bundan dolayı bu kayanın ismi kurban kayası olmuş.[503]

27. Kurt Çamı:

Adak yeri Yıldızeli ilçesine hakim bir tepe üzerindedir.

Efsane: Köylüler, kala-kıpçak arasında(?), cem cemaat yaptıkları bir günde, tepeye çıkarlar. O tarihlerde gelinler büyüklerin yanında çocuklarını kucaklarına almazlarmış. Bir yere bırakırlarmış. Çocuğa da göz kulak olurlarmış. Mevsim kış; gelin töre gereği çocuğunu kucağına alamıyor. Çam ağacının dibine bırakıyor. Cem bitince, köylülerle birlikte tepeden ayrılıyor. Çocuk da çam ağacının dibinde kalıyor. Herkes evine dönünce, kocası geline sorar:

- Çocuğu nerede bıraktın?
- Çam ağacının dibinde

Karı koca cem yapılan yere giderler ki, dişi bir kurt çocuğu emziriyor. Bu hadiseden sonra o çamın adı "Kurt Çamı" olarak kalır. Ulu bir çam ağacı. Kutsallığından dolayı adak adanır, para bırakılır.[504]

28. Malum Seyyit Efendi:

Malum Seyyit Efendi'nin türbesi Tokat-Sivas karayolu üzerindeki Malum Seyyit köyündedir.

Menkıbe: Seyyit Efendi, bilinmeyen bir tarihte Horasan'dan yola çıkar. Gayesi, halka güzel şeyler telkin etmektir. Bu amaçla yola çıkan Seyit Efendi, bugün kendi adını alan köye yerleşir. Burada bir tekke açar. İnsanları elinden geldiği kadar eğitmeye çalışır.

[503] Necati Demir derlemesi, Çiğdem Arslan, Eğitim Fak. Sınıf Öğrt.

[504] Fadime Poyraz, Yıldızeli doğumlu, 53 yaşında, derleme 6 Mayıs 1998

Ancak köylüler, Seyyit Efendi'yi köyden kovdurmak için zamanın valisine şikayette bulunurlar. Bunun üzerine vali, Seyyit Efendi'yi huzuruna çağırıp şikayetlerin doğruluğunu öğrenmek ister.

Seyyit Efendi, gelen elçiye içine pamuk sarılı köz parçası koyduğu tütün tabakasını vererek kendisinin gelmeyeceğini; ancak bu tabakayı valiye vermesini ve selamını iletmesini söyler.

Elçi durumu valiye izah ederek, Seyyit Efendi'nin göndermiş olduğu tabakayı verir. Vali ise, tabakayı açtığında karşılaştığı manzara karşısında:

Hı....Malum Seyyit, der. Şaşkınlığını gizleyemez.

Seyyit Efendi'ye tekkesini açık tutmasını ve halkı irşat etmesini söyler.

Ölümünden sonra köye Malum Seyyit adını verirler.[505]

28.Öksüz Baba:

Mezarı, Yıldızeli ilçesinin kuzeydoğusundaki Öksüz tepe üzerinde bulunmaktadır.

Efsane: Eskiden burada ağıllar varmış. Koyun otlatırlarmış. Bir sene kış ağır gitmiş. Köylüler de ağıllaryyyı terk edip gitmişler. Koyunları kendi kaderine bırakmışlar. Bahar olunca, yaylaya dönmüşler, "Hiç olmazsa, koyunların leşini çıkaralım" demişler. Ağılın kapısını açınca kuzuların mel mel melediğini görmüşler.

30. Pir Sultan Abdal:

Pir Sultan Abdal, 16. Yüzyılda yaşamış en kudretli tekke şairidir. Yıldızeli'nin Banaz köyünde doğmuş; Sivas Valisi Deli Hızır Paşa tarafından 1590 yılında idam edilmiştir. Arı bir Türkçe ile söylediği şiirleri bugün bile zevkle okunup, dinlenmektedir.[506]

Hayatını ve sanatını bir ülküye bağlayan büyük halk sanatçısı Pir Sultan Abdal'ın yaşantısı ölümünden sonra efsaneleşmiştir.

Efsane: Hızır Paşa, Sivas'la Hafik arasında bulunan Sofular köyündenmiş. Hızır Paşa, köyünden ayrılarak Banaz'a gelmiş. Pir Sultan'ın talibi olarak bir müddet Banaz'da kalmış. Pir Sultan'a demiş ki:

-Pirim, bana himmet ver de bir makama geçeyim, büyük adam olayım.

Pir Sultan da:

-Hızır, ben dua ederim, sen büyük bir adam olursun, gelir beni asarsın, demiş.

[505] İbrahim Polat, MYO, Maliye Böl.
[506] İbrahim Aslanoğlu, **Her Yönden Sivas,** 3. Baskı, İstanbul 1979, s. 84

Hasılı Pir Sultan'ın himmetiyle Hızır, İstanbul'a gitmiş, orada ilerlemiş, nihayet paşa olmuş ve Sivas'a vali olarak gelmiş. İlk işi Pir Sultan'ı Sivas'a, huzuruna çağırmak olmuş.

Hızır Paşa, pirine hürmette kusur etmemiş. Nefis yemekler ikram etmiş. Pir Sultan bunları yememiş. Paşa bunun sebebini sorunca, Pir Sultan:

-Sen zina ettin, haram yedin, yetimlerin ahını aldın; haram para ile yapılmış yemekleri ben değil, köpeklerim bile yemez, demiş.

Pir Sultan, Sivas'tan, Paşanın konağından Banaz'daki iki köpeğine seslenmiş. Köpekler gelmişler; önlerine Pir Sultan yemek tepsisini sürmüş. Köpekler dokunmamışlar bile. Bu hakarete Paşa çok kızmış. Pir Sultan'ı Sivas'ın "Toprak Kale"sine hapsetmiş. Ne de olsa eski pirine kıymak istememiş. Ona haber göndermiş, huzuruna çağırtmış:

-Eğer içinde Şah'ın adı geçmeyen üç deyiş söylersen seni affedeceğim, demiş.

Pir Sultan:

Peki, demiş; fakat Şah'ın adı geçen üç deyiş söylemiş.

Pir Sultan'ın böyle meydan okuması Hızır Paşa'yı büsbütün gazaba getirmiş. Pir Sultan'ın asılmasını emretmiş.

Pir Sultan asıldıktan sonra ahali kahvede toplanmış konuşuyorlarmış. Biri demiş ki:

-Bu gece Pir Sultan'ı Hızır Paşa astırdı...

Başak biri atılmış:

-İmkanı yok, çünkü ben bu sabah Seyfe Beli'nde gördüm

Bir başkası Kardeşler Gediği'nde, bir üçüncüsü Tavra Boğazı'nda gördüm....demiş.

Herkes şaşırmış. Darağacı'nın bulunduğu yere gitmişler bakmışlar ki Pir Sultan, hırkasını darağacına asmış, kendi kaybolmuş.

Darağacından inip yola düzülen Pir Sultan'ın peşine asesler(güvenlik görevlileri) düşmüş. Onu yakalamak istemişler. O sırada Pir Sultan Abdal, Kızılırmak üstündeki köprünün öte başına geçmiş, oturuyormuş. Köprüye:

-Eğil köprü, demiş

Köprü eğilmiş, suya batmış, asesler köprünün beri yanında şaşa kalmışlar ve bu kerameti gördükten sonra, geri dönmüşler.

Pir Sultan çekmiş, Horasan'a gitmiş.[507]

Efsane: Bir gün Pir Sultan Abdal, pirine gitmek için yola çıkıyor. Yolda bir su kenarında ağaçlık, çimenlik bir yerde dinleniyor. Üzerindeki dalda, kuşlar Hakk'ın ayetlerini okuyorlar; ama bunların serdarı olan

[507] Cahit Öztelli, **Pir Sultan Abdal,** İstanbul 1989, s. 16-21

bülbül hepsinden güzel okuyor. Pir Sultan mest olmuş bunları dinliyor. Zaman zaman bülbülün gözüne uyku basıyor. Bir defasında onu dinlemeye doymayan Pir Sultan, bülbülü uyandırmak için mercimek büyüklüğünde bir taş atıyor. Hikmet-i Hüda, taş bülbülün başına değiyor. Kuş ölüyor. Pir Sultan'ın dizinin dibine düşüyor. İşte o zaman Pir Sultan çok yanıyor...:Allah'ın affetmesi için göz yaşı döküyor.[508]

Efsane: Pir Sultan'ın doğduğu köy, Banaz'dan bir hayli uzakmış. Pir Sultan'ın ördekleri köyden kaçmış, Banaz köyünün bulunduğu yere gelmiş. O da koşup arkalarından yetişmiş. Ördekler şimdiki yalakların bulunduğu yerde durmuş, kıpırdamamışlar. Pir Sultan hayret etmiş:

-Galiba bunlar bana bir şey anlatmak istiyor. Mademki onlar burayı beğendiler, ben de beğendim gitti. Bundan geri artık benim vatanım burası....

deyip asasını hızla yere vurmuş. Yerden bir su fışkırmış....O gündür bu gündür, fışkıran su köy çeşmesinden akıp durmaktadır.[509]

Efsane: Pir Sultan'ın doğduğu köy 1001 bacalı(haneli) imiş. Ördekler kaybolmuş. Şimdiki Banaz'ın yerine gitmişler. Geldikleri yerde küçük bir su sızıntısı varmış, ördeklere yetmiyormuş. Pir Sultan, ördeklerini ararken su sızıntısının yanına gelmiş. Asasını yere vurarak:

-Bundan sonra burası benim makamım, demiş. Asayı vurunca beş-altı yerden çok tatlı bir su fışkırmaya başlamış.[510]

Efsane: Banaz'da Pir Sultan Abdal'ın Horasan'da çobanlık yaparken asasına takıp getirdiğine inanılan bir değirmen taşı vardır. Kutsal günlerde mum yakılıp dilek dilenir.[511]

31. Sarıçiçekli:

Adak yeri Yıldızeli ilçesine bağlı Karakoç köyü ile Kümbet köyü sınırları içerisindedir. Buraya buzağısı durmayan hayvanlar mengürdesi ile götürülür.

Söylence: Burada yatan zatın Yıldızeli, Guzan tepesinde yatan şehitlerle kardeş oldukları söylenir.[512]

[508] Öztelli, a.g.e., s.24-25
[509] İbrahim Aslanoğlu, Pir Sultan Abdallar, Erman Yayınevi, İstanbul 1984, s. 23
[510] İbrahim Kurt, Ali Yurtseven, Özkan Turan, CMYO, Maliye Böl. Öğrencileri, Banaz'daki 3 Nisan 2001 tarihli derleme.
[511] Yurtseven, Kurt, Turan; adı geçen öğrenciler. Banaz'daki 3 Nisan 2001 tarihli derleme.
[512] Salim Şahin, İlahiyat Fak.1.A/Yıldızeli Sarıkaya, 1999

32.Selavat Köyü:

Selavat, yeni ismiyle Erenler köyü Yıldızeli'ne bağlı küçük bir köydür. Yıldız Irmağı kenarındadır.

Efsane: Efsaneye göre, yıllarca önce üç kardeş, Anadolu'yu Türkleştirmek ve İslamlaştırmak için Horasandan yola çıkarlar. Bunlar Seyit Bey, Şaban Dede ve Çeltek Baba'dır.

Yıldız Irmağı kenarında Türklerle Rumlar arasında kanlı bir savaş olur. Savaş sırasında Türklerin komutanı Seyit Bey ve ağır yaralanır. Selavat getire getire ırmağın kıyısındaki tepeye doğru çıkmaya başlar. Tam tepede şehit olur. Savaşa katılanlar, komutanlarını bu tepeye defnederler. Tepeye de Selavat Tepesi adını verirler. Zamanla burası köy haline gelir. Köyün ismine de Selavat Köyü derler.

Seyit Beyin kardeşleri de, defin merasiminden sonra Yıldızeli'nin Şaban ve Çeltek köylerine yerleşerek görevlerini yerine getirirler. Bugün Şaban köyünde Şaban Dede'nin, Çeltek köyünde Çeltek Baba'nın mezarları bulunmaktadır.[513]

33.Selamet Köyü:

Selamet köyü, Sivas-Ankara karayolu üzerindedir. Yıldızeli'ne bağlı bir köydür. Tarihte "93 Harbi" olarak nitelenen 1877-78 Osmanlı-Rus Savaşı sırasında Karslılar, Rus zulmünden kurtulmak için Anadolu içlerine göç ederler. Bunlardan bir bölümü de Yıldızeli'ne gelir. Kars'tan gelenler sığırları ile geldiklerinden , Selamet köyünü de çayır çimenlik görünce çok sevinirler."Oh...selamete erdik" derler. Köyün adını da Selamet köyü olarak adlandırırlar.[514]

34.Sırıklı Baba:

Mezarı, Yıldızeli ilçesinin kuzeyinde bulunan Çamlıbel dağının eteğindedir. Yattığı tepeye yatırdan dolayı Sırıklı tepesi denilmektedir.

Halk inanışı: Bu üç kardeşin savaşlarda şehit oldukları söylenmektedir. Ayrıca ilçenin üç ayrı bölgesindeki tepelerde bulunan bu üç kardeşin birbirini gördükleri belirtilir. Halleri iyi olanlar burada kurban keser ve adaklarını yerine getirirler. Bunların ilçeye uzaklığı ortalama 7 km olduğu belirtilmiştir. Çam ağaçları ve yeşillikler içindeki bir alanda yatarlar.

Kurbanların kesildiği, yağmur duasına çıkıldığı ve halk tarafından yoğun ziyaretlerin yapıldığı üç yatırdır.[515]

[513] Tahir Yıldırım, Selavat Köyü, 1908 doğumlu. Zübeyde Yıldırım derlemesi, Sivas MYO
[514] Fikret Özler; MYO,Makine Böl.
[515] Musa Demirci, *Yatırlar ve Ziyaretler....*, *s.9*

35.Süt Oluk:

Anlatılan efsane Sivas'ın Yıldızeli ilçesinin Akdağmadeni civarındaki Çakraz Dağı eteklerinde olmuştur.

Halk inanışı: O yörede bulunan ve şu anda ***Süt Oluk*** denilen dere, ilkbaharın başlarında süt renginde akmaktadır.

Efsane: Yöre halkının anlattığına göre eskiden bir çoban, bir kızı severmiş. Kız uğruna nağmeler okurmuş. Kız da çobanı severmiş. Aşkları saf ve temizmiş. Bütün tabiat bu aşka büyük bir saygı duyarmış.

Çoban her gün kızla buluşmak için dereye gelir ve kıza kaval çalıp nağmeler okurmuş. Bu büyük sevgi karşısında keçiler de sütlerini dereye akıtır ve derenin suyunu süt gibi bembeyaz ederlermiş.

O günden bu güne çobanın ve sevdiği kızın saf aşkları uğruna keçilerin bahar ayında bu dereye sütlerini döktüklerine inanılır. Bu sebepten yöre halkı bu dereye süt oluk demiştir. Ayrıca bu derenin suyunun şifalı olduğuna inanıldığından yöre halkı bahar ayında bu derede yıkanmaktadır.

Aslında deredeki suyun baharda süt renginde akma nedeni o bölgedeki toprağa has olan bir özelliktir. İlkbaharda yağmurun bol yağması, toprağın erozyonuna sebep olmakta ve yağmurla akan topraklar derenin suyunu bembeyaz etmektedir.[516]

36.Şeyh Halil Yatırı:

Şeyh Halil Hazretlerinin türbesi Yıldızeli ilçesinin Yavu beldesine bağlı Şeyh Halil köyündedir. Kubbeli bir türbesi vardır. Caminin hemen bitişiğindedir. Türbede kendisinin, üç çocuğunun ve hanımının kabirleri bulunmaktadır. Kapıdan girişteki ilk sanduka Şeyh Halil'e, yanındaki hanımına diğer sıradakiler çocuklarına aittir. Hanımının ismi Hatice, oğullarının ismi Şahbazoğlu, Şeyh Nusret ve Şeyh Ahmet'tir.

Menkıbe: Asıl adı Şeyh Yahya bin Hacib olan Şeyh Halil Hazretleri, Şeyh Halil köyüne Horasan'dan gelmiştir. Horasan erenlerindendir. Selçuklular zamanında yaşamıştır. Selçuklu Beylerindendir. Aynı zamanda Selçuklu Hükümdarı tarafından kendisine sancak da verilmiştir.

Menkıbe: Şeyh Halil Sultan köye gelmeden önce, köyde o zamanlar Hıristiyanlar bulunmaktaymış. Şeyh Halil Sultan köye yaklaşık 2 km kadar uzaklıkta bulunan bir yerde Hıristiyanlarla harbe giriyor. Muharebeyi kazanıyor. Buraya köydeki insanlar "Şehitler Burnu" diyorlar.

Menkıbe: Şeyh Halil Sultan, müritleri ile birlikte kendisine karşı koyan Hıristiyanlarla savaşır. Bu savaşı kaybeder. Yanında savaşan askerlerden başka Şeyhin hanımı Hatice, bir kızı ve iki oğlu şehit düşer. Şeyh Halil Sultan'ın da kafasını keserler. Şeyh Halil Sultan kafasını yerden

516 Necati Demir derlemesi /Fatih Karakuş, Eğitim Fak.Mat.Öğretimi/1998

alarak, kelle koltukta şimdiki türbenin bulunduğu yere kadar yürür. Burada şehit düşer.

Azat, Böklüce, Ziraat, Aloğlan, Kırk Soku, Dağdibi yörelerinde insan cesetleri bulunmuştur.

Menkıbe: Şeyh Halil, köyün karşısındaki Büklüce üzerinde zıraat yaparmış. Koşum hayvanı olarak da geyik koşarmış. Kullandığı karasaban ve boyunduruklar da som altındanmış. Şeyh çalışmasını bitirdikten sonra geyikleri dağa başı boş salıverirmiş. Ertesi gün tarlanın başına gittiğinde "Gel boğam..." dermiş. Yıldızeli ilçesinin bu bölgesinin "Gelmuad" isminin alması da bu hitaba bağlanmaktadır.[517]

Tekke: Osmanlılar döneminde burada bir tekke açıldığını, Çukursaray, Esmebaşı, Başköy, Karalar, Çobansaray, Gündoğan, Belpınar, Yeniköy Kışlası, Sarıyaprak, Alanyurt, Papaklı, Çöte, Akkoca, Oylubağı köylerinden alınan vergilerin Şeyh Halil köyünde toplandığını, fakir halka dağıtıldığını; bu uygulamanın 1870 yılına kadar devam ettiğini köylüler söylemişlerdir.

Türbeye bağlı uygulamalar: Askere gidecek olan gençler, türbeye gelir ve orada iki rekat namaz kılarlar.. Daha sonra Şeyh Halil Sultan'ın hanımının sandukası üzerinde bulunan örtüden bir parça yırtarlar. Bunu üzerlerine takarlar. Böylece askere uğurlanırlar. Şimdiye kadar askerden hiç şehit gelmedi. Bunu da Şeyh Halil Sultan'ın kerametine bağlıyorlar.[518]

Şeyh Halil türbesini genelde çocuğu olmayan erkek ve bayanlar, çeşitli dilekleri olanlar, hastalar ziyaret ederler.[519]

Halk inanışı: Şeyh Halil türbesini ziyaret edenlerin içeri girdiğinde, içeri giren kişi erkek ise, içeride bir bayanın olmasından dolayı Şeyh Halil'in ziyaretçiyi silkelediği/titrettiği; içeri giren kişi bayan ise içeride yatan bir erkeğin olmasından dolayı silkelediği görülür.

37.Şeyh Hasan ve Şeyh Ömer/Karalar Tekkesi:

Tekke,Yıldızeli'ne bağlı Yavu bucağının Karalar köyünde bulunmaktadır. Tekkede dört tane mezar vardır. Bunlardan biri Şeyh Hasan'a, diğerleri Şeyh Ömer'e ve hanımı ile çocuğuna ait bulunmaktadır.

Menkıbe: Menkıbeye göre Şeyh Hasan ile Şeyh Ömer iki kardeştir. Şeyh Halil Tekkesi'nde yatan zatın da bunlarla kardeş oldukları ; yine Yıldızeli'nin Yolkaya köyündeki Kevgir Baba ile Zile'nin Malımseyit köyünde yatan zatların akraba oldukları bilinmektedir. Bu evliyaların/erenlerin kabile halinde Horasan'dan geldikleri söylenmektedir.

Halk söylencesi: Söylenceye göre Kurtuluş Savaşı sırasında sandukaların başındaki sancaklar kaybolur. Uzun bir süre sonra sancaklar al kanlar içinde geri dönerler.

517 Musa Demirci, *Şeyh Halil Tekkesi*, **Sivas Folkloru**, Sayı:6, Temmuz 1973, s.11
518 İsmail Göndelen, MYO Makine Bölümü.
519 Mehmet Şahin, İktisat Fak.İşletme Bölümü. , Derleme 1999

Halk söylencesi: Şeyh Hasan'ın mezarının üstünden duvar geçiyormuş. Başı türbe duvarının dışında kalıyormuş. Duvarın dışı da yol olduğu için Şeyh Hasanın başı sürekli çiğneniyormuş. Bu durum "Deli Pepe" denen bir kişinin rüyasına girmiş. Ve şeyh Hasan demiş ki: "Başımı duvarın dışında kalıyor, duvarın içine alın." Bu rüyayı anlatan Deli Pepe'ye kimse inanmamış. Deli Pepe bu rüyayı bir kere daha görmüş. Bu sefer de rüyasında "Başımı duvarın içine almazsanız köyü mahvederim" demiş.

Köylü en sonunda denemek amacıyla Deli Pepe'nin belirttiği yerde bir kazı yapar. Şeyh Hasan'ın cesedi yeni bir insan ölüsü şeklinde bulunur ve türbe içine alınır. Bu dört kişi de köylünün yaptığı bir bina içinde bulunan türbelerinde yatmaktadır. Ayrıca baş taraflarında o zamanın sancaklarından iki tane sancak bulunmaktadır. Sancakların üzeri eski Türkçe el yazıları ile bakir ve sarı karışımı bir renkte işlenerek bezenmiştir.

Bu türbeler çevre il ve ilçelerden ayrıca çevre köylerden ziyaretçilere açıktır. Bu evliyanın(Şeyh Hasan), Şeyh Halil'in hocası olduğu bilinir.[520]

38.Şeyh İsmail Zebihullah:

Şeyh İsmail yatırı, Yıldızeli'nin Fındıcak köyündedir. Köyün üst yanında, etrafı duvarlarla çevrili bir bahçede, ihtiyar birkaç ahlat ağacının altında ve küçük bir damın içindedir. Türbede yan yana üç mezar vardır .En büyüğü Şeyh Zebihullah, sağındaki karısının, solundaki kızınındır.

Menkıbe: Menkıbeye göre çok eskiden Fındıcak köyünde imamlık yapan Şafi isminde bir kişi varmış. Bir gün Allah, bu imama Hicaz'a gitmeyi nasip etmiş. Orada arif ve alim bir Mekkeli ile tanışmış. İşte İsmail Zebihullah o sırada bu Mekkeli zatın derslerine devam ediyormuş.

Fındıcaklı İmam Şafi, Hac görevini yerine getirip, Mekke'den ayrılacağı sırada, alim ve arif olan kişi talebesini karşısına oturtup:

-Oğlum, beni iyi dinle. Artık sana vereceğimiz bir şey kalmadı. Allah kerem sahibidir. Bundan sonra her hacetini artık ondan dile. Bugünden tezi yok Fındıcaklı İmam Şafi ile arkadaş ol, onun memleketine git. Oradaki Müslümanlar istikametlerinden sapmışlar, dalalete düşmüşler. Onlara tekra Hakk'ın emrettiği yolu göster.

Şeyhinden bu emri alan İsmail Zebihullah, İmam Şafi ile Fındıcak köyüne gelmiş. Fındıcak'a yerleşip, aldığı emirleri yerine getirmiş. Bozulan ahlakı düzeltmiş, köyüne ve çevresine doğru yolu göstermiş.

Türbesi akıl hastaları ve saralılar tarafından ziyaret edilir.[521]

[520] Necati Demir derlemesi, Çiğdem Aslan, Salih Çıngı, Saffet Turan; Eğitim.Fak.1998
[521] Musa Demirci, *Şeyh İsmail Zebihullah,* **Sivas Folkloru,** Sayı:17, Haziran 1974, s.7 ve 16

39.Taşlaşan Gelin Alayı:

Efsane: Yıldızeli'ne bağlı Menteşe köyünde iyilerden bir kız Seren köyüne gelin gidiyormuş. Gelin alayı, gelini ata bindirmiş, gidiyorlarmış. Menteşe ile Seren köyü arasındaki dağ yolunda haramiler gelin alayının yolunu kesmişler. Orada bulunan herkesi öldürmeye başlamışlar. Gelin o hadise sırasında atının üstünde Allah'a şöyle dua etmiş:

-Allah'ım ya beni bir taş eyle; ya beni bir kuş eyle!..." Ve orada bulunan herkes taş olmuş.[522]

40.Taş Kesilen Ejderha:

Efsanenin geçtiği yer, Tuzla(?) tarafıdır.

Efsane: Anadolu erenlerinden bir zat, bir gün tarlasında çift sürerken Allah tarafından gök yarılıp, gökten ejderha görünümünde bir yılan iner. Ermiş adam kıble'ye dönerek dua eder.

-Yarabbi, sen bunu taş kes; ben kurban kesecem(keseceğim), der.

Adamın duası kabul olur, ejderha görünümündeki yılan tepenin üzerinde taş kesilir. Adam da öküzünü kurban eder.[523]

41.Üyük Köyü:

Köy, Yıldızeli'ne bağlıdır. Aydınoğulları Beyliği'nden ayrılan bir kısım halk daha sonra Sivas ili **Germogat** yöresine yerleşmiştir. Köy 1970 yılına kadar Tepe Harman mevkiinde iken, sel hadisesinden sonra şimdiki yerine taşınmıştır.

42.Yağırşak Baba:

*Efsane:*Yağırşak Baba'nın makamı Hızar deresindeki tepededir. Orada onun nutku ile su çıkar. Su, çok gür aktığı için, Yağırşak Baba, suyu ikaz ediyor:

-Yavaş ak....Yavaş ak...

Bu yüzden, Anadolu Ereni'nin adı, Yavaş ak'tan Yağırşak Baba'ya dönüşüyor.

Onun gerçek mezarı belli değildir. Sembolik mezarının başında bir ağaç bulunmaktadır. Baltayı vurunca yeşil bir el çıkar.Bu hadise Halil Kalender'in başından geçmiş. 80 yıl öncesine ait bir hadise. Halil Kalender 1975 yılında öldü.

[522] Münteha Özçelik. MYO İnşaat Böl.
[523] Bilge Yıldız, Eğitim Fak, Sınıf Öğretmenliği, Derleme, Mayıs 2000

43. Yeşildirek:

Merkez köylerden Güneykaya(Bedahtun) köyünde bir evin içerisinde **Yeşildirek** olduğu söyleniyor. Ev halkının lakabı da Yeşildirek olarak geçiyor. Bu direğin yanında bir kabristan varmış. Direğin yaşı da hiç kurumazmış. Zamanın birinde bu kabristanı yerinden söküp başka bir yere götürmüşler. Fakat ertesi gün kabristan eski halinde duruyormuş. Buraya sara tutan kişiler, çocuğu olmayanlar geliyormuş. Çocukların ismini de erkek olursa **Er Aslan** koyuyorlarmış. Çocuk dünyaya geldikten sonra tekrar buraya gelerek kurban kesip orada bulunanlara dağıtıyorlarmış.

44. Yılanlı Kaya Köyü:

Yılanlı Kaya köyü, Yıldızeli'ne bağlı bir köydür. Köyün yakınlarından Orhon ırmağı adı verilen küçük bir dere geçer.

Köy ismini biraz ilerisindeki kayalıktan almıştır. Bu kayalığın özelliği, yılın belirli bir ayında altından çıkan yılanlardır. Bu irili ufaklı yılanlar her yıl nisan ayının on beşinde bulundukları yerden çıkar ve köy içlerine kadar gelirler. Hatta evlere kadar giren yılanlarla köy halkı yaşamı paylaşmayı bile öğrenmiştir. Yılanların hiçbir zararı yoktur. Köy halkı ve dışarıdan gelen insanlar bu kayalığın ziyaret yeri olduğunu, hastalıklara şifa verdiğini söylerler. Yürümeyen çocukları, çocuğu olmayan gelinleri bu kayalığa getirir, şifa almalarını arzu ederler.

Orhon ırmağı Yılanlı Kayalık'ın hemen yanından geçer. Köy halkı bu ırmağın da suyunun yaz kış hep sıcak olduğunu, kışın en şiddetli zamanlarında bile buz tutmadığını, buna sebep de Yılanlı Kaya'nın bir ziyaret yeri olduğunu söylerler.

Efsane: Bir gün köyün çobanı davarları ve malları yaylaya çıkarmış. Çoban bir ara uykuya dalmış. Rüyasında ardıç ağaçlarının altında yatan evliya çobanın gözüne görünmüş. Bu zat, çobana yukarıdaki mağarada yılanların olduğunu söylemiş ve çoban bu zatın yılanlara süt içirdiğini görmüş.

Çoban uyandığında rüyasını uygulamak için mağaranın önüne geldiği zaman rüyasının gerçek olduğunu görür. Bunun üzerine aşağıda bulunan malların yanına gider. Ve bir tas süt sağar. Daha sonra bu sütü yılanların önüne bırakır. Bu olaydan sonra yılanlara her gün süt götürür.

Bir gün dağın hemen aşağısında yol yapımı için dinamit patlatılır. O gün bu gündür bu mağarada bulunan yılanların hepsi kaybolur. Bu hadise 1990 yılında olmuştur.

Evliyaya gelince: Bu zatın kim olduğunu kimse bilmezmiş. Bu zatın/yatırın baş ucunda 6 tane ardıç ağacı varmış. Bir gün bu ağaçlardan biri kurumuş, bunu gören köylü bu ağacı kesmiş. Daha sonra bu adamın ailesi dağılmış. O gün bu gündür bu ağaçlara dokunmaya kimse cesaret edememiş. Yayla Köyü olan bu köy Yılanlı Kaya olmuştur.[524]

[524] Minteha Özçelik, MYO İnşaat Böl.

Halk inancı: Ayrıca başka bir inançları da ilginçtir. O da yılanların zamanla büyüyüp, çok geliştikleri, sonra göğe çekildikleridir.[525]

45. Yıldız Dağı:

Efsane: Hz.Nuh zamanında.. Tufan sırasında, gemi Yıldız dağına gelmiş. Geminin altı sürünmüş. Nerdeyse batacak..Nuh Peygamber, Yıldız dağını ikaz etmiş:

-Hey mübarek, yıldızlara değeceksin, biraz enginleş, yıkıl, demiş.

Yıldız dağı da, Nuh Peygamber'in ikazına uyarak enginleşmiş... Yüksekliği azalmış.

[525] Mustafa Alkaç, Yılanlı Kaya Köyü, 1930 doğumlu

Zara Efsaneleri

1.Adamfakı Ziyareti
2. Ağ Baba-Ali Baba
3. Ahmet Hacı
4. Bağlama Zağlağı
5. Bahar Şeyh
6. Balıklı Göl
7.Beydağı ile Melek Baba
8.Boğan Kaya
9. Cimcime Kalesi
10. Çoban ile Sevgilisi
11. Dadaş Emmi
12. Dev Çukuru
13.Devekse(Ekinli)
14.Dikilitaş Efsanesi
1 5. Eğri Baba
16. Gelin Taşı(1-2)
17. Geyik Baba
18. Göhertaş(1-2)
19. Hacet Kuyusu
20 Hüsnü Dede
21. Kanlı Çayır
22. Kaplanlı Yatır
23. Katır Kayası
24. Kepez-Keşmen-Koşa Babalar
25.Kızılgöl Efsanesi
26. Kömüş Öldüren

27.Pir Gökçek(1-2)

28.Sarı Saltuk

29. Sarı Saltuk Ocağı

30 Sarısaltuk Mehmet Dede

31. Süt Pınarı

32. Şeyh Merzuban Veli Menkıbesi

33. Tötürge Gölü Efsanesi

34. Tuzlagözü Köyü Efsanesi

35. Üç Kardeş Kanı

1.Adamfakı Ziyareti:

Türbesi Adamfakı köyünün yakınlarındadır. Köyün ismi vakfiyelerde "Adem Fakih" olarak geçmektedir. Köye adını veren Adem Fakih'in, Şeyh Merzuban Veli'nin küçük kardeşi veya halifesi olduğu sanılmaktadır.

Menkıbe: Menkıbeye göre bir gün Adem Fakih, Şeyh Merzuban Hazretlerinin Tekke köyündeki dergahına gidiyormuş. Yolun üzerinde bulunan bir bahçe duvarının üzerinden atlamak için ayağını kaldırmış. O sırada duvar hareket etmiş. Ata biner vaziyette Şeyhi'nin yanına ulaşmış. Şeyh onu bu halde görünce :

-Bana gelmek için başkasının duvarından atlamana gerek yoktu; hem de ola ki senin şu halin nefsinin kabarmasına vesile olabilir, demiş.

Dolayısıyla onun bu hareketini başkasına ait olan duvardan mecbur olmadığı halde atlayarak kul hakkına riayet etmediğini, nefsini yüceltmek için yaptığını düşünen şeyhi:

-Allah da senin üzerinde yapı durdurmasın,diyerek ona sitem eder.

Rivayet edilir ki Adem Fakih vefat ettikten sonra türbesinin üzeri örtülmüş,ama ertesi gün türbenin çatısının bozulmadan Acı ırmak kenarında olduğu görülmüştür. 1970 yılında köylüler kurbanlar kesip dua ederek türbenin çatısını kapatmışlardır.[526]

2. Ağ Baba/Ali Baba:

Her iki zat da Peypınarı nahiyesinde Zeyve köyü ile Divriği sınırı arasındadır. Köylüler yağmur duası için bunların kabirleri başında dua ederler. Her üç babanın mezarları da birbirlerini görmektedir. Muharrem ayında üçünün bir araya geldiği söylenmektedir.[527]

3. Ahmet Hacı:

Adak yeri Zara'nın Ahmet-Hacı köyündedir. Bugün aynı isimle anılan köyde bir su vardır. Vücudunda hastalık veya sakatlığı bulunan kimseler buraya götürülürler. Cuma geceleri kan renginde aktığı söylenen bu suya para atarak ondan şifa beklenir.

Efsane: Efsaneye göre çok önceleri burada fakir ve dindar iki kişi yaşarmış. Birisinin adı Ahmet, diğerininki Hacı imiş. Kafirler gelip bu iki

[526] Adnan Mahiroğulları, **Dünden Bugüne Zara(2.Baskı)**, Sivas 1996, s.155; Müjgan Üçer, *Adamfakı Ziyareti*, 11.1.1996 tarihli **Hürdoğan Gazetesi**.
[527] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl.

kişiyi eza-cefa ile boyunlarını vurarak öldürmüşler. Kutsal su, cuma geceleri Ahmet ve Hacı'nın kanı olarak akarmış.[528]

4. Bağlama Zağlağı/Mağarası:

Bağlama köyü ile Kümbet köyü arasında büyük bir zağlak/mağara vardır.

Efsane: Efsaneye göre despot bir kişi, yöreye gelen zengin bir kervancı grubunu akşam yemeğine davet eder. Maksat davet değil, kervancıların paralarını almaktır. Geceleyin kervancıların teker teker hepsinin kafalarını keser; kesik başları da bu mağaraya atar.

Yöre köylüleri bu efsanenin doğru olup olmadığını anlamak için, mağaraya inmek istemişler; fakat başarılı olamamışlar. Bu defa bir keçiyi boynuzlarından bağlayıp içeriye salmışlar, keçinin başı kopuk olarak ipi geri çekmişler. Bu olaydan sonra zağlağın gizemi daha da artmıştır.[529]

5. Bahar Şeyh:

Türbesi Bahar köyünde bulunan Baharşeyh'in, Şeyh Merzuban Veli'nin müritlerinden olduğu sanılıyor. Şeyhin kabri köy camisinin bahçesindedir.

Efsane: Bahar köyündeki yaygın rivayete göre çok kar yağdığı, kışın hayli uzadığı bir sene, köydeki hayvan yemi tükenmek üzeredir. Bahar'a komşu olan Alakilise köyünde oturan zengin bir Rum'un samanı çokmuş. Köy halkı çaresizlik içinde kalmış, Toplanıp Şeyh'e, Alakilise'deki Rum'dan saman istemeye gitmesi için ricaya gelmişler.

Şeyh, köylülerin ricasına dayanamaz, Alakilise köyüne ödünç saman istemeye gider. Rum, Şeyh'e: "Ancak bir şartla veririm" der. Şartı, Şeyh'in kızı ile evlenmekmiş... Şeyh, kızının Müslüman, Rum'un Hıristiyan olması nedeniyle bunun mümkün olmayacağını söyler. Rum'u, İslamiyet'e davet eder. Fakat Rum bu daveti kabul etmez.

Şeyh köyüne döner. Durumu köylülere anlatır. Aradan birkaç gün geçer, kar yağışı daha da hızlanır. Hayvanlar birer ikişer telef olmaya başlar. Köylünün unu, ekmeği de bitmek üzeredir. Köylüler tekrar Şeyh'in yanına gelirler.

-Hayvanlar da biz de açlıktan öleceğiz. Sen bilirsin...Hanım bacımızı Rum'a ver, bizi kurtar, derler.

Şeyh Hazretleri "Başka çaremiz kalmazsa onu da yaparız" deyip, yatsı namazından sonra sabaha kadar ibadet eder. Cenabı Allah'tan "Bizi gayr-i müslim'e muhtaç etme" diye dua eder. Şeyh'in kızı da bir gayr-i müslimle evlendirileceği için üzgündür.

[528] İ. Hakkı Acar, **Zara Folkloru**(2.Baskı), Sivas 1990s.124
[529] Mahiroğulları, **Dünden Bugüne Zara**(2.Baskı), Sivas 1996 s.145

Şeyh'in kızı da sabaha kadar uyumaz. Kendi odasında Allah'a dua eder. Sabaha karşı kız üzüntüsünden iyice bunalmıştır. Bir ara dışarı çıkar. Bir de ne görsün, etrafta kardan eser yok. Ilık ılık bahar rüzgarları esiyor. Ortalık günlük güneşlik. Koşarak babasına müjdelemeye gelir. Babası secdeye kapanmış ağlamaktaymış. Kız, babasının seccadesinin yanında bir demet bahar çiçeği görünce bu sırrı anlamış. Baba kız Allah'a şükretmişler.[530]

6. Balıklı Göl:

Zara'nın Koçgiri bölgesinde, Balıklı Göl vardır.

Efsane: Efsaneye göre, bu gölün olduğu yerde bir karı-koca huzur içinde yaşarlarmış. Bunların toprak damlı bir evleri bir de ahırları varmış. Burası küçük bir düzlükmüş. Kocası, gelini evde bırakıp çalışmaya gidermiş. Gelin de her gün iş dönüşü kocasını kapıda karşılarmış. Genç gelin yine bir gün, kocasının gelip gelmediğine bakmak için kapının önüne çıkmış. Gelin kapının önünde dururken oradan bir Hıristiyan delikanlı geçiyormuş. Bu delikanlı gelinin güzelliğine hayran kalmış. Ve demiş ki:

-Gelin kardeş, Allah'ını seversen getir bir kez yüzünü öpeyim.

Gelin de, Allah'ın adını andığı için yüzünün öpülmesine izin vermiş. Daha sonra kocası gelince olanları ona da anlatmış. "Allah'ın adını andığı için öpmesine izin verdim" demiş. Kocası da dışarıya çıkarak kocaman bir ateş yakmış. Daha sonra karısını dışarıya çağırmış.

-Kari, Allah'ı seversen kendini şu ateşe at, demiş.

Gelin, gözünü kırpmadan kendini ateşe atmış. Gelin kendisini ateşe atar atmaz orası göl olmuş. Gelin de balık haline dönüşmüş. O yüzden bu göl mukaddes sayılmış. Bu gölde balık avlanmaz ve yenmezmiş[531].

7. Beydağı ile Melek Baba:

Adak yeri Zara toprakları içerisindedir. Üç kardeş olduğu söylenen dervişlerden birisi Bey dağında, birisi de onun karşısında yatar. Ve Melek Baba ismiyle anılır. Üçüncü kardeş de Pir Göcek denilen derede yatar.

Halk inanışı: İnanışa göre her cuma gecesi Beydağı'ndan bir top ateş Melek Baba'ya uçar; bir top ateş de Melek Baba'dan Beydağına uçup konar. Bu üç yerin de ziyaretçisi hiç eksik olmaz.[532]

8. Boğan Kaya:

Efsane: Zara'daki Boğandağı'nın bir uzantısı olan Çıralık dağında çok önceleri bir canavar yaşarmış. Dağın eteğindeki Kızılkale köyünden

[530] Adnan Mahiroğulları, **Dünden Bugüne....**, s.157
[531] Sultan Karabulut, Meslek Yüksek Okulu, Bilgisayar Bölümü(1998)
[532] İsmail Hakkı Acar, **Zara Folkloru**(2.Baskı), Sivas 1990, s.123

bir genç sevdiği kızı kaçırarak dağa çıkmışlar. Dağda önlerine canavar çıkmış. Oğlanı boğazından yakalayarak öldürmeye çalıştığı sırada kız:" Ey Allah'ım, bizi şu canavarın elinden kurtar; onu taş yap " diye dua etmiş. Birden yer yarılıp canavar boğazına kadar toprağa gömülmüş ve oracıkta taş kesilmiş. Canavarın taş kesildiği kaya halen durmaktadır. Bu olaydan sonra kayaya "Boğan kaya" denilmiştir.[533]

9. Cimcime Kalesi:

Bolucan-Çulhalı arasında çok eski zamanlarda yapılmış bir kale bulunmaktadır. Sivri bir tepenin yamacına yapılmış olan bu kalenin altında bugün açığa çıkmış bir mağara vardır. Bu mağarada hazine olduğu söylenmektedir.

Söylence: Söylentiye göre şimdi kimsenin yaklaşmadığı bu mağaraya üç kişi girmiş. Birisi ölmüş, birisi felç olmuş ve konuşamamış, diğeri de aklını oynatmış. Çünkü bu kalenin bir sırrı vardır: kim öğrenmeye kalkarsa hayatını yitirir.[534]

10.Çoban ile Sevgilisi:

Bu efsane Hafik ilçesinin Yarhisar köyünde geçen efsane ile büyük bir benzerlik taşımaktadır.

Efsane: Zara ilçesinin Göhertaş köyünün üst yamacında Örenler adında bir köy ve bu köyün de bir çobanı varmış. Çoban, amcasının kızıyla sözlüymüş. Kızın adı Sedef'miş. Birbirlerini çok seviyorlarmış.

Çoban bir gün köyün alt yamacında davar güderken haramiler gelir. Haramiler, bir sicimle çobanı ağaca bağlarlar. Köpeğini öldürürler. Kendisini de öldüreceklerini söylerler.

Bunun üzerine çoban haramilere der ki:

-Ölmeden önce son bir isteğim var; son bir kere daha kaval çalmak isterim.

Bunun üzerine çobanın ellerini çözerler. Çoban, manalı manalı bir kaval çalar. Kavalın sesi, aslında sevgilisine bir haber göndermedir.

Medet medet, emmim kızı Sedef
Kara kancık kanlar kustu
Yağlı sicim kolum kesti
Haramiler elim kesti
Yetiş benim emmim kızı.

[533] İsmail Hakkı Acar, *Taşlaşma ile İlgili Efsâneler*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 42, Temmuz 1976, S.9
[534] Acar, **Zara Folkloru**, s.119

Koyunları güttüm zilifli kırda yattı
Harami çeteleri gelip beni tuttu
Ala kancık kanlar kustu
Yağlı sicim boynum kesti
Yetiş emmim kızı imdadıma.

Zilifli Kır'ın eteği Devüccük deresi
Elimi bağladı harami çetesi
Kara kancık kanlar kustu
Yağlı sicim boynumu kesti
Yetiş emmim kızı imdadıma.

Bunu duyan Sedef, sözlüsünün harami çetesi tarafından yakalandığını anlar ve bütün köye haber salar. Köylü acele bir şekilde çobanı kurtarmaya giderler. Sonunda köylü haramileri yakalar ve çobanla birlikte tüm malları ve davarları kurtarır.[535]

11. Dadaş Emmi:

Kars'tan gelme 93 muhacirlerindendir. Evliyadan olduğu söylenir.

Birinci olay: Anlatıldığına göre köylünün biri, Hamdi Efendiler'in ağıllarının bulunduğu yerde eşeğine patates torbalarını yüklemek ister. Gücü kafi gelmez. Allah'a yalvarır. O sırada Dadaş Emmi görünür. Köylüye yardım eder, yükü yüklerler. Köylü eşeği ile Zara'ya gelir. Bir de bakar ki Dadaş Emmi kahvenin önünde oturuyor. Yanına gider:

-Emmi, sen ne zaman geldin? der.

Dadaş Emmi ise:

-Sen Allah'tan yardım istedin, ben de yardıma geldim; ötesini karıştırma ve kimseye de söyleme, diye tembih eder.

İkinci olay : Kore Harbi zamanıdır. Bizim Mehmetçik Kore'dedir. Dadaş Emmi sabah namazı için uyanır. O sırada kapı vurulur. Kapıyı açınca başları sarıklı yüzlerce atlı görünür. Öndeki :

-Ben, Hz.Ali'yim...Bunlar oğullarım Hz.Hasan ve Hz.Hüseyin... Diğerleri de askerlerim.... Kore'ye Türk askerine yardıma gidiyoruz, Susadık, bize su ver...der.

Dadaş Emmi bir tas su getirir. Hz.Ali suyu içer, artanı yüzlerce atlı içer, tastaki su bitmez.

Hz.Ali:

-İstersen seni de götürelim, der.

Dadaş Emmi razı olur, bir atlının terkisine biner. Tödürge purlarına gelince; Hz.Ali'ye:

[535] Adem Yıldız, MYO Bilgisayar Böl., ve Ahmet Karataş, MYO Bilgisayar Böl.

-Benim çoluk çocuğum var, fakirim; onlara kim bakar, beni götürmeyin, diye yalvarır.

Attan indirirler. Dadaş Emmi yürüyerek evine gelir. Hanımı nereden geldiğini sorar. O da olanı biteni anlatır. Bazıları bu sırrı açıkladığı için Dadaş Emmi'nin evliya mertebesini yitirdiğini söylerler.[536]

12. Dev Çukuru:

Zara'nın Ekinli köyünde taşlı bir çukur vardır. Adına "Dev Çukuru" denir. Çukurun içinde sivri bir taş vardır.

Efsane: Bu taşın yıllar önce dev olduğu ve karşıda "Kız Kalesi" denilen yerde bir kale olduğu, bu kalede bir kızın yaşadığı, bir devin bu kızı korkutup parmağını emdiği, söylenir. Bu eza, cefa, korkulara dayanamayan kızın, Allah'a:

-Allah'ım, benim canımı al, bu devi de taş kestir,

diye dua ettiği ve duasının kabul edilerek devin taş kesildiğine inanılır.

O anda kız da ölür. İşte bu yüzden Kız Kalesi'nin karşısında bulunan bu çukurdaki taş, yani dev, halk tarafından taşlanmış ve çukur kısmen dolmuştur.[537]

13.Devekse(Ekinli):

Devekse(Ekinli) Zara'ya bağlı bir köydür. Köyün kuruluşu hakında şöyle bir efsane anlatılmaktadır:

Efsane: Efsaneye göre köyün içindeki kale bir Bizans Prensine aitmiş. Zamanın Selçuklu Devleti, bu kaleyi teslim almak için asker gönderir. Askeri güç köyün yakınlarında konaklar.

Prense kaleyi teslim etmesi için bir elçi gönderilir. Prens:

-Kaleyi teslim etmem, der.

Bunun üzerine birliğin komutanı bir plan yaparak geceyi bekler. Gece olunca askerlere birer mum yakıp kale etrafında dolaşmalarını emreder. Durumu gören Prens , küçük birliği, kalabalık bir ordu sanarak sabahı beklemeden kaleyi teslim eder.

Türk askerlerinden bazıları köye yerleşerek köyün kurulmasını sağlar. Köyde bulunan deve ve kilise faktörleri önceleri köyün isminin Devekilise olarak anılmasını sağlamışsa da, daha sonraları Devekse olmuştur. Şimdiki adı Ekinli'dir.[538]

---

[536] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl.
[537] Acar, *Taşlaşma ile....*, a.g.m., s.9
[538] A.Emin Karaahmetoğlu, MYO Elektrik Böl.

14. Dikilitaş Efsanesi:

İlçenin sırtını yasladığı Tolos'un tepesinde, mezar taşlarını andıran iki büyük taş dikilidir. Bu taşların hüzünlü bir hikayesi vardır.

Efsane. Yıllarca önce Zara'nın zengin ailelerinden Hacı Mehmet'in oğlunun düğünü yapılmaktadır. Düğün evinde her şey boldur. Harmanlarda kurulan sofralarda yenilip içilmektedir. Her tarafta çifte davullar çalınmaktadır. Ertesi gün erkenden kalkılır, gelin alayı hazırlanır. Alay yola çıkar. Herkes, gelini merakla beklemektedir. Bu meraklıların başında damat gelir. Damadın merakını azaltmak için arkadaşları gelin alayının geleceği yolu gören tepeye damadı çıkartırlar. Eski geleneklere göre gelin alayı, Zara'ya girerken bir sevinç işareti olarak havaya silah atarlar. Bunun sonucunda kurşunlardan birisi, tepenin üzerinde heyecanla onları izleyen damada gelir ve damat orada ölür. Bu olaydan hemen sonra düğün evi mateme bürünür. Damadın ölümünü haber alan gelin, kendisini Kızılırmak'a atar. Gelinin de cesedi tepeye götürülerek, damadın yanına gömülür. Hatıralarına birer taş dikilir. Tepe bu olaydan sonra "Dikilitaş" adını alır.[539]

15. Eğri Baba(Dikilitaş):

Dikilitaş, Zara'nın kuzeyine düşen tepe üzerindedir. Buranın başka efsaneleri de vardır. Anlatıldığına göre burada Eğri Baba diye bir zat yatmaktadır.

Eğri Baba'nın Horasan erenlerinden olduğu ve bu çevreyi Türk ve İslamlaştırmak için geldiği söylenir.[540]

16. Gelin Taşı/1:

Zara'nın Halhavu(Akdeğirmen) köyünde "Gelin Taşı" adlı bir kaya bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre, Halhavu köyünün ileri gelenlerinden birinin oğlu ile Devekse köyünden bir kız evlenecekmiş. Düğün başlamış, yenilmiş içilmiş; ertesi günü gelini almaya gitmişler. Gelini getirirken eşkiyalar yolu çevirmişler. Gelin, at üzerinde imiş. Ellerini göğe kaldırarak "Beni eşkiyanın ellerine düşürmekten se, taş kes Yarabbim!" diyerek yalvarmış. Cenab-ı Allah, gelinin duasını kabul etmiş. Ve gelin taş kesilmiş. Şimdi Akdeğirmen(Halhavu) ile Devekse arasında, yolcuların geçip dönerken baktığı bir kaya vardır: Gelin Taşı...[541]

---

[539] Acar, **Zara Folkloru**, s.118-119, Hamiye Tunç, Meslek Yüksek Okulu, İşletmecilik Bölümü(1998)
[540] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl.
[541] Sultan Karabulut, .Meslek Yüksekokulu, Bilgisayar Bölümü(1998)

16. Gelin Taşı/2:

Bolucan nahiyesi civarında "Kaynarca" denilen bir bataklık vardır. Sazla örtülü olan bu düzlükte yer yer kaynaklara rastlanır.

Efsane: Efsaneye göre , Kaynarca'nın yerinde çok eskiden bir köy varmış. Bol ürün veren tarlaları, iyi hayvan besleyen çayırları çokmuş. Zengin olan bu köy, zamanla ahlakını yitirmiş.

Bir gün bu köye bir ihtiyar gelmiş. Köylünün aklını başına toplaması, doğru yolu seçmesi için nasihatlarda bulunmuş. Sözlerine kimsenin kulak asmadığı gibi, ihtiyarı altın ve gümüş dolu olan iki kuyunun arasına hapsetmişler. İhtiyara acıyan bir genç kız, her gün ona ekmek ve su götürürmüş.

Günün birinde bu kızın düğünü olur ve çevre köye gelin giderken, o ihtiyar kızın önüne çıkıp:

-Hiç arkana bakmadan atını peşimden sür, der.

Gelin atını sürer. Geride çığlıklar ve müthiş gürültüler kopar. Gelin sabredemeyip geri döndüğünde, köyün sular altında kaldığını görür. İhtiyarın sözünü dinlemeyip arkasına baktığı için, kız orada taş kesilir. Kurtarmak istediği kızın taş kesilmesine üzülen ihtiyar bir tepeye çıkar ve orada ölür. O günden bu yana, o tepeye "Dede Tepesi", etrafındaki taşlara da "Gelin Taşı" denmektedir.[542]

17. Geyik Baba:

Geyik Baba, Beypınarı nahiyesi Büyükköy'de yatmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre Seyyit Battal Gazi, Rum diyarını fethe giderken bu yöreden geçmiş; Geyik Baba da onun silah arkadaşlarındanmış.

O civarda yapılan bir savaşta Geyik Baba şehit olur. Ve aynı yere defnedilir. Şehit olduğu güne rastlayan her yıl geyikler mezarını ziyaret ederlermiş. Bazen kendisi de geyik şeklinde gezermiş. Kaynak şahıs, iki yıl önce Geyik Baba'yı beyazlar içinde Kıbleye dönük namaz kılarken görmüş.[543]

18. Göhertaş(1):

Zara ilçesinin Göhertaş köyünde ve Kızıldağ'ın eteklerinde ve yüksek bir tepede Göhertaş ziyareti bulunmaktadır.

Efsane: Efsaneye göre bir kızı çok seven bir delikanlı bulunmaktadır. Bu bir çobandır. Her zaman koyun sürüleriyle bu tepeye çıkmayı ihmal

[542] Acar, *Taşlaşma ile İlgili*...., a.g.m., s.9
[543] Hülya Karakuş, MYO Sigortacılık Böl.

etmez. O tepeye çıktığında kaval çalarak sevgilisine sevgisini duyurmak ister. Sevdiği kız da kavalın sesini rahatlıkla duyar.

Çoban ve kızın ailesinin arasında bulunan geçimsizlik nedeniyle bunların birleşmesi çok zordur. Törelere uygun olarak kızı istediği halde alamamıştır.

Bir gün her ikisi de bir araya gelemeyeceklerini bildikleri için o tepede buluşmaya karar verirler. Bunu öğrenen kızın babası, köylüleri de alarak tepeye çıkar.

Çoban sürüleriyle ve sevdiği kızla kaval çalarken taş kesilir.

Köylüler ve kızın babası tepeye çıktığında hayretler içinde kalırlar. Çünkü tepedekiler taş kesilmişlerdir.

Bugün ziyaretin olduğu yerde irili ufaklı kayalar ve bir de dilek ağacı bulunmaktadır. Dilek dileyenler bu ağaca bez bağlarlar; bozuk para atarlar.[544]

18. Göhertaş(2)

Efsane: Zara'ya bağlı Göhertaş köyünün üst yamacında zamanında Örenler adlı bir köy varmış. Bu köyün bulunduğu kesimde iki tepe vardır. Bu tepelerden birinin başında Örenler adında bir köy olduğuna inanılan kayalıklar, diğer tepede ise kayaya dönüştüğüne inanılan gelin, damat, davar sürüsü, düşman ordusu ve bir küp bulunmaktadır. Burası adak yeri olarak ziyaret edilmektedir.

Efsaneye göre çok eski yıllarda, köyün çobanı, davar güderken düşman askerleri de tepenin yamacına kadar gelir. Bunu gören gelin, ellerini açarak Allah'a şöyle dua eder:

-Allah'ım sen bizi bunların eline vereceğine taş eyle daha iyi, der.

Bunun üzerine örenler köyü, taşa dönüşür. Bu taşlar sonradan kutsallık kazanır. Şimdi bu kayalıklarda taşlaşmış olan gelin, çoban, davar, düşman ordusu ve bir küp bulunmaktadır.[545]

19. Hacet Kuyusu:

Zara'nın Ütükyurdu köyünde olan bu kuyunun bir adı da Bahtiyar'dır. Bugün pek ziyaretçisi olmayan bu kuyuyu eskiden çok insan ziyaret edermiş.

Bir isteği olanlar sabahleyin gelir, kuyudan su içer ve kuyunun içerisine üç defa "Bahtım açılsın..." diye bağırır; sonra isteklerini kuyuya bildirirler Şayet o sırada oradan yaya olarak birisi geçiyorsa fakirlik, araba boş geçerse yuvasızlık, eşekli biri geçerse zenginlik, koyun sürüsü geçerse

[544] Kemal Coşkun, MYO Maliye Böl.
[545] Cennet Geyik, MYO Makine Böl.

bolluk, atlı geçerse bol azık o kişinin kısmetine çıkarmış. Diğer taraftan "hayırlı kısmet" için kuyunun suyundan bol bol içilir ve yıkanılır.

Efsane: Efsaneye göre, kuyu yokken burada bir genç yatar uyur. Rüyasında önünde açılan kuyudan bir kızın çıktığını görür. Ona:

-Bu kız senin nasibindir, derler.

Delikanlı, rüyasını babasına anlatır. Babası buraya bir kuyu kazdırır. Tatlı ve soğuk suyu olan bu kuyuya baktıkça içi açılır. Suyundan içtikçe içi ferahlar, işi rast gidermiş.

Delikanlı yine bir gün kuyudan su çıkarırken, rüyasında gördüğü kızı, kuyunun içerisinde görür. Artık bu kıza aşık olan delikanlı bu sudan başka bir şey yiyip içmez. Bir müddet sonra kuyunun başında kızı bulur ve evlenirler.

Söylence: Kızın birisi kuyuya kısmetini bağırdıktan sonra beklerken, eşeği kara üzüm yüklü bir yolcu gelmiş. Bakalım kısmetime ne çıkacak, derken iki ay sonra bir zenci ile evlenmiş.[546]

20. Hüsnü Dede:

Zara'nın Beypınarı nahiyesi Ateş Ali köyünde yaşamıştır. Sülalesi Ehl-i Beyt'ten ve Evlad-ı Resul'dür.Çok kerametleri görülmüştür. 50-60 yıl önceleri o yörede doktor, hatta sağlık memurunun olmadığı zamanlar, hasta ve çaresiz olanlar Hüsnü Dede'den şifa bulmuşlardır. Mezarı Ateş Ali köyündedir. Her yıl onu tanıyanlar Türkiye'nin dört bir yanından ziyarete gelirler. Ziyaret edilir, kurban kesilir, yemekler pişer, fakirlere dağıtılır.[547]

21. Kanlı Çayır:

Kanlı Çayır için iki efsane söylenmektedir. İlk efsane şöyledir:

Efsane: Bundan yüz yıllar öncesi burası sık ve gür ormanlarla kaplı olup, bu ormanda bol geyik varmış. Bir gün, samimi iki arkadaş buraya geyik avına gelmiş. Avın ilk bölümü başarılı geçmiş ve ormanın ortasında çayırlık bir yerde bir geyiği sıkıştırmışlar, karşılıklı olarak siper almışlar. Geyiğe ikisi birden ateş ettiklerinden geyik kaçmış ve iki arkadaş birbirlerini vurmuşlar .Çevrede etki yaratan bu olaydan sonra bu çayıra "Kanlı Çayır" denilmiş.

Efsane: İkinci efsaneye göre, burada yaşayan bir Ermeni, kötü yola düşen gelinini çayırların içinde öldürmüş. Ermeni'den şikayetçi olan gelinin babası kadıya baş vurmuş. Kadı, gelinin babasından şahit göstermesini isteyince:

-Şahit mi? İşte kanlı çayır,

[546] Acar, **Zara Folkloru,** s.124
[547] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl.

diye kızının öldürüldüğü yeri göstermiş.

Böylece bu çevrenin adı Kanlı Çayır olarak kalmıştır.[548]

22. Kaplanlı Yatır:

Yatırın ismi bilinmemektedir.

Efsane: Kösedağı Savaşı'nda ağır yaralı olarak Kaplan köyüne gelmiş; gözleri savaşta oyularak yok edilmiştir. Göz çukurlarından o kadar su gelirmiş ki kovalar dolarmış. Nihayet ölmüş. Bir söğüdün gölgesine vasiyeti üzerine gömmüşler. Bu şehit velinin göz çukurlarından gelen su, dereler olup toprak yüzüne çıkmış. Çevre söğüt ağaçları ile dolmuş. Ölüm ayına rastlayan günlerde o derenin suyu iyice fazlalaşırmış. Bu şehit evliyanın köye bereket getirdiğine inanılır.[549]

23. Katır Kayası:

Tekke köyünde Sadağın Tepesi eteklerinde iri kahverengi benekli, koyu çimento renginde bir kayadır. Burada biri büyük olmak üzere üç taş vardır ve bu taşlardan büyük olanı katıra veya deveye benzemektedir.[550]

Efsane: Efsaneye göre Şeyh Merzuban Hazretleri bu köye katırı ile birlikte gelirken hayvan huysuzlaşır, ürker ve yükünü atarak kaçmaya başlar. Buna kızan Şeyh Hazretleri:

-Taş kesilesin, bre hayvan, der.

O anda yükler de, katır da taş kesilir. Bunun üzerine Şeyh üzülür ve çocuğu yaşamayan kadınların buraya gelmesini, ister. Şimdi çocuğu olup da yaşamayan kadınlar Katır Kayası denilen bu yere gelip:

-Bir katırım var satarım

Kulunum yanına yatarım,

Der ve kayanın etrafında dolandırılır.[551]

24. Kepez-Keşmen-Koşa Babalar:

Geliş yerleri ve sebebi bilinmemekle birlikte Horasan erenlerinden ve kardeş oldukları söylenir.

Kepez Baba, Kurcaabat; ***Keşmen Baba***, Kavasbaşı ve ***Koşa Baba,*** Eymir köyleri toprağında yatmaktadırlar.

[548] İsmail Hakkkı Acar, *Zara ve Çevresiyle İlgili Efsaneler,* **Sivas Folkloru**, Sayı: 22, Kasım 1974, s.5
[549] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl. İşletmecilik Böl.
[550] Mahiroğulları, **Dünden Bugüne Zara**, s.160
[551] Acar, *Taşlaşma ile İlgili.......*, a.g.m., s.9-10

O çevre insanları her türlü hastalıklarında, belli gün ve aylarda bu zatları ziyaret ederler.

Efsane: Anlatıldığına göre yaylalara göç eden köylülerden birinin sakat, yürüyemeyen bir çocuğu vardır. Koşa Baba'nın oraya geldiğinde çocuğu ziyaretin yanına yatırırlar ve sağlığına kavuşması için dua ederler. Biraz zaman geçince sakat çocuğun sapa sağlam olarak ayağa kalktığını ve yürüdüğünü görürler. Hemen Allah'a şükür secdesi yapıp kurban keserler.

Bu kerameti gören köylüler her yıl yaylaya göçte ziyaret edip kurban keserek dua ederler. Her üç evliyanın mezarı birbirini görmektedir.[552]

25.Kızılgöl Efsanesi/Alkarısı:

Efsane: Zara'nın köylerinden birinde Mahmut Ağa diye biri yaşarmış. Mahmut Ağa'nın göl kenarında büyük bir çiftliği varmış. Mahmut Ağa çiftliğinde koşu atları beslermiş. Her sabah ahıra gittiğinde atlarından birini kan ter içinde buluyormuş. Bunu yapan al karısıymış. Mahmut Ağa al karısını yakalamaya karar vermiş ve sonunda yakalamış. Al karısını on yıl evinde çalıştırmış. Al karısının baş parmağı olmadığı için yakasındaki iğneyi çıkarıp da kaçamıyormuş Al karısı Mahmut Ağa'nın en küçük kızıyla gölden su getirmeye gidiyormuş. Göle vardıkları zaman küçük kıza yalvarmış: On sene sizin hizmetinizi yaptım. Kardeşimin düğünü var. Yakamdaki iğneyi çıkar da düğüne gidip geleyim, demiş. Küçük kız iğneyi çıkarır çıkarmaz al karısı göle girmiş. Kıza dönüp:On sene sizin hizmetinizi yaptım. Baban bir gün bana pirincin ne işe yaradığını sormadı, demiş. Al karısı göle girer girmez göl kıpkırmızı olmuş. O günden sonra bütün köy halkı göldeki kızıllığın alkarısının kanı olduğuna inanarak, göle "Kızıl göl " adını vermiş.[553]

26. Kömüş Öldüren:

Zara'nın Ütük köyünde Kömüş Öldüren adlı bir göl vardır.

Efsane: Efsaneye göre o yörede yaşamakta olan köylünün biri öküz arabasıyla/kağnıyla evine odun taşımaktadır. Köyüne doğru giderken öküzler çok susar. Bu arada adam uyuya kalmıştır. Öküzler gölün kenarına gelip su içmeye başlarlar. Fakat yavaş yavaş gölün içine batmaya başlarlar. Tam kayboldukları sırada köylünün bacağına su değer. Adam uyanır....Uyandıktan sonra ortada ne öküz vardır, ne öküz arabası. O günden sonra o gölün adı Kömüş öldüren kalır.[554]

27.Pir Gökçek/Pir Köçek:1

Zara'nın Koçgiri yöresinde Bağlama köyü mevkiinde Pirköçek ziyareti vardır. Ziyaretin bulunduğu yer bir vadidir. Koçgiri'ye bağlı

---

[552] Necati Demir derlemesi, Dilara Gültürk, SMYO, İşletmecilik Böl.
[553] Tülay Bozkulak, Meslek Yüksek Okulu, Halıcılık Bölümü(1998)
[554] M.Akif Topçuoğlu, MYO Elektrik Böl.

köyler, her senenin mart ayının ilk üç haftasında ve Çarşamba günleri burayı ziyaret ederler. Mart ayının ilk haftasındaki çarşambaya birinci Çarşamba, ikinci haftasındakine ikinci Çarşamba, üçüncü haftasındakine de ***Kara Çarşamba***, denir. Koçgiri deyimi ile Kara Çarşamba'da ağrısı sızı olanlar, ağrılarının, sızılarının geçmesi için su ısıtıp yıkanırlar. Mart ayı kutsal sayılan bir aydır. Çünkü Peygamberimiz, mart ayında doğmuştur. Mart ayının 17. Gecesinde bütün ağaçlar secde edermiş.

Efsane: Efsaneye göre, 17 mart gecesi köyde, gelinin biri tesadüfen dışarı çıkmış; ağaçların yere eğildiğini görmüş. Bunun üzerine tülbentini çıkarıp eğilmiş olan ağacın ucuna bağlamış. Daha sonra içeri girerek gördüklerini ev halkına anlatmış. Onlar da:

-Böyle şey olmaz' demişler.

Bunun üzerine gelin demiş ki:

-Ben tülbentimi ağaca bağladım, dışarıya gelin de bakın.

Ev halkı dışarı çıktığında gelinin tülbentinin ağacın üstünde olduğunu görmüşler. Böylece ağacın secde ettiğine inanmışlar.

Civar köylerin de desteği ile bu bir gelenek haline getirilmiştir. Her sene mart ayının bir birini takip eden üç çarşambasında kurbanlar kesilir, ziyaretin başındaki dilek ağacına ipler bağlanırdı. Ziyaretin başına bozuk para konurdu. Çeşitli oyunlarla, cirit, güreş, vırna ve davullu zurnalı halk oyunları oynanırdı. Bütün köyün gençleri mart ayındaki çarşamba günleri için can atarlardı. "Mart ayı gelse de gelsek" diye. Çünkü genç kızlar ve erkekler birbirlerini burada görür ve beğenirlerdi. Tabii ki köylerin nüfusu azaldığı için o eski şenlikler azaldı...Şimdilerde o coşkular şehirlerdeki düğün salonlarında uygulanıyor.[555]

27. Pir Gökçe:2

Pir Gökçe ziyareti, Zara'nın en önemli ziyaretlerinden biridir. Türbesi Zara-Divriği karayoluna 20 km uzaklıktadır. Korkut deresi kenarındadır. Bağlama, Karahasan, Kevenli ve Halhavu(Akdeğirmen) köyleri arasındadır. Anadolu'nun Türkleşmesinde büyük katkıları olmuş değerli din adamı Pir Gökçek'in mezarının bulunduğu bu yerin Koçgiri'de büyük bir önemi vardır.[556]

Menkıbe: Menkıbeye göre Ehl-i Beyt soyundan üç kardeş Horasan'dan kalkarak Anadolu'ya gelirler. Bağlama köyü yakınlarındaki vadiye yerleşirler. Daha sonra üç kardeş, birbirlerinden ayrılmaya karar verirler. Bunlardan birisi İmranlı'nın Cogi köyüne gider; diğeri Sorhun köyüne gider. Pir Gökçek ise Bağlama köyünden ayrılmaz. İmranlıdaki ziyaretin adı Cöğü Baba ziyareti, Sorhun köyündekinin adı da Kırk Yaşar ziyaretidir.

---

[555] Sultan Karabulut, Meslek Yüksekokulu Bilgisayar Bölümü(1998),
[556] Burhan Karapınar, *Pir Gökçe(Pir Göçek)*, **Zara,** Yıl:3, Sayı:7, Kasım 1989, s.20

Her yıl Pir Gökçe'de nevruz törenleri yapılmaktadır.[557] Şenliklerin mart ayı içindeki bir birini takip eden üç Çarşamba yapılması, hastaların su ile yıkanması dini bir inanış gereğidir. İnanışa göre Mart'ın 17. gecesinde bütün ağaçlar secdeye kapanıp Allah'ı zikr edermiş. Türbeye gelerek hastaların banyo yaptırılması inancı mart ayının suyunun her derde deva olduğu inancından gelmektedir. Pir Gökçek'in başlattığı rivayet edilen nevruz törenleri günümüzde kaybolmaya yüz tutmaktadır.[558]

Söylence: Pir Gökçe'nin karşı yamacında, akşam üstü davar otlatırken birden hayretler içinde kaldım. Türbenin önünde bir top ışık gördüm. Tüylerim diken diken oldu. Düşünemez oldum. Uyuşmuş bir halde ışığı izlemeye başladım. Aşağıda gürül gürül akan derede ihtiyar birinin elinde bir testiyle dereden su alıp türbeye doğru yürüdüğünü gördüm.. İhtiyar daha sonra ışığın içinde görünmez oldu. Ve bir süre sonra ışık kayboldu..[559]

28. Sarı Saltuk'un Mezarı:

Sarı Saltuk, bilindiği gibi XIII yüzyılda yaşamış bir Alp-eren'dir. Sarı Saltuk, Anadolu'da kalan kafirlerle mücadele ederek gazaya başlar. Daha sonra Rumeli'ye geçer ve kafirlerle mücadelelerini burada da sürdürür. Sarı Saltuk'un doğum yeri ve yılı bilinmemektedir. Saltukname'de Sinop'ta doğduğu ve babasının isminin Hasan Gazi olduğu belirtilmektedir. Destani hayatı "Saltuk-name" de toplanmıştır. Sarı Saltuk adaletsizlikleri ortadan kaldırmak için çok geniş bir coğrafyada mücadele vermiş, neticede kafirler tarafından zehirlenerek şehit edilmiştir. Vasiyeti üzerine naşı 12 tabuta konulmuş, Anadolu ve Rumeli'deki 12 yere defnedilmiştir.[560]

Sarı Saltuk'un Zara'daki sembolik mezarı Bolucan'ın Araplar köyündedir.. Sarı Saltuk'un ayrıca Tunceli'nin Hozat ilçesinin kuzeyindeki Sarı Saltuk tepesinde, Kayseri'nin Sarız ilçesi Darıdere köyünde, Diyarbakır şehir merkezindeki Urfa kapısı yakınlarında, Bor'da, İznik'te, İstanbul'da Rumeli Feneri'nde, Babaeski'de, Dobruca bölgesinin Romanya'da kalan kısmında Babadağ olarak anılan küçük kasabada, Makedonya'daki Ohri gölü kenarında türbe, mezar ve makamları bulunmaktadır.

Doğu Anadolu'dan başlayıp Orta Anadolu'ya, oradan Marmara Bölgesi'ne, Trakya'ya ve nihayet Balkanlar'a, Doğu Avrupa'ya kadar uzanan geniş bir alanda Sarı Saltuk'un türbe ve mezarları ziyaret edilmektedir.[561]

[557] Turan Canruh, Zara MYO, Hayvan Sağlığı
[558] Selçuk Doğan, Zara MYO, Hayvan Yetiştiriciliği ve Sağlığı, (1997-1998 öğretim yılı)
[559] Hüseyin Çam, Bağlama köyü, Burak Çınargil, MYO Sigortacılık Böl.
[560] Dr.Necati Demir-Kutlu Özen, **Abdülvehhab Gazi ve Gaza Arkadaşları**, Sivas 1996, s.56-57
[561] Prof.Dr.Şükrü Haluk Akalın, *Sarı Saltuk'un Türbe ve Makamları Üzerine*, **I.Uluslar arası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bildirileri**, Ervak Yayınları, Ankara

Sarı Saltuk Ocağı'na mensup dedelere göre, Sarı Saltuk Tunceli'nde vefat edince 7 yerden tabut geliyor. Herkes tabutlarını alarak Sarı Saltuk'u 7 ayrı yere defnediyorlar. Divriği ve Zara yöresinde Sarı Saltuk'un üç oğlu olduğuna inanılmaktadır. Üç kardeş arasından İsmailoğulları Divriği'nin Ganıt köyüne geliyor. Bunlardan birisi Zara'nın Zoğal köyüne, diğeri Divriği'nin Kirkidi köyüne, üçüncüsü de Gağnıt'a yerleşiyor. O sülaleden Abdal Dede'nin mezarı Gağnıt'tadır. Sarı Saltuk'a bağlı büyük ocak Dersim'in Karaca köyündedir. Tercan civarında da Sarı Saltuklular vardır.[562]

29. Sarı Saltuk/Pullo Dede Ocağı:

Sarı Saltuk'un türbesi, Kayseri'nin Sarız ilçesine bağlı Darıdere köyündedir. Türbenin kitabe taşında "Ölüm tarihi 1244" yazılıdır.

Menkıbe: Menkıbeye göre, Orta Asya'dan gelmişler. Sarı Saltuk Tunceli'de ikamet etmiş ve öküz konuşturmuş. Bu nedenle "Öküz söyleten" diye hitap ediliyormuş. Buralarda Pullo Dede denmelerinin sebebi ise, yüzünde beninin olmasıymış. Sarı Saltuk olarak bilinen zatın asıl ismi Yusuf'tur. Sarız'ın Darıdere köyüne Tunceli'den gelmiştir. Bazı kesimler arasında Sarı Saltuk, bazı kesimler arasında da Pullo Dede olarak bilinir. Köyde çiftçilikle uğraşmış. Pullu kelimesi zamanla Pullo olarak değişmiş.

Sarı Saltuk olarak bilinen zat aslında bu ocağa mensup bir dededir. Ölüm tarihi Hicri 1244, Miladı 1828 yılına denk gelmektedir.

Pullu Dedenin menkıbesi şöyledir: Pullu Dede Tunceli'de ikamet ederken, bir gün dedeler, Pullu Dede'nin ziyaretine gelmişler. İbadet ederken herkes bir kerametini göstersin, demişler. Kimi ateşe girmiş yanmamış, kimi zehir içmiş ölmemiş, nihayet sıra Pullu Dede'ye gelmiş. Demiş ki:

-Benim bir çift öküzüm var, onlar dile gelirse, benden razı mısınız?

Dedeler buna şaşırmışlar.:

-Hiç öküz konuşur mu? demişler.

Hep birlikte ahıra gitmişler. Öküzler ayağa kalkmış ve dile gelmişler:

-Hoş geldiniz, ya erenler, demişler.

İşte orada Pullu Dede'nin kerametine inanmışlar.

Söylence: Söylentiye göre Pullu Dede ölürken köy halkına şöyle bir vasiyette bulunmuş:

-Ben öldükten sonra bana inanan kişiler türbemden toprak alıp, evinde banyosunu yapıp ve bir gece yatarsa, dileği kabul olur.

1998, s.9-28; Sarı Saltuk, Sarız ilçesinin Darıdere köyünde Pullo Dede Ocağı olarak da bilinmektedir(K.Özen derlemesi).
[562] Hasan Özdemir, Alevi Dedesi(Sarısaltuklu), Divriği Gağnıt(Derimli) 1933 doğumlu. Divriği'deki 26 Ekim 1998 tarihli derlememiz.

Pullu Dede ölüp cenazesi yıkanırken, Sarız'ın Ayranlık köyünden Belloğlu isminde bir adam Tavla köyünden Darıdere köyüne giderken Pullu Dede'yi görmüş. Pullu Dede, bu kişiden sigara istemiş. Sigarayı birlikte içtikten sonra, Belloğlu Darıdere köyüne gelmiş. Kalabalığı görünce sormuş:

-Hayrola kim ölmüş?

Köylüler de:

-Pullu Dedemiz, Hakk'ın rahmetine kavuştu, demişler.

Belloğlu şaşırmış:

-Nasıl olur? Ben köye gelirken Pullu Dede'yi atın üstünde giderken gördüm. Benden sigara istedi, hep birlikte içtik, demiş.

Herkes çok şaşırmış ve buna bir anlam verememişler. Bu olaydan sonra Pullu Dede'nin mezarı açılmış; mezarda sadece bir parmak görmüşler!....Daha sonra parmak gözlerinin önünde kaybolmuş.[563]

30. Sarısaltuk Mehmet Dede Türbesi:

Türbe, Zara ilçesi Zoğallı köyünde bulunmaktadır. Bu türbeye çocuğu olmayan, çeşitli hastalıkları olan, dilek dileyen insanlar gelir.[564]

31. Süt Pınarı:

Zara'nın doğusunda Baharşeyh köyünde etrafı muntazam bir şekilde taşlarla örülmüş bir çeşme vardır. Eskiden bu çeşmeden her Cuma akşamı süt aktığı rivayet edilir. Bugün suyun normal akması, insanların doğru yoldan çıkmasıyla yorumlanır. Fakat yine her cuma akşamı akan suyun, ana sütü yaramayan bebeklere iyi geldiğine inanılır.

Süt Pınarı'nın bir de efsanesi vardır:

Çok eski zamanlarda türeyen eşkiyalar burada çocuklu bir kadını öldürmüşler. Bu mübarek kadın ölürken, çocuğunun yaşaması için Tanrı'ya dua eder.

Kadın ölür, eşkiyalar gider. O anda çocuğun yanından süt akmaya başlar. Bu sütle o çocuk büyür, eşkiyalardan öcünü alır.

O gün bu gündür ana sütü yaramayan zayıf ve çelimsiz küçük çocukları oraya götürerek, cuma akşamı akan sudan içirirler ve şifa ararlar.[565]

---

[563] İlkay Coşkun, . Hemşirelik Yüksek Okulu 4.sınıf öğrencisi(1988)
[564] M.Yılmaz Karakış, MYO İşletmecilik Böl.
[565] Acar, **Zara Folkloru**, s.124

Şeyh Merzuban Veli Menkıbesi:

Şeyh Merzuban Veli Hazretlerinin türbesi Zara ilçesine 5 km uzaklıktaki Tekke köyünde bulunmaktadır. Şeyh Merzuban Veli türbesi(1237 ile 1274) tarihleri arasındaki bir tarihte yapılmış olmalıdır. Bu zaviyeye ait temel kaynaklardan ilki III. Gıyaseddin Keyhüsrev tarafından verilen 1274 tarihli vakfiyedir.

Şeyh Merzuban Veli Hazretleri XIII yüzyılda yaşamış bir Vefai şeyhidir. Künyesi Şeyh Mahmud bin Seyyid Ali el-Hüseyin-el Bağdadi'dir. Hazreti Peygamber'in mübarek soyundan gelmektedir.

Menakıbü Tacü'l Arifin'de yer alan rivayete göre, Hicri 501(Miladi1101) senesinde vefat eden Ebu'l-Vefa'nın yedinci halifesi olan Şeyh Hüseyin er-Rai(Şeyh Çoban) ile Şeyh Merzuban tarikat kardeşi ve yol arkadaşıdırlar. Horasan'dan birlikte yolculuk yapıp Anadolu'ya geldiklerinde, Şeyh Merzuban'ın devesi Zara'nın Tekke köyüne, Şeyh Çoban'ınki ise Sivas'a çöktüğü için bu iki yere ayrı ayrı yerleşirler.

İkinci bir rivayete göre, Tacü'l Arifin Ebu'l-Vefa Hazretlerinin manevi işaretleri ile XII. Asrın sonlarına doğru Anadolu'ya gelmiş olan Şeyh Merzuban, Zara'nın Tekke köyünde zaviye açmıştır.[566]

Biraz önce de belirttiğimiz gibi Şeyh Merzuban Hazretleri, Horasan erenlerinden olup, Peygamberimizin torunlarındandır. Pek çok kerametleri görülmüştür.

Menkıbe: Horasan'daki şeyhinin emri ile Tekke köyüne gelen Merzuban Hazretlerinin yaşadığı devirde, Zarada, Zaro isimli bir Ermeni yaşarmış. Şeyh Merzuban Hazretlerinin gelişi, çevre halkını soyup soğana çeviren ve buranın tek hakimi olan Zaro'nun işine gelmemiş. Şeyhin aleyhinde propağandaya başlamış. Bulunduğu yerde bir zaviye kuran Şeyh Merzuban, burada fakir halkın dertlerini dinler, onların yaralarına merhem olmaya çalışır, karınlarını doyurur, yatacak bir yer temin etmeye çalışırmış. Zara ile bütün ilişkilerini kesen Şeyh Hazretleri etrafına manevi bir sınır çizer, iyi otlak olan Tekke/Zaviye civarına Garipler Mezarı'ndan itibaren Zaro'nun hayvanları geçemezmiş. Bu durum onu iyice çılgına çevirmiş; Şeyhi öldürtmek için çeşitli yollara başvurmuş.

Bu sırada Selçuklu Sultanı Alaaddin Keykubad, bir sefere giderken yol üzerindeki Kışla Sahası'nda konaklar. Onun geldiğini gören Zaro, çeşitli hediyeler ve ziyafetlerle Alaaddin Keykubat'ın gözüne girer. Onu evine misafir eder. Akşam olunca 3-4 km uzaklıktaki bir ışığı gören Sultan, Zaro'ya ışığın bulunduğu yerde ne olduğunu sorar. O da:

-Sultanım, orada sarhoş bir şeyh oturur, gece demez gündüz demez hep içer. Çıra/ışık o nedenle hiç sönmez, diye cevap verir.

Sultanın merakı daha da artar:

-Öyle ise kendisine iki deve yükü şarap gönderin, der.

---

[566] Dr.Hasan Yüksel, *Selçuklular Döneminden Kalma Bir Vefai Zaviyesi(Şeyh Merzuban Zaviyesi)*, **Vakıflar Dergisi XXV**. Sayı, Ankara 1995, s.235-237

Askerler, sabah olunca develere şarapları yükleyip yola koyulurlar. Devret, denilen mevkiye kadar gayet rahat gelirler. Fakat, Tekke'ye yakın olan Devret mevkiini ol görüp geçemezler.Develeri çöktükleri yerden kaldıramazlar. Çaresiz kalan askerlerden biri "Bari gidip Şeyh'e haber vereyim de bize yardım etsin" der. Ve Şeyhin huzuruna çıkar.

Bu işler zaten Şeyh'in malumu.. Asker söze başlamadan Şeyh konuşmaya başlar:

-Anladım anladım.. Lakin bize böyle hediyeler gerekmez. Sultan'a selam söyleyin...Bazusu kuvvetli, kılıcı keskin olsun... , bana gönderdiklerinin bir tarafı yağ, bir tarafı bal olsun, askerine taam/yiyecek olsun, der.

Asker, olup bitenleri gelip Alaaddin Keykubat'a anlatır. Sultan:

-Aç bakalım yükü, der.

Develerin yüklerine bakarlar, gerçekten de yükledikleri şaraptan eser yok. Yüklerin bir tarafı yağ, bir tarafı bal olmuştur. Oturup bu yağla baldan yemek pişirirler. Bütün ordu yediği halde bitiremez.

Bu olay üzerine Sultan Alaaddin, Merzuban'ın sıradan bir şeyh olmadığını anlamakta gecikmemiş. Onu yakından tanımak amacıyla kalkıp ziyaretine gitmiş. Ayrılırken:

-Şeyh'im, demiş; ben sefere gidiyorum, himmet ve duanızı esirgemeyin...

Şeyh, eliyle Sultan Alaaddin'in sırtını sıvazlamış:

-Peki peki, zamanı gelir, lüzum hasıl olursa.....yardım ederim, demiş.

Sultan, Tekke'den ayrılmış...Bir zaman sonra düşmanla savaşa başlamış. Lakin karşı taraf çok kuvvetli imiş.. Alaaddin, yenilmeye yüz tutmuş. Ne yapayım? Ne tedbir alayım? diye düşünürken aklına Şeyh Merzuban gelmiş. "Hani demiş; bana yardım edecektin ya...Ahdimiz böyle miydi?"

Bunu der demez bir de sağına bakmış ki, Şeyh Merzuban dere kenarında abdest alıyor. İşini bitirince ayağa kalkmış, eliyle düşmanı işaret ederek, adeta ünlemiş:

-Sultanım kalbini bozma.... Sonunda muzaffer olacaksın...

Hemen atına atlayıp kamçısını şaklatmış ve düşmanın üzerine yürümüş. Onu gören askerler de peşinden at koşturmuşlar. Küffara öyle bir kılıç çalmışlar ki deme gitsin... Kaçan kurtulmuş, kaçmayanın başı gövdesinden ayrılmış...

Sultan Alaaddin dönüşünde gene Şeyh Merzuban'ı ziyaret etmiş. Tekke ile Zara arasındaki boş bir alana toprak yığdırıp koskoca bir tepe yaptırmış. Adına "Sadaka Tepesi" demiş. Her ikisi de bu tepenin üstüne çıkmışlar. Sultan demiş ki:

-Sizin bize yardımınız büyük oldu. Borcumuzu ödemek isteriz. Buradan dört bir yana bak. Gözünün gördüğü en son noktaya kadar bütün araziyi sana bağışlıyorum...

Şeyh, Zara tarafını kabul etmemiş, Divriği tarafı için :

-Peki, demiş.

İşte o günden bu yana geniş bir arazi tekkenin vakfı olmuş Söylentiye göre bundan birkaç gün sonra Sultan çadırında otururken cariyesine kahve pişirmesini söylemiş. Cariye tek bir fincan ayırıp eline alamamış, Yanında yapışık olarak bir fincan daha gelmiş. Hayırdır inşallah, deyip iki kişilik kahve pişirmiş. Ve tam o sırada Şeyh Merzuban Hazretleri içeri girerek ikinci kahveyi içmiş. Şeyh Merzuban Hazretleri vefat edip Allah'ına kavuştuğunda, türbesi bu külliyenin içine yapılmış. Ve bugün her türlü dertlere deva arayan, Şeyh Merzuban türbesini ziyaret eder ve orada kurban keserek etini fakir halka dağıtır..[567]

33. Tödürge Gölü Efsanesi:

Efsane: Çok eski zamanlarda, şimdiki Tödürge gölünün yerinde Tödürge köyü varmış. Bir gün yabancı bir derviş köye gelmiş; fakat kimse onu misafir etmek istememiş. Derviş, köyün bir kenarında ateş yakarak yatmak istemiş, evlerden ateş istediği halde kimse vermemiş. Bu duruma çok üzülen derviş "Ocağınızdan su çıksın" diye beddua etmiş ve ortadan kaybolmuş. O andan itibaren her evin ocağından gürül gürül sular kaynamaya başlamış. Kısa zamanda bütün köy sular altında kalmış. Canını kurtarabilen köylüler de göl kıyısında yeni bir köy kurmuşlar. Orada ölen insanların balık olduğuna ve her sene o gün sırtüstü dönerek pişmanlık duyduklarına inanılır.[568]

34.Tuzlagözü Köyü Efsanesi:

Çok eski zamanlarda Tuzlagözü köyünden geçen bir adam, öğle vakti olduğu için öküzlerini dinlendirmek ister. Öküzlerini bir göletin yanına götürür. Öküzler ağızlarını batırırlar; fakat içmezler. Bunu gören adam, parmağını göle batırır, suyun tadına bakar. Su, tuzludur. Zara'ya haber verir. Yapılan çalışmalar neticesinde yeni kaynaklar bulunur. Bunlar bir gölette toplanarak tuz elde edilir. Köyün adı da Tuzlagözü olur.[569]

---

[567] İbrahim Aslanoğlu, *Zara'da Şeyh Merzuban Tekkesi*, **Türk Folkloru**, Sayı: 43, Şubat 1983, s.28-29; İsmail Hakkı Acar, *Şeyh Merzuban*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 24, Ocak 1975, s.7-8; Adnan Mahiroğulları, **Dünden Bugüne Zara**(2.Baskı), Sivas 1996, s.154-155

[568] İsmail Hakkı Acar, *Zara ve Çevresiyle İlgili Efsaneler*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 22, Kasım 1974. s.5

[569] Hamiye Tunç. Meslek Yüksekokulu, İşletmecilik Bölümü(1998)

35. Üç Kardeş Kanı:

Beypınar bucağının Atkıran köyünden köprüye inerken, Dipsizgöl civarında Üç Kardeş Kanı denilen bir yer vardır. Burası bir tepecik üzerinde kurulmuş boy boy duran üç tane insan şeklinde kayadan ibarettir. Bu kayalar sanki boğazından kesilmiş, kanları gövdelerine akmış insanlara benzemektedirler.

Efsane: Efsaneye göre burada üç erkek kardeş yaşarmış, Bir gün düşman Peypınar'a saldırıya geçmiş. Bu üç kardeş Beypınar'dan kuvvet gelene kadar düşmanla çarpışmış ve düşman püskürtülmüş. Beypınarda bulunan kumandan, halkın çok sevdiği ve itibar ettiği bu üç kardeşi kıskanmış; cellatlarını da alarak yanlarına gitmiş ve orada başlarını vurdurmuş. O anda üç kardeş de orada taş kesilip kalmışlar. Bu yüzden buraya Üç Kardeş Kanı, denmiştir. [570]

[570] Acar, *Taşlaşma ile ilgili*..... s.9

Genel Efsaneler

1-Abdalın Taşı
2-Akbaba ile Karakuş
3-Al Karısı
4-Ay ile Güneş
5-Ayının Yaratılış Efsanesi
6-Ayrık Otu
7-Bülbül Efsanesi
8-Canlı Balığa Bıçak Vurulmaz
9-Çoban ve Cinler
10-Dağ Koyunları
11-Doksancıl Kuşu
12-Ev Yılanı
13-Enkebir
14-Geyik Efsanesi
15-Gül ile Nevruz
16-Gül Perileri
17-Halil İbra' im
18-Hızır'ın Eli
19-Hızır'ın İntikamı
20-Hızır'ın Listesi
21-Hıdır-Ellez Yeli
22-Hurma Ağacı
23-Ilgıs ve Saz Efsanesi
24-İdam Edilen Cin
25-Kaba Yel Efsanesi
26-Kaplumbağa Efsanesi
27-Kar ile Pırçalık
28-Kara-basan
29-Kara-Vura
30-Kedi ile Köpek Efsanesi
31-Kedi Köpek Geçimsizliği
32-Keklik Efsanesi
33-Kervankıran
34-Kirvelik
35-Kocakarı Soğukları
36-Leylek ile Ters Yel Efsanesi
37-Lokman Hekim ve Limon Ağacı
38-Mart Dokuzu
39-Musa Peygamber'in Çobanlığı
40-Nasipsiz Ev Sahibi
41-Namaz Kılan Ağaçlar

42-Nergis
Nuh'un Gemisindeki Kediler
43-Rüzgar Efsanesi
44-Soğan Kabuğu
45-Sadık Hayvan
46-Sarı Yıldız Türküsü
47-Sır-Nur Günü
48-Taraklı Kuş Efsanesi
49-Taş Bebek Efsanesi
50-Tavuk Efsanesi
51-Tavşan ile Yavruları
52-Tilki Efsanesi
53-Tuz Efsanesi(1-2)
54-Ucmuluh
55-Uğut Yemeği Efsanesi
56-Üç Gelin
57-Yanmayan Tahta Kaşıklar
58-Yılan Zehirinin Panzehiri
59-Yeşil Ekin Efsanesi
60-Yusufcuk/Guguk Kuşu
61-Yılan Zehirinin Panzehiri

1. Abdal'ın Taşı:

Abdal'ın Taşı, Sivas'a komşu Erzincan ilinin, Refahiye ilçesi, Gümüşakar nahiyesine bağlı Yaylapınar köyündedir.

Efsane: Efsaneye göre Yaylapınar köyünde yaşamış olan bir zat, un öğütmek için bölgede bulunan değirmenin birine gider. Değirmenci bunun ununu öğütmek istemez. Bu hareketin sebebi bilinmemektedir. O sırada aralarında bir tartışma olur ve Abdal sıfatıyla bilinen kişi, değirmenciye ununu öğütmezse, değirmenin harkını/su kanalını kapatacağını söyler. Değirmenci buna inanmaz. Abdal büyük bir taş parçasını alarak harkı kapatır. Değirmenin suyu kesilince taş da dönmez. Hatasını anlayan değirmenci, Abdal'dan özür diler. Abdal da, ununun öğütülmesi şartıyla razı olur. Daha sonra Abdal, birkaç ton ağırlığındaki taşı sırtlayarak harkın geçtiği tepenin yamacına çıkarır.

Bugün hala taşın üzerinde bir sırt izi, parmağını soktuğu bir delik bulunmaktadır. Abdal'ın taşı ve değirmen arazisi Yaylapınarı köyü sınırları içinde bulunmaktadır.[571]

2.Akbaba ile Karakuş Efsanesi:

Karakuş, Akbaba'ya sormuş:

-Kaç yıl yaşarsın? Akbaba:

-Yüzyıl yaşarım, demiş.

Akbaba, Karakuş'a sormuş:

-Ya sen kaç yıl yaşarsın? Karakuş:

-Üç yıl yaşarım, deyince Akbaba:

-Abouuu!..., demiş.

Karakuş:

-Ben senin yüz yıl yaşadığına bir şey demedim de, sen benim üç yıl yaşamamı niçin öyle çok gördün?

Deyince , Akbaba:

-Ben senin bir kuşa sağalmanı gördüm ki, sana bir gün ömür bile çok, demiş.[572]

[571] Mehmet Emren. Biyoloji Bölümü.
[572] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*. **Revak,/98,** s .*51-52*

3. Al Karısı:

Günlerden bir gün, çobanlardan biri davarını sulamak için çeşmeye iner. Davarlar, çeşmeye yaklaşınca ürkmeye başlar. Ne olduğunu anlamak için koşarak çeşmeye gelir. Sağa sola bakar ve bir şey göremez. Kendi kendisine "Allah Allah koyunlar niçin ürktü?" der.

O sırada çeşmenin kürünlerinde bazı sesler işitir. Seslere kulak verir. Kulağına sanki bir çocuk ağlaması gibi ses gelir. Oysaki al karısının kendi çocukları açlıktan ağlıyarak annelerinden yiyecek istiyorlarmış. Anneleri de çocuklarına şöyle diyormuş:

-Susun, ağlamayın...Az kaldı; bir saat daha sabredin. Şu koyunları sulayan çobanın karısı lohusadır. Ben şimdi gider, o lohusanın ciğerini alır gelirim. O zaman çatlayana kadar yersiniz.

Al karısının çocuklarından birisi nasıl getireceğini sormuş. Anneleri de:

-Ben bir kıl olurum. Lohusanın ilk yemek yemesini beklerim. Tam yiyeceği zaman lokmasına sarılır öylece midesine inerim. Lohusayı hasta, halsiz, dermansız bırakarak ciğerini çıkartarak getiririm.

Çoban bu konuşmayı işitmiş. Hemen evine koşup gelmiş. Bir de ne görsün, gerçekten hanımı hastalanmış. Ona yemek yedirmek için ilk lokmayı uzatırken çoban müdahale ederek lokmayı elinden almış; aldığı bu lokmayı da yanına alarak tekrar koyunları yaylıma çıkarmış.

Yolda giderken heybesi ağırlaşınca, heybesinden insan şeklinde yere düşen al karısı çobana yalvarmaya başlamış. Çoban yakalayarak al karısını bir müddet çalıştırmış. Bir türlü salıvermemiş. Aradan günler geçmiş. Al karısı bir gün oyun oynayan çocuklarının yanına varmış; çocuklar onun al karısı olduğunu anlayamamışlar. Çocuklara:

-Çocuklar, benim elim bulaşıklı, şu iğneyi çıkarabilir misiniz?

Demiş. Onlar da çıkarınca kaybolmuş, gitmiş.[573]

4. Ay ile Güneş Efsanesi:

Ay, gökçek bir oğlan; güneş, güzel bir kızmış. Ay, güneşe aşık olmuş. Onbeşlediği bir gün, ay, bu aşkını güneşe açıklamış. Güneş de zaten aya aşık olmuş ve bu aşkını bir türlü söyleyemiyormuş. Ayın sözlerinden cesaret alarak, o da onu sevdiğini söylemiş. Ayın her onbeşlemesinde ay ile güneş buluşuyor, geleceklerine ait tatlı hayaller kuruyorlarmış. Hatta son buluşmalarında evlenmeye karar vermişler. Onların bu şekilde birbirlerini sevmelerini kıskanan bir cazı karısı araya girerek, güneşe ay hakkında yanlış bilgiler vermiş ve onu aydan soğutmuş. Ay ise bütün olan bitenden habersiz güneşin etrafında dolanıp duruyor; ancak onun kendisiyle konuşmamasına çok üzülüyormuş.

[573] Ergin Doymuş.

Bir gün, güneş aya:

-Boşuna peşimde dolaşıp durma, seninle evlenmeyeceğim. Benden umudunu kes,

demiş. Bu sözlere anlam vermeyen ay:

-Kıyamete kadar senden ümidimi kesmeyeceğim, bir gün suçsuz olduğumu anlayacaksın, demiş.

Ay ile güneşin ilişkileri böylece sona ermiş; ancak ay, güneşi bir türlü unutamıyormuş. Her onbeşlemesinde, hasretle güneşe bakmak istiyor; ancak güneş onun gözüne parmaklarını uzatarak kendisini görmesini engelliyormuş. İnsanların güneşe bakmayışlarının sebebi de buymuş. Güzel bir kız olan güneş, kendisini göstermemek için, insanların da gözüne ışıktan parmaklarını uzatırmış. Meğerse güneşe bakıldığında insanın gözünü delercesine gelen ışıklar onun ince parmaklarıymış.[574]

5. Ayının Yaratılış Efsanesi:

Ayı eskiden cimri bir sürü sahibiymiş. Kırkım zamanı büyük bir keyifle kırktığı yünleri ortalık bir yere yığıyormuş. Koyunlardan çok miktarda yün çıkarmış.

Bu cimri kişinin küçük bir tepeciği andıran yün höyüğüne Hızır Peygamber, dilenci kılığında o tarafa doğru yürümeye başlamış. Sürü sahibi birisinin kendilerine doğru yaklaştığını görünce telaşlanmış ve çobanlarına:

-Aman, birisi bu tarafa doğru geliyor. Her halde bir dilenci, ben yünün içine gizleniyorum. Eğer yün felan isterse kesinlikle vermeyin. "*Sahibi burada yok*" deyin, demiş.

Hızır Peygamber çobanların yanına gelmiş ve Allah rızası için bir sadaka veya bir miktar yün vermelerini istemiş. Çobanlar:

-Sahibi burada yok, biz bir şey veremeyiz,

deyince, Hızır Peygamber yün çuvalına bakarak:

-Kalk lan ayı!....demiş.

Bu sırada sürü sahibi birden irkilerek yünün içinden çıkmış ki ne görsün, her tarafı kıl içinde....Ayı suretine girmiş. Çobanlar onun bu halini görünce korkup kaçmışlar. O günden bugüne ayı neslinin bir kısmı da bu adamdan türemiş.[575]

6. Ayrık Otu Efsanesi:

Ayrık otu, otların arasına misafir olmuş ve:

[574] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98,** s.53
[575] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98,** s.48

-Gardaşlar, bana bir köklük yer verin, demiş.

Otlar, onun bu haline acıyarak onu aralarına almışlar. Ancak, ayrık günden güne etrafa kök salıyor, diğer otlara haksızlık edip duruyormuş. Bu duruma çok kızan otlar:

-Gardaş, hem sonradan geldin, hem de bizim yerimizi daraltıyorsun....Ne olacak senin bu halin?...deyince, ayrık otu:

-Yeri dar gelen çeksin gitsin, demiş.[576]

7. Bülbül Efsanesi:

Hz.İbrahim ateşe atılınca, bülbül ateşi söndürmek için gagasıyla su taşımış. Onun bu halini gören diğer kuşlar:

-Senin bir damla suyun bu kocaman ateşe ne yapabilir? Vazgeç bu işten, demişler.

Bu sözlere içerlenen bülbül:

-Benim elimden gelen bu; ateşi söndürmesem bile bu uğurda yanarım,

diyerek çalışmasını sürdürmüş.

Bu olaydan sonra, bülbüle ödül olarak güzel ses verilmiş. Bu yüzden bülbül güzel ötermiş.[577]

8. Canlı Balığa Bıçak Vurmak Niçin Haramdır?

Halk arasındaki inanışa göre çok önceleri balık da diğer hayvanlar gibi kesilerek, kanı akıtıldıktan sonra yenilirmiş. Fakat daha sonra Allah tarafından, canlı iken balığa bıçak vurulması haram kılınmış.

Firavun, bir gün Hz.Musa'ya:

-Senin Allah'ın neredeyse söyle, onu öldüreyim, der.

Hz.Musa da:

-Beni yaratan Allah, seni de yaratmıştır. Bütün kainat onundur. O ezeli ve ebedidir. O her yerdedir, diye cevap verir.

Bu sözler üzerine Firavun:

-Madem senin Allah'ın her yerdedir; bak şimdi onu nasıl öldüreceğim,

diyerek gökyüzüne bir ok atar. Allah, okun önüne balığı çıkarır. Yere düşen okun ucunda balık olduğunu gören Firavun:

-Demek senin Allah'ın buymuş, diyerek gülüp gider.

[576] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98**, s.*47*
[577] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98**, s.*51*

Bu sırada balık da:

-Yarabbim, ben senin gözünde bu kadar adi birimiydim ki beni bir kafirin okuna karşı getirdin, deyip Allah'a sitem eder.

Bu olay üzerine Allah da balık nesline canlı iken bıçak vurulmasını haram kılar.[578]

9. Çoban ve Cinler

Şarkışla'nın Kutan Mevkii adıyla bilinen ve orada bir harabe halinde bulunan değirmenden ve Cemel köyünden biriyle, cinler arasında geçen bir efsaneden bahsedilir.

Cemelli bir çoban, bir gece koyunlarının arasında abasına bürünüp uyurken "hamamcı olur". Gecenin yarısında gusül abdesti almaya erindiği için tekrar uyumaya çalışır. Yarı uykulu, yarı uyanık durumdayken bir cin gelir.

Çok kısa boyludur. Neredeyse yere değecek kadar uzun sakalı vardır. Çobanın karşısına geçerek, ona çeşitli hareketler yapıp korkutarak delirtmek ister. Önce rüya gördüğünü zanneden çoban, uyanık olduğunu anlayınca, hele de karşısındaki ihtiyar cücenin ayaklarının ters olduğunu görünce korkudan ne yapacağını şaşırır.

Besmele çekmek ister, fakat temiz olmadığı için bir türlü başaramaz. Buna rağmen yine de Besmele çekmek için kendini zorlar. Tam başaracağı sırada çok güzel, aynı zamanda çırılçıplak bir kız gelerek sağ dizine oturur.

Korkudan küçük dilini yutacak duruma gelen çoban yine ısrarla Besmele çekmek için kendini zorlar. Yine tam muvaffak olacağı bir sırada biraz önceki kızdan çok daha güzel olan ve o da diğeri gibi çırılçıplak bir başka kız sol bacağına oturur.

Karşısındaki cüce cin, sürekli çobanın ağzına öykünerek Besmele'yi düzgün şekilde çekmesine mani olur

Bu sırada beyaz bir ata binmiş, sarıklı, dev gibi, aksakallı, ihtiyar; fakat bir gençten daha kuvvetli biri gelir. Kızlar, gelen ihtiyarı görünce korkup kaçarlar; fakat cüce cinin arkası dönük olduğu için kaçma fırsatı bulamaz.

Cüce cini yakalayan aksakallı ihtiyar:

-Demek bu adamı korkudan çıldırtmak istiyorsun ha!...

diyerek temiz bir sopa atar.

Korkudan neredeyse altına pisleme durumuna gelen Cemelli çobana dönerek:

-Çabuk sen de gidip gusül abdesti al...

dedikten sonra cüce cinin sakalından sürükleyerek gözden kaybolur.

[578] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri**, Elazığ 1994, s.64

Çoban, koşa koşa köye gider. Başından geçenleri köylülere anlatır. Herkes onun rüya gördüğünü zannederek tekrar koyunların başına göndermek isterler; fakat muvaffak olamazlar. Sonra birlikte gitmeye karar verirler.

Olayın geçtiği yere geldiklerinde çoban köylülere hangi olayın nerede geçtiğini bir bir göstererek, aksakallı ihtiyarın cüce cini sürüklerken yerde çıkardığı izleri gösterir. İzleri gören köy halkı, çobanın rüya görmediğine inanırlar.[579]

10.Dağ Koyunları:

Peygamberimizin eshaplarından bir ***Salibe*** vardı. Camide namaz kılar, selam vermez duayı beklemeden hemen kaçar giderdi. Bir gün dedi ki Peygamberimiz:

-Salibe, dur...

Millet dağıldı, o kaldı camide.

-Sen niye duayı toplamadan (Çalışıp da parasını almadan gidenler gibi) gidiyon? Yani namaz kılıyorsun; ama duaya kalmadığın için sevabını alamıyorsun.

Salibe de:

-Ailemin ve benim giydiğim tek entari var. Şimdi o, yatakta yatıyor. Ben çabuk kene(çabucak), eve gideceğim ki ailem de yataktan çıksın, elbiseyi giysin ve namazını kılsın...

Peygamber Efendimiz, Salibe'ye bir kuzu verdi. Dua etti. O kuzular çoğaldı....Öyle çoğaldı ki birkaç yıl içinde Mekke ile Medine arasına sığmaz oldu.

O zamana kadar *"zekat"* hakkında ayet geldi.

Salibe, zengin olunca namazı terk etmeye başladı, cumadan cumaya mescide gelir oldu; bir zaman sonra onu da terketti. Peygamberimiz sordu:

-Bizim Salibe vardı, camide hiç görünmüyor, sebebi ne?

Cemaat:

-Ya Efendimiz, Salibe artık sürülerin başından ayrılmıyor, koyunları, Mekke ile Medine arasını doldurdu, dediler. Bunun üzerine Peygamberimiz de:

-Salibe'ye haber veriniz, koyunlarının kırkta birini zekat versin, dedi.

İki adam gönderdi. "Sürünün kırkta birini zekat versin" dedi. Sürünün kırkta birini ayırdılar. Binlerce koyun oldu. Gayet çok davar ayrılınca Salibe dedi ki:

-Bu böyle olmaz. Bu kendisinin sözü. Allah böyle bir şey emretmez.

[579] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.101

Davarları tekrar sürüye kattı.

O adamlar geldi. Peygamber Efendimize durumu anlattılar. Peygamberimiz küstü...Salibe'nin adamları Peygamber Efendimizin küstüğünü duyunca Salibe'ye gittiler ve ayrılan sürüyü Mekke'ye getirdiler. Peygamber Efendimiz sürüyü almadı; diğerlerine götürdüler, onlar da almadılar. O davarlar sahipsiz kaldı. O davarlar geze geze dağa çekildiler....İşte dağ koyunları bu şekilde töremiş oldu.....[580]

11.Doksan(Doksancıl) Kuşu Efsanesi:

Doksan Kuşu, yer altında yuva yapan bir kuşmuş. Kar düşer düşmez yuvasına 90 adet küçük taş alır ve her gün bu taşlardan bir tanesini dışarı atarmış. Yuvada bir taşının kaldığı gün, sayılı fırtına olarak bilinen *"Abrılın beşi"* olurmuş. Doksan Kuşu Abrıl'ın 6'sında yuvasında kalan son taşı dışarı atar ve *"işte yaz geldi"* diyerek sevinçle yuvasından çıkarmış.

Meğerse yazın *"Bir kuşum var ötmeyince, bir otum var bitmeyince, ben gelmem"* demesinin sebebi buymuş. Bu nedenle Doksan Kuşu ötmedikçe yaz gelmez.[581]

12.Ev Yılanı

Şarkışla'nın Gücük köyünde bir gelin, evde yaşıyan ve yöremizde *"ev yılanı"* adı verilen, kara yılanlarından birini öldürür.

İnanışa göre öldürülen yılanın gözünde, kendisini öldürenin resmi olurmuş. Eşi gelerek kimin öldürdüğünü öğrenirmiş.

Akşam olmuş, gelin, kocası askerde olduğu için en küçük baldızı ile beraber yatmaktaymış.

Eşi öldürülen yılan gelerek yataklarına girer. Önce küçük kızın bacaklarına dolanır. Kız, uyku sersemliği ile bacağına dolanan şeyin yılan olduğunu anlayamaz. Yılan, küçük kıza zarar vermeden gelinin bacağına dolanıp ısırarak gelini zehirler. Acı ile uyanan gelin, yılanı görüp bağırmaya başlar. Ev halkını uyandırır. Bu arada yılan sürünerek kaybolur.

Yılanın zehirlediği gelini hastaneye kaldırırlar; fakat gelini kurtaramazlar.

O güne kadar evde sürekli görünen yılanlar ve yavruları o günden sonra bir daha görülmezler.

Şarkışla'da ev yılanlarından birinin veya ikisinin birden öldürülmemesi, eğer zorunlu olarak öldürülecekse ikisinin birden öldürülmesi tavsiye edilir. Eğer o da olmazsa, yılanlardan biri öldürülmüşse, öldürülen yılanın gözüne un serpiştirilmesi tavsiye edilir. Çünkü ev yılanları hiç hırsızlık yapmazlar. Yılan, eşini öldüren birini sadece hırsızlık yaparken yakalanıp öldürmesi halinde affedermiş. Buna

[580] Kutlu Özen, Aşık Feryadi'den 15.05.1983'te yaptığımız derleme.

[581] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s.50

göre eşinin gözünde un gören yılan; onu öldüren şahsı öldürmekten vaz geçerek başka bir yere göçermiş.[582]

13.Enkebir

Adına enkebir dedikleri simsiyah bir gölge...Ruhani alemden, kendi soyut ama ağırlığı çok fazla, bu manada somut bir yaratık. Kadın, erkek, çocuk ve yaşlı herkese gelebilir. Bu ağırlık insanın göğsü üstüne oturur. Nefes alamazsın, konuşamazsın, yalnızca ezan okuyarak onu gönderebilirsin. Eğer ezan okuyamazsan ölüme kadar yolu var.[583]

14.Geyik Efsanesi:

Hz.İbrahim'in davarı geyikti. Hz.İbrahim bunları sağardı. O zaman şeytan aşikar.gezerdi. Bir gün Hz.İbrahim'in yanına geldi. Ona:

-Sen bu davarların bazılarını kes, bunların eti koyundan daha lezzetlidir, dedi.

Hz.İbrahim, şeytanın sözüne uydu. Kendisine süt veren geyiklerden bazılarını kesti. Akşam oldu; geyikler yaylımdan döndü.. Geyikler olan biteni öğrendiler. Nefsine uyan Hz.İbrahim'e gücendiler. Ondan sonra Tatlı Çoban adlı bir zat bu geyiklere sahip çıktı. Onları korudu. Onları tuzlar, sağardı.

Bu zatın nesli Ekrek Çimen(Divriği) köyündedir. Mezarı Bahadun(Sarıçubuk) köyündedir. Yine o geyikler, bu zatın mezarını gelip ziyaret ederler.[584]

15.Gül İle Nevruz Efsanesi:

Nevruz bir erkekmiş ve sevgilisi Gül'e aşıkmış. Her bahar gelişinde kayaların üzerinde çiçek açar, Gül'ün yollarını beklermiş. Ne yazık ki Gül bir türlü gelmediği gibi güneş de onu yavaş yavaş kavurmaya başlarmış. Durumu gittikçe kötüleşen Nevruz adeta inlercesine şöyle seslenirmiş:

-Güül!...Güül!....Bak , sarardım, soluyorum; nerdesin?

Gül, Nevruz'un bütün bu inlemelerini duyar; ancak henüz yaz gelip açılmadığı için ona bir türlü cevap veremezmiş.

Nevruz, her bahar çiçeklerini açıp, olanca güzelliğiyle süslenerek sevgilisi Gül'ün yollarını beklermiş. Ancak farklı zamanlarda açıldıkları için bir türlü buluşamazlarmış.

Baharın başında, Nevruz çiçeklerinin solmasına yakın bütün derelerden ve kayalıklardan aynı ses yükselirmiş:

-Güül!....Güül!...Bak, sarardım, soluyorum; nerdesin?...[585]

---

[582] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.65
[583] Hatice Alkan, Nuriye Bolat, İktisat Fak. Çalışma Eko. Böl.Sivas-Kangal 1998
[584] Mehmet Taşyürek, Divriği 1932
[585] Kadir Pürlü, Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler, **Revak** 98, s.46

16.Gül Perileri:

Birgün bir hanım, bahçesinde otururken bir ağlama sesi işitir. Bu bir bebek ağlamasıdır. Bebeğin nerede olduğunu anlamaya çalışır. Güllere doğru yürür. Güllerin dibinde bir kundak görür. Tam bebeği kucağına almışken bir anda dünyalar güzeli bir anne gelir. Beyaz bir elbise vardır üzerinde:-Bırak çocuğumu, der.Kadının, çocuğuna bir şey yapmayıp sevdiğini görünce mahcup olur. Bebek mi yoksa kadın mı, hangisi daha güzeldi?...Kaynak şahıs "işte burası soru işaretiyle dolu" diyor.Kadın bazen ninni duymuş, bazen minicik bir sesin "anne" dediğini işitmiş; ancak başka bir şey görmemiş. (Hatice Alkan/ Sivas, Karagöl'den derlemiş 1998)

Gül Perileri:Bir rivayete göre de bu periler; yani gül perileri herhangi bir sevdiğiniz hayvanın kılığıyla da gelebilir. Ancak sizi ummadığınız gibi korkuturlar; çünkü ses bir hayvan sesi değildir. Kimi zaman çıngırak, uğultu, hırıltı....da duyabilirsiniz. O yüzden gül ağaçlarının dibinden yatsıdan sonra sessizce ve selavat-ı şerifeler okuyarak geçmekte fayda vardır.

Gül Perileri:Bir hanım, ahıra gider. İnekleri sağar, otlarını önlerine koyar. O sırada bir ses:

-Kolay gelsin, der.Başını dönüp o yöne baktığında emsalsiz bir güzelin ahırın direklerinden birinin dibinde oturduğunu görür. Tabii ki çok korkar.

-Emsalsiz güzel:-Korkma, ben sana hiçbir şey yapmam; çünkü sen diğerlerinden farklısın, der. Ne gözleri, ne bedeni, ne elbisesi, ne sesi insanlara benzemektedir. Çok farklı bir kadındır bu....Kendinin peri kızı olduğunu söyler ve kaybolur. Kaynak şahıs, yıllardır peri kızının kendisine mırıltılar şeklinde nameler söylediğini ifade etmektedir. İnek sağdığı sırada söylemektedir nameleri.[586]

17.Halil İbrahim:

Halil ile İbrahim iki kardeşlermiş. Halil'in çocuğu varmış, İbrahim'in yokmuş. İki kardeş birbirinden ayrılıp çeci(buğday yığını) bölerkene, İbrahim eve gidince, Halil, ondan habersiz buğdayı kardeşinden tarafa boşaltmış.....Kardeşim İbrahim'in kimsesi yok, ona kim yardım edecek, diye.

Aynı şekilde, Halil eve gidince de, İbrahim kendi buğdayından kardeşi Halil'in tarafına boşaltmış. Benim kimsem yok; Halil'in çocukları çok, onlar aç kalmasın..., diye.

Bu üç gün üç gece böylece devam etmiş. Onlar birbirlerinden habersiz, birbirlerine yardım ediyorlarmış.....

---

[586] Hatice Alkan, İktisat Fak., Çalışma Eko. Böl, Sivas Karagöl, derleme1998

Allah, bunların cömertliğini mükafatlandırmış.....Her iki kardeş de üç gün üç gece buğday taşıdıkları halde harman yerini tüketememişler. Buğdayı eşit şeklide paylaşmışlar.....

Buğdayın yarıklığı buradan gelir....[587]

18. Hızır'ın Eli:

Şarkışla'da *"Hızır'ın eli"* konusunda anlatılan çeşitli efsaneler vardır. Bu efsaneler bazı köylerde farklı özellikler göstermesine rağmen aralarındaki ortak nokta Hızır'ın elinin, diğer insanların elinden farklı oluşudur.

Buna göre kimileri Hızır'ın sağ elinde hiç kemik bulunmadığı, kimileri sağ elinin baş parmağında kemik olmadığını, kimileri ise baş parmağın bilek ile bağlantısını sağlayan, tıp dilinde metacarpae 1, olarak tanımlanan kemiğin olmadığını söylemektedir.

Hızır, bir gün yine insanları denemek, iyileri mükafatlandırmak için dilenci kılığında bir köye gider. Köydeki her eve teker teker uğrar. Hiç bir ev sahibinden sıcak bir ilgi görmez. Herkes tarafından kovulur. Nihayet fakir; fakat çok iyi kalpli, tek başına yaşayan bir ihtiyar Hızır'ı evine buyur eder. Evinde yiyecek neyi varsa, Hızır'a ikram ederek onu hoşnut etmeye çalışır.

Hızır, ihtiyarın kendisine gösterdiği ilgiden çok memnun olur. İhtiyarı ödüllendirmek için habersizce evinin bir köşesine oldukça yüklü, bir miktar hazine bırakır. Bir süre sonra ihtiyardan müsaade ister; ayrılmadan önce ihtiyarla tokalaşır.

Tokalaşma sırasında Hızır'ın elinde hiç kemik olmadığı ihtiyarın dikkatini çeker. Hızır gittikten sonra ihtiyarın kafasına, gelen dilencinin elinin kemiksiz oluşu takılır. Sonunda bir hocaya danışır. Hoca adama:

-Senin evine gelen o dilencinin Hızır'dan başkasının olmasına imkan yok. Eğer ona gereken ilgiyi göstermişsen mutlaka o da karşılığında sana bir şey bırakmıştır, der.

İhtiyar, evine giderek kıyıyı köşeyi arar. Sonunda Hızır'ın bıraktığı hazineyi bulur[588]

19. Hızır'ın İntikamı:

Hızır'ın ziyaret ettiği iyi insanları ödüllendirdiğini daha önceki efsanelerde görmüştük. İyileri ödüllendiren Hızır, elbette kötüleri de cezalandıracak ve ondan intikamını alacaktır.

Hızır yine bir gün dilenci kılığında sanayideki atölyelerden birine uğrar. Çıraktan biraz sadaka ister. Cebindeki parası ancak o günkü

---

[587] Ergül Biçer, Karaçayır, 1937

[588] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.40

yemeğine yetecek kadar olduğu için çırak, Hızır'a cebindeki parayı vermek istemez. Atölyenin sahibinin yanına giderek ihtiyar bir dilencinin geldiğini, dışarıda sadaka beklediğini söyler.

Dilenci sözünü duyan atölye sahibi, çırağa kızarak:

- Bundan sonra gelen dilencileri kovacaksın....

dedikten sonra dilenci kılığındaki Hızır'ı kovar, arkasından küfür yağdırır.

Çırak, ustasından para istediğine bin defa pişman olur. İhtiyarın arkasından dışarı çıkar. Cebindeki parayı dilenciye vermek niyetindedir. Ama bütün sanayi çarşısını dolaşmasına rağmen ihtiyarı bulamaz. Sonunda üzgün bir halde tekrar çalıştığı atölyeye döner.

Bu olayın üzerinden kırk gün geçer. Atölye sahibinin karısı ölür. Adamın işleri kötü gitmeye başlar. Bir süre sonra çalıştırdığı çırakların aylıklarını dahi ödeyemez duruma gelir. Üç ay geçmeden iflas eder.

Aklı sonradan başına gelir. O gün küfrederek kovduğu dilencinin Hızır olduğunu anlar; ama artık iş işten geçmiştir....[589]

20. Hızır'ın Listesi:

Şarkışla ve çevre köylerdeki inanışa göre, Hızır Peygamber'de, Allah'ı çok sevenlerin listesi bulunurmuş. Hızır, listede adı bulunmayanlar daha çok hata yapacaklarını bildiği için elindeki listeye göre hareket eder; listede adı bulunmayanları ziyaret ederek hata yapmalarını engellemeye çalışırmış.

Hızır, bir gün camiye giderek, cami adabına uymayanların bu davranışlarını engellemek ister. Etrafına bir göz gezdirir. Bir ihtiyarı uyuklarken görür. Elindeki listeye bakar; fakat o ihtiyarın ismine rastlayamaz. İhtiyarın yanına giderek oturur. Onu uyandırmak için parmağıyla omzuna birkaç kez yavaşça dokunur. İhtiyar gözlerini açtığında:

-Camide uyumak olmaz, der.

İhtiyar da Hızır'a:

-Beni rahatsız etme,

diyerek, tekrar gözlerini kapatır. Uyuklamaya devam eder. Hızır, bir müddet bekledikten sonra, ihtiyarı tekrar uyandırır:

-Uyan ihtiyar.... Bak, hoca vaaz ediyor; onu dinle!..

İhtiyar bu sefer daha sert bir dille:

-Sakın beni bir daha uyandırmaya kalkma; yoksa seni rezil ederim,

diyerek, bildiğini okur. Uyuklamaya devam eder.

---

[589] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.44

Hızır yine dayanamaz. İhtiyarı yine uyandırır. İhtiyar, gözlerini açar açmaz:

-Hızır, Hızır....Yanıma geldin oturdun; iki de bir beni uyandırarak Peygamber Efendimiz'in sohbetinden mahrum bırakmaya çalışıyorsun. Akıllı uslu oturacaksan otur; aksi takdirde cemaate,"Hızır buraya gelmiş, yanımda oturuyor" derim. Bir daha onların elinden kurtulamazsın, der.

Hızır, listede adı geçmediği halde ihtiyarın kendisini nasıl tanıdığını hiç bir anlam vermeyerek şaşırır. Camiden çıkarak Allah'ın huzuruna gider:

-Ya Rabbim!... Bana verdiğiniz listede o ihtiyarın adı yoktu. Buna rağmen benim Hızır olduğumu bildi, bunun hikmeti nedir?

Diye sorar. Allah da Hızır'a:

-O listede beni seven kullarımın ismi var....Bir de benim sevdiğim kullarım var. O kullarımın ismini elindeki listeye yazmadım, der.

Hızır da böylece ihtiyarın, kendisini nasıl tanıdığının sırrına varır. İnsanları ziyaret ederken daha dikkatli davranır.[590]

21.Hıdır-Ellez Yeli/1:

Ocak ayının son üç günü ya da şubat ayının ilk üç günü görülen fırtınaya Hıdır-Ellez Yeli denir. Bu fırtınanın sebebi ocak ile şubat ayının kavgasıdır.

Ocak(**zemheri**) ayı şubat(**gücük**)'ın kızı Hıdırellezi kendine ister. Fakat şubat ana "ver yazı, vereyim kızı" der. Ocak ile şubat bu yüzden üç gün kavga ederler. Bu kavga fırtınaya sebep olur. Cemre havaya düşüp karlar erimeye başlayınca Gücük(Şubat), Zemheri(Ocak)'ye, "Gelsin kızımı vereyim" diye haber gönderir. Zemheri ise, "Ben kar sularına karıştım gidiyorum, onunla gelecek yıl görüşürüz" der.

Bu fırtınadan sonra karlar erimeye başlar. Eğer karlar erimezse köydeki gençler damlarda karların üzerinde ateş yakarlar. Bu ateşte genç kızlar ekmek yapar ve bu ekmeği delikanlılar köy halkına dağıtır. Bu ekmeğe **yel ekmeği** denir.[591]

21.Hıdır - Ellez Yeli/2:

Ocak ayının son haftası ya da şubat ayının ilk haftasında görülen fırtınadır.

Efsaneye göre bu fırtınanın sebebi Ocak ayı ile **Çalık(**doğada yetişen bir bitki)'ın kavgasıdır. Ocak ayı, Çalık'ın kızı Hıdır-Ellez'i kendine ister. Çalık ise, "Karı üzerimden kaldır, pür(yaprak)'üm çıksın kızımı sana vereyim" der. Fakat ne Ocak karı kaldırır, ne de Çalık kızını verir. Bu

---

[590] [590] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri**, Elazığ 1994, s.38

[591] Necati Demir derlemesi, Hatice Soysal Eğitim Fak., Sınıf Öğretm.

yüzden Ocak ile Çalık üç gün kavga ederler. Bu kavganın sebep olduğu yele Hıdır-Ellez Yeli denir.

Daha sonra Cemre havaya düşüp havalar ısınmaya başlayınca Çalık, pürlenir/yapraklanır. Kar üstünden kalkınca yeşeren Çalık, Ocak ayına "Gel, kızımı vereyim" diye haber gönderir. Fakat Ocak, "Ben sel sularına karıştım gidiyorum. Onun kızını istemiyorum" der.[592]

22.Hurma Ağacı Efsanesi:

Hurma, halkımız tarafından kutsal bir meyve[1] olarak kabul edilir. Hemen hepimiz *"orucun hurma ile açılmasının çok sevap olduğunu"* duymuşuzdur. Peki hurmaya ve hurma ağacına duyulan bu sevgi ve saygının kaynağı nedir? Neden bir hurma çekirdeğini kaldırıp atmayız da bir kağıdın içine sararak çiğnenmeyecek bir köşeye koyarız? Halkımız bu soruya güzel bir efsaneyle cevap vermiştir.

Allah, insanları yaratmak için meleklerden toprak ister. Meleklerin getirdiği topraktan insanı yaratır; fakat biraz toprak artar. Allah, artan topraktan hurma ağacını yaratır.

Halkımız, çürüyüp toz haline gelen insan etiyle, yine çürüyüp toz haline gelen hurma ağacının tozlarının bir araya getirilip karıştırıldığında ikisi arasında hiçbir fark olmadığını görecektir.

Bir başka efsanede "ağaçların kesildiği zaman ağladıkları" inancı vardır. Bu efsane bilhassa Şarkışla'nın Cemel ve Döllük köylerinde anlatılmaktadır.

Ağaçların kesilmesine karşı olan halkımız, zor durumda kalmadığı sürece ağaçların kesilmesini önlemek amacıyla, *"kesildiklerinde, onlardan akan suyun"* sebebini güzel bir nedene bağlamıştır.[593]

23.Ilgıt ve Saz Efsanesi:

Akbabanın biri bir gün, bir tavşan leşini alarak ağacın dalına konuyor. Burada tavşanı yemekle meşgulken birden ağacın altında avcıların olduğunu fark ediyor ve aniden uçuyor. Tam bu esnada ağzında tavşanın bağırsağı bulunduğundan akbaba uçtukça tavşanın leşinden çözülen bağırsak da onunla birlikte gitmeye başlıyor. Akbaba yeni bir ağaca konduğunda birlikte getirdiği bağırsağın bir ucu da bu ağaca dolaşıyor.Tavşanın bağırsağı iki ağaç arasında gerili kalıyor. Bir kaç gün sonra güneşte iyice kuruyup gerilen bağırsak, üzerine kuşlar ve böcekler kondukça ses veriyor.

"Ilgıt" adı verilen şeytanların en büyüğü, bu sesi duyunca bununla tüm insanları kandırabileceğini anlıyor. Hemen bir plan hazırlıyor. Bir gün, bir kaç avcının oradan geçtiği bir saatte bağırsağa dokunarak o ilginç sesi onlara duyuruyor.

---

[592] Necati Demir derlemesi. Hatice Soysal.

[593] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri**, Elazığ 1994, s.59

Daha önce hiç duymamış oldukları bu sese kulak veren avcılar merakla sesin geldiği tarafa doğru yürüyorlar. Bir de bakıyorlar ki ne görsünler; gerilmiş bir bağırsaktan ilginç sesler geliyor. Merakları daha da artıyor ve bu işin sebebini araştırmaya başlıyorlar. İçlerinden biri ağaca çıkarak sırım haline gelen bu bağırsağa dokunduğunda meseleyi anlıyor. Hemen bağırsağın ucunu keserek aşağıdaki arkadaşlarına atıyor. Onlar da bağırsağı yeniden gerip parmaklarıyla dokunduklarında aynı sesin geldiğini görüyorlar.

Avcılar bu işi bir de ağaç üzerinde denemeyi düşünüyorlar. Gözlerine ilişen bir kütüğü kucaklayarak ortalık yere getiriyorlar. Kütüğün başından uzanan dalla gövdesi arasına bağırsağın bir parçasını gergin bir şekilde bağlıyorlar. Kütüğe gerili bağırsağa dokunduklarında bağırsaktan daha güzel bir ses geldiğini gören avcılar, sevinç içinde birbirine bakarken bir ihtiyar adam kılığına giren Ilgıs, avcılara:

-O kütüğün içini oyun(boşaltın), daha güzel bir ses verecektir, diyor.

Oradakiler Ilgıs'ın tavsiyesine uyarak kütüğün içini oymak suretiyle boşaltıyorlar. Sonra da bağırsağı biraz daha gerginleştirip kütüğe bağlıyorlar. Bağırsağa tekrar dokunduklarında daha değişik ve kuvvetli bir sesin ortalığa yayıldığını hissediyorlar.

İşte ilk saz, ilk çalgı aleti böyle ortaya çıkmış ve zamanla bir çok değişiklilere uğrayarak günümüze kadar gelmiş. Bu yüzden, yeryüzündeki bütün çalgıcıların piri ***Ilgıs*** olmuş.

Kıyamet günü Ilgıs, çalgıcıların önüne düşecek ve çalgılarını çala çala hep birlikte cehenneme gideceklermiş(!?)....[594]

24.İdam Edilen Cin

Şarkışla'nın Taşlıhöyük köyünde bir geline, bir cin musallat olur. Genç gelini doktor doktor dolaştırırlar; fakat hastalığına çare bulamazlar. Nihayetinde bir hocaya götürürler.

Hoca onlara:

-Bu geline musallat olan cin çok güçlü. Ben cinin üstesinden gelemem. Felanca yerde çok marifetli bir hoca var,

diyerek, Elazığ yakınlarına götürmesini ister.

Genç gelini Elazığ yakınlarında bulunan hocanın yanına götürürler. Hoca gelinin durumuna baktıktan sonra, bir pusula yazarak:

-Bu kağıdı alın ve Kömürhan Köprüsünün bulunduğu yere gidin. Bugün cinlerin hükümdarının oğlunun düğünü var. Gece saat tam 24.00'te köprüden geçecekler, sakın korkmayın. Düğün alayının en önünde bir arslana binmiş olan cinin yanına gidin. O cin, cinlerin hükümdarıdır. Kağıdı vererek, sizi benim gönderdiğimi söyleyip derdinizi ona anlatın. İşinizi mutlaka halledecektir, *der.*

[594] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98,** s .57

Gelini getirenler kağıdı alarak hocanın bahsettiği yere giderler. Saat tam 24.00 olduğunda düğün alayı gelir. Kağıdı hocanın belirttiği cine götürüp vererek dertlerini anlatırlar.

Kağıdı alıp okuyan cinlerin hükümdarı, tayfasına dönerek:

-Bu geline kim musallat olduysa ortaya çıksın, der.

Kimsenin ortaya çıkmaması üzerine:

-Eğer bu kadına musallat olan ortaya çıkmazsa, falanca hoca bu sabah güneş doğar doğmaz hepimizi kül edeceğini bildiriyor...., der.

Bu sözler üzerine ortaya bir cin çıkarak, *"kendisinin olduğunu"* söyler. Ve bu işi niçin yaptığını anlatır:

-Biz yemek yiyorduk; destur demeden gelerek yemeğimizin içine pisledi. Kaçacak vakit bulamadık. Ben de bu yüzden onu rahatsız ediyorum....

Cinlerin hükümdarı:

-Olan olmuş bir kere...Gel, bu kadınla uğraşmaktan vazgeç.

Cin bir türlü gelinle uğraşmaktan vazgeçeceğini söylemez. "Ölene kadar, o gelinin peşini bırakmayacağım" diye inat eder.

Cinlerin hükümdarı:

-Etme, eyleme...Şu zavallıyı kendi haline bırak. Eğer musallat olmaktan vazgeçmezsen hoca hepimizi kül edecek, diye uyarır.

Cin, yine vazgeçmeyince hemen oracıkta bir mahkeme kurarlar, geline musallat olan cini Kömürhan Köprüsü'nde asarlar.

Cinin ölmesiyle birlikte gelin de düzelir. Herkes kendi yoluna gider.

Gelini tekrar Taşlıhöyük köyüne getirdiklerinde evlerinin tavanında bir farenin asılmış olduğunu görürler.

Bu efsaneye dayanarak Şarkışla ve çevre köylerde tuvalete gitmeden önce bir cine veya cinlere zarar vermemek için en az yedi adım önce "destur Bismillah" demek tavsiye edilir. [595]

25.Kabayel Efsanesi/1

Çok eski yıllarda, kış ağır geçerse, kar örtüsü mart ayına kadar kalkmazsa, hayvanların yemi bittiği için Divriği köylerinde "Kabayele Karşı Gitme" merasimi yaparlardı. Köy halkı, topluca "Es kabayelim es..." diyerek güneydeki bir adak yerine doğru giderlerdi. Adak yerine peksimet/çörek bırakırlardı. Ertesi gün kabayelin/güney rüzgarının çıkacağına ve karları eriteceğine inanırlardı.

Efsanesi: Divriği köylerinin birinde geçimini hayvancılıkla sağlayan oldukça fakir bir aile varmış. O yıl kış, çok ağır geçmiş. Hayvanların yemi

[595] Zekeriya Metin: **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.99

tükenmiş. Adamcağız komşulardan ot toplamaya başlamış. Fakat komşularının durumu da bu köylüden farklı değilmiş.

Kış bir türlü bitmek bilmiyormuş...

Aynı köyde hali vakti yerinde çok zengin bir keşiş varmış. Bütün kapıları çalan köylü, çaresiz kalınca keşişe gitmiş:

-Benim alafım/yemim azaldı, malım-davarım açlıktan kırılmaya/ölmeye başladı. Hayvanlarımı bahara çıkaracak kadar ot ver de, bahar gelince çalışır öderim, demiş.

Keşiş razı olmamış:

-Benim, paraya pula ihtiyacım yok...Parayla ot satmam: eğer kızın bana verirsen, istediğin kadar ot-saman alırsın, demiş.

Köylü yalvarmış yakarmış ama keşişi razı edememiş.

Çaresizlik içinde - hem hayvanlarını, hem de güzel kızını düşünerek- eve dönmüş. Olup bitenleri ev halkına anlatmış. Onlar da:

-Allah büyüktür, hele birkaç gün sabredelim, bir bakarsın, bir kabayel çıkar, dağı daşı eritir, demişler.

Ama düşündükleri gibi olmamış. Karın kalkması şöyle dursun, komşudan komşuya gidemez olmuşlar.

Çaresiz kalan köylü, belki keşişi ikna ederim diye ikinci defa kapısına gitmiş, yalvarmış yakarmış...Ama nafile!...Sonunda kızını keşişe vermeye razı olmuş.

Anlaşmaya göre, sabahleyin kız, keşişle evlenecek, köylü de istediği kadar ota-samana kavuşacakmış.

Bu anlaşmaya kızdan başka hepsi razı olmuşlar.

Herkes yatağına çekilince, genç kız, yatağının üzerine oturup Allah'a yalvarmaya başlamış.

- Aman Allah'ım, bir kaba yel çıkar da beni keşişin kapısına gönderme, demiş. Ağaçtan bir fır fır yapıp, fır fıra üflemiş. Bir yandan da:

- Es, kabayelim es

Düşmanın kapısından kes

Babam beni atıyor,

Üç burmaya satıyor..., *demiş.*

Sabahleyin, güneşle birlikte uyanan köylüler, gördüklerine inanamamışlar. Geçit vermez dağlar, aşılmaz beller, bacalara kadar çıkan karlar, eriyip akmış... Kız da keşişin karısı olmaktan kurtulmuş Sonra başını alıp güneye doğru gitmiş.....Onu bir daha gören olmamış....Üçlere mi karışmış; kırklara mı?

İşte o günden sonra, mallarına davarlarına ot bulamayan köylüler, bu ermiş kızdan yardım dileyerek, "Kabayel"i karşılamaya giderler.[596]

25.Kabayel Efsanesi2:

Efsane: O zaman kabayel yokmuş. Hz.Ali'yi yakmak istiyorlar. Allah da, bir kabayel gönderiyor; ateşi söndürüyor.[597]

26.Kaplumbağa Efsanesi:

Kaplumbağa bir değirmenciymiş. Buğday ve unu sürekli eksik ölçermiş. Bir gün bir fakirin ununu eksik ölçmüş. Haksızlığa dayanamayan fakir, elini havaya kaldırarak:

-Allah!...Ya Rabbim!....İnşallah yarımlağan başına geçer, demiş.

O anda fakirin duası gerçekleşmiş. Adam, birden bire kaplumbağa şekline girmiş.Meğerse kaplumbağanın sırtındaki kabuğu eksik ölçüm yaptığı yarımlağasıymış.

Şimdi köy çocuklarının bir kaplumbağa gördükleri zaman, tek ayağıyla kaplumbağanın üzerine basarak:

"Değirmenin yolu nere?

Götür beni değirmene"

demelerinin nedeni buymuş.[598]

Yarımlağa: *Bir tür buğday ölçeği, yaklaşık 8 kg.*

27.Kar ile Pırçalık Efsanesi:

Kar, pırçalığa dünür gitmiş ve ona evlenme teklifinde bulunmuş. Ancak, pırçalık bu teklifi reddederek:

-Hayır, sana gelmeyeceğim, demiş.

Aradan bir süre geçtikten sonra pırçalık yaptığına pişman olmuş ve karın yanına giderek:

-Teklifini kabul ediyorum, artık evlenebiliriz, demiş.

Kar, pırçalığın bu sözüne üzülerek şu cevabı vermiş:

-Zamanında gelmedin!...Bak, şimdi eridim akıyorum; daha benden ne bekliyorsun?

---

[596] Kutlu Özen, *Divriği Köylerinde "Ekin Selavatlama" ve "Kabayele Karşı Gitme Törenleri"*, **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri**. Ankara 1987, s.283-284

[597] Mehmet Taşyürek, Divriği 1932, derleme 1992

[598] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98**, s.4

Diyerek evlenmelerinin artık mümkün olmayacağını belirtmiş.

Kar ile pırçalık arasında geçen bu olay, her bahar tekrarlanır; ancak bir türlü evlenemezlermiş.[599]

Not:Pırçalık/Pirçelik:Yeşil yaprakları ve yumru haldeki kökü yenilen yabani bir bitki türüdür.

28.Karabasan:

Efsaneye göre karabasan dul kadınlara, yalnız yaşayanlara yatakta uyurken gelir. O insanın üzerinde büyük bir ağırlık hissettirir. Karabasan özellikle dul kadınlara gelirmiş. Gelmesinin sebebi dul kadınları evlenmeye zorlamakmış. Karabasanın gitmesi için Besmele çekmek yeterliymiş.[600]

29.Karavura

Alkarısının sadece loğusa kadınlara geldiğine inanan halkımız, erkeklere de gelen bir başka varlığın, yani karavura'nın olduğuna inanmaktadır.

Halkımızın zihninde canlandırdığı ve hayallerinde yaşattığı karavura, alkarısından tamamen farklı bir karakter şeklinde görülmektedir.

Erkeklere gelen karavuranın iki türlü olduğu söylenir. Buna göre, birincisi avuç içi delik, ikincisinin ise delik değildir.

Avcunun içi delik olan karavura, insanı sadece korkutmakla yetinirken, diğeri öldürmeden bırakmaz, derler.

Başında püsküllü bir kavuğu olan karavura, bir gün bir adama yarı uykulu, yarı uyanık bir haldeyken musallat olur. Adamın üzerine oturur.

O adam, karavurayı şöyle anlatmaktadır:

-Yarı uykulu, yarı uyanık bir haldeydim. Kendisi görünmemesine rağmen varlığını hissedebiliyordum. Yavaş yavaş geldi ve üzerime çıkıp oturdu. O kadar ağırdı ki bir türlü en ufak harekette dahi bulunamıyordum. Sanki bir sürü kolu vardı....Elinin biriyle ağzımı kapattı. Avuç içinin delik olduğunu nefes alıp verebilmem sayesinde anladım. Bağırmak istedim, fakat bir türlü sesim çıkmıyordu. Birden aklıma Besmele çekmek geldi....

Adam, Besmele çeker çekmez bir an rahatlar ve karavurayı görür gibi olur. Ani bir hareketle karavuranın başındaki püsküllü kavuğu kapar.

Başından kavuğu alınan karavura, o andan itibaren bir insan gibi görünmeye başlar. Adama yalvarıp yakararak kavuğunu ister. Adam kavuğu vermez. Bir hizmetçi gibi karavurayı çalıştırır. Bugün karavurayı hala çalıştırdığı, bütün işlerini ona yaptırdığı söylenmektedir.

[599] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*. **Revak,/98,** s .47

[600] Necati Demir derlemesi, Mücahit Akgül, Eğitim Fak., Matematik Öğretm.

Karavura, kavuğunu ancak adamın gönül rızasıyla vermesiyle alabilirmiş. Yakalayan adamın ölene kadar kavuğu vermeye niyeti olmadığı için, karavuranın kavuğuna kavuşması ancak adamın ölmesiyle mümkün olacaktır.[601]

30.Kedi ile Köpek Efsanesi:

Kedi ile köpek bir araya geldiklerinde aralarında şöyle bir konuşma geçmiş; kedi:

-Ev halkının hepsinin gözü kör olsa da evde ne var ne yok hepsini yesem,demiş.

Bu konuşmaya içerleyen köpek:

-Ev halkı çok kalabalık olsa, her biri bana bir ekmek verse de yesem, demiş.

Bu olaydan anlaşıldığı gibi kedi daima nankör, köpek ise sadık olmuş.[602]

31.Kedi -Köpek Geçimsizliği

Kedi ile köpek arasındaki geçimsizliğin sebebini halkımız bir efsaneyle açıklamaya çalışmıştır.

Ahirette, hesaplaşma günü geldiğinde kimin kimde hakkı varsa alacaktır. Bu durum sadece insanlar için değil, hayvanlar için de geçerlidir. Hayvanlar, dünyada sahipleri veya başkaları tarafından zulme uğramışlarsa, haklarını aldıktan sonra tekrar toprak olacaklardır.

Aşağıdaki efsanede kedilere, "kör pisik" veya "nankör hayvan",köpeklere "sadık dost" denilmesinin izahı da olabilmektedir.

Sorguya çekilen bir adamdan bütün hak sahipleri gelip haklarını aldıkları zaman, bir kedi ortaya çıkarak:

-Bu adam dünyadayken benim sahibimdi. Bana hiçbir zaman iyi davranmadı; yemek vermedi. O zaman ağzım dilim yoktu, derdimi anlatamadım; şimdi hakkımı almak istiyorum; gereken cezayı verin, diyecektir.

Bu sırada bir köpek çıkarak:

-Hadi oradan sen de kör pisik(kedi)! Bu adam dünyada iken benim sahibimdi. Yedi kapı dışında olduğum halde beni aç bırakmadı. Sevgisini ve merhametini benden esirgemedi de evin içinde olduğun halde seni mi aç bıraktı?...

diyerek kovalayacaktır.

[601] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.97

[602] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98,** s .51

Yukarıdaki efsaneye dayanarak halkımız, dünyadaki kedi-köpek geçimsizliğini bir nevi erken hesaplaşma olarak görmektedir.[603]

32.Keklik Efsanesi: Hz.Ali bir cenginde küffardan kaçarken büyük bir ağacın yanına gelerek onun arkasına sığınmış. Ağaç hemen açılarak onu içine alıp gizlemiş. Küffar(kafirler/düşman), Hz.Ali'yi aramaktayken müzevir keklik yüksek bir yere çıkarak:

-Ali kavakta!....Ali kavakta!....

diye ötmeye başlamış. Bunu duyan düşmanlar hemen ağacı kesmeye koyulmuşlar. O anda kavaktan oluk gibi kan fışkırmış. Keklik bu kanla elini ve yüzünü yıkamış. Bu yüzden kekliğin ayakları ve gagası kırmızıymış. Hz.Ali kekliğe:

-Allah!....Kamalaklar olasın, diye bedua etmiş.

Kekliğin kışın kamalak olmasının sebebi buymuş.[604]

Not: Kamalak olmak: Kekliğin karı görünce gözlerinin kamaşması; bu durumun verdiği şaşkınlık içerisinde bir tarafa uçamaması.

33.Kervankıran:

Bugün Anadolu'muz bir baştan öbür başa örümcek ağı gibi kara ve demiryolu ile örülmüştür. Ama vaktiyle bunların hiç biri yoktu. Yolculuk aylarca sürer, beklenenler ve bekleyenler kavuşacakları günü sabırsızlıkla gözlerlerdi. İşte Anadolu'muzda yolların ancak kervanlara müsait olduğu devirlerde yola çıkan bir kafilenin başından geçen acı bir olay, o devirlerin izlerini günümüze kadar getirmektedir. Bir yıldıza da ad olan bu hadise, dinleyenleri de anlatanlar kadar hüzünlendirmekte, onları mazinin derinliklerine doğru çekmektedir. Hikaye şöyledir:

Eşyasını yükleyeli aylar olduğu halde hala menzile ulaşmayan bir kervan, uzun yolculuğun verdiği sıkıntı, gecikmenin verdiği tasa ile olanca gücünü sarf ederek yoluna devam etmektedir. Fakat mevsim, güneşin insanı yaktığı yaz, çiçek kokularının insanı sarhoş ettiği bahar değildir. Hava soğuktur, kış iyice bastırmıştır. Tek kurtuluş çaresi, ilerideki harabelere sığınmak ve orada bir müddet beklemektir. Kervanın sahibi böyle düşünür, emir verip orada konaklanacağını söyler.

Hemen bir ateş yakarlar, etrafına sıralanıp sohbete başlarlar. Sazı olan biri sazını çalmaya, sesi güzel olan biri de yanık memleket türkülerini söylemeye başlar. Böylece saatler ilerler, hava açılır. Fakat yola çıkmak için sabahı beklemeye karar verirler.

Nice sonra tan yerinde bir ışık görünce hepisinin gözleri parıldamaya başlar. Artık sabah olmuştur. Yola çıkabilirler, memlekete bir an önce varabilirler. Kervan hazırlanır, kafile yola revan olur. Bir müddet gittikten

[603] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri**, Elazığ 1994, s.63
[604] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak,/98**, s 49

sonra tan yerinde gördükleri ışığın mavi bir yıldız olduğunu anlarlar; henüz tan vakti değildir. Derken yeniden deli bir fırtına esmeye, her önüne geleni sağa sola savurmaya başlar. Kervandakiler ne önlerini görebilirler, ne de rahat nefes almayı becerebilirler. Böylece bütün kervan, fırtınanın merhametsiz kolları arasında ruhlarını teslim eder.

Bekleyenler ise ümitlerini kesmezler; ama onca kahredici bir kıştan sonra yolda kalan kervandan da hayır gelmeyeceğini bilmektedirler. Baharın güzel günleri gelince yollara dökülürler. Bulurlar bulmasına aradıklarını; ama hiç biri sağ değildir....

Bu olaydan sonra kervanı aldatıp yolda telef olmasına sebebiyet veren yıldıza "Kervankıran" adını verirler. Hatta bir türkü yakarlar bu kervankıran üzerine. Ama bu türküyü dinleyenler bu hikayeyi bilirler mi, bilmezler mi, orası meçhul....[605]

34.Kirvelik:

Anadolu'da sünnet olacak çocuğu kucağına alıp sünnet ettiren; onun her türlü düğün masraflarını karşılayan kimseye kirve denir.

Köylülerin inanışına göre kirvelik, Peygamber dostluğudur. Kirvenin oturduğu minder Peygamber postu, kirvenin kucağı Peygamber kucağıdır. Bu yüzden kirve, çocuğa anneden, babadan daha yakın olur.

Bu yakınlık, bu dostluk Hz.İbrahim ile birlikte başlamıştır. Rüyasında sünnet olmasını söylerler. Hz.İbrahim sabahleyin uyanınca durumu ev halkına anlatır. Kanının kaynadığı, çok sevdiği dostunu evine davet eder. Kirvelik teklifinde bulunur. Dostunun kucağında kendisini sünnet ettirir. Hz.İbrahim'in sünnet kanı, arkadaşının kucağına damlar. Kirvelik bu olaydan sonra başlamıştır.

Kirveliğin Türklere geçişi ise İslamiyetten sonradır.

İnanca göre İslam'da ilk kirve Hz.Muhammet'tir. Çünkü Hz.Muhammet, çok sevdiği torunları Hz.Hasan ve Hz. Hüseyin'i kucağına almış ve onlara kirvelik yapmıştır.[606]

35.Kocakarı Soğukları(Beldir Aciz/Beldir Acuze) Efsanesi:

Mart ayının başında kocakarı, oğlaklarını alarak "*Yaz geldi*" diye yaylaya çıkmış. Vakit öğleye yaklaştığında öyle bir fırtına kopmuş, öyle bir kar yağmaya başlamış ki , kocakarı yayla evine sığınmak zorunda kalmış. Peşinden de müthiş bir ayaz başlamış. Kocakarı donmamak için büyük bir kazanı ters çevirerek oğlaklarıyla birlikte onun altına girmiş.Soğuk o kadar şiddetlenmiş ki, hepsi kazanın altında donarak ölmüşler.

[605] Saim Sakaoğlu, Kervankıran, a.g.e., s.70-71
[606] Kutlu Özen, Divriği Köylerinde Kirvelik Geleneği, **Folklor ve Etnografya Araştırmaları/1985**, ASY, İstanbul 1985, s.240

O günden sonra, şubat ayının sonu ile mart ayının başında geçen soğuk günlere *"Kocakarı Soğukları"* adı verilmiş. Hatta kocakarıyı kazanın altından çıkaran köylünün biri;

Mart ayında barınacağım

Dingildeşir oğlacığım, demiş.[607]

Not: Beldir Aciz: Üçü martta, dördü şubatta şeklinde tamamlanan, 28 Şubatta başlayıp, 3 Martta biten sayılı fırtınadır. Halk, bu günlere Kocakarı soğukları adını vermiştir.

36.Leylek ile Ters Yel Efsanesi:

Leyleğin biri şöyle bir olay anlatmış:

-Gecenin birinde öyle bir kar yağdı, öyle bir kar yağdı ki neredeyse yuvama kadar çıkacaktı. Evler çökecek, diye korktum. Fakat biraz sonra bir ters yel esmeye başladı. Karı öyle eritti, öyle eritti ki meydana gelen sellerden dünya batacak zannettim. Ancak sabaha karşı her şey eski haline döndü. Bütün bu işler olup biterken insanlar sıcak yataklarında mışıl mışıl uyudular. Sabahleyin de hiç bir şeyden habersiz günlük işlerine koyuldular. İnsanların bu hallerine şaşıyorum.[608]

Not: *Ters yel:* Kaba yel, lodos, güney....Karları eriten rüzgar.

37.Lokman Hekim ve Limon Ağacı:

Lokman Hekim hanımıyla birlikte memleket memleket gezip hastalara şifa dağıtırken, yolları bir köye düşmüş. Bakmışlar ki köyün etrafı limon ağaçlarıyla kaplı. Lokman Hekim'in Hanımı:

-Ya Lokman!...Buraya hiç uğramayalım; eğer buranın insanları şu limon ağacının meyvesini yeteri kadar yiyorlarsa burada hasta olmaz, demiş.

Lokman Hekim biraz düşündükten sonra hanımına:

-Hayır uğrayalım; belki limonun çekirdeğini yiyenler vardır, demiş.[609]

38.Mart Dokuz'u:

Doksan kuşu, Aralık ayında doksan taş alıp yuvasına çıkar. Yuvasına çıktığı günden itibaren her gün bir taş atar. Doksan kuşu, taşlar bitince yuvasından dışarı çıkar. Bu taşların bitimi Mart ayının başındaki bir fırtınaya rastlar. Doksan kuşu dışarı çıktığında bu fırtınayla karşılaşır. Ve

[607] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s *.52*
[608] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s *.50*
[609] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s *.58*
40.Necati Demir derlemesi, Hatice Soysal, Eğitim Fak. Sınıf Öğretm

kışın bitmediğini sanarak dokuz tane taş daha alıp yuvasına döner. Bu dokuz taşın bitimine ***Mart Dokuz'u*** denir.

Eskiden bu günde halk ***"Dağ başı tandır başı"*** der ve Padişah'a yayla çıkılması için haber gönderirmiş. Padişah'ın çadırı yaylaya kurularak halk yaylaya çıkarmış. Bundan sonra Mart Dokuzu başlar. Yaklaşık bu günlerde görülen bir fırtına genellikle halkı yaylada vururmuş. Bir kadının yaylada bu fırtınadan korunmak amacıyla kazanın altına girmesi nedeniyle halk bu fırtınaya "Karıyı kazana tıkan fırtına " demiştir.[610]

39.Musa Peygamber'in Çobanlığı:

Cebrail, Azrail, Mikail...Üçü kurt şeklinde geliyorlar. Tur Dağı'nda koyun güderken Musa Peygamber'den davar istiyorlar. O da "Davarla alakasının olmadığını, sahibine danışmadan vereniyeceğini söylüyor. Kurtlar:

-Git, ağana danış gel, diyorlar

-Ben giderim ya, siz kurtsunuz, davarı hep kırarsınız.

Kurtlar, "Kırmayacağız" diye yemin ediyorlar. Musa Peygamber, ağasına danıştıktan sonra kurtlara koyunu veriyor. Kurtlar koyunu kesip, karnından kuzusunu çıkarıyorlar. Koyun:

-Körpe kuzumu götürmeyin, diye ağlıyor.

Onlar da:

-Eğer kuzucuğunu ararsan, İsmail'de koçunu kurban bil, diyorlar.

Musa'nın Tur Dağı'nda koyun güderken
İki Cihan Serveri'ne pir dedi.
Allah için ibadetin ederken
Üç kurt geldi: Nasibimi ver, dedi.

Göğden indi, Hallac-ı Mansur yaydı
Okuduğumuz da elif-be idi
Kurtlar sizin dileğiniz ne idi?
Can ürkütme yanımızda dur, dedi.
(Bizden evvel bir sahibi var, dedi)

Sevgili Muhammed, halkı n'ideriz
Rızasız lokmaya haram ideriz.
Var git Musam, koyununu güderiz
Sen git Musa'm, var ağanı gör, dedi.

Sevgili Muhammed, gülleri gonca
Size tabi olsun belleri ince,
Kırdırırsın sürümü, ben gidince
Azcık yumuşumuz bana güç, dedi.

Hazreti İsa'nın pir hakkı için
Hazreti Ali'nin iş hakkı için
Hasan Hüseyin'in baş hakkı için
Sürünün hesabını tam bil, dedi.

Musa'm vedalaşıp yollara düştü
Melekler önünden bir sancak açtı
El bağlayıp Musa'm ağaya danıştı
Var git Musam, nasibini ver, dedi.

Musa'm vedalaşıp geri dönünce
Kürtların dileği kabul olunca
Mor-ala koyunu tutup verince
Allah sizden razı olsun pir, dedi.

Koyunu tuttular, koyun gerildi
Karnını yardılar koyun dirildi
Koyun ağlar: Körpe kuzum var, diye.

Eğer koyun kuzucuğun ararsan
Arafat'ta koçun kurban bil, dedi
İsmail'de koçun kurban bil, dedi.[611]

40. Nasipsiz Ev Sahibi:

Şarkışla ve çevre köylerde, yurdumuzun her yerinde olduğu gibi Hz.Hızır hakkında anlatılan bir çok efsane vardır. Bu efsaneler, Anadolu'nun değişik yörelerinde anlatılanlarla zaman zaman büyük benzerlikler göstermekte, bazen de aynı şekilde anlatılmaktadır.

Bilindiği gibi , halk arasındaki inanışa göre herhangi bir evi denemeye giden Hızır, kılık olarak dilenciliği seçmektedir. *"Her geleni Hızır bil..."* sözü de buradan gelmiş olmalıdır.

Adamın biri Hızır'ın kendisini hiç ziyaret etmediğinden yakınır. Bir gün evine yakın olan bir veliye danışmaya giderek derdini anlatır. Hızır'ı misafir etmek istediğini, ona izzet-i ikramda bulunmaya niyetli olduğunu, söyler. Veli, adama:

-Sen var evine git; ben yarın Hızır ile konuşur, onu evine gönderirim; böylece sen de muradına ermiş olursun, der.

Adam evine gider. Ertesi gün bütün hazırlıklarını yaparak Hızır'ı beklemeye başlar. Bir süre sonra sersefil bir dilenci gelerek adama:

-Hem aç, hem de yorgunum. Allah rızası için karnımı doyurup, bana bir süre kalacak yer gösterin, der.

Adam da:

[611] Önder Çağıran, *Musa'm Tur Dağı'nda Koyun Güderken*, **Erciyes**, Sayı: 130, Ekim 1988, s.2

-Bugün çok ağır bir misafirim gelecek, seni bu kıyafetinle evime alamam,

diyerek gelen dilenciyi kovar. O gün akşama kadar bekler; fakat başka gelen giden olmaz.

Veli'nin kendisine yalan söylediğini zannederek, koşarak evine gider. Sert bir dille:

-Hani Hızır'ı evime gönderecektin, diye çıkışır.

Veli de, Hızır'ın dilenci kılığında geldiğini; fakat kapı dışarı edildiğini anlatır. Adam tekrar ısrar eder. Kendisine bir şans daha verilmesini ister. Veli kabul eder. Ertesi gün Hızır'ı yeniden evine göndereceğini söyleyerek adamı evine gönderir.

Ertesi gün Hızır, bezirgan kılığında gelir. Bu sefer de Hızır'ı dilenci kılığında bekleyen adam, gelen bezirganı kovar. O gün de bezirgandan başka gelen olmaz. Tekrar Veli'nin evine gider. Aynı şekilde Veli'ye çıkışır. Veli, gelen bezirganın Hızır olduğunu söyleyince adam yine pişman olur. Veli'den kendisine son bir şans daha verilmesini ister. Veli de:

-Yarın Cuma namazı çıkışında caminin önünde bekle. Camiden en son kim çıkarsa bil ki o Hızır'dır. Eline ayağına kapan, al evine götür, der.

Adam da ertesi gün, velinin dediği gibi Cuma namazı çıkışında caminin önünde bekler. Camiden en son pejmürde bir çocuk çıkar. Adam kendi kendine:

-Bu çocuğun Hızır olduğunu benden başka kimse bilmiyor. Çocuğa yalvarsam şanıma gölge düşecek, diye düşünür.

Gidip de çocuk kılığındaki Hızır'ı evine davet etmeyi gururuna yediremez. Böylece o adama Hızır'ı evinde uğurlamak bir türlü nasip olmaz.[612]

41. Namaz Kılan Ağaçlar:

Yaratılmış olan her şey, kendi diliyle Allah'ı zikretmektedir. Aşağıdaki efsane de bunu anlatmaktadır:

Bir kadın, Kadir Gecesi'nde sabaha kadar hiç uyumadan ibadet etmeye karar verir. İlk akşamla birlikte namaz kılmaya başlar. Tan yeri ağarıncaya kadar devam eder. Bir ara penceresinden dışarı bakan kadın, gördüklerine çok şaşırır. Çünkü bahçesindeki ağaçlar tıpkı bir insanın namaz kılması gibi rükuya ve secdeye gitmektedir.

Kadın kendi kendine:

-Bu gördüklerimi komşularıma anlatırsam hiçbiri bana inanmaz; üstelik deli olduğumu zannederler, diye düşünür.

[612] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri**, Elazığ 1994, s.35

Koşarak dışarı çıkar ve kınab(başörtüsü)'ını secdeye giden ağaçlardan birinin tülez(en uç nokta)'ine bağlar.

Sabah olduğunda bu olayı komşularına anlatır. Tahmin ettiği gibi komşularından hiçbiri inanmaz. Bunun üzerine kadın ağacın en uç dalına bağladığı örtüsünü gösterir:

-Sizin bana inanmayacağınızı tahmin ettiğim için; ağaçlar secdeye vardığında en uç dalına bağlamıştım, der.[613]

42.Nergiz:

Hz.Peygamber'imizin kızı, Hz.Fatma çocuklarından birine hamile iken aş eriyor ve canı yeşil soğanla yumurta yemek istiyor. Bu, Hz. Peygamber'e ayan oluyor. Çarşıdan soğan ve yumurta alıyor. Kızına getiriyor. Bunları verirken:

-Kızım, bunları alın. Yumurtayı haşlayın, yarın Sultan Nevruz'a çıkın ve orada yiyin.

Hz.Fatma da babasının söylediğini yerine getirir. Sultan Nevruz'da kıra giderler. Orada bu yiyecekleri yerler.

Hz. Peygamber, kızına der ki:

-Orada yediklerini, daha sonra çıkaracaksın(kusacaksın), o da çok güzel bir çiçek yani nergiz olacak.

Hz.Fatma, bir müddet sonra yediklerini çıkarır, o da hoş kokulu güzel bir çiçek olur; adını nergiz koyarlar.[614]

43.Nuh'un Gemisindeki Kediler:

Nuh Peygamber, tufan vaktinde her hayvandan bir çift gemisine almış ve bütün hayvanlara:

-Yiyip içmek serbest, ancak cima etmeyeceksiniz (birleşmeyeceksiniz) demiş.

Bu emri bütün hayvanlar yerine getirdiği halde, kediler kendilerini zaptedememiş ve cima yapmışlar. Bu işi önce herkesten gizlemişler; ancak bir süre sonra doğan yavruları onları ele vermiş.

Gemide bir dedikodu başlamış:

-Kediler cima yapmış!...Kediler cima yapmış!...

diye olayı hararetle birbirlerine anlatıyorlarmış. Bu olay Nuh Peygamber'in kulağına kadar gitmiş. Nuh Peygamber, kedilere:

-Kıyamete kadar rezil malamat olasınız, demiş

[613] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.60
[614] Abdulaziz Uçar, MYO, İşletme Böl.

Nuh Peygamber'in bu şekilde bedduasını alan kediler kıyamete kadar gerçekten rezil bir halde olacaklarmış.

Meğerse kedilerin *"gırnavvv...."* olduklarında bağırıp çağırmalarının ve yaptıkları işten herkesi haberdar etmelerinin sebebi bu bedduadaymış.[615]

44.Rüzgar Efsanesi(1):

Rüzgar, ihtiyar bir kadınmış. Ali isminde bir de oğlu varmış. Ali bir gün evden çıkarak kaybolmuş. İhtiyar kadın, oğlu gelmeyince başlamış onu aramaya.

Aklına düştükçe, evinden çıkarak *"Aliiii....Aliiii..."* diye dünyanın her yerinde onu arar, gerisin geri evine dönermiş.

Ali'nin bilinmeyen bir yerde bir evi varmış. Esmeye başlayınca, o evden çıkarmış.

Yelin annesi:

-Ah yavrum! Nerelerde kaldın? Şimdi nerdesin?

Deyince, yanındakiler:

-Oğluna ne var! Gör ki nerede hangi güzellerin .....tünü açıyor, derlermiş.

Belki de bunun gibi bir çok efsanenin tesirinde kalan köylüler harman savururken, rüzgar kesilirse, yelin çıkması için:

-Yel öldü!...Yel öldü!...Haydar!... Haydar!...

diye seslenirler. Yine fırtına çıktığında ya da rüzgar istemedikleri zamanlarda:

-Ali burada yoh!...Ali burada yoh!....Yel evine...Ali burada yoh, yel evine!...

Ya da üç kere:

-Talaz evine!....Talaz evine!....diye bağırırlar.[616]

44.Rüzgar Efsanesi(2):

Arıcılar, Hz.Süleyman'a rüzgarları şikayet etmeye gidiyorlar ve o... huzuruna çıkınca:

-Ya Süleyman, bazı rüzgarlardan şikayetimiz var...Arılarımız telef oldu, b... ...immet eyle!... deyince, Hz.Süleyman:

-Poy... değerse(eserse) zararınızı ireşbere sağladırım. Ters yel(kıble yeli) değdiyse bostancıya....Dağ yeli değerse zaten işiniz iş...Velakin sarı yel değerse ne siz... ne bana...,cevabını vermiş.[617]

[615] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s. *48-49*
[616] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yö...sinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s. *51-52*

45.Soğan Kabuğu

Şarkışla ve çevre köylerde soğan kabuğunu yakmaya hoş bakılmaz. Hatta soğan kabuğunun yakılmasının çok günah olduğu söylenir. Çünkü halkımızın bir kısmı soğan kabuğunun cinlerin parası olduğunu söyler. Yakılan her soğan kabuğuyla paraları biraz daha azalan_Kimilerine göre cinlerin parasının bereketini yok ettiği için- cinlerin hırsızlık yapmaya mecbur kalacakları anlatılır.

Halkımızın bir kısmı da ısrarla:

Soğan kabukları cinlerin değil, şeytanların parasıdır. Yakıldığı zaman azalması gerektiği halde artar. Bu sebepledir ki nerede bir soğan kabuğu yakılacak olsa, bütün şeytanlar oraya toplanarak:

-Yaşasın insanoğlu...Bizim paramızı çoğaltıyor,

diyerek bayram ederler.

Kimilerine göre cinlerin, kimilerine göre de şeytanların parası kabul edilen soğan kabuğunun yakılmasına Şarkışla'da, bilhassa köylerinde pek rastlanmaz.[618]

46.Sadık Hayvan:

Sahibine sadakatıyla bilinen hayvan köpektir. Bu sadakat insanoğlunun dünyaya gönderilişinden hemen sonra başlamıştır.

Hz.Adem, dünyaya gönderildiğinden bir süre sonra vahşi hayvanların arasına düşer. Hayvanlar kendisine iyice yaklaşıp parçalayacakken, Cebrail aracılığıyla Hz.Adem'e, o hayvanlar arasında bulunan köpeğin başını okşaması bildirilir.

Hz.Adem'in, başını okşaması ile birlikte köpek birden bire ehlileşir. Arkasından diğer hayvanlara havlayarak onları korkutup kaçırır.

Bu olaydan sonra köpekler her zaman sahiplerine sadık kalarak, onlara hiçbir zaman ihanet etmezler. Zaman zaman kendi hayatlarından dahi vazgeçerek, sahiplerine zarar gelmesini önlerler[619].

47.Sarı Yıldız Türküsü(1):

Üç yıllık bir ayrılıktan sonra Sivas'a dönmekte olan bir ticaret kervanı, Kayseri ile Sivas arasında kar fırtınasına tutulur. Yıkık bir hana sığınır. Yuvalarına yaklaştıkları için hiç birini uyku tutmaz, sabırsızlıkla sabahı beklerler.

[617] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler*, **Revak/98,** s .52
[618] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.109
[619] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.62

Kervanda bulunan bir delikanlının nişanlısı gözünde tütmektedir. İkide bir dışarı çıkarak sabahın ışıklarını gözetir. Her taraf bembeyaz kardır. Bir ara doğuda parlak bir yıldızın sarı ışıklar saçarak parladığını görür:

-Sabah yıldızı......, diye bağırır.

Kervan yola koyulur; bir hayli yol alır... Yıldız kıpırdamadan yerinde durmaktadır. Kervankıran denilen yere vardıklarında tipi başlar. Kervanı yok edip gider....Meğer görülen yıldız, Sabah yıldızı değilmiş...

Havalanma telli turnam
Aman aman hey...
Uçup gitme yele karşı
Niye doğdun sarı yıldız
Mavi yıldız
Yıldız yıldız yıldız....
Zülüflerin tel tel olmuş
Uçup gitme ele karşı
Evler yıkan, beller büken
Kanlım oldu kervan kıran
Dön dön dön...

Davlunbaza vur turnayı
Aman aman hey
Dünden avladık burayı
Ah, niye doğdun sarı yıldız
Mavi yıldız
Getir oğlan boz kulayı
Aman aman hey
Binem gidem yare karşı
Ah, niçin doğdun sarı yıldız
Mavi yıldız....[620]

47.Sarı Yıldız Türküsü(2):

Genellikle "Yıldız" veya "Kervankıran" adıyla bilinen türkü, aslında efsaneye dayalı olarak, Anadolu'nun pek çok yerinde söylenmektedir.

Bir kervan ertesi gün sabah erkenden yola çıkmak için konaklamış. Kervancıbaşı sabah yıldızının doğmasını bekliyormuş. O sırada doğan kervankıran yıldızını, sabah yıldızı sanan kervancıbaşı, kervanın yola çıkması için emir vermiş. Ancak, kervan gece erkenden doğan bu yıldıza aldanıp yolunu şaşırmış ve fırtınaya yakalanıp kırılmış. O günden sonra bu yıldıza "Kervankıran" adı verilmiş. Sivas'ta anlatılan diğer bir varyanta göre, Veysel adlı bir kişinin sevgilisine kavuşmak için heyecanlanıp acele

[620] Uğur Güler, Zara MYO, Arıcılık Böl.

ederek kervana öncülük etmesi sonucu bu felaket başlarına gelir. Kervanın kırıldığı yere de "Kervankıran" denilmektedir.[621]

48.Sır-Nur Günü:

Halk arasında yılın bir günü ağaçların secdeye geldiğine inanılır. Bu gün ya 7 mart, ya da 14 mart günüdür. Sadece bir ağacın secdeye gelmediğine inanılır. Bu da ardıç ağacıdır.

Efsaneye göre bir yolcu ormanda giderken, ekmek torbasını ardıç ağacının dalına asmış. Yani emanet etmiş. İşte , ardıç ağacı da üzerinde emanet olduğu için eğilmezmiş. Çünkü eğilirse ekmek torbası düşecektir.[622]

49.Taraklı Kuş Efsanesi:

Efsaneye göre, yeni gelin olmuş bir kız, kayınbabası tarafından saçlarını tararken görülür. Gelin, saçının kayınbabası tarafından görüldüğünü fark edince çok utanır. "Allah'ım, ya beni taş et; ya beni kuş et" diye yalvarır. Gelin, Allah tarafından kuşa çevrilir.

Kız, kuşa çevrilirken saçında takılı olan tarak, kuşun başında aynen kalır. Bu kuşun adı dilden dile taraklı kuş olarak dolaşır.[623]

50.Taş Bebek Efsanesi:

Bağrında nice saf gönülleri barındıran Anadolu'da yüzyıllardır bir efsane söylenir, gelir... Bu, taş bebek efsanesidir. Olay Anadolu'nun hangi bölgesinde, ne zaman geçmiştir; kimleri ilgilendirmiştir? Bilmiyoruz. Nesilden nesile anlatılan efsane şudur:

Bir bey, oğlunu evlendirir. Zihinlerden silinmeyecek, dillere destan bir düğün yaptırır. Oğluna soylu bir aileden bir kız alır. Ne demişler: "Asil al, bey doğursun."

Fakat her şey düşünüldüğü gibi olmaz. Han ölünce yerine oğlu geçer.Aradan seneler geçtiği halde beyin hanımı hala bir çocuk doğurmamıştır. Herkes veliahd olacak çocuğun olmasını dört gözle beklemektedir. Allah'tan gelene kul ne yapsın? Kadın çaresiz; fakat ümitlidir.

Bakmış olacak gibi değil, uzun bir taş alır, ona bebek hüviyeti verir; sarıp beşiğe kor. Gün batımından sabaha kadar ağlar. Ağladıkça söyler, söyledikçe ağlar. Mevlasından bu taşa can vermesini niyaz eder. Gelmiş

[621] Dr.Ali Duymaz, Kervankıran Türküsü, Erciyes, Sayı: 176, Ağustos 1992, s.9-12; ayrıca Ahmet Caferoğlu, Sivas ve Tokat Ağızlarından Toplamalar, İstanbul 1944, s.98(Divrikli Nuri Üstünses'ten derleme) ve yine Saim Sakaoğlu, 101 Anadolu Efsanesi, İstanbul 1976, 148-156

[622] Fadime Tosun, MYO İşletmecilik Böl.

[623] Necati Demir derlemesi, Mücahit Akgül, Eğitim Fak. Matematik Öğretm.

geçmiş sahabenin, velinin ve ulu kişilerin ruhlarına sığınır. Sonunda yakarışları Allah katında kabul olur; taş canlanır."

Efsanenin Manzumesi

Al elekten elediğim
Al yüreğe doladığım
Seni Hak'dan dilediğim
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Beşiğime koydum taşı
Dilemden akıttım yaşı
Cümle evliyalar başı
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Beşiğime taş bağladım
Gözlerime yaş bağladım
Bir uğirdim, bir ağladım
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Kaşlarının ucu hilal
Dudakları ebuzülal
Mekke'deki Hacı Bilal
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Çalkan Karadeniz çalkan
Deryalarda olur yelken
Melik Gazi, Hoca Sultan
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Acep horoz öttü m'ola
Baban gerde gitti m'ola
Kamil'ini unuttu m'ola
Mevlam buna bir can versin(Nenni)

Şükür Mevlam canı verdi
Anaların yüzü güldü
Dağlar taşlar bizim oldu
Mevlam buna uyku versin

Bebeğin beşiği bakır
Ben sallarım takır takır
İçindeki Ebu Bekir
Mevlam buna uyku versin.

Bebeğin beşiği çamdan
Ben sallarım tatlı candan
Baban şimdi gelir Van'dan
Mevlam buna uyku versin.[624]

[624] Doğan Kaya, *Sivas'ta Taş Bebek Efsanesi*, **Türk Folkloru**, Sayı:14, Eylül 1980, s.26

51.Tavuk Efsanesi:

Kuşlar göç halindeyken bir yere inip dinlenmişler. Uçma vakti geldiğinde içlerinden biri:

-İnşallah yarın bu zaman, falan memlekette oluruz, demiş.

Bu kuşun sözlerini hafife alan tavuk, ona alay yollu:

-İnşallah, desen de, demesen de yarın orda olacağız, bak bu kanatlara yol mu dayanır?

Diyerek böbürlenmiş.

Hareket vakti geldiğinde bütün kuşlar uçtuğu halde, tavuk bir türlü uçamıyormuş. Meğerse *"İnşallah"* demediği için Allah, onu cezalandırmış ve *"Küt olasın!...."* demiş.

Yeryüzündeki bütün tavuklar meğerse bu yüzden uçamazlarmış.[625]

52.Tavşan ile Yavruları Efsanesi

Tavşan, yavrularını dünyaya getirdikten sonra yedi gün sayar ve yedinci günün bitiminde yavrularını başına toplayarak:

-Yedi gününüzü yetirdim,

Bıyığınızı bitirdim,

Haydi, her biriniz bir dağa..:

der, yavrularını birer birer dağıtırmış.[626]

53.Tilki Efsanesi:

Çok eski zamanların birinde bir hırsız yaşarmış. Köylünün mallarını çalıp dururmuş. Artık köylüye kan kusturmuş. Malları çaldıktan sonra dağa çıkıp ateş yakarmış. Burada çaldığı yiyecekleri yermiş. Yanan ateşi gören köylüler, gidip bu adamı yakalarmış. Her seferinde bir daha yapmamaya tövbe eder; fakat yine de hırsızlıktan vazgeçmezmiş.

Yine bir gün köylülerden birinin malını çalıp dağa kaçmış. Burada ateş yakmış. Köylü bu ateşi görünce hırsızı yakalamış. Çok sinirliymiş. O anda Allah'a dua etmiş :

Allah'ım sen bunun ağzını bıçak, içini ateş yapıp dağa sal, demiş.

Bunun üzerine hırsız tilki olup, dağlarda yaşamaya başlamış.[627]

---

[625] Kadir Pürlü. *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s *49*
[626] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler.* **Revak,/98,** s *5o*
[627] Fadime Tosun, MYO İşletmecilik Böl.

54.Tuz Efsanesi/1

Hz.İsmail'in kurbanının derisi yere serildi. Et, kemik ve artan parçalar derinin içine konup katlandı. Tam bu esnada gaipten bir ses:

-Ya İbrahim, o deriyi göğe savur, dedi.

Hz.İbrahim bu sesi duyar duymaz, hemen kurban derisini kucaklayarak göğe savurdu. Derinin göğe savrulmasıyla binlerce parçaya ayrılması bir oldu. Bu parçaların her birisi bir memlekete düştü ve hangi memlekete düştüyse oradan tuz çıktı.[628]

54.Tuz Efsanesi/2:

Yurdumuzun her yerinde olduğu gibi bütün nimetlere verilen değer, Şarkışla ve çevre köylerde de verilmektedir. Tuzu çok seven Cemel köyü halkı ismini nereden aldığını açıklayan bir efsaneyi kendi aralarında yaşatmaktadırlar.

Efsaneye göre bir ülkenin gerek insanlar, gerekse hayvanlar tarafından çok sevilen bir padişahı vardır. Bir gün kurdundan kuzusuna kadar bütün hayvanlar padişaha aynı gün, ayrı günlerde ziyafet vermeyi planlarlar. Bu planlarını da padişaha bildirirler. Padişah:

-Madem hepiniz beni yemeğe davet ediyorsunuz; öyleyse ben de en güzel yemek yapanınıza madalya vereceğim, der.

O tarihte insanlar da dahil olmak üzere karınca haricinde hiç bir mahluk tuzu bilmiyormuş. Dolayısıyla yemeklere bir tek karınca tuz koyuyormuş.

Efsaneye göre padişah, karıncanın yemeğinin tadına bayılır. Karıncayı huzuruna çağırtarak:

-Bu yemeğin içine ne koydun ki bu kadar lezzetli olmuştu?

Diye sorar. Karınca:

- Tuzzz...., diyemez. Dızzzz...,der.

Ağzında getirdiği bir parçacık tuzu padişaha verir.

O günden sonra karıncanın ağzında getirdiği nesneye "duz" denir. Daha sonra "tuz" şekline dönüşür.[629]

55.Ucmuluh/Mucmuluh

Şarkışla ve çevre köylerde, aşırı obur çocuklara *"Ucmuluh"* denmektedir. Ucmuluh, efsaneye göre masallardaki devler gibi bir insandır. Halkımız, Ucmuluh'un büyüklüğünü tarif etmek için: *"Anasının karnından çikarmak için üç ebe, üç gün uğraşmış"* demektedir.

---

[628] Kadir Pürlü. *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s *53*
[629] Zekeriya Metin. **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.110

Ucmuluh hakkında anlatılan bir efsane şöyledir:

Bir ihtiyar, anasından doğduğu günden beri karnı doymayan Ucmuluh'a:

-Eğer bana bir şelek ağaç getirirsen karnını doyururum, der.

Ucmuluh, ihtiyardan duyduğu bu sözlere sevinerek ormana ağaç getirmeye gider. Ağaçları kökünden koparak büyük bir şelek yapar. Birer ikişer tane de koltuğunun altına sıkıştırarak ihtiyarın evinin yolunu tutar.

Ucmuluh'a yolda bir şeytan rast gelir:

-Bu ağaçları kime götürüyorsun, diye sorar.

Ucmuluh, ihtiyara götürdüğünü; karşılığında ihtiyarın karnını doyuracağını söyler.

Şeytan:

-Bir ihtiyar, bu devin karnını nasıl doyuracak,

diye düşünürken, sonunda gidip ihtiyara sormayı akıl eder.

İhtiyar:

-Ona Besmele-i Şerif'i çektirecegim, sonra da şu pilavı yedireceğim,

diyerek hazırladığı küçük bir tencere içindeki pilavı gösterir.

Ucmuluh'un Besmele çekmesini istemeyen Kör Şeytan, onun yanına giderek:

-O ihtiyar seni kandırıyor. Ben biraz önce evine gittim. Küçük bir tencere içinde sana bir avuç pilav yapmış. O pilavla kesinlikle karnın doymaz. Sana büyülü sözler söylettirdikten sonra yemeğin başına oturmanı isteyecek. Sakın o sözleri söyleme; çünkü doymadığın halde kendini doymuş zannedersin, diyerek Ucmuluh'u kandırır.

Kör Şeytan'a kanan Ucmuluh, sırtındaki ağaçları hırsla indirerek, doğruca ihtiyarın evine gider.

-Çabuk yemeğimi getir. Karnımı doyurup daha sonra ağaçlarını getireceğim, der.

Ucmuluh'un çok sinirli olduğunu gören ihtiyar, hiç bir şey söylemeden pilavı getirir. Ucmuluh, ihtiyara, o kadar pilavla doymayacağını söyler. İhtiyar, Besmele çekerse doyacağını söyler. Besmele'yi sihirli söz zanneden Ucmuluh her ne yaparsa yapsın Besmele çekmeyeceğini söyler.

İhtiyar, güç bela hile ile Ucmuluh'a Besmele çektirir. Sonra ona pilavı yemesini söyler. Ucmuluh, üç gün boyunca pilavı kaşıklar ama bir türlü bitiremez. Hayatında ilk kez sofradan tok kalkar.

Karnı doyan Ucmuluh ormana giderek bir şelek ağaç getirir. Getirdiği ağaçlardan ihtiyarın bir kışlık odun ihtiyacı karşılandığı gibi; kerestelik ağaçlarla büyük bir cami yapılır.[630]

Şelek: Sırtta taşınacak miktarda odun, çalı çırpı yükü.

56.Uğut Yemeği Efsanesi: Bir gün, Fadime Anamızın çocukları Hasan ile Hüseyin *"pekmez"* diye ağladılar. O buğdayı ekti ve hemen çillendi. Onu götürüp dövdü ve süt halindeki şerbetini aldı. Bu şerbeti bir kaba koyup kaynatmaya başladı. Kendisini merakla seyreden Hasan ile Hüseyin'e:

-Pekmez yapıyorum, yavrularım size,

dedi. Bir süre sonra kaynatılan buğday şerbeti kıpkırmızı bir renk alarak tıpkı pekmeze benzedi. Daha ateşten indirilerek soğutulan uğutu Hasan ile Hüseyin büyük bir sevinç içinde yediler. Bu yüzden uğut Fadime Anamız'ın pekmeziymiş.[631]

Not: **Uğut;** Buğday sütünü kaynatmak suretiyle yapılan bir çeşit tatlıdır. Görünüşü pekmeze benzer ve pekmez kadar lezzetli bir yiyecektir.

57.Üç Gelin

İnsan her zaman insan, hayvan da her zaman hayvandır. Bir hayvan, insan kılığına girerse yine hayvani özelliklerinden kurtulamayacağı gibi; hayvan kılığına giren bir insan da insani özelliklerini kaybetmez.

Şarkışla'nın Cemel köyünde anlatılan aşağıdaki efsane buna güzel bir örnektir:

Adamın birinin bir kızı varmış; hem yüz güzellliği, hem de huy güzelliği açısından çok meşhurmuş. Gelin olma çağı geldiğinde, babasının çok sevdiği üç arkadaşı oğularına vermesi için dünür giderler. Adam hiç birini kıramaz ve üçüne de ayrı ayrı söz verir. Kızı bir tanedir; ama söz verdiği üç kişi...

Dolayısıyla bir türlü işin içinden çıkamaz.

Düğün günü yaklaştığında evliyalardan birinin yanına giderek durumu anlatır. Evliya, adama bir kedi, bir de köpek yavrusu getirmesini söyler. Adam giderek bir kedi, bir de köpek yavrusu bulup getirir.

Evliya, kedi yavrusunu, köpek yavrusunu ve kızı bir odaya kilitleyerek dua eder. Bir kaç saat sonra kapıyı açarlar. Kedi yavrusu, köpek yavrusu kızın kılığına girmiştir. Hangisinin kızı, hangisinin kedi ve köpek yavruları olduğunu adam bile ayıramaz.

[630] Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.92

[631] Kadir Pürlü, *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak/98,** s.53

Düğün günü geldiğinde her birini rastgele bir arkadaşının oğluyla evlendirir. Bir müddet sonra kızlarını ziyarete gider. Arkadaşlarına huyunun suyunun nasıl olduğunu ayrı ayrı sorar.

Birisi:

-İt gibi adamın yüzüne atlıyor, der.

Diğeri:

-Çok memnunum, der.

Sonuncusu da:

-Kedi gibi onun bunun yüzünü tırmalıyor, der.[632]

58.Yanmayan Tahta Kaşıklar:

Yurdumuzun her yöresinde, inanan her aile Hızır'ın evlerine gelerek sofralarını bereketlendirmesini ister. Bu sebeple misafirperver halkımız, *"Her geleni Hızır bil"* sözüne uyarak kapılarına gelen bir yabancıyı geri çevirmemeye gayret gösterir. Pek çok kimse de Hızır'ın evine gelip gelmediğini merak etmeden duramaz. Kendi kendilerine, *"Acaba, Hızır bizi ziyaret etti mi? Bunu anlamanın bir yolu yok mu?"* sorusunu sorarlar.

İyi kalpli saf bir adam, Hızır'ın evine gelip, kendisini denemediğini zannederek sürekli üzülmektedir. Bir gün yakınlarında bulunan bir velinin yanına giderek derdini ona anlatır. Veli, iyi kalpli adama:

-Zannettiğinin tam aksine, Hızır, seni sık sık ziyaret ediyor; fakat sen, bunun bilincinde değilsin, der.

İyi kalpli adam velinin kendisini avuttuğunu zannederek inanmak istemez. Ona:

-Peki, Hızır'ın beni sık sık ziyaret ettiğini nasıl anlayabilirim? der.

Veli de:

-Bugünden itibaren, evine gelen misafirlerine tahta kaşıkla yemek yedir. Kaşıkları yıkama ve aynı kaşıkla başka bir misafirine yedirme. Bir köşede biriktir. Bir ay sonra o kaşıkları da alarak benim yanıma gel. Ben de sana Hızır'ın seni ziyaret etmeye sık sık geldiğini ispatlayayım, der.

Adam, evine gider. Velinin dediklerine harfiyen uyar. Bir ay sonra kaşıkları alarak velinin evine gider. Veli, adamdan kaşıkları alıp gürül gürül yanan ocağın içine atar. Velinin bu hareketine hiçbir anlam vermeyen iyi kalpli adam, ona "kaşıkları neden ocağa attığını" sorar.

Veli de:

-Bu kaşıkların hangisiyle veya hangileriyle Hızır yemek yemişse, o kaşık veya kaşıklar yanmayacaktır" der.

632. Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.66

Ocak söndüğü zaman gerçekten de velinin dediği çıkar. Ocağa atılan kaşıklardan tam yedi tanesi ateşten etkilenmemiştir. İyi kalpli adam böylece Hızır'ın kendisini sık sık ziyaret ettiğine emin olur; sevinerek evinin yolunu tutar.[633]

59.Yılan Zehrinin Panzehiri

Cennetin bekçisi iken, şeytanı ağzının içine sokarak cennete alan; Hz.Havva ile Hz.Adem'in yasak meyveyi yiyerek dünyaya gönderilmesine sebep olan; buna karşılık kıyamete kadar sürünmeye mahkûm edilen yılan efsanesi Türkiye'nin hemen her köşesinde anlatılmaktadır. Aşağıdaki efsane de bunlardan biridir:

Şeytanı, ağzına alarak cennete sokan yılan; cennet bekçiliğinden kovulur. Sürünmeye mahkum edilir. Yılan, affedilmek yerine, Allah'la pazarlığa girişir.

-Beni sürünmeye mahkum ederek dünyaya gönderirsen, ben de insanoğlunu zehirleyip öldürürüm, der.

Allah da:

-Eğer kullarımı zehirlersen, ben de onları sorgulamadan cennetime alırım, der.

Zehirleyeceği insanların cennete girmesini hazmedemiyen yılan:

-Öyleyse ben de kullarını sokarak zehirlemem, zehirimi onların içeceği suya akıtırım, böylece onlar da cennete gidemezler, der.

Bunun üzerine Allah:

-Eşeğe emrederim, o da senin zehirlediğin suya sidikler. O sidik senin zehirini yok eder,

diyerek yılanı çaresiz bırakır.

Bu efsaneden dolayı, yılanın zehirlediği suya, eşeklerin sidiklediği ve zehiri etkisiz hale getirdiği inanışı vardır. Bu efsane bilhassa Şarkışla'nın Cemel beldesinde anlatılmaktadır.[634]

60.Yeşil Ekin Efsanesi:

Eski zamanların birinde bir hırsız yaşarmış. O kadar çok usta bir hırsızmış ki arkasında hiç iz bırakmaz, bu yüzden yakalanmazmış. *"Yakalanmayan hırsız, beyden üstündür"* derler ya, işte öyle gününü gün edip yaşıyormuş.

Ancak, hırsızın iyi bir yönü varmış. Ekinleri, ekili alanları asla çiğnemez, tarlaların sınırlarında yürür; bir ot veya yaprağı bile incitmek

633 Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.61

634 Zekeriya Metin, **Şarkışla Efsaneleri,** Elazığ 1994, s.63

istemezmiş. Bazen bir ekin tarlasını çiğnememek için başka arazilerden gider ve saatlerce yol yürürmüş.

"Bir sıçrarsın çekirge, iki sıçrarsın çekirge...." örneği, hırsız bir gün yakayı ele vermiş. O kadar çok suçu varmış ki, o zamanın mahkemesi asılmasına karar vermiş.

Asılma günü gelmiş çatmış. Adamın boynuna ipi geçirip, altından sehbayı çekmişler. Ancak adam bir türlü aşağı sarkmıyor, havada öyle bekliyormuş.

Görevliler hayret içinde kalmışlar; belki sihirbazlık yapıyordur, diyerek ipi boynundan çıkarıp, sehbayı doğrultmuşlar. Tekrar ipi boynuna takarak adamı yeniden asmak istemişler. Ancak adam bir türlü aşağı sarkmıyormuş. Bu şekilde yapılan üç deneme de boşa gitmiş. Bu olaya çok şaşıran görevliler ile adam arasında şu konuşma geçmiş:

-Bu ne haldir ağa? Seni bir türlü asamıyoruz.

-Bunu size söyleyemem

-Söyle söyle...Zaten kurtuldun. Asıldığı halde her ne sebeple olursa olsun ölmeyen kişi, kanunen bir daha asılmaz. Biz görevimizi yaptık; şu işin sırrını bize açıkla.

Adam bir süre düşündükten sonra derin bir nefes alarak:

-Ben ömrümde hiç yeşil ekin çiğnemedim. Ekili tarlaları çiğnememek için hep uzak yolları seçtim. Biraz önce başıma gelen olay, bu iyi alışkanlığımla ilgili. *Siz beni ne zaman asmak istedinizse yerden yeşil bir ekin çıktı ve ayaklarımın altında uzayarak bana destek oldu. Beni havada tutan kuvvet buydu,*demiş.

Yeşile olan saygısı yüzünden,hırsız, bu şekilde asılmaktan kurtulmuş ve kendisine bu fırsatı tanıyan yüce Allah'a şükrederek hırsızlığı bırakmış.[635]

61.Yusufçuk/Guguk Kuşu:

Zamanın birinde bir köyde yaşayan bir çiftçi ailesinin beş tane kız çocuklarından sonra, bir oğlan çocukları olur. Aile içinde bu çocuğa çok özen gösterilir. Baş tacı edilir. Yusuf, el bebek, gül bebek yetiştirilir. Aile geçimini tarımla sağladığından Yusuf evde ablasıyla bırakılır. Aile çalışmaya gider. Ablası bir yandan ev işlerine bakar; bir yandan Yusuf'la ilgilenir.

Ablası ev işlerine dalınca Yusuf ortadan kaybolur. Ablası Yusuf'un kaybolduğunu fark edince ağlaya sızlaya onu aramaya başlar. Yusuf'u çok aramasına rağmen bulamaz. "Yusuf Yusuf...." diyerek dağıtaşı inletir. Kardeşini bulamayan perişan abla, Allah'a yalvarır:

[635] 635 Kadir Pürlü. *Sivas İlbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak,/98,** s.4

-Allah'ım beni bir kuş yap, Yusuf'u yukarıdan görerek belki bulabilirim, der.

Bunu dedikten sonra kız, bir kuş olup uçar. Yusuf Yusuf...der ve bu şekilde öter ama Yusuf'u bulamaz. Kız o zamandan bu zamana kardeşini acıklı bir şekilde arar....Yusuf zamanla "guguk guguk...." diye kuş sesine dönüşür. Bugün günümüzde Guguk kuşu olarak bilinir.[636]

[636] Ferhan Özer, İngiliz Dili ve Edebiyatı.

Genel bibliyografya

AKALIN, Şükrü Haluk, *Sarı Saltuk'un Türbe ve Makamları Üzerine*, I. **Uluslararası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bild.** ERVAK Yay., Ankara 1998

ACAR, İ.Hakkı, *Şeyh Merzuban*, **Sivas Folkloru**, Ocak 1975, Sayı: 24, s. 7-8

ACAR, İ.Hakkı, *Dikilitaş Efsanesi(Zara)*, **Sivas Folkloru**, Kasım 1973, Sayı: 10, s.5

ACAR, İ. Hakkı, *Dertlere Deva Olan Ziyaretler*, **Sivas Folkloru**, Mart 1974, Sayı:14, s.4

ACAR, İsmail Hakkı, **Zara Folkloru**(*2. Baskı*), Sivas 1990

ACAR, İsmail Hakkı, *Zara ve Çevresiyle İlgili Efsaneler*, **Sivas Folkloru**, Kasım 1974, Sayı: 22, s.5-6

ACAR,İ.Hakkı, *Zara'da Taşlaşma ile İlgili Efsaneler*, **Sivas Folkloru**, Temmuz 1976, Sayı: 42, s.9-10

ACIPAYAMLI,Orhan, **Halkbilim Terimleri Sözlüğü**, TDK, Ankara, 1978

ANADOL, Sinan, *Şaman Türkler*, **Atlas**, Sayı: 82, Ocak 2000

Ahmet Halil: *Sivas'ta Timurlenk Menkıbeleri: Kaldı Köyü Menkıbesi, Ertuğrul Menkıbesi*,**Sivas Folkloru**, Ağustos 1974, Sayı:19, s.7-8

AKPINAR, A.Turan, *Ahmet Hacı*, **Sivas Folkloru**, Mart 1977, Sayı: 50, s. 10

ALPTEKİN, Ali Berat, **Fırat Havzası Efsaneleri**, Antakya 1993

ANADOL, Sinan, *Şaman Türkler*, **Atlas**, Sayı: 82, Ocak 2000, s.4

ARAZ, Nezihe, **Anadolu Evliyaları**, İstanbul 1988

ASLANOĞLU. İbrahim, **Pir Sultan Abdallar**, İstanbul 1984

ASLANOĞLU, İbrahim, *Samut*, Ekim 1978, **Sivas Folkloru**, Sayı: 69, s.18-20

ASLANOĞLU, İbrahim, **Divriği Şairleri**, İstanbul 1961

ASLANOĞLU. İbrahim, **Her Yönden Sivas**, 3. Baskı, İstanbul 1979

ASLANOĞLU. İbrahim, *Zara'da Şeyh Merzuban Tekkesi*, **Türk Folkloru**, Sayı: 43, Şubat 1983

ASLANOĞLU, İbrahim, **Pir Sultan Abdallar**, Erman Yay., İstanbul 1984

AŞITEPE, Cafer, *Hacı Ali(Dede) köyü*,**Sivas Folkloru**, Kasım 1974, Sayı:22, s.11

AYVAZOĞLU, Beşir, *Abdülvehhab Gazi Hakkında*,**Sivas Folkloru** Kasım 1973, Sayı: 10, s.9-10

BORATAV, Pertev Naili, **Türk Halk Bilimi II/Türk Folkloru**, Gerçek Yayınevi, İstanbul 1973

BOZKUŞ,Metin, **Sivas Yöresinde Alevilik,** Sivas 2000

CANDAN, Hüseyin, *İztaş*, **Sivas Folkloru**, Mayıs 1975, Sayı: 28, s.10

Cumhuriyetimizin 75. Yılında Sivas, Ankara 1998

CAFEROĞLU, Ahmet, **Sivas ve Tokat Ağızlarından Toplamalar**, İstanbul 1944

ÇAĞIRAN, Önder, *Musa'nın Tur Dağında Koyun Güderken*, **Erciyes**, Sayı: 130, Ekim 1988

ÇATAK, Ragıp , **Gemerek**, Sivas 1979

ÇINARGİL,Saliha: **Sivas'ta Yatırlar**(Mezuniyet tezi), Sivas 1992

DEMİR,Necati –ÖZEN,Kutlu, **Hz.Peygamber'in Sancaktarı Abdülvehhab Gazi Hazretleri ve Gaza Arkadaşları**, Sivas 1996

DEMİRAY, M. Güner, *Gemerek'in Kuruluş Söylencesi*, **Folklor/Halkbilim Dergisi**, Sayı: 2-3, Haziran-Eylül 1984, s.43-44

DEMİRCİ , Musa, *Çeltek Baba*, **Sivas Folkloru**,Mart 1973, Sayı:2, s.14-21

DEMİRCİ, Musa, *Akkoca Sultan*, **Sivas Folkloru**, Ağustos 1973, Sayı:7, s.6-22

DEMİRCİ, Musa, *Şeyh Halil Tekkesi(Yıldızeli)*, **Sivas Folkloru**, Temmuz 1973, Sayı: 6, s.11

DEMİRCİ, Musa , *Şeyh İsmail Zebihullah*,**Sivas Folkloru**, Haziran 1974, Sayı: 17, s.7-16

DEMİRCİ, Musa, *Çoban Baba*, **Sivas Folkloru**, Eylül 1974, Sayı:20, s.7

DEMİRCİ, Musa, *Çeltek Baba'nın Kardeşi(Sivas)* **Sivas Folkloru**, Şubat 1974, Sayı: 13, s.13

DEMİRCİ, Musa, *Yatırlar ve Ziyaretler*, **Sivas Folkloru** ,Şubat 1973, Sayı:1, s.8-10

DEMİRCİ, Musa,*Ocaklar*,**Sivas Folkloru**,Haziran 1973, Sayı: 5, s.9

DENİZLİ,Hikmet, **Sivas Tarihi ve Anıtları**, Özbelsan A.Ş. Kültür Yayınları,?

DENİZLİ,Hikmet, *Çoban Baba Türbesi ve Efsanesi*, **Sivas Kültür-Sanat**, Sayı: 3, Haziran 1988

DOĞAN, Sirer, **İlçelerin İncisi Gemerek**, Sivas 1985

DOYMUŞ,Ergin, **Her Yönüyle Kangal**, Sivas 1999

DUMAN,İlyas, **Şarkışla İlçesi**, Sivas 1985

DUMLUCA, Halil,*Kara Pirbat*,(Divriği), **Sivas Folkloru**, Eylül 1973, Sayı:8, s.13-

DUMLUCA, Halil , *Divriği'de Yatırlar ve Evliyalar*, **Sivas Folkloru** Ekim 1973, Sayı:9, s.17-18

DUYMAZ, Ali, *Kervankıran Türküsü*, **Erciyes**, Sayı: 176, Ağustos 1992, s.9-11

EGE, İlyas , *Suşehri'nde Şeyh Bahattin*, **Sivas Folkloru**, Ekim 1978, Sayı: 69, s.16-17/ Sayı: 70, s.18-20/ Sayı. 71, s.18-20

ESEN, Ahmet Şükrü (Yayına Hazırlayan Pertev Naili Boratav), **Anadolu Destanları**, İstanbul 1991

GÖKER, Yakup, **Şarkışla'nın Sosyo Kültürel ve Dini Yapısı Üzerine Bir İnceleme**,(C.Ü. İlahiyat Fak.Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi/Sivas 1998)

GÖLPINARLI,Abdülbaki, **Vilayetname(Menakıb-ı Hünkar Hacı Bektaş-ı Veli**, İstanbul 1958

GÜLSOY, Ersin, **XVI. Asrın İlk Yarısında Divriği Kazası/1519-1548**, (Basılmamış doktora tezi, Marmara Üniversitesi , İstanbul 1991)

HINÇER, İhsan, *İnançlarımız Açısından Yatırlar ve Ziyaretlerin Müspet Yönleri*, **1. Uluslararası Türk Folklor Kongresi, Bildiriler**(1V.Cilt), Ankara,1976, s.133-135

İNAN, Abdülkadir, **Eski Türk Dini Tarihi**, İstanbul 1976

İNAN, Abdülkadir, **Tarihte ve Bugün Şamanizm**, Ankara 1972

İPSİLELİ, Mehmet, *Duman Baba*, **Sivas Folkloru**, Ekim 1977, Sayı: 57, s.22

İsmail Hakkı-Rıdvan Nafiz(Haz.Recep Toparlı), **Sivas Şehri**, Sivas 1997

KAFTANCIOĞLU, Ümit, **Köroğlu Kol Destanları**, İstanbul 1979

KALAFAT, Yaşar, **Doğu Anadolu'da Eski Türk İnançlarının İzleri**, Ankara 1990

KARA, Ruhi, **Erzincan Efsaneleri Üzerine Bir Araştırma**, Ankara 1993

KARAMAN, Fikri, **Sivas Doğanşar İlçesi ve Köyleri Belgeseli**, İstanbul 2000

KARAMAN, Fikri, **İpsile Tozanlı Doğanşar**, İstanbul 1990

KARAMAN, Fikri, **Sivas Doğanşar Folkloru**, İstanbul 1993

KARAPINAR,Burhan, *Pir Gökçe*, **Zara**, Sayı:7, Kasım 1989

KAVCAR, Cahit –YARDIMCI, Mehmet, **Efsanelerimiz**, Malatya 1988

KAYA, Doğan, *Küpeli Baba ve Kardeşleri(Acıyurt)*,**Sivas Folkloru**, Kasım 1973, Sayı 10, s.13-14

KAYA,Doğan, *Sivas'ta Taş Bebek Efsanesi*. **Türk Folkloru**, Sayı: 14, Eylül 1980, s. 26

KÖKSAL, Hasan, **Battalnamelerde Tip ve Motif Yapısı**, Ankara 1984

KUL MEHMET(Mehmet Angı), *Çoban Baba Menkıbesi*, **Turnalar**, Sivas 1988

KUZUCULAR , Emin *Kızyandı*, **Sivas Folkloru**, Ağustos 1975, Sayı:31, s.13-16

KUZUCULAR , Emin *Sütoluk*, **Sivas Folkloru**, Nisan 1975, Sayı: 27, s.9-11 ve 23

KUZUCULAR , Emin, *Subatan*, **Sivas Folkloru**, Haziran 1975,Sayı:29, s.11-13

KUZUCULAR, Emin, *Colti Dede*, **Sivas Folkloru**, Şubat 1975, Sayı: 25, s. 15-18

KUZUCULAR, Emin , *Taş Adam*, **Sivas Folkloru**, Nisan 1976, Sayı: 39, s.17-20

KUZUCULAR, Emin, *Sultan Gölü*, **Sivas Folkloru**, Aralık 1974, Sayı: 23, s.12-15

KUZUCULAR Emin, *Bir Şarkışla Efsanesi/Kamerhan*,**Sivas Folkloru**, Haziran 1974, Sayı: 17, s.10-12

KUZUCULAR, Emin, *Kız-Oğlan Mezarı*, **Sivas Folkloru**, Ocak 1975, Sayı:24, s.10-11 ve 32

KUZUCULAR,Emin *Kız Kayası*,**Sivas Folkloru**, Ekim 1975, Sayı: 33, s. 17-19

KUZUCULAR,Emin,*İkiz Oluk*, **Sivas Folkloru**, Ocak 1976, Sayı:36, s.19-21

MAHİROĞULLARIAdnan, **Dünden Bugüne Zara**(Genişletilmiş 2. Baskı), Sivas 1996
METİN,Zekeriya, Şarkışla Efsaneleri(Fırat Üniv. Lisans tezi), Elazığ 1994
MORAN, Adli, **İlkel Efsaneler,** Varlık, İstanbul 1961
OCAK, Ahmet Yaşar, **Menakıpnameler**, TTK, Ankara 1992
OCAK, Ahmet Yaşar, **Bektaşi Menakıpnamelerinde İslam Öncesi İnanç Motifleri,** İstanbul 1983
OCAK, Ahmet Yaşar, **İslam-Türk İnaçlarında Hızır yahut Hızır-İlyas Kültü**(2.Basım), Ankara 1990
OCAK, Ahmet Yaşar, **Türk Halk İnançlarında ve Edebiyatında Evliya Menkıbeleri,** Ankara 1984
OĞUZKAN, A.Ferhan, **Çocuk Edebiyatı**, Ankara 2000
ÖGEL, Bahaeddin, Türk Mitolojisi, Cilt:I, Ankara 1971
ÖGEL, Bahaeddin, Türk Mitolojisi, Cilt:II, Ankara 1995
ÖNDER, Ali Rıza, **Yaşayan Anadolu Efsaneleri,** Kayseri 1955
ÖNDER, Mehmet, **Aldı Sözü Anadolu,** İstanbul 1992
ÖNDER, Mehmet, **Bitmez Tükenmez Anadolu,** Ankara 1970
ÖNDER,Mehmet **, Anadolu Efsaneleri**, Ankara 1966
ÖRNEK, Sedat Veyis, **Etnoloji Sözlüğü**, Ankara 1971
ÖRNEK, Sedat Veyis, **İlkellerde Din,Büyü,Sanat, Efsane,** *Gerçek Yayınevi,* İstanbul 1971
ÖRNEK, Sedat Veyis, **Türk Halk Bilimi,** Ankara 1976
ÖZ, Gülağ, *Aşık Veysel'in Bektaşiliği ve Mürişdi Salman Baba,* **YOL/1,** Ağustos 1999
ÖZ,M.Ali, **Bütün Yönleriyle Gürün,** İstanbul 1999
ÖZÇELEBİ, Ali-SAKAOĞLU, Saim, *Anadolu Efsaneleri İçin Bir Kaynak,* **TFA Yıllığı/1976,** Ankara 1977
ÖZEN, Halil Sami, **Divriği Yağbasan Köyü İncelemesi(1927-1931)**
ÖZEN , Kutlu, *Ahmet Turan Gazi,* **Sivas Folkloru,**Nisan 1973, Sayı: 3; s. 12-13

ÖZEN, Kutlu **; Divriği Evliyaları,** Sivas 1997
ÖZEN, Kutlu **, Güldane/Aşık Feryadi**, Sivas 1983
ÖZEN, Kutlu, *Derviş Muhammet,* **Türk Folklorundan Derlemeler 1989,** Ankara 1989
ÖZEN, Kutlu, *Divriği Akmeşe Köyündeki Seyyid Baba'Yatırı,* **Revak/96,** Sivas 1996, s.53-56
ÖZEN, Kutlu, *Divriği Iğımbat Dağındaki Hüseyin Battal Gazi Yatırı ile İlgili Rivayet ve İnanışlar,* **Türk Folklorundan Derlemeler ,** Ankara 1987
ÖZEN, Kutlu, *Divriği Köylerinde Ekin Selavatlama ve Kabayele Karşı Gitme Törenleri,* **III. Milletlerarası Türk Folklor Kongresi Bildirileri,** Ankara 1987
ÖZEN, Kutlu, *Divriği Köylerinde Kirvelik Geleneği,* **Folklor ve Etnografya Araştırmaları /1985,** İstanbul 1985
ÖZEN, Kutlu, *Hafik Emre Köyündeki Yunus Emre Düşeği,***Türk Halk Kültürü Araştırmaları 1991/1,** Ankara 1991, s.51-59
ÖZEN, Kutlu, **Sivas ve Divriği Yöresinde Eski Türk İnançlarına Bağlı Adak Yerleri,** Sivas 1996
ÖZEN,Kutlu, **Aşık Veysel,** Sivas 1998

ÖZEN, Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresinde Hızır-İlyas Kültüne Bağlı Adak Yerleri,* **Türk Halk Kültüründen Derlemeler 1990,** Ankara 1990
ÖZEN,Kutlu *Sivas ve Divriği Yöresinde Su Kültüne Bağlı Adak Yerleri,* **IV. Milletlerarası Türk Halk Kültürü Kongresi Bildirileri(IV.Cilt),** Ankara 1992. s. 203-214
ÖZEN,Kutlu *Sivas Yöresinde Ahilik,* **II. Uluslar arası Ahilik Kültürü Sempozyumu Bildirileri,** 1999 Ankara, s. 252-262
ÖZEN,Kutlu, . *Karadonlu Can Baba Yatırı,* **I. Uluslar arası Türk Dünyası Eren ve Evliyaları Kongresi Bildirileri**, Ervak Yay., Ankara 1998, s.407-420
ÖZEN,Kutlu, *Divriği Efsaneleri,* **Tuncer Gülensoy Armağanı,** Kayseri 1995, s.276-284
ÖZEN,Kutlu, *Divriği Sarıçiçek Yaylasındaki Koca Haydar Yatırı ve Pir Sultan Abdal'la İlgisi,* **I. Türk Halk Kültürü Araştırma Sonuçları Sempozyumu Bildirileri(II. Cilt),** Ankara 1996, s. 216-219
ÖZEN,Kutlu, *Köroğlu'nun Sivas Coğrafyası,* **Bolu'da Halk Kültürü ve Köroğlu Uluslar arası Sempozyumu,** Bolu 1998, s.252-259,
ÖZEN,Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresindeki Bektaşi Tekkeleri,* **1. Türk Kültürü ve Hacı Bektaş Veli Sempozyumu Bildirileri,** Ankara 1999, s.273-284
ÖZEN,Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresinde Geyik Motifine Bağlı İnançlar, Adak Yerleri ve Efsaneler,* **Erciyes,** Sayı: 190, Ekim 1993
ÖZEN,Kutlu, *Muhammet Gani Baba Yatırı,* **Revak/93,** Sivas 1993
ÖZEN,Kutlu, *Divriği Yöresinde Ziyaretler Yoluyla Çocuk Sahibi Olma İnancı ve Diğer Uygulamalar,* **Türk Folkloru,** Sayı: 18, Ocak 1981
ÖZEN,Kutlu, *Sivas ve Divriği Yöresindeki Alevi-Bektaşi Türk Toplumunda Toprak Kültü(Cöher),* **Halk Kültürü /1985**
ÖZTELLİ, Cahit, **Pir Sultan Abdal,** İstanbul 1989
POLAT, H.Hüseyin , **Sivas Ulaş'ta Halk Hekimliği Uygulamaları,** Ankara 1995
PÜRLÜ, Kadir –ÖZEN, Kutlu, **Aşık Feryadi,** Sivas 1996
PÜRLÜ, Kadir, *Sivas Elbeyli Yöresinden Derlenen Efsaneler,* **Revak/98,** Sivas 1998, 46-59
PÜRLÜ, Kadir, *Celal Oğlan Türküsü ve Bu Türkünün Doğuş Hikayesi,* **Revak/99,** Sivas 1999, s.35-48
SAKAOĞLU, Necdet, *Seyyid Garip Musa Ocağı,* **Tarih ve Toplum,** Sayı: 61, Ocak 1989
SAKAOĞLU, Necdet, *Divriği Ulucamii ve Şifahanesi İçin Halk İnançları,* **Sivas Folkloru,** Sayı: 4, Kasım 1979,
SAKAOĞLU, Saim., **Anadolu-Türk Efsanelerinde Taş Kesilme Motifi ve Bu Efsanelerin Tip Kataloğu,** Ankara 1980
SAKAOĞLU, Saim, **Efsane Araştırmaları,** Konya 1992
SAKAOĞLU, Saim, **101 Anadolu Efsanesi,** Ankara 1989
SEPETÇİOĞLU, M.Necati, **Türk Destanları,** İstanbul
SEYİDOĞLU, Bilge, **Erzurum Efsaneleri,** Ankara 1985
Sivas İl Yıllığı /1967, ?
Sivas İl Yıllığı/1973, ?

ŞAPALYO, Enver Behnan, **Mezhepler ve Tarikatlar Tarihi**, İstanbul 1964

ŞENTÜRK, Ahmet –GÜLSEREN, Mehmet , **Malatya Efsaneleri**, Malatya 1996

TANYU, Hikmet, **Türklerde Taşla İlgili İnançlar**, Ankara 1987

TARHAN, Remzi , *Tilkihüyük*, **Sivas Folkloru**, Haziran 1975, Sayı: 29, s.15-16

TARHAN, Remzi, *Bir Divriği Efsanesi/Kesdoğan*, **Sivas Folkloru**, Sayı: 14, Mart 1974, s.14-15

TARHAN, Remzi, *Bir Divriği Efsanesi/Kesdoğan*,**Sivas Folkloru**, Mart 1974, Sayı:14, s.14-15

TEMEL, Bektaş Ali , **Anadolu Evliyalarından Hubyar Sultan**, Basıldığı yer ve yıl?

TÜRKMEN, Muharrem , *Arap Evliyası*,**Sivas Folkloru**, Kasım 1974, Sayı: 22, s.11

TÜRKMEN, Muharrem, *Sivas'ta Timurlenk Menkıbeleri,(Timur Sivas'a Neden Saldırdı?, Çifte Minare'nin Çinileri, Timur Sivas'ta Neden Üç Gün Kaldı?)* **Sivas Folkloru**, Ekim 1974, Sayı: 21, s.11-12

ÜÇER, Müjgan, *Sivas'ta Lokman Hekim*,**Sivas Folkloru**, Ekim 1974, Sayı:21, s.8-9

ÜÇER, Müjgan, *Kadı Burhanettin Ahmet'in Ölümü ve Türbesiyle İlgili İnançlar*, **Erciyes**, Sayı: 211, Temmuz 1995, s.13-16

ÜÇER, Müjgan, *Sivas'ta Timur Efsaneleri*, **Sivas Kültür-Sanat**, Sayı: 3, Haziran 1988

ÜÇER, Müjgan, *Sivas'ta Şeyh Çoban Türbesi ve Halk İnançlarındaki Yeri*, **Erciyes**, Sayı: 165, Eylül 1991, s. 13-16

ÜÇER,Müjgan, *Sivas'ta Ahi Emir Ahmet Kümbeti ve Halk İnançlarındaki Yeri*, **Türk Folkloru Araştırmaları/86**, Ankara 1986, s.180

ÜÇER,Müjgan, Kösedağ Savaşı'nın 750. Yılında Dikilen Askerler, **Türk Kültürü**, *Aralık 1994, Sayı: 380, s.761-763*

ÜÇER, Müjgan, *Adamfakı Ziyareti, 11.01. 1996 tarihli* **Hürdoğan** *gazetesi.*

ÜÇER, TAHSİN Temel, *Karacalar Tekkesi(Türbesi)*, **Türk Folkloru**, Sayı: 82-83, Mayıs-Haziran 1986

ÜLKÜTAŞIR,M.Şakir, *Alkarısına Dair Halk İnanmaları*, **Sivas Folkloru**, Eylül 1977, Sayı: 56, s.5-7

VEHBİ CEM(?), *Epsile(Tozanlı) Tetkikleri(Hubyar Sultan Hk.)*, **Adım**, Sayı: 5, 2. Kanun 1931,, s. 25-30

VEHBİ CEM(?), *Şeyih Çoban*, **Yayla**, Ocak 1946, Sayı: 36

VEHBİ CEM(Aşkun), **Sivas Folkloru**, Sivas 1940

YALINCAKLI, Hasan , **Kul Himmet Üstadım**, Ankara 1995

YAMAN,M.Suphi, *Mezarlıksız Yer*, **Türk Folkloru**, Sayı: 6, Ocak 1980

YASAK, İbrahim , **Sivas İli**, Sivas 1997

YAVUZ, Muhsine Helimoğlu, **Diyarbakır Efsaneleri**(2.Baskı), Ankara 1993

YILDIZ, Ömer Cahit, *Mihri Vef'nın Üçüncü Varyantı*, **Sivas Folkloru**, Kasım 1974, Sayı:22, s.9-10

YÜKSEL, Hasan, *Selçuklular Döneminden Kalma Bir Vefai Zaviyesi(Şeyh Merzuban Zaviyesi)*, **Vakıflar Dergisi**, **XX**. Sayı, Ankara 1995

İNDEKS